

Erkeksiz 8 Martlara

Feminist devrim şart

Patriyarkanın tasfiyesi, kadınlar ve erkekler arasındaki sömürü ilişkisini yıkmaktır. Kadınların ellerinden alınan tüm haklarını geri almaktır. Kadını ev içi üretim hapsinden kurtarmaktır. Kadınlar olarak yılmadan egemenlik ve ezilme ilişkilerini deşifre edip başka bir dünyanın var olduğunu göstererek mücadelemizi güçlendirmeliyiz. *sayfa 16*

Gölgesiz 8 Mart'lara

Hiçbir insan bir başkasını özgürleştirecek kararlar veremez. Kadınlar adına sloganlar atarak, pankartlar taşıyarak kadınları özgürleştireceğini düşünenlere sormak isteriz: Elinde megafonu, "kadınız, haklıyız, kazanacağız" diye haykıran erkek mi daha çok yabancılaşmıştır kendine, yoksa onun ardında sloganı üç kez tekrarlayan kadın mı? *sayfa 17*

TCK'da markaj

Bugüne kadar varolan TCK, yani halen yürürlükte olan TCK açıkça ataerkil düzenin kurallarının kendisine yer bulduğu bir kanundur. Çünkü mevcut yasaya ve uygulamasına göre, evlilik içi tecavüz suç değil, evli kadın bekar kadın ayrımı, bakire-bakire olmayan kadın ayrımı yapılmaktadır. Santimetre adaletinin olduğu bir düzenlemedir. *sayfa 18*

"Asgari müştereklerimiz bir devrime yol açabilecek kadar büyüktür"

Christine Delphy

toplumsal özgürlük

Sayı:2

Şubat - Mart 2004

Fiyatı: 1.000.000 TL

Türkiye Nereye Sürükleniyor

Son günlerde ABD'nin en yetkili ağızları Türkiye'den "cephe ülkesi" olarak söz etmeye başladılar. Diğer cephe ülkeleri ise, Irak, Afganistan ve Endonezya olarak tesbit ediliyor. Irak ve Afganistan'ı anlıyoruz zaten sıcak savaşın olduğu ülkeler. Endonezya da dünyanın en fazla müslüman nüfusuna sahip ve El-Kaide'ye sempati duyan kimi dini liderlerin geniş kitlelerce desteklediği bir ülke. *Ya Türkiye?*

Sanki çok sıradan bir tespitmiş gibi, Türkiye, savaşın göbeğindeki Irak ve Afganistan'la niçin birlikte anılıyor? Acaba birden ateşin içine mi atılacağız? Ya da ateş bir biçimde gelip, bizi de mi saracak? Veya İstanbul'daki bombaların devamını mı beklemeliyiz? *Nereye sürükleniyoruz?*

Irak'ın işgali ve Ortadoğu'da açığa çıkan boşluklar, bölüşüm alanları ve emperyalizmin yönelimleri başta Irak olmak üzere bütün bölge ülkelerini deşifre zorluyor. Türkiye de bu zorlamadan nasibini alıyor. Egemenler bu yüzden Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana sistemlerini üzerine inşa ettiği bütün taşları yeniden dizmek zorunda kalıyor. Kürtler, siyasal islam, Kıbrıs, Aleviler...vb. rejimin bütün kriz dinamikleri, egemenlerin manevra alanında hassas bileşenler, baskı ve pazarlık unsurları durumunda.

Egemenlerin işi zor

Egemenlerin işi bu kez daha da zor. Daha önceden olduğu gibi kolayca bu dinamikleri birbirlerine düşürerek, daha olmadı hot-zotla sindirerek atlatabileceği bir sıkışma değil bu seferki. Ordunun karşısındakiler bu kez pastadan biraz daha pay almak isteyen islami sermaye ya da kendi çıkarlarını dahi savun-

maktan aciz 'korkak liberal' finans kapital değil. Uluslararası alanda uğraştığı 'Kıbrıs' kartlı Yunanistan veya 'Kürt' kartlı Suriye de değil. Türkiye egemenleri bu kez küresel korsan ABD ve onun müzmin rakibi AB ile karşı karşıya. Bu büyük karşılaşmanın bedeli de ağır olacaktır.

Türkiye egemenleri bir yandan en az tavizle (Adadaki jeopolitik konumlanışını yitirmeden) Kıbrıs meselesini AB açısından kabul edilebilir ölçülerle çözmeye çalışırken; diğer yandan da Kuzey Irak'ta Kürt Federasyonu'nun kurulmaması ve tabii ki Kongre-Gel'in imhası için ABD'yle pazarlık masasına oturuyor.

Ezilenler ve emekçiler birleşmek zorunda

Egemenlerin anlaştığı tek nokta güç oyunlarını, ezilenlerin-emekçilerin örgütlülüklerini ve kazanımlarını en geri noktalara çekerek sonuçlandırmak.

Mevcut gelişmeler karşısında Kürt halkı, emekçilerin ve ezilen bütün toplumsal kesimleri en geniş zeminde birleşerek devrimci bir seçeneğe yaratmalıdır. Sermayenin ulusal ve uluslararası çapta yürüttüğü saldırıya karşı koyabilmek bu saldırının mağdurlarını yanyana gelmeye mecbur kılıyor.

Bir imkan olarak 'Yerel Seçimler'

İçinde bir çok olanaklar da taşıyan bu karmaşık ve gerilimli süreçte Türkiye Yerel yönetim seçimlerine hızla yaklaşıyor.

Bu seçim sürecinde tüm devrimci ve demokrat güçler sürecin bütününe gören yerden 28 Mart sonrası da düşünerek planlamalar yapmalıdır.

Yerelde işbirliğini öngören ve Kürt halkı ile emekçilerin birliğini ve kardeşliğini, dayanışmasını yeniden kurmaya vesile olacak, Demokratik Güç Birliği bu konuda önemli bir başlangıç olacaktır.

Irak'ta direniş artarak sürüyor

Yerel seçimler ve sol

Kullanılmayan devrimci demokratik siyasal pratik imkanının yarattığı boşluk, DEHAP'ın yerel seçimlerle ilgili ittifak görüşmelerine zayıf girişine neden oldu. Yerleşmemiş Blok kimliğiyle kendisini çok da bağlı hissetmeyen DEHAP, Blok'tan ayrı SHP ile ittifakın zeminini hazırladı. *sayfa 3*

Manifesto mu, 'Money'festo mu?

AKP 10-11 Ocak'ta İstanbul'da *Uluslararası Muhafazakarlık ve Demokrasi* Sempozyumu yaptı. Bilimsellik edasıyla kendi siyasetinin temel çizgilerini ortaya koydu. Başbakan Erdoğan sempozyumdaki açılış konuşmasında -ki bunu AKP ve çevresi manifesto olarak niteliyor- muhafazakar demokrat olarak nitelediği siyasetlerinin ana çizgilerini ortaya koydu. *sayfa 5*

Sünnileştirme politikaları sürüyor

Türkiye nüfusunun hemen hemen üçte birini oluşturan aleviler, ya seçim dönemlerinde ya da siyasal islama karşı balans ayarında egemenlerin aklına geliyor. TC'nin kuruluşundan buyana yaşanan bütün krizlerin önemli dinamiklerinden biri olmasına rağmen Aleviler neden haklarını kazanamıyorlar? *sayfa 6*

Türk İş Hak İş ve İhanet Kongreleri

Türk-İş'in ve Hak-İş'in Kongreleri, emek gücünün yağmasında sınır tanımayan yasaaların çıktığı, uygulamaların yaşandığı bir dönemde yapılmış olmasına rağmen, bütün bunlardan bir haber gibi davranılan teslimiyet ve ihanet kongreleri olmuştur. *sayfa 9*

Kafkaslarda Saitano

Petrol kaynakları ve stratejik önemiyle Kafkaslar, ABD ve Rusya'nın hegemonya savaşına sahne oluyor. Azerbaycan ve Gürcistan'da yerinden oynayan taşlar, ABD'nin istediği şekilde yerleşiyor. *sayfa 21*

İstanbul Üniversitesi olmak ayrıcalığıdır

YÖK, üniversitenin, bilimin, bilim insanının, öğrencinin üzerinde 12 Eylül faşizminin inşa ettiği denetim mekanizmasının formu ve yeni denetim üreticisi oldu. Otoriter ve zorba karakterli YÖK'ün asıl ideolojisini gizlemiş, faşizan maskesinin ardında 12 Eylül rejiminin Türkiye'de tesis etmeye yöneldiği neo-liberal politikalarla entegrasyon sürecinin üniversitedeki kurucu gücü olduğu ancak yeni gündeme gelmiştir. *sayfa 24*

Yatırızcı Dilim Kimin Yatırıcısı

XIX. yüzyılın sonunda bilimin kazandığı başarılarla, bilimcilik (scientism) kavramı ortaya çıktı. Bilimcilik, bilimsel bilgi dışında hiçbir bilgi türünü geçerli görmez ve bilimin insanlığının her türlü sorununu çözebilecek güçte olduğunu iddia eder. *sayfa 26*

Dersler çıkararak yola devam

İkinci sayımızla size merhaba diyoruz.

İlk sayımız bizim ilk solumuz oldu. Yoğun uğraşlarımızın ardından gazeteyi elimize alıp bakınca aksayan birçok tarafı gözlemimizin önünde belirdi. Bu tadımızı kaçırma dediğimiz değil. Gözleri bozan siyah kutulardan, blok yazıyla dolu sayfalara, uzun sütunlardan, tashih hatalarına bayağı bir keyfimiz kaçtı. Gazetemize bir eser olarak bakarsak kendi yapıtından yabancılaşan sanatçılara (teveccühünüz) bile benzetilebilir bir haldeydik, bir süre. Bu sayıda, bu hatalarımızdan olabildiğince arınmaya, kendimizi yavaş yavaş yola sokmaya çalıştık. Şimdilik elimizden gelen ise işte bu oldu...

"Ben dönmezem yolumdan"

Antik Yunan'da, yaşamak bir erdem sayılır. Ancak bu erdem bir kez erişmekle kazanılan bir paye değil. Her adımda korunması, yeniden yeniden üretilmesi gereken bir duyarlılıktır. Bir kere doğru yolu bulduysanız ondan sapmaman gerekir. Bir hamlede, rastlantıyla edinilen erdem kalıcı olmaz.

Bilgelige erişmek, erginlenmek meşakkatli bir iştir. Acılar, sıkıntılar içinden geçmeden erginlenmek mümkün değildir. Antik Yunan'da buna en özgün örnek Sisyphos'tur. Tanrılar tarafından cezaya çarptırılan bu mitolojik kişilik aşağı düşeceğini bile bile gırtlak kayayı iterek tepeye çıkarmaya çalışır. Camus'un anlamsızlığın bir simgesi diye tanımladığı Sisyphos, aslında umut etmektен, inadına yaşamaktan, başka türlü olabileceğini düşünmekten vazgeçmeyen birisidir. Kayayı tam tepeye çıkarır ve o an ona yeter belki ya da belki çıkarmayı o kayayı yukarıya doğru itmeyi sever ancak bir şey var ki asla vazgeçmez. Anlamsız gibi görünebilir: çünkü göze görünür bir çıkarı yoktur bu uğraştan hatta bir ceza diye verilmmiştir bu iş kendisine. Ama o bıktırıcı cezayla bile direnmeyi sürdürür ve bugüne uzanan bir simge olur.

İşte bizim hayatımız ve gazetemiz de biraz buna benziyor. Her sayıda aksayan bir yanı olacaktır. Asla tam olmasını beklemiyoruz zaten ama hep kendini yenilemesini umuyoruz.

Bu sayıya baktığımızda

Yaklaşan kadınlar günü sayfalarımıza rengini verdi. Özgürlüğün mor rengindeyiz. Matemin ve yasın rengi mor, kadınlarda özgürlüğün rengine bürünüyor.

Yine birinci sayımızda olduğu gibi hayatın farklı alanlarına yayılarak ve farklı sesleri de kapsayarak, özellikle son iki ayda yoğunlaşan, bir tur atıyoruz. Aynı zamanda geleceğin olası durumları arasında da geziyoruz.

Yazılarımız dizildikten sonra 3 önemli olay oldu. Erdoğan'ın Amerika gezisi, Annan'ın Kıbrıs'la ilgili görüşme çağrısı ve Erbil'deki patlamalar.

Türkiye'ye verilen yeni rol ya da Türkiye'nin sürüklenmek istendiği bataklıkla ilgili yorumlarımız, gezi ve sonrasında açıklanmalarla doğrulandı. Elbette bu onların, yani Bush ve Erdoğan'ın hesapları, bakalım olaylar nasıl olacak? "Kıbrıs'ta son tango" ise Annan'ın çağrısı ile başlamış oldu. Bakalım Bay Denktaş yaşına ve cüsesine bakmadan hangi taklaları atacak ya da hiç ziyaretçisi olacak mı?

Erbil'de olanlar ise, hangi güç ne amaçla yaparsa yapmış olsun, bölgeye dayatılan emperyalist işgalin hangi sonuçlar yaratabileceğinin ilk sahneleri. Benzeri, Şii dini lider El Hakim'e de yapılmıştı. Bu 3 bomba, diğerlerinden farklıdır ve dinler, mezhepler ve halkların çatışmasının sonsuz ve karanlık çıkmazında bölgeyi boğma amaçlıdır. İlk sayımızda yazmıştık, "tarih Kürtleri kendi öznesi olmaya çağırıyor". Bu fırsat ilk anda tarihin hoş bir avansı olarak görülebilir ve öyledir de. Ama aynı zamanda, oldukça yakıcıdır, serttir ve hata kaldırmaz. Ölen Kürt kardeşlerimizin yakınlarına taziyelerimizi sunuyoruz, mazlum Kürt halkı ile dostluk ve dayanışmamızı ifade ediyoruz.

Bir daha ki sayıda görüşmek üzere...

Seçim dönemecinde DEHAP ve ittifak

Seçimlerde çokça dillendirilen barajı geçme ve ezilenlerin sesini parlamentodan yükseltme gerçekleşmediyse de Blok, seçimlerden sonra ciddi devrimci olanak ve olasılıkları içinde barındırmıştır.

Sökru Alkanlı Hasan Özgün

Karmaşık ve çok yönlü olasılık ve riskleri içinde barındıran bir süreçten geçiyoruz. 3 Kasım seçimleri öncesinde DEHAP'ın seçime beş kala dümeni Sol'a kırması sonucunda Türkiye'deki sosyalist sol güçlerle birlikte Emek-Barış-Demokrasi Blok'u oluşmuştu. Kürtlerle Türkiye'deki sosyalist sol güçlerin yan yana geliş moralman ciddi bir hava yaratmış, öyle ki bu havanın etkisiyle Türkiye'deki birçok demokrat, aydın, sanatçı ve DKÖ'nün katılımı sağlanmış, seçim sonuçlarına dönük hedef çatısı bir anda yükseltilmişti.

Blok fırsatı değerlendirmedi

Seçimlerden sonra her ne kadar çokça dillendirilen barajı geçme ve ezilenlerin sesini parlamentodan yükseltme gerçekleşmediyse de Blok, seçimlerden sonra ciddi devrimci olanak ve olasılıkları içinde barındırmıştır. Seçim sonuçlarıyla bu ülkede yaşayanların yarıya yakın iradesinin meclis dışında kalmış olması ve mecliste ki tek muhalefet partisi olan CHP'nin geleneksel devletin resmi politikalarının hamisi pozisyonunda olması ciddi bir muhalefet boşluğu yaratmış, bu da Blok'a toplumsal muhalefet güçlerinin sesi olma ve meclis dışından muhalefet odağı olma olanağını getirmiştir. Irak'ın işgaline karşısında gelişen barış hareketi bu olanağı besleyebilirdi. Ancak gerek bölgesel gelişmeler karşısında Kürt hareketinin girmiş olduğu sıkışmışlık hali, gerekse sosyalist solun eski alışkanlıklarının sonucu olan, dar, pragmatist, ilkecilik temelindeki tartışma ve tutumlarından kaynaklı Blok, bu olanakları kullanamayıp devrimci bir olasılığı hayata geçirememiştir.

Yerel seçimler ve blok

Yerel seçimlere dönük Blok, bileşenleri itibarıyla alternatif yerel yönetim ve kent projeleri oluşturma potansiyeli en yüksek oluşumken, bu yönde de ortak bir üretimde bulunamamış, yerel seçim sürecine sadece oy ve ittifak hesapları üzerinden girilmiştir. Blok'un belirleyici gücü olan DEHAP, diğer bileşenlere rağmen SHP ile girdiği ittifak görüşmelerini hem sonuçları, hem de şekli itibarıyla Blok bileşenlerine dayat-

Emek-Barış-Demokrasi Blok'u 3 Kasım seçimlerinde alanları doldurmuştu.

mıştır. Blok bileşeni sol güçler ise 3 Kasım'dan bu yana Kürtlerin içinde buldukları çok yönlü politik sıkışmayı doğru okuyup alternatif ve gerçekçi politikalar üretmek için Blok'un önünü, dolayısıyla toplumsal muhalefetin önünü açma misyonunu yerine getirememişlerdir. Bundan kaynaklı kendilerinin yok sayıldığı DEHAP-SHP ittifakının peşine takılmaktan başka bir şey yapamama-

Öyle görülüyor ki seçim süreci hem sosyalistler, hem Kürtler açısından sancılı geçecektir. Bu sancılar yerelerde çok daha açık hissedilmektedir.

miştir. DEHAP'ın sosyalist sola sunduğu bu dayatma sadece sosyalistler açısından bir handikap değildir. Kürtlerin bugüne kadarki mücadele tarihi ve bu mücadelenin geleceği açısından da büyük riskler taşımaktadır. Kürtlerin, SHP ile ittifak görüşmelerinde basına da yansıyan, adaleti arama ve savaş sürecinde yaşanan gerçekleri açığa çıkarma talebi bir meşrulaşma hamlesi olarak anlaşılabilir bir taleptir. Ancak ittifak görüşmelerini sadece bu ve buna benzer muğlak söylemler üzerinden kurmak ve sosyalistleri buna eklemeye çalışmak, yoksul Kürt halkının taleplerini ve ihtiyaçlarını karşılayamaz. Bu ülkede kirli savaş döneminde yaşanan faili meçhulleri,

giren bu şekilsiz ittifak bu halıyla Kürt yoksullarından çok Kürt burjuvazisinin ve aşiret reislerinin ihtiyaçlarına cevap üretmeye daha yakın görünmektedir. Oluşan bu tablo karşısında akla şu soru gelmektedir: Kürt burjuvazisi 3 Kasım rövanşını mı almaya çalışmaktadır?

Sancılı seçim süreci

Öyle görülüyor ki seçim süreci hem sosyalistler, hem Kürtler açısından sancılı geçecektir. Bu sancılar yerelerde çok daha açık hissedilmektedir. Yerelerde aday belirlenmesinde ön seçimleri üye ve delegelerle yapmayı karar altına alan DEHAP Genel Merkezi daha sonra bu kararından çark ederek ön se-

çimleri, bütün halkın katılımıyla "demokratik" (demokrasiçilik) bir şekilde yapma kararı almıştır. Bu durum birçok yerde aşiret ilişkilerinin ön seçimlerde belirleyici olmasının önünü açmıştır. Kürt burjuvazisinin ve aşiret reislerinin DEHAP'ın içinde bu denli belirleyici olması hareketin bütünlüğü, geleceği, temelleri ve tarihsel müttefikleri ile olan ilişkileri açısından büyük riskler taşımaktadır.

Yakın tarih içerisinde Kürtlerin bir avuç insanla başlayan eşitlik, özgürlük ve hak talepleri etrafındaki örgütlenmesinin bugün milyonları kapsayan bir kitleselliğe ulaşmasına tanık olduk. Aynı şekilde dünyanın büyük kitlesel örgütlenmelerinin bugün yok oluşuna ve marjinalleşmesine de tanık olduk. Bir hareketin kitleselliğinin sürekliliği kök aldığı temel dinamiklerin çıkarlarına ve dönemin ihtiyaçlarına uygun politikalar üretmesiyle mümkündür. Unutulmamalı ki eşitlik, kardeşlik, barış, adalet ezilenlerin ve emekçilerin talepleridir. Ve gerçek adalet ezilenlerin ve emekçilerin mücadelesi ve iktidarıyla mümkündür.

Sosyalistler ne yapacak?

Sosyalist güçler de unutmamalıdır ki bu ülkenin en can yakıcı sorunlarından biri olan Kürt sorununa sabcı çözümler üretmeksiz toplumsal muhalefet gerçekçi bir zeminde yükseltilemez. Bütün bu risk ve zaafılarına karşın yerel seçimlerde demokratik bir işbirliğine girmek sosyalistlerin yeniden inisiyatif almalarını ve yoksul Kürt halkıyla dayanışma kapasitesini tekrardan zorlayarak onları temsil eden eğilimlerin DEHAP içerisindeki pozisyonlarını güçlendirecektir. Ayrıca sosyalistler yerel seçim çalışmalarında kadınların, gençlerin, işçilerin ve emekçilerin, ekolojistlerin, engellilerin ve bütün ezilenlerin taleplerini yükseltmek gerek seçim çalışmasına, gerekse yerel yönetimlere bu dinamiklerin demokratik katılımını sağlayarak, 3 Kasım'dan sonra değerlendirilemeyen devrimci olanak/ olasılıkları yeniden yaratabilir.

Emekçiler ve ezilenlerin talepleriyle seçime

Irak'ın işgali ve Ortadoğu'da ortaya çıkan boşluklar, bölüşüm alanları ve Emperyalizmin yönetimleri bölge ülkelerini değiştirmeye zorlamakta. Egemenler güç oyunlarını, ezilenlerin-emekçilerin örgütlülüklerini en zayıf noktalara çekerek oynama çabasındadır.

Bu yönde çok yönlü saldırıları kapsayan ve kamu alanını piyasa güçlerine açan 'reform tasarıları' ile emekçilerin kazanılmış hakları ve örgütlülükleri en zayıf seviyelere çekilmektedir.

Mevcut gelişmeler Kürt halkının, emekçilerin ve ezilen bütün toplumsal kesimlerin en geniş zeminde birliğin kurulmasına işaret etmektedir.

28 Mart yerel yönetim seçimlerine giderken devrimci ve yurtsever güçler açık, tutarlı ve ne yaptığını bilen bir tutum geliştiremedi. Yerel yöneticileri seçmenin dışında çok farklı anlamlar da taşıyan bu seçim sürecinde ihtiyacımız olan devrimci güç birliğini yaratamamanın sıkıntısını iliklerimizde hissediyoruz.

Emekçilerin ve ezilenlerin mücadelelerini birleştirme ve onlara bir örgütsel form yaratma nokta-

sında, büyük olanaklar barındıran Emek Barış-Demokrasi Blok'u kendisini destekleyenlerin, umut bağlayanların, izleyenlerin beklentilerini karşılamamıştır. Bunun muhasebesi ayrı bir değerlendirme konusudur.

Kürt halkının ve emekçilerin çıkarlarını temel alan birlik zeminini en geniş kapsayıcılıkta kurma iradesine sahip Blok bileşenlerinin belirleyici öznesi DEHAP'ın tercihi bu yönde olmamıştır.

Yerel seçimler atmosferine girildiği günlerde hala bir şansa sahip olan Blok'un ana belirleyicisi DEHAP, sosyalistlerle kurduğu zemini güçlendirecek bir yönelime girmemiştir. Sosyal demokrat SHP'yle süreci belirlemeye çalışması, 3 Kasım seçimlerinin hemen öncesinde yakalanan fırsatın noktalanmasının ilanıdır.

Blok bileşenlerinin hemen hemen tamamı (müzmin "izleyici" ESP dışında) yerel seçimlere diğer devrimci demokratik unsurların yanı sıra sosyal demokratları da katmayı doğru bulurken, DEHAP bu gücü de yanına alıp sosyal demokratları bu zemine doğru çekmek yerine SHP'yle bir program

belirleyip ittifak yaparak Blok'un diğer bileşenlerini SHP'nin çatısı altına çağırmıştır.

SHP-DEHAP ittifakının programı da kuruluş biçimi de sosyalistlerin kabul edebileceği teamüller içerisindedir. SHP-DEHAP ittifakı; ezilenlerin-emekçilerin programı ve yönelimlerinin belirleyiciliğinde sosyal demokrasi ile ittifak yerine iktidara edilemez.

Bu konuda gösterilen tepkiler ve tavırlar etkili olmuş, en azından koordineli hareket edebilme imkanı yaratacak olan 'Demokratik Güç Birliği'nin oluşması sağlanmıştır.

Yerelde işbirliğini öngören ve Kürt halkı ile emekçilerin birliği ve kardeşliğini, dayanışmasını yeniden kurmaya vesile olacak, Demokratik Güç Birliği'nin olumlu buluyoruz. Bulduğumuz yerlerde Güç Birliği'nin kurulması ve güçlenmesi için çabalayacağız. Güç Birliğinin parti ve adaylarını destekleyeceğiz. Hiçbir yerelde (destekleyicilerin ve adayın özelliklerine bakmaksızın) CHP ve diğer düzen partilerini destek vermeyeceğiz.

Zaafırları bir yana, sosyalist solun, SHP ve YTP ile DEHAP kanalıyla kurduğu ittifak, inisiyatif almanın fırsatlarını bolca verecektir.

Yerel seçimler ve sol ittifak

Oğuzhan Kayserilioğlu

Kullanılmayan devrimci demokratik siyasal pratik imkanının yarattığı boşluk, DEHAP'ın yerel seçimlerle ilgili ittifak görüşmelerine zaafı girişine neden oldu. Yerleşmemiş Blok kimliğiyle kendisini çok da bağlı hissetmeyen DEHAP, Blok'tan ayrı SHP ile ittifakın zeminini hazırladı.

Önümüzdeki yerel seçimler devrimci, demokratik ve halkçı bir sol politika için, fırsatları ve riskleri içeren bir dizi olasılığı gündeme sokuyor. Solun farklı kimlikleri seçim döneminde alacakları tutumlarla kaçınılmazca hem birbirleriyle ilişkilenecekler hem de gelecekteki konumlanmalar için birbirleriyle inisiyatif yarışına girecekler. O ilişkiler ve yarışlar devrimci bir politikanın gelişmesi için uygun durumlar yaratabilir.

Derviş'in CHP'de üslenmesi

CHP ve DSP, özellikle de CHP, destekçilerinin kendilerinin solcu olduklarını düşünmeleri yüzünden ve gerçekten de Anadolu'ya özgü bir sol tarihselliğin uzantısı olduklarından, merkez sol partiler sayılabilirler de, statüleriyle sarmış dolaşmış şimdiki resmi tutumları, onları, olası bir sol ittifakın dışına atıyor. Devlet saptantılı ve bağımlı tarihselliklerinin ürünü olarak geldikleri aşama, onları bir çıkmaza sokmuş durumda ve o çıkmaz içinde son çırpınılarını yapmakla uğraşıyorlar. Uğraşlarını hiçbir anlamı yok, kendilerinin de. Ancak, nefes aldıkları ve şimdi sallanan rejim, eğer yeniden ayağa kalkarsa, onlar da yeniden canlanacaklar.

Derviş'in CHP'de üslenmesi ise, küresel sermayenin, en azından CHP için, o yolu bile tıkadığını ve CHP'nin, küresel konseptle uygun merkez sol partiye dönüşmeye içinden de zorlanacağını gösteriyor. Yerel seçimlerdeki başarısızlık, Derviş'in hamlelerinin önünü açacaktır. DSP ise, içine alın-

dığı acizlik parantezi içinde yok olup gitmeye yazgılı görünüyor.

CHP ve DSP dışındaki sol güçler içinde, en güçlü halk desteği DEHAP'ın arkasında. Ancak onun solculuğu da, sosyalizm ile Derviş solculuğunu bir arada barındıran epey geniş bir yelpazeye yayılmış durumda. Yine de DEHAP'ın tutumları ve tercihleri, büyük ölçüde solun yerel seçimlerdeki konumunu da belirleyecek.

DEHAP, 3 Kasım genel seçimlerinde de, uzun süren bir iç tartışmadan sonra ve neredeyse son dakikada, sosyalist solla işbirliğine yönelmişti. Hareketin içindeki Kürt burjuvaları, ittifakın ANAP ya da SP ile olmasını istemişler, o konuda epey yol da katmışlardı. Ancak son dakikada, hareketin özgün yapısının içinden gelen zorlamayla, pusula sosyalist soldan yana çevrilmişti.

Devrimci demokrasi!

Sosyalist solla yapılan ittifak, DEHAP'ın meşru siyasal alanda kazanmaya çalıştığı özgün zeminin içindeki özel bir nüansı destekledi, güçlendirdi ve öne çıkardı: Devrimci demokrasi!

Ancak DEHAP içindeki yerleşik bazı ciddi güçlerin gelişmelerden oldukça rahatsız olduğu herkesin malumu ve devrimci demokratik kimlik henüz meşru hareket içinde kalıcı bir hegemonya kurabilmiş değil. Şimdiki seçim süreci o kimliğinin dokularının güçlenmesine de yardımcı olabilir, gevşemesine de. Sağla ittifakı beceremeyen Kürt burjuvalarının, DEHAP'ı, şimdi de Derviş'in inşa etmeye çalıştığı küre-

sel sermayeden yana bir merkez sola doğru zorlayacakları tahmin edilebilir.

Blok'un zaafırları

Sosyalist solun içine düştüğü zayıflıktan hala çıkmamış olması, 3 Kasım seçimleri sonrasında Emek Barış Demokrasi Bloğunun sessizleşmesine neden oldu. Türkiye'nin politik gündeminin sürekli ürettiği ve kendisine cevap arayan açmazlara çözümler üreten bir siyasal pratik, Bloğu daha nelmiş ve DEHAP'ı devrimci demokratik kimlikte daha oturmuş hale getirebilirdi. Ne yazık ki fırsat kullanılmadı. Kullanılmayan devrimci demokratik siyasal pratik imkanının yarattığı boşluk, DEHAP'ın yerel seçimlerle ilgili ittifak görüşmelerine zaafı girişine neden oldu. Yerleşmemiş Blok kimliğiyle kendisini çok da bağlı hissetmeyen DEHAP, Blok'tan ayrı SHP ile ittifakın zeminini hazırladı. Önce Blokla başlayan süreç, ittifakın zeminine daha fazla devrimci demokrasinin damgasını vurdu. Şimdi ise, SHP hak ettiğinden daha fazlasını cebine atmış ve sosyalist sola karşı inisiyatif aldığı bir pozisyon kazanmış oldu.

Daha geniş bir zemin üzerinden bakacak olursak, SHP ve YTP ile DEHAP ve DEHAP kanalıyla solun kurduğu ittifak olumludur. Elbette, sosyalist solun ittifakın zeminine daha fazla ağırlığını koyması istenir bir durumdur. Ama, önümüzdeki seçim kampanyası pratiği inisiyatif almanın fırsatlarını bolca verecektir.

SHP ve YTP ile, özellikle de SHP ile kurulan ittifak,

SHP çatı partisi olabilir mi?

Sosyalistleri dışlayan görüşmeler sonucunda DEHAP ve SHP, ittifakın seçime bir çatı partisiyle katılmasını ve onun da SHP olmasını kararlaştırdılar.

Bu dayatma ya da emrivaki karşısında, sosyalistler, can sıkıcı durumu kaçınılmaz bir pozisyon olarak kabullenip, ittifakta bütün güçleriyle yer alabilirler. Ya da, bir tepki geliştirerek, ittifakı red edip pasif destekçi konumuna çekilebilirler. Pratik-güncel politikanın yürütücüleri kararı vereceklerdir. Ama, her durumda seçim kampanyasına yerellerden aktif katılma zorunludur.

DEHAP'ın rolü

Yazarın kişisel görüşü, dayatılan emrivakiyi kabullenmemektir. DEHAP devrimci demokrasi açısından sorumlu davranmamış ve SHP'ye karşı da eğitici rolünden kolayca vazgeçerek, tek yönlü bir uyum saptantısıyla davranmıştır. DEHAP içindeki Kürt burjuvalarının bu zaafından DEHAP'taki demokratik öğeyi zayıflatmak için faydalanacakları açıktır. Sosyalistlerin, Bloğu yok sayan tutuma karşı, Blok zemininde tutunması, Bloğu öne çıkarması gerektiğini düşünüyorum.

Öte yandan, çatı partisiyle katılım ve çatı partisi olarak SHP'nin seçilmesi, şimdiki durumda, geçmişteki HEP-İnönü ilişkisinden farklı sonuçlar yaratabilir. Devrimci demokrasi zemininde ısrar ederek, sosyalistlerle ittifakı olan Bloğu önemseyerek SHP ve YTP'ye yaklaşması ve onların devlet bağlantılı tarihselliklerinden kopuşmalarını zorlaması gereken DEHAP, o öncü tutumun tam tersine pragmatist bir kolaylıkla SHP'nin

kucağına atılmıştır. Gerek Türkiye'deki ola- sı devrimci demokratik muhalefeti gerekse Kürt yoksullarındaki mevcut güçlü devrimci birikimi arkasına alan SHP'nin, o gücü rejimin restorasyonunun öncüsü bir güçlü parti yaratmak için kullanması ihtimali yüksektir. Geçmişte HEP'i CHP karşısında dik tutan gerilla bugün geridedir ve geçmişte sinik ve zayıf tutunma konumunda olan Kürt burjuvaları şimdi, oldukça aktif ve güçlüdürler. Ayrıca Kürt burjuvalarının SHP ile ortaklaşa Türk siyasal arenasında güçlü biçimde yer almaktan önemli maddi çıkarlar sağlayacakları açıktır ve özgürlük ve demokrasi gibi Kürt yoksullarının vazgeçilmez konumlarından o maddi çıkarlar karşılığında kolayca vazgeçecekleri de bellidir. Hizaya sokucu gerilla hareketinin şimdi en geri noktada ve tutunma mücadelesi içinde olması ve Öcalan'ın tutukluluğu, hiç akıldan çıkarılmaması gereken öğelerdir.

SHP'ye pasif destek

Devrimciler, bu şartlar altında, SHP'nin çatı partisi olmasını kabullenmemelidir. Dahil olmadığımız bir pazarlığın emrivaki biçimde dayatılmasına karşı dik durmalıyız. SHP çatısı biçiminde oluşan merkezli ittifaka pasif destekle yetinmeliyiz. SHP, YTP ve ÖDP'nin de yer aldığı bir geniş ittifak zeminini, Bloktaki sosyalistler olarak birlikte davranarak, desteklememiz gerekiyor. Yerel alanda kurulan güç birliğimize bütün gücümüzle asılmamız, merkezli planda kaybedilen inisiyatifli yerel çalışmalarda kazanmamız gerekiyor.

devlet bağımlısı solculuktan Anadolu solculuğunu kopuşturmak için, sosyalist sola imkanlar sunmaktadır. Elbette SHP ve YTP'den sosyalist olmaları istenmeyecektir ama, gerçekten solculuk yapmak isteyenlerse halka dayanmalarını ve tutarlı demokrasi savunuculuğundan ürkmemelerini talep etmek, sosyalistlerin hakkıdır. ÖDP'nin de ittifakda bulunması aynı zeminden bakılırsa, olumludur. Ondan da samimi demokratik beklemek gerekiyor. Ötesine güçlerinin yetmediğini örneklerle gösterdiler.

Başarı mümkün mü?

SHP ve YTP ile ittifakın daha önemli bir sonucu, Kürtlere yönelik şovenist dalganın kırılmasına yapacağı katkıdır. İç savaşın kızgın günlerinde MHP'nin başını çektiği ancak Anadolu solculuğunda da bolca taraftar bulan, büyük Türk şovenizmi ve Kürtlerin düşük ve hain olduklarına dair ırkçı bilinç, ortaklaşa yapılacak siyasal pratik içinde oldukça güç kaybedecektir. 3 Kasım seçimlerindeki ittifakın kısmen sağladığı bu kazanç, SHP, YTP ve ÖDP'nin katılımıyla, yarattığı çatlağı daha da genişletecek ve daha geniş bir zeminde halkların dostluğu ve dayanışmasının önünü açacaktır.

Üstelik iyi planlanmış bir çalışmayla, başta Ankara, Mersin ve bazı büyük şehirler, ittifak, sadece doğuda değil batıda da başarılı olup, seçim kazanabilir. Başarı oranının özellikle batıdaki yüksekliği, solun yeniden ülkenin gündeminde ağırlık koymaya başlamasının ve o mevzilere dayanarak daha güçlü çıkışlar yapabilmemesinin önünü açacaktır.

Riskler

Hemen belirtmeliyiz ki, SHP ve YTP hakkında tek yönlü bir iyimser bakış, sadece iyimser değil aynı zamanda bönce bir tutum olacaktır.

DEHAP şimdiye kadar bunca yalnız bırakılmışken, sosyalistlerden başka kapisını dahi çalan yokken, birden bu samimiyet neden? Bir kopuş denemesi yapıyor olsalar da, rejim ve özellikle sistemle güçlü bağlarının olduğu da açık olan Karayalçın ve Cem, şimdi neden yeniden bir DEHAP işbirliğine yöneliyorlar? Rejim bu tutuma neden yeşil ışık yakıyor?

Kuzey Irak'ta Kürt bölgesindeki gelişmeler ve artık Amerika'nın elindeki Kürt kartının, rejimi oldukça telaşlandırdığını saptayabiliriz. Amerika kontrolündeki Kürt bölgesinin bir çekim merkezi olarak Türkiye'deki Kürtleri de kendisine bağlamasından ve dolayısıyla Amerika'nın güçlü elinin rejimin zayıf noktalarına uzan-

masından çekiniliyor olunmalıdır. Kürt siyasetçilere Ankara'da alan açılacak ve kendilerini kısmen ifade etmelerini sağlayarak denge yaratılacaktır. Karayalçın ve Cem'in, siyasal varlık olabilmeleri için kopuşmak zorunda oldukları rejim tarafından, Kürtleri Ankara'ya bağlamakla görevlendirildikleri anlaşılıyor.

DEHAP'ın alacağı tutuma bağlı olarak rejimin hesapları tersine de çevrilebilir. Bölgedeki arap ve fars halklarıyla dayanışma ağırları kurarak bölgesel devrimci demokratik çekim merkezi olma imkanına sahip Kürt yoksulları, DEHAP içinde inisiyatif alabilirlerse, ittifakı Anadolu'daki halklarla dayanışma ağına dönüştürerek, bölgesel devrimci demokratik güç olma hedefine yaklaşımlar. Ancak ittifaka Kürt burjuvaları eliyle Amerikancı eksenin uzanması ve rejimle çatışmanın Amerika'nın bölge politikalarına hizmet edecek bir kimlikte yürütülmeye zorlanması da ihtimaldir. Amerika'nın çıkarları gereği şimdiki

Kürtleri öne çıkartması gardları düşürmüştü ve bazı devrimci demokratik tutumları güçsüzlüştürmüştü. O durumda sosyalistlerin ısrarla uyarıcı olmaları gerekiyor.

Şimdilerde ortaya çıkan Kürtlerin devrimci demokratik kimliklerindeki güçsüzlüğe devam ederse ve sosyalistler ittifakta inisiyatif alamazsa, ittifak çalışmasının sadece şimdiki rejimle sınırlı mücadelesi ve neo-liberal saldırılara karşı tutum geliştirmemesi yaşanacaktır. "O da yeter, demokrasinin alan kazanması sağlanır" diye düşüncesinin daha ırk- ke benzerini Derviş CHP'de yürütmektedir ve o alanda egemenlik kurması yüksek ihtimaldir. Umutla çıkılan ve yüksek değer biçilmesi hak eden şimdiki ittifak, Derviş'in CHP'yi bir biçimde kontrolüne almasından sonra ona katılacak bir siyasal alan yaratmaktan başka bir şey yap(a)namaz olacaktır. Devrimcilerin sürece yüksek konsantrasyon ve enerji ile yüklenmeleri gerekiyor.

Fırsatlar

İttifak devrimci demokratik bir kimliği politik zemininde veya yürüteceği pratikte ağırlıklı olarak taşırsa, önu açıktır. Şimdiki Türkiye ve bölge koşulları nesnel olarak ittifakın önünü açıyor. Yeter ki neo-liberal saldırının bilinçlerde yarattığı dumurlaşmadan, ülkede 80'den sonra esen faşist terörün yarattığı cesaret eksikliğinden ve sosyalist sistemin yıkılmasının "bir başka dünya"nın pratik olabileceğine inançsızlık baskısından kurtulunsun. Şimdi, cüret etme ve niyetten öte pratik adım atma, sistemle ve rejimle didişmeyi yükseltme zamanıdır.

Ülkede 90'dan beri sürüp gelen rejim krizi, bölgedeki gelişmelerle birleşince, mevcut totaliter-oligarşik rejimi, boşluğa doğru sürüklemekte. Cüretli ve sağlam bir devrimci demokratik duruşun, söz gelimi Tüpraş rezaleti üzerinden kamu zenginlikle-

rinin özelleştirme adı altında kapanın elinde kalmasına karşı söylecekleri, daha dikkatli dinlenecektir. Gerekirse Tüpraş işçileriyle birlikte yapılacak işgaller, politik ortamı şimdiki sefil oyunlardan sıyrıp, ayakları üstüne oturtabilir. Ya da valilik ve kaymakamlığın tasfiyesine yönelik bir kampanya, oldukça taraftar toplayabilir.

İşte, 80 yıllık egemen paradigmanın sorgulanışı ve ondan kopuşulmasının imkanları, şimdi, her zamankinden daha fazla mevcuttur. Sosyalistlerin ittifak içinde alabilecekleri inisiyatifin gücü oranında, sadece egemen paradigmadan kopuşmayla da yetinilmeyecektir. Statükonun eleştirisi üzerine inisiyatif alan sağ ve soldaki neo-liberal dalganın temsilcileriyle de gerilim eksenleri oluşturulup, ittifakın devrimci demokratik halkçı zeminini güçlendirilebilir.

Kurucusu olduğu ve kendisini var eden rejimin sarsılmasını kendi üstünde birebir hisseden CHP'nin çıkışsız bir kanalın içine girmesi de ittifak-

kın önünü açmaktadır. Sahte bir sol maske ile rejime ve sisteme karşı muhalefeti dumura uğratan ve daha- sı, yoksul emekçilerin gözünde solla devleti aynalattırarak, geniş yığınların sağa kaymasının önünü açan CHP, şayet uygun hamleler yapılırsa, engel olmaktan büyük ölçüde çıkarılabilir.

70 milyonluk ülkenin 7-8 milyonluk kaymak tabakasının ihtiyaçlarını, dertlerini ve özellikle de eğlencelerini geri kalan 60 milyonun üstüne boca eden sermaye yayınlara ahte gündemlerini yüzlerine tokat gibi vura- cak ve 60 milyonun sesi olacak bir sağlam düşün, şayet sağlanabilirse, ittifakı, hızla ülkenin en büyük politik gücü haline getirebilir.

Boş hayallerden değil, ülkenin nesnellüğünün yarattığı gerçek imkanlardan bahsediyoruz. Sahip çıkıp uygun biçimlere sokularak, istenir tarzda ve cüretle, cesaretle savunulursa gerçek olabilecek olasılıklar, kendilerini güçlendirip canlandırabilecek politik zeminleri arıyorlar.

Globalokal dünyada demokratik halkçı bir belediyecilik anlayışı oluşturmak

Neoliberal politika patentli azami kar güdüsü, emekçilerin sağlık, iş, eğitim gibi sosyal güvencelerini elinden almaktadır. Globalokal politika, ulusların ve kültürlerin, eşitsiz gelişimi körükleyen, ucuz emek gücü vaadeden bir anlayıştır.

Dünya ekonomi-politik anlamda yeni biçimlenme yaşamaktadır. Bu biçimlenmenin tetikleyicisi neoliberal politikalar. Neoliberal politikalarla, dünya satılık bir mal haline getirilip, savaşın ve kaosun içine sürüklenmektedir.

Kapitalizm kapitalizm olalı daima kar ve para hırsıyla yaşamış ve gelişmiştir. Ancak neoliberal politikalarla bu güdü, azami kar güdüsü olarak yeni bir nitelik kazanmıştır. Bu dönemde emperyalist/kapitalist blok, küresel yönelim belirlemiştir. Azami karla hareket eden küresel emperyalistler için her şey mübahur: Savaşa savaş, işsizlik işsizlik, talansa talan...

Dünya bir yandan küreselleşme adıyla globalizmi yaşarken bir yandan yerelleşme politikalarıyla lokalizmi yaşamaktadır. Hiçbir şey yok ki globalizme ve lokalizme karışmamış olsun. Reklamlardan eğitime, ekonomiden kültüre bütün her şey yerelleşip küreselleşiyor. Bu yüzden ki yeni ekonomi-politikanın adı Globalokalizmdir.

Globalokalist politika özelleştirme demektir. Özelleştirmelerle halkın onca yıllık emeği özel şirketlere peşkeş çekilmektedir.

Sendikalar işsizleşmekte

Globalokalist politika taşeronlaştırma demektir. İşletmeler, belediyeler, fabrikalar, taşeronlara verilerek işgücü parçalanarak edilmekte. Emekçilerin örgütlü gücü olan sendikalar hızla işsizleştirilmekte, işgücüne ortadan kaldırılmaktadır.

Bu politika, sosyal güvencenin yok edilmesidir. Neoliberal politika patentli azami kar güdüsü, emekçilerin sağlık,

iş, eğitim gibi sosyal güvencelerini elinden almaktadır.

Globalokalist politika ulusların ve kültürlerin, eşitsiz gelişimi körükleyen, ucuz emek gücü vaadeden bir anlayıştır.

Türkiye de sağlam bir IMF'ci ve ABD'ciliğiyle Küreselleşmeci (globalist) olduğunu kanıtladı. Şimdilerde "yerel yönetimler yasası"yla yerel (lokal) politikalara, sürece dahil olmaktadır.

Hükümet, bu yasayla, yerellerin insiyatif kazanacağını, merkezden bağımsızca sorunları çözebileceğini iddia etmektedir.

Oysa asıl amaç neoliberal, IMF'ci politikaların yerelerde kolayca uygulanması isteğidir. Böylece uluslararası emperyalist şirketler devlete hükümete, takılmadan doğrudan yerel belediyelerle, muhtarlıklarla, iş-ticaret, inhalet anlaşmaları yapabileceklerdir.

Ucuz emek gücü: Kırlar

Yerel Yönetim Yasası Türkiye yerellerinin kırlarını ucuz emek gücüne çevirmektedir.

Yasayla bir kamu hizmeti olan Belediyeler piyasaların insafına bırakılmaktadır. Belediye hizmeti sosyal bir hizmettir. Ancak hükümet yeni politikalarla belediyelerin ekonomik bir işletme/kurum olarak düşünmektedir.

Globalokal politikanın bir sonucu olarak yerel yönetimler yasası özelleştirmenin ve taşeronlaştırmanın, toplumun hücreleri olan yerellere/belediyelere kadar uzanmasıdır. En ücre köselere kadar işsizleştirme ve örgütsüzleştirilmedir.

Bergama köyleri örneğinde de yaşadığımız gibi kar hırslı, ekonomik güdülü bir hareket tarzı doğanın dengesini bozmaktadır.

Globalokal politikanın sonucu olarak, yerel yönetimler yasası özelleştirmenin ve taşeronlaştırmanın, yerellere/belediyelere kadar uzanmasıdır.

H. Ankuşu

Nasıl bir belediyecilik?

- 1- Hükümetin yürürlüğe koymak istediği yerel yönetimler yasasına karşı durulmalı.
- 2- Belediyeler mali ve idari bakımdan özerk olmalıdır.
- 3- Halkın demokratik katılımı ve inisiyatifini temel alan bir anlayışla hareket edilmelidir. Demokratik halkçı bir belediyecilik hakim kılınmalıdır.
- 4- Belediyeler yerel halkın katılımını ön gören, sorunlarını yeniden çözerek, yerelerde tam demokrasinin işletildiği, demokrasi ve özgürlük kültürünün inşa edildiği kurumlar haline getirilmelidir.
- 5- Belediye hizmetleri özelleştirmemeli, taşeronlaştırılmamalıdır.
- 6- Kar amaçlı, holding zihniyetli belediyecilik anlayışı terkedilmeli, kamu hizmetlerini piyasanın kar güdüsüne göre biçimlendiren anlayışa karşı durulmalıdır.
- 7- Yerel yönetimler ekonomik olmaktan ziyade, kültürel, sosyal değerleri temel almalıdır. Bu doğrultuda, kar hırsıyla değil yaşamsal ihtiyaçları önüne koyan bir belediyecilik yürütülmelidir.
- 8- İşletmecilik bir belediyecilik değil halkçı, toplumcu bir belediyecilik.
- 9- Teknoloji ve insan merkezli düşünmeyen, ekolojik dengeli gözetilen bir anlayış.
- 10- Kent içinde, metropollerde, Anadolu kırlarında eşitsiz gelişimi ve hizmeti önleyen bir belediyecilik anlayışını oluşturmalıyız.

SHP ve YTP nereye?

Henüz siyasi bir varlık gösteremeyen SHP ve YTP, yerel seçimlere sol blokla girip güç toplamayı amaçlıyor. CHP'deki kriz SHP ve YTP'nin iştahını açıyor. Her iki parti ellerini ovuşturarak sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlar.

CHP ve DSP'den hoşnutsuzların toplanma mekanı olarak oluşan ve henüz siyasi bir varlık gösteremeyen SHP ve YTP, yerel seçimlere sol bir blokla girip güç toplamayı amaçlıyor. CHP'deki kriz SHP ve YTP'nin iştahını açıyor.

Ancak süreç o kadar da basit akmayabilir. Söz konusu olan sadece bir iktidar hırsı ise, büyük olasılıkla her iki parti de yutkunmakla yetinecekler. CHP'den ve DSP'den kopuşanların, isimleri Murat ve İsmail diye kendiliğinden kucaklarına geleceğini sanıyorlarsa, Karayalçın ve Cem büyük yanlışlığı içindeler.

Kopuşma şart

Belirleyici olan sadece Baykal'a tepki ve bazı şahısların ikbal arayışları olamazsa, SHP ve YTP hüsrana, sonuçlanan girişimler olacaktır. O da muhtemeldir ve hepimiz biliriz, Türk siyasal hayatı kifayetsiz muhterislerin gözleri, ağızları ve elleri açık kalmış siyasal cesetleri ile doludur.

Siyasal alanın gerçek ihtiyaçları sahici cevaplar bekliyor. Şayet SHP ve YTP kalıcı siyasal özneler konumuna gelmek istiyorlarsa, tıkanan CHP'nin kuruluş paradigmasından ve siyasal

zemininden kopuşmak zorundalar.

Devlete her yanından bağlı, ordu ile içli dışlı ve halkın sıkıntılına ve demokratik süreçlere kapalı bir kimlikten kopuşulması gerekiyor. Devletin devletli yüce katlarından ve onun imtiyazlı, teazetli alanından kopuşup, normal insanların yaşadığı toplumsal alanın taşıyıcı camurlu zeminine inilmesi gerekiyor.

Üstelik Derviş o kopuşun bir tarzının ilk denemelerini yaparak insiyatif aldı ve o tarzın kontrolünü ele geçirmeye başladı. CHP'nin muhtemel bir yerel seçim başarısızlığı, Derviş'in önünü daha da açacaktır. Sermaye basınının şimdiden bu durumu pazarladığı görülüyor. CHP'nin devlet-ordu bağımlısı pürüzlü konumunun aşıl-

CHP çöküyor. Derviş'in o çöküşten küresel sermaye ile uyumlu bir merkez-sol siyasal özne çıkartma iddiası gün gün gerçekleşiyor. Ya SHP ve YTP, onlar çıkışlarını nasıl yapabilirler?

rak, küresel sermayeye gerçek bir uyum gösterecek merkez sol bir partiye doğru dönüşüm tarzının, ilgili güçlerce atanmış memuru Derviş'tir. SHP ve YTP o yolun meraklısı iseler,

CHP'ye katılıp Derviş'i desteklemeleri daha uygun olur. Ya da dışarıda beklenip Derviş'in CHP operasyonundan sonra katılabilirler. Ama o durumda da talipleri azalacak ve fiyatları düşecektir.

CHP çöküyor

Devlet zümrelerinin ve o zümrelerin hegemonyasından sermaye ile ittifakın sözcülüğünü yapan CHP çöküyor. Derviş'in o çöküşten küresel sermaye ile uyumlu bir merkez-sol siyasal özne çıkartma iddiası gün gün gerçekleşiyor. Ya SHP ve YTP, onlar çıkışlarını nasıl yapabilirler?

Devletçi bir okula yetişmiş olan Karayalçın ve Cem'in, yapacakları en zor tercih, devletin esrarengiz dehliz-

YTP kalıcı siyasal özneler konumuna gelmek istiyorlarsa, tıkanan CHP'nin kuruluş paradigmasından ve siyasal zemininden kopuşmak zorunda.

lanmak, sonraki adımlar.

Küresel sermayeyi her şeyin belirleyeni olarak gören, mevcut neo-liberal saldırıyı sol bir maske ile yürütmeye yönelik Derviş'ten esaslı farklılaşma ise, çalışanların haklarını politikalarının belirleyeni olarak saptamak ve kazanılmış kamu haklarını ve zenginliklerini neo-liberal saldırıya karşı savunmak olacaktır. Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Bolivya, Venezuela'dan dersler çıkarabilirler. Sitegiltz'in kitabını baş uçlarından ayır-mamalarını da ayrıca öneririz.

Şayet gerçek bir politik çıkış yapılacaksa, demokratik ve halkçı bir sol tarz için DEHAP en yakın ittifak adayı olarak şekilleniyor. O yönde atılacak adımların samimiyeti anlaşılınca sosyalist soldan da destek göreceklere açıktır.

Önümüzdeki yerel seçim kampanyası SHP ve YTP için yeni bir dönemin başlangıcı olabilir. Kapasitelerinin, kendi tarihselliklerinin dokularında oluşturduğu tıkanıklıkları aşmaya yetip yetmeyeceğini birlikte göreceğiz.

AKP neyin manifestosunu dillendiriyor?

Manifesto mu 'moneyfesto' mu?

H. Ankusu

Mayasında liberal bir sermayedarlık olan AKP'nin "evrensellikten" kastı özelleştirmeye ve yoksullaşmaya dayalı "küreselleşme" politikalarıdır. Onların dilinde evrensellik IMF'cilik olmuş.

AKP 10-11 Ocak'ta İstanbul'da Uluslararası Muhafazakarlık ve Demokrasi Sempozyumu yaptı. Bilimsellik edasıyla kendi siyasetinin temel çizgilerini ortaya koydu. Başbakan Erdoğan sempozyumdaki açılış konuşmasında -ki bunu AKP ve çevresi manifesto olarak niteliyor- **muhafazakar demokrat** olarak nitelendiği siyasetlerinin ana çizgilerini şöyle ortaya koyuyor: "AK Parti öncesi iki siyaset tarzı vardır. Birincisi siyaseti sadece belli bir ideoloji temelinde yaparak 'Siyasi cemaat' gibi davrananlar, diğeri ise siyasi

rak görmeyen farklı bir anlayışı benimsemektir." Yapı Kredi Bankası sahibi Karamehmetler'i batakant kurtarıırken, aynı bankanın kredi mağdurları kurtarıldı mı ki, toplumsal kesimler eşit görülsün? Bu ayrımcılık değil de nedir? Ermenilerle ilgili kompozisyon yarışmaları "genelge"siyle, HADEP'in kapatılmasıyla toplumsal barış nasıl sağlanacak?

Derse iyi çalışılmış

"Geleni reddetmeyen bir modernlik, yerelliği kabul eden bir evrensellik" istiyorlarmış. Çok iyi kurulmuş bir dil, us-

mokratikle "halkçı" bir kitle partisi imajı oluşturmaya çalışıyor.

Gerçekte o, din üzerine siyaset yapan, yeminli bir sermaye savunucusu ve ABD'cidir. Bir çoğu Demokrat Parti'ye (DP) benzettir. Fakat o daha çok ANAP gibi bir partidir.

1980 sonrası Türkiye'de partilerin kendi siyasetini tartışarak, "sempozyumlu" yönelimler belirlemesi adet olmuştur. 1988'de yüzde 33 oy almış olan ANAP böyle bir sempozyum yapmıştı. Turgut Özal büyük coşkuyla "yeni"den, değişmesi gereken siyaset anlayışından bahsetmişti. ANAP'ın akıbetini

AKP, siyasetini allayıp pulluyor: değişim, evrensellik, yeni siyaset tarzı diyerek... Buna da "Muhafazakar Demokrasi Manifestosu" adını veriyor. Bu manifesto AKP'nin liberal tüccar siyasetine bakarsak, daha çok kaçakçılarının "moneyfesto"suna benziyor gibi.

fikirden yoksun sadece rant dağıtmaya ayarlanmış **siyasi şirket** görünümündeki siyasi partiler..."

"Muhafazakarlık" ve "Demokratik" birbiriyle uyusur mu bunu bir kenara bırakalım. AK Parti **siyasi şirket** ve **siyasi cemaat** olmamanın neresinde? Bu iki siyaset tarzına ne kadar uzakta?

Belli ki siyasi cemaat olmadığını söyleyerek **milli görüşlülükten**, Erbakan'lı Saadet Partisi'den kendini ayırmaya çalışmaktadır. Tayyip Erdoğan, ustası Erbakan gibi "hoca" hitaplı çağrılmayıp "çağdaş" lider imajıyla görünse de AKP tabanının cemaatlerle ilişkisi bütün gerçekliği ile ortadadır. Sadece taban mı? En tepedekiler de dini bir tercih olarak "cemaat"ın derinlemesine içindeler.

Şirket parti

Rant dağıtan **şirket parti** olmayacakmış AKP. "Üç tane" İslami sermayeye, MÜSİAD'lı inşaat şirketine pazar bulabilmek için Irak'taki ABD öncülüğündeki savaşa/kana ortak olunması için az çaba harcanmadı. Ayrıca İstanbul'da "Albayraklar" şirketinin üzerinde dönen siyaseti nasıl adlandıracağız?

Bakın başka neler söylüyor Erdoğan: "Farklı toplumsal kesimleri hasım ola-

taca kavramlaştırılmış sözler bunlar. Anlayacağınız derse iyi çalışılmış..."

Mayasında liberal bir sermayedarlık olan AKP'nin "evrensellikten" kastı özelleştirmeye ve yoksullaşmaya dayalı "küreselleşme" politikalarıdır. Onların dilinde evrensellik IMF'cilik olmuş. Yerellikten kasıtsa "kamu reformu" ve "yerel yönetimler yasa" taslağında açıkça görülen, uluslararası şirketlerin devlet engeline (gümrük engeline) takılmadan "yerele" konmasıdır. Yine sermaye, yine para, yine IMF...

Diyor ki "sayın" Erdoğan: "ideal olan, mekanik bir demokrasi değil, toplumsal ve siyasi alanlara yayılmış organik bir demokrasidir. Bunu da derin demokrasi olarak adlandırıyoruz." Böylesi "organik" demokrasi meydanlarda, sokaklarda yürüyüşlerle, protestolarla kazanılır. İşçilerin grevleri ertelenerek (en son Kristal-ış işkolunda grev başbakanlıkça ertelendi) demokrasi oluşturulamaz.

Ekonomik-demokratik taleplerini yürüterek dile getiren emekçileri "teröristlikle" suçlayan anlayış 'derin demokrasi' değil ancak "derin devletçilik" yapar. AKP siyasi çizgisini kavramlaştırırken muhafazakarlıkla, "müslüman" demeden dini çevrelerin gönlünü alırken de-

biliyoruz. Şimdi neredeyse dağılacak.

AKP de ustası Turgut Özal'dan öğrenmiş olmalı. Yüzde 30 oyun coşkusuyula siyaset bilimcilere parmak ısırtacak siyasal kavramlaştırmalarla sempozyum düzenliyor. Siyasetleri benziyor, kaderleri neden benzemesin...

Hangi değişim?

Sempozyumda Başbakan Erdoğan'ın konuşması "manifesto" olarak niteleniriliyor. AKP destekçisi medya, köşe yazarları "ulu" bir anlam katarak manifesto vurgusunu ön plana çıkarıyorlar.

Manifestonun anlamı, "bildiri-ilan" olarak bilinir. İkinci bir anlamı daha var ki: Gümrükte kaçak ticaret yapanlar çok kullanırlar. Malın geçmesine karşılık gümrük memuruna verilen para/mal anlamında argolaşmış bir kelimedir, manifesto. Paralaşmış manifesto. Yani, moneyfesto.

AKP'liler de siyasetlerini allayıp pulluyorlar; değişim, evrensellik, yeni siyaset tarzı diyerek... Ve buna da "Muhafazakar Demokrasi Manifestosu" adını veriyorlar. Bu manifesto AKP'nin liberal tüccar siyasetine bakarsak, daha çok kaçakçılarının "moneyfesto"suna benziyor gibi.

Ankara'da güç oyunları

Son ayların en gözde ve formda politikacısı Genelkurmay Başkanı Bay Özkök kendi hattını sürekli güçlendiriyor. Ordunun siyasal sistemdeki mevcut imtiyazlı hegemon rolünün bir restorasyondan geçirilerek devamından yana olan Bay Özkök, iki cephede birden savaşıyor.

Cumhuriyetin alışılmış dengelerinin ve o dengelerin ayakta tuttuğu durumların yeniden gözden geçirildiği son yıllarda, Ankara'da, her zaman görülmeyecek güç oyunları yaşanıyor. Oyun kelimesi olup biteni aslında pek karşılamıyor. Sahici güç savaşları yaşanıyor.

Hükümet-Ordu, Ordu-Ordu cepheleşmelerinde belirginleşen, ama başka biçimlerde de yaşanan gerilimler, neredeyse politik rejimin tümüne yayılma eğiliminde.

Son ayların en gözde ve formda politikacısı Genelkurmay Başkanı Bay Özkök kendi hattını sürekli güçlendiriyor. Ordunun siyasal sistemdeki mevcut imtiyazlı hegemon rolünün bir restorasyondan geçirilerek devamından yana olan Bay Özkök, iki cephede birden savaşıyor. Bir yandan laiklik temasıyla ordunun bütününe arkasına alıp hükümetle ve öte yandan, politik sistemin yenilenme ihtiyacına cevaplar üretmek hükümeti ve sermayeyi arkasına alıp ordu içindeki statükocularla.

Dengeler Yalman'ın aleyhinde

Kara Kuvvetleri Komutanı Bay Yalman ise, savunucusu olduğu statükocu çizginin gereksinimlerine uygun çıkışları yapmaktan son aylarda da çekinmedi. Cumhuriyet gazetesi kullanılarak ya-

pılan gözü kara çıkışlar, gerginlik yaratsa da, sonuçta pek de etkili olmadı. YÖK'de Bay Yalman ekibinin militanı Kemal Gürüz'ün süresinin dolması nedeniyle ayrılması ve yerine Cumhurbaşkanı tarafından demokrat kişiliği ile tanınan Erdoğan Teziç'in atanması da güç dengelerini Bay Yalman'ın aleyhine zorladı.

Ancak, yine de Bay Yalman'ın ekseninin küçümsememesi gerektiği belirtiliyor. Kıbrıs görüşmelerinde Rumlardan özellikle TC ordusunun garan-

Cumhuriyetin alışılmış dengelerinin ve o dengelerin ayakta tuttuğu durumların yeniden gözden geçirildiği son yıllarda, Ankara'da, her zaman görülmeyecek güç oyunları yaşanıyor.

törlüğü dahil ciddi tavizler alınmaması, Irak Kürdistan'ında olası kontrol dışı radikal gelişmeler, AB'nin üyelik görüşmeleriyle ilgili süreçte TC'nin onurunu kiracak tutumlara yönelmesi ya da hükümetin laiklik konusunda yaptığı delme girişimlerinin icazet alanını aşip kırmızı alana girmesi gibi bir dizi olasılıkların, güç dengelerini bir anda Bay Yalman'dan yana çevirebileceği, konunun uzmanlarınca ısrarla belirtiliyor. Hatta o durumda Bay Özkök'ün de Bay Yalman'a fazlasıyla itiraz etmeyeceği belirtiliyor;

Bay Yalman'ın statükoculuğuna karşı, arkasına dışişleri ekibinin çoğunluğunu ve hükümeti ve öyle anlaşılıyor ki kısmen ABD'yi de alarak, restorasyoncu bir hatta yönelen Bay Özkök, aynı zamanda, laiklik konusunda net tutum alarak ordunun bütünlüğünü temsil ediyor ve zaman zaman Ordu-Hükümet gerilimini tirmandırıyor.

Bilindiği gibi, Türkiye'de ordu, sadece ordudan ibaret değil. O, OYAK kanalı ile aynı zamanda

bir sermaye grubu. Dolayısıyla, ordu kendini göstermek istediği zaman, devletin ve rejimin bütün kurumlarından ve artık bizzat sermayenin içinden de görünür ve karşısına aldığı, daha vurmaktan öte estp gürlüyle bile ürkütüp düşürebilir.

Bay Özkök ve kurmayları, laiklik konusundan tutunarak, ordunun bütünü adına hükümeti sarsarken, elbette, bir restorasyonun taşları yerinden oynatacağını ve her şeyin sonu olabileceğini düşünen statükocu ekibi de yumuşatıyor ve ordu-

Ordu laiklik konusundan tutarak etkisini koruyor.

daki gerilimin bir açık çatışmaya ya da bölünmeye sığmamasını engelliyor. Bu noktada, kemalist yorumuyla laiklik ve özelinde türban sorunu, ordunun bütünlüğünü korumanın aracına dönüşmüş durumda.

İhmal edilebilir küsürat

Türkiye'nin tarihselliğinin yarattığı güç dengeleri, bütün aktörleri ordu karşısında sakinimli davranmaya zorluyor. Bütün hesapların temeli ordunun olası tutumları üzerinden kuruluyor. Bugün Bay Özkök'ü destekleyenler, şayet başarılı bir restorasyon yaşanırsa, uygun bir zamanlamayla kendi bağımsız hedeflerini ortama dayatacaklardır. Ancak Özkök inisiyatifinin, o durumda pozisyonunu daha da güçlendirmiş olması ihtimali de yüksek.

Kamu emekçileri ve Kürt yoksulları dışında, işçiler ve öğrenciler başta olmak üzere bütün halk güçleri ise, suskun ve popstar yarışmasının sona ermesi gibi derin sorunlarla uğraşıyor. Sistemin ve rejimin, şiddetli artan tokatlarını yiyen çalışanlar, her seferinde "buna da şükür, kötüsü de olabiliirdi" dedikçe, Ankara'daki güç oyunlarında "ihmal edilebilir küsürat" olarak görüneceği ve yeni tokatlar yemeye devam edeceği açık.

CHP batıyor

Baykal ve kurmaylarının ordunun sözcülüğüne soyunduğu ve ağırlıklı olarak da Yalman'ın öncülük ettiği statükocu ekiple paralel hareket ettiği görülüyor. Strateji esas olarak karargaha çiziliyor ve Baykal'la şürekası da işin gürültüsünü yapıyorlar.

Tıpkı kurucusu olduğu Cumhuriyet rejimi gibi, Atatürk'ün partisi CHP'de de gerilim yükseliyor. Kimi temelleri sarsılan, kimisi boşluğa düşen rejim, kendisi ile beraber CHP'yi de boşluğa ve çıkışsızlığa sürükliyor. Öncülük kapasitesini yitirmiş CHP ise, kuruluş zemininin içinde sadece devleti korumaya daralmış bilinci ve felce uğramış davranışa yeteneği ile, kurucusu olduğu rejimin ve kendisinin çöküşünü nerede ise kabul etmiş durumda. Ordu'ya dayanarak yapılan kuru sıkı tehditler artık inandırıcılığını yitirmeye başladı ve sürekli darbe davetiyesi çıkararak bir parti olarak kendisini anlamsızlaştırıyor.

Baykal ve kurmaylarının ordunun sözcülüğüne soyunduğu ve ağırlıklı olarak da Yalman'ın öncülük ettiği statükocu ekiple paralel hareket etti-

ği görülüyor. Strateji esas olarak karargaha çiziliyor ve Baykal'la şürekası da işin gürültüsünü yapıyorlar. Zavalı bir darbe çıktıkam duruma düşen Baykal, geçmişteki Fevzioglu'nu hatırlatıyor.

CHP'nin kulakları, yoksulların çığlıklarını duymuyor

Gündemdeki bazı konularda, Kıbrıs'tan Kürt meselesine, türbandan AKP kadrolaşmasına... vd. karargaha bağlı ajitasyon yürüten Baykal, söz sırası IMF tedbirleri, yoksulluk, demokratik kurumların tasfiyesine gelince, çit çıkarmıyor. Bütün bilincini sallanan rejimi korumaya klittlenmiş CHP'nin kulakları, yoksulların çığlıklarını duymuyor, gözleri tasfiye edilen demokratik kurumları ve bedavaya satılan kamu mallarını görmüyor. TÜ-SIAD sözcüsü kimi köşe yazarları bile

Baykal'a "bu kadar da olmaz" diyerek biraz da solculuk yapmasını öneriyorlar.

Baykal'ın son şansı

28 Mart yerel seçimleri Baykal'ın son şansı. Ancak kimi kamu oyu yoklamaları CHP'nin pek şansının olmadığını gösteriyor. DEHAP merkezli bir sol bloğun yürüteceği tutarlı bir demokrasi mücadelesinin CHP'nin oylarını daha da düşürmesi bekleniyor.

Bazı köşe yazarları da şimdiden Simittis ve Anzar'ı örnek göstererek yerini Derviş'e bırakmasını Baykal'a öneriyorlar. Derviş'li bir CHP'nin soldan diğer toplayacakları ile birlikte CHP'nin kuruluş zeminini tasfiye ederek, kapitalizmin yeni küresel ve bölgesel yönelimlerine uygun bir merkez sol partiye dönüşmesinin istendiği anlaşılıyor.

Baykal 28 Mart Yerel Yönetim seçimlerinden sonra "tedavülden kalkabilir"

Sünnileştirme politikaları sürüyor

Türkiye nüfusunun hemen hemen üçte birini oluşturan aleviler, ya seçim dönemlerinde ya da siyasal islama karşı balans ayarında egemenlerin aklına geliyor. TC'nin kuruluşundan buyana yaşanan bütün krizlerin önemli dinamiklerinden biri olmasına rağmen Aleviler neden haklarını kazanamıyorlar?

Yazıya başlarken belirtmek isterim ki, bugünün Türkiye'sinde -hatta Ortadoğu'da- sosyalistlik, devrimcilik başlıca ve tek görev olarak işçi sınıfını (yalnızca emek - sermaye ilişkisi bağlamında) örgütlemekten ibaret gören anlayış bu yazıda pek de aradığımız bulamayacaktır. Zira onlar için gerek, işçi sınıfının gerekse de diğer toplumsal katmanların üzerlerinde barındırdıkları tarihsel-toplumsal etkilerin pek de önemi yoktur. Bu yaklaşıma

göre hayal oldukça anlaşılırdır: "Ya işçisindir ya da patron". Alevilik, Kürtlük, Sünni İslam mı? Bunlar olsa olsa işçi sınıfını bölmek için burjuvazinin kaşındığı kapitalizm öncesi kimliklerdir. Bugün için aslo-lan işçi sınıfını yalnızca emek-sermaye ilişkisi temelinde örgütleyip saf sosyalist iktidarı kurmak.

Bizler ise böyle düşünmediğimizden köşe taşlarının yerinden kaldırılıp, yeniden dizildiği, bütün kır-mızı hatların allak bullak edildiği günümüz Türkiye-

sinde "Alevilik meselesini" de kendimize dert edindik. Cem evlerinin "cümbüş mekanı" olarak tanımlanmasından, "Alevi diyanetinin" kurulmasına dek bir dizi gelişme yaşanırken "bunlar işçi sınıfını ilgilendirmiyor" diyemeyiz elbette.

Tarihsel devrimci güç: Alevilik

Genel olarak "Alevilik nedir tartışması" bir yana, kör gözün bile görmekte zorluk çekmeyeceği yakın tarihsel gelişmelerden bakıldığında dahi Alevilerin cumhuriyet öncesinde de, sonrasında da egemenler tarafından kabul edilmeyen, dışlanan, yok sayılan (hatta yok edilmeye çalışılan), ezilen bir toplumsal kesim olduğu açıktır.

Cumhuriyetin kuruluşu sırasında da "yeni" egemenler "eski" geleni sürdürmüş ve Alevileri yok sayma yöntemini kimi ufak göz boyamaları dışında (Bektaşî çeşitlerine tanıdığı kimi imtiyazlar dışında) devam ettirmişlerdir.

Aleviler yok sayıldı

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu andan itibaren inanç alanında, nüfusun hemen hemen üçte birini oluşturan Alevileri görmezden gelmiş ve Sünni inancına (o da çarpıtılmış- batıllaştırılmış biçimiyle) göre düzenlenmiş bir devlet dini anlayışıyla kendini şekillendirmiş (diyanet işleri başkanlığı da bunun kurumsal karşılığıdır).

Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin Alevi vatandaşları inançlarını, kültürlerini gizlice yaşamak durumunda kalmıştır. Bu yasaklı durum Alevileri Türkiye'deki demokrasi mücadelesinin doğal bileşeni haline getirmiştir. Elbette bu sonuçta, Aleviliğin yaşadığı tarihsel koşulların etkisi, merkez "medenî" devlete uzaklığı ve bununla ters orantılı olarak da ilkel paylaşımı yaşam biçimine yakınlığı da belirleyici rol oynamıştır.

Aleviler bir tarihsel dinamik olarak devrimci hareket buluşmasının bedelini en ağır katliamlarla ödemiştir.

Buna rağmen devlet, Alevilerin bir başka tarihsel güç olan Kürtlerle buluşma riski ortaya çıkıncaya dek bu kesimin hiçbir inançsal, kültürel talebini -yallaştırmayı bir yana bırakalım- meşrulaştırmasına dahi izin vermemiştir. Seksenlerin sonuna doğru, verilen mücadelenin ve ortaya çıkan yeni durumun sonucu olarak egemenler Alevilere yönelişinde bir değişiklik yapmış ve aslında "baskının" yanı sıra baştan beri kullandığı "çürütme" yöntemini öne almıştır. Yasal dâhilde neredeyse hiçbir düzenleme yapmaksızın fiiliyata kimi noktalarda (cem evlerinin açılması, alevilerin görece kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri) Alevilerin önünü açarak, diğer "düzen dışı" güçlerden uzaklaşıp düzene entegre olmasını sağlama noktasında davranmıştır.

Geldiğimiz noktada Aleviliğin hiçbir inançsal kültürel hakkı tanınmamasına rağmen alevi örgütlenmeleri (bir kaç tanesi dışında) devletle can ciğer kuzu sarması vaziyetinde bir ilişki sürdürmektedirler.

Bu yöneliminde Alevi zenginlerini harekete geçirmiş ve büyük oranda da sonuç almıştır.

Devrimci hareketin doğal müttefikiyile doğru zeminde ilişkilenebilmesi de (devrimci hareket bu alana ya kadro kaynağı olarak bakmış ya da siz "işçisiz" dayatması yapmıştır) devletin bu yöneliminin başarı kazanmasına zemin hazırlamıştır. Alevilik tarihsel dinamiği sistemle çatışıp ezilenlerden yana bir demokratik açılım yapabilme gücünü kullanamamış, bir çürümeyle sisteme entegre edilmeye zorlanmıştır.

Sünnileştirme politikaları sürüyor

Geldiğimiz noktada Aleviliğin hiçbir inançsal kültürel hakkı tanınmamasına rağmen (Diyanet İşleri Sünniliği temsil etmektedir, okullarda din dersi olarak Sünnilik öğretilmektedir, ülkenin başbakanı Alevilerin ibadet mekanlarını "cümbüş yeri" olarak tanımlamaktadır, vs.) alevi örgütlenmeleri (bir kaç tanesi dışında) devletle can ciğer kuzu sarması vaziyetinde bir ilişki sürdürmektedirler. Talepleri çevresinde bu topluluğu devletin karşısına dikmek yerine "Sünnileştirme" politikalarına destek vericesine "alevi diyanetli" kuruyorlar.

Bugün Alevilerin düştüğü cendereden kurtulabilmesinin yolu kendi "Hızırpaşa"larının ayaklarının altındaki habiyi çekmekten geçmektedir. Bu da ancak kendi taleplerinin yanı sıra ülkenin diğer ezilenlerinin (işçilerin, Kürtlerin, yoksul Müslümanların, vs.) demokratik taleplerini de radikal bir biçimde savunmasıyla mümkündür.

Demokratik bir alevi hareketinin talepleri neler olmalıdır?

- * Devlet din işlerinden elini çeksin. Diyanet İşleri Bakanlığı kapatılsın. Bütçesi eğitim - sağlık ve çalışanlar için kullanılsın.
- * Her inanç grubunun inancını ve ibadetini yerine getirmek için özgürce örgütlenebilmesi, organize olabilmesi için olanaklar sağlansın.
- * Alevi ve tüm etnik dinsel kimlikler anayasal olarak da, fiili olarak tanınsın. Bütün kimliklerin inançlarını ve kültürlerini özgürce yaşayabilecekleri yasal düzenlemeler yapılsın.
- * Nüfus cüzdanlarında ki "dini" kısmına isteyen istediği inancı ya da mezhebi (İslam, Hristiyan, Alevi, vs.) yazdırabilsin.
- * İmam Hatip Liseleri kapatılsın.

- * Okullarda zorunlu din dersi kaldırılınsın. İsteyen seçmeli olarak inancına ilişkin eğitim ya da enadilinde eğitim alabilsin.
- * Ders kitaplarında ki Sünni İslamı kayıran, diğer inanışları ya da inançsızlığı aşağılayan ifadeler temizlensin.
- * Alevi köyerine camii yapılmaktan (bu konuda talep gelmediği sürece) vazgeçilsin.
- * Devlet destekli kuran kursları kapatılsın.
- * İmar planları yapılırken sadece cami için değil, diğer inançların ibadet yerleri için de yer ayrılınsın.
- * TRT'den Sünni İslamı yaymaya yönelik yayınlara son verilsin. Dini konularda yayın yapıldığında tüm dinlere yer verilsin.

Türkiye'ye yeni rol mü?

AB üyeliği tartışılan, IMF'nin örnek ülkesi, borçlarını aksatmadan ödeyen Türkiye ve hemen yanında, Irak ve Afganistan. Eh, orada yanan ateşin bize de sıçrayacağı belli de, "orası" ile "burası"nın aynılaştırılması da nereden çıktı? Neler oluyor?

Öğuzhan Kayserioğlu

Son dönemlerde ABD'nin en yetkili ağızları Türkiye'den, başka adlandırmaların yanı sıra, "cephe ülkesi" olarak da söz etmeye başladılar. Diğerleri ise, Irak, Afganistan ve Endonezya olarak tesbit ediliyor. Irak ve Afganistan'ı anlıyoruz, zaten sıcak savaşın olduğu ülkeler. Endonezya dünyanın en fazla müslüman nüfusuna sahip ve devamlı El-Kaide'ye sempati duyan kimi dini liderlerin geniş kitlelerce desteklediği biliniyor. Ya Türkiye? Sanki çok sıradan bir tesbitmiş gibi, Türkiye savaşın göbeğindeki Irak ve Afganistan'la niçin birlikte anılıyor? Türkiye'de günlük hayat devam ettiğine göre, acaba birden ateşin içine mi atılacağız? Ya da ateş bir biçimde gelip, bizi de mi saracak? Veya İstanbul'daki bombaların devamını mı beklemeliyiz? Nereye sürükleniyoruz?

AB üyeliği tartışılan, IMF'nin örnek ülkesi, borçlarını aksatmadan ödeyen Türkiye ve hemen yanında, Irak ve Afganistan. Eh, orada yanan ateşin bize de sıçrayacağı belli de, "orası" ile "burası"nın aynılaştırılması da nereden çıktı? Neler oluyor?

Saptamayı yapanlar, ABD liderliği içinde olduklarına göre, bir bildiklerinin olduğunu düşünmeliyiz.

Ne umuluyor, ne bulunacak?

Meclis'in ilk tezkere talebinde her nasılsa aldığı ret kararı, Türkiye'nin dünyadaki görünümünü olumlu olarak etkilemiş, pazarlık gücünü artırmıştı. Uşak ruhlu ve zavallı Türkiye elitleri, istemeden de olsa kazandıkları itibarın altında ezildiler ve ikinci tezkereye, sahiplerinden özür dilediler. Ve elbette, alıştıkları tutumu hemen karşılarında görerek aşağılandılar, Irak sınırından yüz geri çevrildiler. O

aşağılanmanın alışmadıkları itibardan başı dönen elitlere iyi geldiğini, rahatlattıcı alışkanlık bataklığına "şükürler olsun" diyerek yerleştiklerini tahmin edebiliriz.

Ancak ikinci tezkereyi çıkarılanların bile, bir cephe ülkesi konumunu benimsediklerini sanmıyoruz. İstemen, ABD'nin hareketına en az katılımla ve mümkünse ucundan tutarak, bölgesel inisiyatifin ilk denemelerini yapmaktı. Ankara'dan bakınca Bağdat ya da Kabil "orası"dır ve oldukça uzakta olan başka dünyalardır.

Gel gör ki, elin oğlu öyle düşünmüyor ve anlaşılın Washington'dan bakınca Ankara, Bağdat ve Kabil'le aynı alanda gözüküyor. Herkesin "orası" ya da "burası" ayrımı kendine göre ve sonunda, güçlü olan, nerenin neresi olduğunu belirliyor.

ABD hesapları ters yüz ediyor

Türkiye'nin güç dengelerinin demirden kanunlarına rağmen, şark kurnazlığıyla, ucundan tuttuğu ABD operasyonundan mümkün olan en fazla kazancı elde etme hesabını, ABD ters yüz ediyor. ABD, Irak'la başlattığı imparatorluk girişiminin yükünü Türkiye gibi ülkelere çektirmek ve mümkün olan en az payla da yetinmelerini sağlamak istiyor. Paylaşım masasına kesinlikle oturtulmayacaklar, iyi hizmetin karşılığını atılan bahşişlerle alacaklardır. Ve işte o kadar!

Evet, Türkiye şimdi hala "cephe ülkesi" değil. Ama Amerika'nın böyle bir amacı olduğu anlaşılıyor. Son İncirlik kararı ve Hikmet Çetin'in Afganistan işgal valisi olarak atanması, kıyasından kösesinden de olsa sürecin devreye sokulduğunu gösteriyor.

BM (ABD'nin istemiyle) Hikmet Çetin'i Afganistan Genel Valiliğine atadı

İlimli İslam Radikal İslam

İncirlik'in aniden devreye sokulması, cephe ülkesi olarak nitelendirilme ve Hikmet Çetin'in Afganistan genel valiliği, Türkiye'nin ABD tarafından itilerek ya da çekilerek bir konuma yerleştirildiğini gösteriyor.

İlk akla gelen Türkiye'nin, bölgede alt yapısının gelişmişlik düzeyi ve rejiminin ABD ile geleneksel bağının sunduğu olanakları açısından, yürütülen operasyonun politik ve askeri operasyonel üssü olmasının istendiği oluyor. Gerçekten de, şimdi açık bir şekilde böyle davranılıyor. Türkiye elitlerinin bundan şikayetleri hiç olmaz, gerekli hizmeti yapmakta kusur da yapmazlar. Yeter ki paylarına düşen verilsin, ki, o da pazarlıkla halledilecektir. Üç aşağı beş yukarı, anlaşmanın bir yolu bulunur.

Ancak daha derinden bakınca, Amerika'nın başka hesapları olduğu da görülüyor. Devletin çelik çekirdeğinin itiraz etmeyeceği politik-askeri operasyonel cephe gerisi merkezli olmanın alt yapısı Türkiye'de kurulurken, daha geniş bir konseptin içinde, bu hazırlıklar başka anlamlar da kazanıyor.

"Medeniyetler çatışması" mı?

Tarihde ilk defa küresel düzeyde bir egemenlik sistemi kurabilen kapitalizm, şimdi o sistemin iç sorunlarını gidermek ve küresel devrelerini, tümüyle ve pürüzsüz olarak içerdigi bir dünya bütünselliği içinde gerçekleştirmek istiyor. ABD yeni sürece öncülük yaparak, inisiyatif alıyor, o arada sürecin üstünde hegemonyasını da kuruyor.

İşte, İslam'ın günahı, kapitalizme evet demekle birlikte, binlerce yıllık kökleri olan tefeci-bezirgan medeniyetlerin beşiği olarak, hala kapitalizm açısından nispi dışarlak durumlar yaratan toplumsal duruşlar barındırması ve sık sık küresel düzen açısından pürüzler yaratmasıdır.

İşgal meşru mu?

İslam ile çatışma ve demokratik kültürü İslam sokma görünümü altında, dünya coğrafyasında kapitalizme hala kısmen dışarlak kalan ve sermayenin akışında pürüzler yaratan bölgeler, sorunsuz hale gelecek biçimde sistemle gerçek bir uyuma ve şimdikiinden daha derin bir zemine sisteme içleşmeye zorlanıyor. Yerkürenin tümüne yayılmış bir sistem olarak kapitalizm ve onun hegemon gücü ABD, yaptırımın sistem açısından meşru ve tarihsel bir zorlama olduğu iddiasında.

Sistemin kendi kanunları açısından bakarsak, ABD'nin meşruluk problemi yoktur ama, İslam coğrafyasına demokratik kültürü sokma iddiası ve o iddianın şimdiki işgal hareketine ördüğü demokrasi şalı ise, boş bir palavradır. Silahlı soygunculuk ne zaman demokrasi oldu?

ABD'nin, İslam coğrafyasının zenginliklerine el koyma, o el koyma sonucunda küresel İddialarını güçlendirme ve söz konusu bölgeleri küresel sermaye açısından sorunsuz hale getirmekten başka amacı yoktur. Kendi ülkesinde neo-faşist tedbirleri fırsat buldukça uygulamaya koyan Bush mu Orta-Doğu'ya demokrasi getirecek? Sicili belli ABD mi? İstediklerini elde ettikten sonra, gerisi ABD'yi ilgilendirmez. Meraklı olanlar savaş ağları ve işgal öncesine göre 34 misli büyümüş afyon ekim alanlarını yöneten uyuşturucu baronları tarafından "özgürce" paylaşmış şimdiki Afganistan'a bakabilirler. Şayet bir demokratik gelişme olacaksa, Irak'ta

ABD'nin İslamı hedef seçmesi, öne çıkarıldığı gibi bir medeniyet ya da dini çatışma ekseninden güç almaz. O işin görünen yüzüdür ve önemlidir ama, belirleyici değildir. Belirleyici olan müslümanların yaşadıkları bölgelerin zenginlikleri ve özgün tarihsel gelişiminden dolayı o bölgelerin hala küresel sermaye düzeni kapitalizme nisbeten dışarlak kalması ve sermayenin küresel hareketinde pürüzler çıkarmasıdır.

İşgale karşı direnişin farklı biçimlerde sürmesinin içinden çıkıp gelecektir ve ABD o durumda, kendisine dayatılan demokrasiyi kabullenmek zorunda kalacaktır.

İşte, şimdiki ABD, savaş alanı olarak gördüğü İslam coğrafyasına saldırıp ele geçirmek ve küresel dengelerde orta vadeye yönelik avantajlar elde etmek istiyor. Ve elbette, basit savaş mantığı gereği, karşısına aldığı hasmını bölmek, uygun gördüklerini işbirlikçi olarak kendi safına çekmek istiyor. Müslüman coğrafyasına baktığımız zaman, sayıca fazla müslümanı bünyesinde barındırmakta beraber diğer İslam ülkelerine mesafeli olan ve Batı ile daha yakın ilişkiler kuran iki ülke öne çıkıyor: Hindistan ve Türkiye.

Hindistan tedirgin

Hindu inancına sahip nüfusun fazlalığına rağmen Türkiye'den fazla ve hızla sayısı artan müslümanı barındıran Hindistan, İslamın içindeki radikalleşmeden en fazla ürken ülke. Hint müslümanları arasında yayılacak radikal çizginin dengesizlik yaratma potansiyelinin ciddi olduğunu gören ve El-Kaide'nin en fazla taraftarı olan Pakistan ve Afganistan'la komşuluğunu taşımak zorunda olan Hindistan, ABD'nin, İslamı küresel sermayeye uygun biçimde dönüştürme savaşında, elbette gönüllü destekçilik yapacaktır.

Nitekim Hindistan İsrail ve Türkiye ile ABD kontrolünde bir güç eksenli kurma çabasındadır. Özellikle İsrail'e yapılan görüşmelerde ciddi ilerlemeler kaydedildiği anlaşılıyor. Şayet Türkiye'nin de güçlü katılımı sağlansa, söz konusu Amerikancı eksenin, bölgedeki güçler denge-

sinde önemli bir vektör olacağı kesin. ABD'nin pozisyonu açısından oldukça önemli bir rahatlattıcı etkisi olacağı da açık.

Bütün nüfusu müslüman olan Türkiye ise, ABD açısından yine önemli bir destek potansiyeli taşıyor. Batı yönelimli ve pozitivizmle güdümlü kemalizmin, Osmanlı'nın yıkılışında ve yeni cumhuriyetin kuruluşunda vurduğu belirleyici damga, ABD açısından, üstünde oynanması gereken bir açık olarak görülüyor.

Tek taraflı olarak Batı yanlılığı vurgulanan kemalizm, gerçekte bir başka yöne daha sahiptir. Yıkılan Osmanlı'nın ruhu, yeni cumhuriyetin bir çok kurumunda kendini sürdürmüştür. O sürdürmenin en tepedeki görünür hal de, padişahın kişisel otoritesinin yerine geçen ordunun kurumsal otoritesidir. Siyasal sistem ordunun hegemon konumu tarafından paranteze alınmıştır ve sürekli o konuma uygun biçimlere girmesi yönünde baskılanır. İşçi hareketi özellikle 60'lardan sonra kemalist statükoyu zorlarsa da kalıcı ve bütünsel sonuç alamamış, ancak kimi gerçek kazançlar elde edebilmiştir. Kürt hareketi ise, 80'li yıllardan sonra yükselişe geçerek, şimdi gelinen noktada, kalıcı statüler kazanabilme amacıyla.

AKP zorlanıyor

İşte, ABD, Türkiye'nin orijinal tarihselliğinin ürettiği politik yapısına da çok yönlü hamlelerle müdahale etme amacıyla. Bir yandan Deriş'le ordunun fazlaca öne çıkmış rolünü -kesinlikle ortadan kaldırmayarak, ama- törpüleyerek, küresel sermaye ve kendi politik hegemonyası için tamamen ele geçirilmiş bir alan yaratmak isterken; öte yandan, kemalizm tara-

findan terbiye edilerek nisbeten küresel sisteme daha uygun hale getirilmiş İslama dayanarak, İslam coğrafyasında bir çatlak ve işbirlikçi alan yaratmak istiyor. Onun için AKP iktidarı ve onun İslama yaptığı vurgu önemseniyor ve AKP bu misyona zorlanıyor.

İlimli İslam-radikal İslam ayrımı o noktada öne çıkarılıyor ve ABD o potansiyel ayrımı nesnel bir olguya dönüştürerek, İslam coğrafyasını çatışmaya zorluyor. O çatışmanın seviyesinin yükselmesi oranında, ABD'nin işini ilimli İslamcılar yapacak, kestaneleri ateşten ABD adına ilimli İslam maşası alacaktır. Erdoğan, bu misyonun yürütücüsü olmaya zorlanıyor ve kendisinin de o misyona ısınmaya çalıştığı anlaşılıyor. Ancak, henüz tereddütlerini gidermiş değil. T.C. ordusunun da ABD yönelimlerine bu düzeyde bir dahil olmaya henüz hazır olmadığı anlaşılıyor. Erdoğan da ordu da, bir tarafına da AB'yi alarak ABD'yi dengelemeye çalışıyorlar. Ancak AB'nin de, İslama yönelik operasyonun kendisine özel bir itirazı olmayacağı, sadece o operasyondaki tek yanlı ABD hegemonyasına itiraz edeceği tahmin edilebilir. Şayet Irak direnişi, ABD'yi AB'nin "çok taraflı" bir küresel düzen talebine yaklaşırsa, ABD ve AB'nin ortaklaşa olarak Türkiye'yi İslam coğrafyasında maşalaştıracakları bellidir.

Türkiye yeni rolüne ittiliyor

İşte, "cephe ülkesi" saptaması, İncirlik hamlesi, Çetin'in Afganistan valiliği, AB üyelik görüşmelerinde dengelerin değişme işaretleri vermesi gibi gelişmeler, "ilimli" İslam öncülüğü olarak Türkiye'yi, arkasına İsrail ve Hindistan'ı da alarak, İslamla "Batı'nın çatışmasında kullanmanın ilk adımları olabilir.

"İlimli" İslamın hedefi, olağanüstü zenginliklere sahip ve hala kapitalizmle problemleri olan İslam coğrafyasının, küresel sermaye tarafından yeniden sömürgeleştirilmesinin ve köleleştirilmesinin "kibarca" ve diplomatik dilden ifadesidir. İhale Türkiye'ye verilmiş benziyor ve Türkiye arkasından itilip, önünden çekilerek yeni rolüne doğru çekiliyor.

AB kapısında gerilimli bekleyiş

Türkiye-AB ilişkileri bitmeyen kritik dönemlerinden biriyle daha karşı karşıya. Üyelik görüşmelerine başlamak için tarih verilip verilmeyeceği 2004 Aralık ayında belli olacak.

Yüksek ihtimale ne "evet" ne "hayır" olan bir kararla geçiştirilerek, 1-2 yıl sonraki bir başka kritik dönemeçe ebellik yapacak 2004, yine de, Aralık yaklaşıncaya AB yanlıları ve karşıları arasında gerilimin yükseleceği ve yeteneklerin sonuna dek kullanılacağı bir dönem olacak.

11 Eylül'den önce

11 Eylül saldırısına kadar tablo nisbeten kolay okunabiliyordu. Ortada AB üyelik lafı çokça doluyordu ama, aslında iki taraf da bunun gerçekleşmeyeceğini biliyordu. En başta, iki tarafın karar mercilerinde, zaten böyle bir irade yoktu. Türkiye'de Genelkurmay kendi hegemonya alanına başka ve daha güçlü bir iradenin el atmasını kabullenmiyordu. AB ye girince devredilecek kimi hegemon konulara titizlikle sahip çıkıyordu. Ancak AB ile yanyana görünmenin yaratacağı kimi avantajlardan da yararlanılmak isteniyordu.

AB ise doğal olarak elindeki pastayı kimseye paylaşmak istemiyordu. Türkiye'nin zenginliklerinden ve ucuz emek gücünden sonuna dek faydalanıp, AB pastasından hiç pay vermemek ama verecekmiş gibi gözükme, kapitalist aklın gereği idi. Jacques Delors, Giscard d'Estaing, Helmut Schmidt, Helmut Kohl gibi AB nin kurucu politikacıları bu yöndeki görüşlerini açıkça ifade ediyorlardı. Ancak, küresel ve bölgesel güç dengelerinde, Türkiye'yi etkisi altına almış bir AB daha avantajlı bir pozisyon kazanıyordu. Olmayacağını bilmenin rahatlığıyla üyelik görüşmeleri tiyatrosu oynanıyordu.

Denge noktası, Türkiye'yi üyelğe ne alan ne almayan görünümü "imtiyazlı ortak" statüsü olabildi. Aslında Türkiye

üyelğe alınmayacak, ama ortak statüsüyle iki tarafı da tatmin edecek bir denge kurulmuş olacaktı. Görüşmeler süreci bu noktaya doğru akmaktaydı.

11 Eylül sonrası

11 Eylül saldırısı ve sonrasında gelişmeler, Türkiye-AB görüşmelerini çok yönlü baskı altına aldı.

Türkiye-AB görüşmeleri baskı altında

ABD'nin hamle yapması ve hamlesinin hedefini küresel imparatorluğa kadar yükseltmesi ve AB ye vasallık teklif etmesi, AB içinde çatlama yarattı. Baştan beri AB içinde ABD'nin truva atı olan İngiltere, kimseyi şaşırtmadı ve ABD'nin safında yer aldı. Ama şaşırtıcı olanı İspanya, İtalya ve Polonya gibi bazı devletlerin de ABD nin yanında yer almasıydı. AB nin temel eksenini Fransa-Almanya bloğu ise, Fransa'nın siyasi öncülüğünde

ABD imparatorluğunun vasallığı konumunu reddetti. Ve orada da durmayıp Belçika ile birlikte AB nin diğer ortaklarından daha yoğun bir iççe geçmenin adımlarını da atmaya başladılar.

İki Avrupa

Bu durumda, ortaya çıkan nesnel tablo farklı hızlarda ve yoğunlukta bütünlüşen, çok vitesli bir Avrupa idi. Her iki taraf da kendi pozisyonlarında ısrarlı oldukça, bu tablonun kendi hükümünü yürüteceği açıktır. ABD bankalarından Fransız bankalarına güvültüsüzce akan Arap kökenli yüz milyarlarca dolar, Fransa-Almanya eksenini güçlendirse de, tek başına tayin edici bir rol oynaması söz konusu değil. Gene, özellikle Almanya'nın İspanya ve Polonya'daki güçlü yatırımları da, gelecekte nasıl etkileyeceği belli değilse de, şu aşamada bir sonuç doğurabilmiş değil. Fischer'in federatif Avrupa Birleşik Devletleri sözü, şimdilik Almanya-Fransa-Belçika ile sınırlanmış durumda. Şimdiki gerçeklik, farklı bütünlüşme düzeylerinde karmaşık bir AB.

Öte yandan, kıyametin koptuğu Orta-Doğu'nun dibindeki coğrafya olma gerçekliği, T.C. nin konumunu farklılaştırdı. Türkiye açısından, kendisine dayatılan tek taraflı ABD hegemonyasına karşı AB nin dengeleyici unsur olarak önemi arttı. Açık ve tek taraflı bir ABD taraftarlığının bölgedeki cehennem ateşini hızla Türkiye'ye de sıçratacağı ve Türkiye'nin sınırlarının bile tartışılacağı görülmeye başlandı. AB ile hegemonya alanını paylaşmaya razı olmayan Genelkurmay, alanın/coğrafyanın kendisinin elden gidebileceği riskini tesbit etti. Hele küçük Suriye'nin elindeyken onca sorun yaratan Kürt kartının, yeni "komşu" ABD nin eline geçtiğinin görülmesi, kabusdan ötey-

di. ABD ye karşı AB seçeneğinin korunması özel önem kazandı. "Geleneksel ABD dostluğu" elbette sürebilirdi ama, AB içinde durarak sürmesi daha emniyetliydi. Sermaye de, zaten istekli olduğu ama Genelkurmay'ın baskısı altında çok da dillendiremediği AB üyelikini, açıkça savunmaya başladı.

AB değişimi gördü

AB ise, ABD nin bölgede Irak'a yerleşmesiyle güç dengelerinin kendisinin aleyhine dönüşmeye başladığını gördü. Suriye ve İran'la ABD'ye rağmen sürdürdüğü ilişkileri güçlendirirken, Türkiye'ye farklı gözle bakma zorunluluğunu hissetti. ABD'ye karşı konumlanma imkanına sahip olduğu Türkiye, üyelğe alındığı zaman terbiye edilerek uysal ortak kimliğine sokulabilirdi. Uysal ortağın coğrafyası artık sadece ucuz emek cenneti değil, aynı zamanda stratejik önemde bir alandı. Güçlü ordusu da işe yarayacaktı. Askeri-ekonomik ve politik yerleşim yeterince uygun ve güçlü yapılırsa, Türkiye üzerinden, ABD nin bölgedeki hegemonyasını engelleyici ya da dengeleyici bir durum yaratılabilirdi. Üstelik Gürcistan hamlesiyle Kafkasya'da bayrak diken ABD, durumu daha da vahimleştiriyordu.

ABD ise baştan beri Türkiye'nin üyelikini destekliyordu. AB'nin ABD'ye rağmen küresel hak iddia edecek bir politik-askeri güç düzeyine sıçramasını istemeyen ABD, İngiltere'den sonra ikinci truva atı olarak Türkiye'yi de sokarak AB nin bağlanma/yoğunlaşma katsayısını düşürmek, konsantrasyonunu dağıtmak istiyordu. Böylece AB politik-askeri alanda ABD ile işbirliğine mecbur, ekonomik işbirliği örgütü olmaya zorlanacaktı. ABD Türkiye'ye güveniyordu, "geleneksel dostluk bağları", daha doğrusu, Türki-

Düzyhan Kasınoğlu

ye'de yıllardır yetişmiş ve maddi çıkarla bağlanmış işbirlikçi şebekesi yeterliydi.

Şimdi ne olacak?

11 Eylül'den sonra Tarih hızlandı. Eskiden sözcümlü 10 yılda olup biten süreçler, şimdi 6 ayda bilemedin 1 yılda yaşanabiliyor. AB üyelikleriyle ilgili görüşmeler sürüyor. İki tarafın da vermesi gereken ciddi tavizler var. Ancak daha önemli görüşmelerin üstünde yapıldığı küresel ve bölgesel güç dengeleri oldukça kaygan bir zeminde tutunuyor.

Şimdiki durumun genel hatlarıyla devamı halinde, Türkiye'nin AB üyelik değil ama, üyelik görüşmelerine başlama tarihinin verilmesi, olasılık içindedir. 11 Eylül sonrası koşullar, bu olasılığa güç veriyor. Almanya'nın vetosunun kalkmasıyla, açıkça reddi olan iki ülke kaldı, Fransa ve Hollanda. Onları da tatmin eden bir "ne evet ne hayır" a benzeyen kararlar süreç devam edebilir, ya da AB daha cesur davranarak, üyelik görüşmelerine başlama, ki o da 10-15 yıl kadar sürecektir, kararı verebilir. Genelkurmay açısından bakılırsa, Özkök inisiyatifinin, ordunun hegemonyasının fiilen devamının kabul edilmesi halinde, gereken tavizleri vermeye hazırlandığı ve hatta kısmen de verdiği anlaşılıyor.

ABD nin 11 Eylül sonrası tutumlarına verilen tepkilerle özellikle öne çıkan, çok vitesli Avrupa Birliği gerçekliği de Türkiye'nin üyelikinin AB ye yükleyeceği riskleri azaltıyor. En dış halkada ortodoks Romanya ve Bulgaristan'la (ve belki daha sonra yine ortodoks Sırbistan'la) yer alacak Müslüman Türkiye, çekirdekteki, küçük Yunanistan'ı hariç tutacak olursak, protestan-katolik ittifakını daha az rahatsız edeceklerdir.

İncirlik yeniden devrede

120 bin ABD li soyguncu Irak yağmasından ülkelerine dönerken, geçici ara istasyon olarak Türkiye'yi kullanacaklar. Amerika'dan yeni gelen soyguncular da, yine önce İncirlik'e inecekler.

Esat'ın ziyaretinin bitişinin hemen sonrasında İncirlik bombası patladı. Önceleri onca gürültü koparılan tezker meselesi bu sefer hiç gündeme gelmedi. Anlaşılan devletin yüksek katlarında konunun ayağa (yani Meclis'e) düşmesine gerek görülmedi.

İlk açıklanan, 120 bin ABD li soyguncunun Irak yağmasından ülkelerine dönerken, geçici ara istasyon olarak Türkiye'yi kullanacaklarıydı. Amerika'dan yeni gelen soyguncular da, yine önce İncirlik'e ineceklerdi.

Bugünkü ulaşım olanaklarında Irak'dan ABD ye neden direk uçuş yapılmadığı soru işaretlidir. Şayet özel gereklere bir ara verilmesi gerekiyorsa, yol itibarıyla daha uygun olan ve savaşta da Amerika'nın yanında yer alan İspanya ya da İngiltere'de olmasının daha uygun ve güvenli olduğu da açıktır.

Belli ki, İncirlik özellikle seçilmiştir. Bu seçimle bir emrivakiyle ve masumane bir maske takarak, Türkiye, ABD'nin imparatorluk seferinin kuyruğuna takılmaktadır.

Esat Türkiye'deydi

ABD'nin hedefine koyduğu Suriye'nin devlet başkanı, büyük dostluk gösterilerinin eşliğinde Türkiye'de ağırlandı. Türkiye-Suriye ilişkilerinde yeni bir dönemin açıldığı ilan edildi. Ve söz konusu gelişme, İran-Türkiye ve İran-Suriye ilişkilerinin yoğunlaşmasıyla birlikte ele alındığında, bellidir ki, ABD'nin istemediği bir bölgesel yakınlaşma söz konusudur. CNN International her saat başı ilk haber olarak sürekli bu geziyi vererek panicle varan bir tutumu açık etti. AB'nin ABD'ye karşı bir bağımsız irade geliştirerek İran ve Suriye ile özel ilişkiler kurduğu ve Türkiye'nin üyeliğine yönelik Alman veto-

sunun kalktığı da düşünülecek olursa, bölgede ABD'nin inisiyatifini karşı AB inisiyatifinin Türkiye'nin de yardımıyla oluşmaya başladığı anlaşılıyor.

Türkiye ikili oynuyor

ABD bir yandan Türkiye'yi bölgede güvenilir müttefik pozisyonunda görürken, aynı zamanda Kürt kartıyla Türkiye'nin yumuşak karnıyla oynamaktan çekinmiyordu. İşte Türkiye'de, bir yandan 2. tezkerle ABD'nin yanında yer alırken, öte yandan AB ile de flört ederek, onun inisiyatifinin de bölgede gelişmesine yardımcı oluyordu. Elbette burada Türkiye açısından önemli olan, ABD destekli bir Kürt devletinin oluşumunun engellenmesidir. Ama, yapılan hamlenin daha geniş alandaki küresel güç dengelerinde AB inisiyatifini güçlendirdiğinin bilincinde bulunduğu da açıktır.

İşte tam da bu noktada ABD'nin İncirlik hamlesi

ABD bir yandan Türkiye'yi bölgede güvenilir müttefik pozisyonunda görürken, aynı zamanda Kürt kartıyla Türkiye'nin yumuşak karnıyla oynamaktan çekinmiyor. İşte Türkiye'de, bir yandan 2. tezkerle ABD'nin yanında yer alırken, öte yandan AB ile de flört ederek, onun inisiyatifinin de bölgede gelişmesine yardımcı oluyor.

açıkladı. Çift taraflı oynayan Türkiye, ABD'nin de önünü açıyordu. Türkiye'deki güç odaklarının dengeleri, böyle çelişkili tutumlarla sürdürülebiliyordu. İncirlik'in geçici otel olarak kullanılacağı ise, pis bir yalan. Suriye'ye yenilenen tehditler, Gürcistan'da Amerikancı çetenin Almanya'nın sığınma hakkı tanıdığı Şevardnadze'yi devirmesi, Azerbaycan'da her tarafından sahtelik olan bir seçimle oğul Aliyev'in başa geçmesi ve nihayetinde İran'da gerginleşen siyasal ortamla birlikte düşünüldüğünde, İncirlik'in güçlü ve güvenli bir askeri yerleşim

Gerginleşen siyasal ortamla birlikte düşünüldüğünde, İncirlik güçlü ve güvenli bir askeri yerleşim üssü.

alanı olarak yeniden devreye sokulduğu açık.

Irak işgal edilmiş olsa da, ABD'nin bütün yumurtalarını aynı sepete koyması gerekmiyor ve zaten oradaki direniş de, kend başına bir karşı odak olarak, işgal güçlerini kendisine kilitlemiş vaziyette. İncirlik'in, daha geniş bir coğrafyada, Gürcistan'dan Afganistan'a, oradan İran üzerinden Suriye'ye uzanan bir alanda, hızlanan ABD operasyonlarında bir askeri operasyon merkezi olarak yeniden tahkim edileceği açıktır. Karadeniz'de ya da Doğu Anadolu'da yeni üs taleplerinin peşi sıra gelmesi kimseyi

da buluverdi.

Binlerce korumanın içinde hapsolacağı karargahın dışına çıkıp Kabil sokaklarında yürüyüp yürüye-meyeceği meçhul olan Bay Çetin'in, Kabil sınırları dışına çıkmaması, şimdilik olanaklı gözüküyor. Öte yandan, İstanbul'da patlayan bombaları, Afganistan'dan Bay Çetin'e gönderilen bir "hoşgeldin" mesajı olarak kavramak da mümkün.

İşte, İngiltere'de Amerika'da onca boşa kalmış diplomat varken, ABD'nin Afganistan'ın başına Kürt kökenli ve müslüman bir Türkiye vatandaşını göndermesi, elbette rastlantı değildir. Tıpkı, görev yaptığı her ülkede ya iç karışıklık ya da bölünme olarak bir dizi talihlilik (!) yaşayan Bay Edelman'ın, yeni ABD büyükelçisi olarak Ankara'ya atanması gibi.

Türkiye ateşe atılıyor

İncirlik'in Meclis'de görüşülmeden ABD'nin işgal ve soygun kuvvetlerinin hizmetine verilmesi yasadıdır. Hükümet bu tavrıyla Kıbrıs ve Kürt meselelerinde ABD'den tavizler koparmayı planlıyor olsa da, amacına ulaşım ulaşamayacağı bellisizdir. ABD'nin hesabı ise, stratejik derinliğe sahiptir. Türkiye ateşin içine atılmak isteniyor. İnönü'nün, fillerle aynı yataktayken yatmanın tehlikeleriyle ilgili ünlü lafını, bütün T.C. yetkililerine hatırlatmanın tam zamanıdır.

şaşırtmamalıdır. "İncirlik nere, Afganistan nere" denecekse, gözle-rimizi eski Meclis başkanımız, Lice'nin yetiştirdiği kıymetli devlet adamı, büyük Türk büyüklerinden Bay Hikmet Çetin'e çevirmemiz ve onun yol güzergahını takip etmekte fayda var, deriz. Bay Çetin kürtülüğünü Lice'nin tozlu yollarında, solculuğunu Si-yasal'ın bol sigara dumanlı kantininde bırakıp sıkı bir devlet militanı olduktan sonra, işiçer üzer atıldığı ikbal basamaklarının en sonunda, kendini emperyalizmin genel valisi olarak Afganistan'ın başın-

İşçiler kendilerini satamıyorsa turanmak zorunda bırakılmıyordular.

İşçi sınıfının ve örgütleri olan sendikaların, siyasetle uğraşmadan, kapitalist sistem içinde kalarak sorunlarını çözüp çözemeyeceği sorusunun yanıtı Türk-İş ve Hak-İş'in Aralık başındaki kongrelerine bakıldığında, bir kez daha büyük bir açıklık kazanmıştır. Kapitalist sistemde zaman zaman işçi sınıfı lehine önemli haklar elde edilse de bu haklar ilk kriz ile birlikte ortadan kaldırılmakta ve sınıf perspektifli bir mücadeleden yoksun sendikacılık da buna karşı koyabilme yeteneğine sahip bulunmamaktadır. Tüm bunların dönemleri bunu doğrulayan örneklerle doludur. Bu durum, sendikaların siyaset ile ilişkisinin ne olacağını da gösteren önemli bir olgu özelliği taşımaktadır. Kapitalist sistem içinde kalarak, sadece çalışma koşullarını ve ilişkilerini düzeltmeye, iyileştirmeye yönelik dar bir siyasal yaklaşım kalıcı haklar kazandırmamakta, bu haklar ilk kriz ile birlikte yok olmaktadır. Bu durumda ortaya önemli bir soru çıkmaktadır: İşçi sınıfı ve örgütleri olan sendikalar, kendileri için ücretli kölelik düzeni olan bir sistemin yarattığı sonuçları yumuşatmak, hafifletmek için mi mücadele etmeli, siyaset ile olan ilişkisini de buna göre mi biçimlendirmeli; yoksa bu sorunu kökten çözecek

olan başka bir seçeneği, ücretli kölelik düzenine son verecek olan iktidarı almayı hedefleyen siyasal faaliyetler de mi bulunmalıdır?

İşçi sınıfının önde gelen teorisyenlerinden, düşünürlerinden Marx ve Engels, 1848 yılında, Komünist Manifesto'yu yazdıklarında işçi sınıfının ve örgütleri olan sendikaların siyaset ile ilişkisine yönelik ilk düşüncelerini dolaylı şekilde de olsa ortaya koymuşlardır: "Günümüze kadar tüm toplumların tarihi sınıf mücadeleleri tarihidir". Kuşkusuz, bu mücadele işçi sınıfı ile iktidara egemen olan burjuvazi arasında olacaktır. Bu yaklaşım sonucunda, sendikaların işlevleri de farklı olacaktır. Marx, 1866 yılında Cenevre'de toplanan Enternasyonal'in 1. Kongresinde sendikalar ile ilgili kararda, çağının sendikalarını, "geçmiş", "bugünü" ve "geleceği" olmak üzere üç ana başlık altında ele almış ve bu soruna açıklık kazandırmıştır.

Marx'a göre, yoğunlaşmış bir toplumsal güç olan sermaye karşısında kendi aralarında rekabet eden, emek gücünden başka bir şeye sahip olmayan, gücü sayısal çokluğuna bağlı olan işçiler eşit koşullarda sözleşme yapamamaktadırlar. Ama bu sayısal güçte bölünmüştür, kendi aralarında rekabet

Türk-İş, Hak-İş ve İhanette Yarışma Kongreleri

Türk-İş'in ve Hak-İş'in Kongreleri, emek gücünün yağmasında sınır tanımayan yasaların çıktığı, uygulamaların yaşandığı bir dönemde yapılmış olmasına rağmen, bütün bunlardan bir haber gibi davranılan teslimiyet ve ihanet kongreleri olmuştur

Yüksel AKKAYA

laşımın Marx, sendikaları yalnızca salt iktisadi örgütler olarak görmemekte, politik işlevi olan sınıf örgütü olarak değerlendirmekte, ücretli emek sistemi olan kapitalizmin ortadan kaldırılması sağlayacak önemli araçlardan biri olarak değerlendirmektedir.

Türk-İş'in ve Hak-İş'in son Kongreleri, emek gücünün yağmasında sınır ta-

nımayan yasaların çıktığı, uygulamaların yaşandığı bir dönemde yapılmış olmasına rağmen, bütün bunlardan bir haber gibi davranılan birer teslimiyet ve ihanet kongreleri olmuştur. Şimdi Marx'ın söylediklerini anımsamak yetmiyor. Bu ihanet çemberinde bunlara bir de Lenin'in o ünlü sorusunu eklemek gerekiyor: "Ne yapmalı?"

İslamcı Düzenin Militanlığından İşbirlikçiliğine Hak-İş

1990'lı yılların ikinci yarısında Refah Partisi'nin hem yerel yönetimlerde yönetime gelmesi hem de hükümette yer alması HAK-İŞ için büyük bir avantaj olmuştur.

Milli Selamet Partisi'nin MC hükümetinin ortağı olduğu 1976 yılında, Erbakan'ın da büyük çabaları ile kurulan Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ), İslamcı sendikacılık hareketi yaratmak ve düzen kurmak amacıyla taşıyordu. HAK-İŞ'in Genel Sekreteri M. Taşçı Konfederasyonumuz "İslamın inanç ve yaşayış çemberi içinde yeni bir sendikacılık anlayışını yerleştirmeye ve tatbiki çalışmaktadır" derken amacı açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, başlangıçta, söyleme ve siyasal davranışa hep İslamcı hedefler egemen olmuştur. HAK-İŞ 1976-1980 döneminde MSP'nin desteğiyle güçlenmeye çalışsa da önemli gelişmeler gösterememiş, işçi sınıfı içinde İslamcı düşüncüyü savunan bir sendikacılık hareketi olarak yer almıştır.

HAK-İŞ asıl gücüne, Türkiye'de İslamcı yapılanmayı geliştiren 12 Eylül'den sonra ulaşmıştır. 12 Eylül'den sonra bir yıl gibi kısa bir süre kapalı kalan Konfederasyon, camii mnairelerinin fabrika bacalarından daha hızlı yükseldiği bir dönemde, Türk-İŞ'ten sonra önemli örgütlerden biri haline geldi. Yeşil Kuşak doktrin çerçevesinde istenen de buydu. DİSK'ın 11. yıl kapalı tutular, Erbakan'ın içeri atanlar, 1981 yılı başında Milli Güvenlik Konseyi'nin 45 sayılı kararı ile HAK-İŞ ve bağlı sendikaların faaliyetine izin verdi. Türk-İŞ'ten geri kalan boşluk, daha sağ, daha İslami bir sendikacılık yapıyla kapatılmaya çalışıldı.

Bir çelişki gibi görünse de 1980'li yılların ortasında doğru HAK-İŞ toplumsal muhalefetin sol kanadı ile yakın ilişki içine girmeye başladı, 1980 öncesinde "Yahudi Bayramı" ilan ettiği 1 Mayıs'ı 1989 yılından itibaren kutlamaya başladı. Bu dönem, HAK-İŞ'in İslami renklerini saklayarak, örgütlenmede daha geniş bir kesime hitap etmeye çalıştığı bir dönem özelliği taşıyor. DİSK'ın kapalı olduğu bu dönemde DİSK'e bağlı bazı sendikaların üyelerinin HAK-İŞ'e katılması bu süreçte önemli adımlar atıldığını gösteriyor. HAK-İŞ'in daha sonra Demokrasi Platformu gibi kurumların içinde de yer alarak geniş kesimlere yönelik faaliyette bulunduğu göstermesi ise bir tesadüf olarak değerlendirilmemelidir. Nitekim, HAK-İŞ'in uygulamalarına bakıldığında İslamcı öğelerin ağır basmaya devam ettiği görülmektedir.

1990'lı yılların ikinci yarısında Refah Partisi'nin hem yerel yönetimlerde hem de hükümette yer alması HAK-İŞ için büyük bir avantaj olmuştur. HAK-İŞ, yöneticilerinin de milletvekili seçildiği, siyasal açıdan desteklediği bir partinin iktidara gelmesinin tüm ni-

metlerinden yararlanmaya çalıştı. 1990'lı yılların ikinci yarısında laiklik tartışmalarında açıkça Refah Partisi'nin yanında yer aldı, desteğini esirgemedi. Özellikle yerel yönetimlerde Refah Partisi'ni yönetimler, tıpkı Türk-İŞ gibi, iyi ilişkiler temelinde sorunları çözmeye yönelmesi HAK-İŞ'in de kendisine yakın iktidarlara nasıl bir ilişki kuracağını gösteren önemli doneler oldu. 1980'li yılların sonunda "yeşil komünistler" olarak nitelendirilen HAK-İŞ, şimdi düşüncesini iktidarda temsil eden parti ile tıpkı Türk-İŞ gibi korporatist ilişkiler kurmaktadır. Bir bakıma, HAK-İŞ, bu Kongre ile "Türkişleşme" sürecini tamamlamıştır. Çünkü, korporatist ilişkilerde kendisini muhatap olacak, yakın durduğu, destek olacağı bir parti iktidardadır. HAK-İŞ'in 5-7 Aralık 2003 tarihleri arasında yapılan 10. Genel Kurul'u AKP'ye açıkça destek, işçi sınıfına ihanet kongresidir. Bu kongre takkenin düştüğü, kelin görüldüğü, maskelerin indirildiği bir kongredir. En büyük öne mi buradan gelmektedir. Çalışma Raporunda Kıbrıs sorunundan Avrupa Birliği'ne kadar çok şeye yer veren HAK-İŞ, AKP iktidarının bir yıkım ve yağma yasası olarak çıkardığı İş Kanunu'na yönelik esaslı bir eleştiri getirmekten kaçınmış, zevahiri kırtarmak için, yasanın kimi olumsuz yanlarına birkaç cümle ile değinmekle yetinmiştir. HAK-İŞ de bu Kongrede, tıpkı Türk-İŞ kongrelerinde olduğu gibi, göz boyacı bazı temennilerde bulunmuş, ancak taleplerini yerine getirilmemesi halinde mücadeleye, sosyal diyalog içinde, uzlaşmacı bir sendikacılık ile sorunları aşmaya çalışacaklarını belirtmiştir. Bir dönem bitmiş, yeni bir dönem başlamıştır. Başlangıçta çok açık olarak İslamcı bir düzenin kurulması üzerine temellenmiş olan HAK-İŞ artık Türkiye ile bütünleştiğini düşündüğü için bu Kongrede bir yenilik olarak da isminin başına Türkiye koyma kararı almıştır. Kuşkusuz bu basit bir karar olmayıp, HAK-İŞ'in değişim ve dönüşüm sürecinde ulaştığı bir evredir. 12 Eylülcülerin uzak görüşlüğü bir kez daha kanıtlanmıştır. İslamcı sendikacılık rejim düşmanı değildir, tam tersine sermayenin has çocuğudur. O nedenle evrilmesi için zaman tanımak gerekir. Yaşama teorik bakıldığında, Erbakan'ın İslamcılıktan içeri atıp, siyasetten uzaklaştırmaya çalışmaların, 12 Eylül'den 1 yıl sonra HAK-İŞ'in faaliyetlerini niye serbest bıraktığı daha iyi anlaşılabilir olacaktır. Ancak, HAK-İŞ vefasız çıkmıştır, netekim, bu Genel Kurul'a yakışacak en önemli davetli, HAK-İŞ'in asıl kurucusu olan, Kenan Evren'ken, unutulmuştur.

Bir "İktidar Sendikacılığı" Olarak Türk-İş

1952 yılında kurulmuş olan Türk-İş iktidar sendikacılığını benimseyerek, iktidara gelen partiler ile korporatist ilişkiler kurmaya çalışmıştır.

İktidarın kontrol ve denetiminde faaliyet gösteren Türk-İş ve bağlı sendikaların yöneticileri siyaseti daha çok milletvekili olmak, bakanlarla görüşmek şeklinde algılamış, sınıfsal temelde bir sendikacılık politikası izlemeyi hiç düşünmemişlerdir. Yer çalışma ilişkileri ve çalışma hayatı ile ilgili sınırlı konularda mücadeleyi temel almaktan çok, iktidarlara iyi ilişkiler temelinde bu sorunları çözmeyi, uzlaşmacı bir sendikacılığı tercih etmişlerdir. Türk-İş'in yarım yüzyıllık tarihi bundan ibarettir. Kuşkusuz bu kimlik kendiliğinden oluşmamış, özellikle, 1950 ve 1960'lı yıllarda CIA destekli ABD müdahalesi ile biçimlendirilmiştir. Özellikle Amerikalı sendikacılar aracılığı ile hem Türkiye'de hem Amerika'da eğitim Türk-İş ve bağlı sendikaların yöneticileri siyaset yapmamayı, sınıfsal temelde mücadeleyi etmemeyi çok iyi öğrenmişlerdir. Bu öğrendiklerini de "partiler üstü" politika adı altında hayata geçirmişlerdir.

Kamu kesiminde ağırlıklı olarak örgütlenmiş olan Türk-İş, temsil ettiği üyelerinin çıkarlarını çatışmaya giderek almakta çok, hükümetler ile iyi ilişkiler kurup, uzlaşarak elde etme yöntemini benimsemiştir. Hükümetlerin de sıcak baktığı bu ilişki her iki taraf arasındaki korporatist ilişkileri pekiştirdi. Bu "iyi ilişkiler" politikası beraberinde "partiler üstü politika"yı da getirdi. Üyeleri açısından homojen bir yapıya sahip olmayan, merkezi bir yapının gücünden de yoksun olan Türk-İş bu politika ile hızla gelişen işçi hareketinde siyasal nedenli parçalanmalardan da kurtulmak istedi.

"Partiler üstü politika", kamu kesiminde ağırlıklı olarak örgütlenme, hükümetlerle iyi ilişkiler kurma gibi istekler, yapısal açıdan değerlendirildiğinde, Türk-İş'in devletçe tanınmasını ve gözetilmesini, korporatist teşviklerle donatılmasını ge-

rektiriyordu. Bu işbirliğinin sonucunda, işlevsel anlamda, Türk-İş ile devlet arasında birlikte politika oluşturma ve bunları uygulama işbirliği olanakları da yaratılmış oluyordu. Kuşkusuz, bu uygulama, işçilerin gözünde Türk-İŞ'i devlet nezrinde meşrulaştırarak, dolaylı olarak güçlenmesine ve merkezleşmesine olanak yaratıyordu. Türk-İŞ'in yarım yüzyıllık tarihi biraz da bu ilişkilerin kuruluşu ve yeniden yeniden üretilişi tarihidir. Her yeni iktidar, her yeni darbe Türk-İŞ'i de etkilemiş, yönetimini belirlemişken, Türk-İŞ sendikacılıklarında hiçbir değişiklik olmamıştır. Ne 12 Eylül'de ne de Özal'ın yıllarda! Türk-İŞ için önemli olan mevcut iktidarlara iyi ilişkiler kurmaktır; ister askeri olsun, ister sağ, ister "sol" olsun.

1980 yılı ve sonrası Türk-İŞ için bir kırılma noktası olmaktadır çok, rahatladığı, "eylülüst" sendikacılığı benimseyip, pekiştirdiği, iyice kök saldığı bir dönem olmuştur. Ancak, Bahar Eylemleri, Türk-İŞ'in bu politikasını büyük bir sarsıntıya uğratarak, yönetim kademelerinde önemli bir değişikliğe yol açmıştır. Ancak, işçi hareketinin dipten gelen bu büyük dalgasının geri çekilmesi ile Türk-İŞ hızla eski kimliğine ve şekline dönmüştür. 3-7 Aralık 2003'te yapılan 19. Olağan Genel Kurul da bunun tescilinden başka bir şey değildir.

Oldukça sönük geçen kongre, Türk-İŞ tarihinde bir ilke daha şahit olmuş, devlet edilen Başbakan tarafından azarlanmanın ötesinde aşağılanmıştır. Daha da garip olanı, Kongre'de buna güçlü bir tepki gösterilememiş olumasıdır. Duyar-gaları oldukça gelişmiş olan Türk-İŞ yönetimi bu mesajı almış ve Türk-İŞ Başkanı Salih Kılıç aracılığı ile Başbakan'a karşı mesajı göndermiştir. Artık sınıf mücadelesi bitmiştir, çünkü sınıf yoktur; sorunlar çatışmadan, mücadeleden uzak,

etmektedirler. Sendikalar, başlangıçta, işçilerin kendilerini hiç değilse salt köle olma durumunun üstüne çıkaracak sözleşme koşulları elde etmek üzere aralarındaki rekabeti kaldırma veya denetim altına alma yolundaki kendiliğinden girişimlerinden doğmuştur. Bu nedenle de sendikaların öncelikli amacı, ücret ve çalışma sürelerinden kaynaklanan sorunlarla sınırlıydı. Bugünkü üretim süreci sürdüğüçe bu mücadele meşru olmanın ötesinde zorunludur. Bu nedenle, bütün ülkelerde sendikalar kurulmalı ve birleştirilmelidir. Çünkü, sendikalar, emek ile sermaye arasındaki gerilla savaşları için gerekli olduğu kadar, ücretli emek sistemini ortadan kaldırmak ve yerine geçmek için de önemli örgütlü güçlerdir.

Sendikalar, sermayeye karşı günlük ve yerel mücadeleye gereğinden fazla eğildiklerinden, hala, ücretli kölelik sistemine karşı mücadelede sahip oldukları gücün farkında değildiler. Bu nedenle de siyasal mücadele ve genel eylemlerden uzak kalmışlardır. Onları yeni görevler beklemektedir. Sendikalar artık, işçi sınıfının kesin kurtuluşunun geniş çıkarları uyarınca, onun örgütlenme merkezleri olma bilinciyle hareket etmelidirler. Bu doğrultudaki her toplumsal ve siyasal harekete yardımcı olmalıdırlar. Tüm işçi sınıfının savunucu ve temsilcisi olduğu için üye olmayanları da saflarına almalıdırlar. Çok düşük ücret alan tarım işçileri gibi kesimlerin çıkarları ile ilgilenmelidirler. Çabalarının, dar ve bencil olmanın çok ötesinde, milyonların kurtuluşunu amaçladığını anlatmalıdırlar. Bu yak-

laşmacı bir şekilde çözülecektir. Kuşkusuz Kongre'de Başbakan'ın desteklediği bir Başkan'a da bu yakıştır. Kongre, Türk-İŞ de değişen bir şeyin olmadığını, tek önemli değişimin de daha geriye çekilme olduğunu göstermiştir. Kongre kararları ve Çalışma Raporu ise bir önceki kararlar ve çalışma raporları ile karşılaştırıldığında yine eski temennilerin olduğu, yine aynı şeylerin yaşanmış olduğunu gösteriyor. Her zamanki gibi biraz da serzeniş işi tuzu biberi oluyor. Zaten Türk-İŞ Kongreleri de bunun tescili için yapıyor!

Türk-İŞ bir Konfederasyon olarak önemli midir? Sanmıyorum. Çünkü, Türk-İŞ etkili merkezi bir yapıya sahip değildir. Bu nedenle bağlı sendikalar üzerinde bir otoritesi yoktur. Peki Türk-İŞ'i önemli kılan nedir? Türk-İŞ'i önemli kılan, bağlı sendikaların kendilerini aklamak için kullandıkları bir günah keçisi olmasındır. Çünkü, Türk-İŞ'in ne toplu pazarlık yapma, ne grev yapma yetkisi, ne de onlar adına çeşitli kararlar alma hakkı vardır. Türk-İŞ içi boş, kof bir bürokratik yapıdır. Türk-İŞ, bir konfederasyon olarak, sadece bağlı sendikaların "dönem sözcüsüdür". Tek ve en önemli görevi de budur. Öyleyse, Türkiye'de sendikacılık hareketi geldiği noktada bir günah keçisi aranacaksa, önce bağlı sendikalara bakmak gerekir, onlar değişmeden Türk-İŞ değişmez. Bu nedenle önce Türk-İŞ'e bağlı sendikaları değerlendirmek ve eleştirmek ve işe buradan başlamak gerekir. Örneğin metal ve dokuma sanayi gibi emek gücünün sömürülmesini yoğunlaştığı, ücretlerin sefalet ücretini geçmediği, çalışma koşullarının kölelelerinden ağır olduğu sektörlerde örgütü Türk Metal ve TEKSİF düzeltilmeden Türk-İŞ değiştirilemez.

Ne oligarşi, ne yönetim Çözüm halk iktidarı

Kamu hizmetlerini savunmak için mevcut oligarşik/totaliter statükoyu savunmak ya da militarist olmak gerekmez.

Türkiye'de son 3-4 ayın esas gündemlerinden birisini egemenlerin Kamuda Reform(!) adıyla andıkları saldırı yasaları oluşturuyor. Kamuda Reform süreci de Türkiye'de başka olaylarda olduğu gibi statükocu ve Avrupa Birliği bağlamında küresel kapitalizme bütünleşmeyi isteyen liberal güçlerin kısır tartışmasıyla dar bir alana sıkıştırdı. Reform denilen bu sürecin halka dönük esas saldırıları içeren Kamu Yönetimi Temel Kanunu'nun önemli maddelerinden hiç bahsedilmiyor. Üner

Salt AKP karşıtı değil; sermayenin karşısında bir duruşla; her türlü demokratikleşmenin teminatının sosyalizm olduğunu ve halkın en iyi kamu hizmetlerini kendi iktidarında alabileceğini ilan ederek kamu hizmetlerini savunmalıyız.

devlet yapısının zedeleneyeceği, ulus devletin zarar göreceği, teftiş kurullarının durumlarının ne olacağı ve Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer'in makalesi istisla istisla halkın önüne getiriliyor.

Ortak çalışanlar yasası savunulmalı mı?

Bu süreci en yakından izleyen toplumsal kesimlerden birisi olan kamu emekçileri Devlette Reformu esas olarak Ankara Üniv. Sty. Bil. Fak. Öğr. Üyesi olan Prof. Dr. Birgül Ayman Güler'in yazılarından öğrenmekte. Güler yazılarında ve konuşmalarında yaşananları ve bu yaşananlarda uluslararası sermaye örgütlerinin (DB, IMF, BM, OECD, AB) ro-

lünü iyi bir şekilde açıklamaktadır. Ancak konu ne yapılması gerektiğine geldiği zaman mevcut statükunun, Türkiye İdari sisteminin özelleştirme ve küresel kapitalizme direnmek için iyi bir zemin sunduğuna emekçileri ikna etmeye çalışmaktadır. KYTK'nin bazı maddelerinin Anayasa'ya aykırılıklarını ortaya koyarak darbe ürünü bir Anayasayı savunmamızı istemektedir. Ayrıca kamu emekçilerinin yıllardır dillendirdikleri ortak çalışanlar yasasının bu dönem savunulmaması gerektiğini yoksul talebin sta-

tü hukukuna dayanan kadrolu memurluk sistemini çözmek ve sözleşmeli personel istihdamı için kullanılacağını ifade etmektedir.

Birgül Ayman Güler'in belirlemeleri sadece kamu emekçileri içinde değil özellikle Türk-İş'e bağlı Yol-İş Sendikası içinde de merkezi düzeyde taraftar buluyor. KYTK meclisten geçtiği zaman örgütlü olduğu KİT'lerin, işyerlerinin kapatılmasıyla büyük anlamda ortadan kalkacak olan YOL-İŞ yasayla ilgili yayınladığı bildiride şöyle diyor: "Bu kanun tasarısının kökü dışarıdadır. Bu kanun tasarısı kabul edilirse; Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısı zedelenecek, eyalet sis-

temine doğru gidilecektir. Bu ise İstiklal Savaşımızla yırtıp attığımız Sevr Antlaşmasının hortlatılmasıdır; 12 Eylül öncüsünün kurtarılmış bölgelerinin yeniden kurulmasıdır." Görüldüğü gibi totaliter/oligarşik statükunun, militarizmin arkasında 28 Şubat süreci benzeri bir şekilde emek ve özgürlük güçlerinin dizilmesi istenmektedir.

Statükoyu savunmak gerekmez

Kamu hizmetlerini savunmak için mevcut oligarşik/totaliter statükoyu savunmak ya da militarist olmak gerekmez. Güler ve onun belirlemelerini benimseyenler tam da bunu yapıyor.

KYTK'ye solun içinden destek verenler ise bu yasayı şöyle savunuyorlar:

"Sadece uluslararası sermayenin taleplerine cevap veriliyor demek yürütülen 30 yıllık demokrasi mücadelesini hiçe düşürmektedir. Bu yasayı kafadan reddetme yaklaşımına düşülmemelidir. Bu klasik sol zihniyetin bir hastalığıdır. Mahkum etmeme adına kabullenme ve her yönüyle sahiplenme de sakat bir anlayış olacaktır. Buna göre her şeyden önce çıkarılan yasa bazı yönleriyle 70 yıllık egemenlik zihniyetine çelişiyor. Mevcut iktidarın amacı ne olursa olsun merkezin ve yerel idarelerin çerçevesini yeniden tanımlaması, yerel yönetimlerin inisiyatifinin artırılması, yerinde yönetim prensibinin getirilmesi, halk ve STÖ'lerin katılımından söz etmesi, belediye başkanlarının

Statüko taraf tarfa-
nın emek ve özgürlük
güçlerinin militarizmin
arkasında 28 Şubat
süreci benzeri bir
şekilde dizilmesi
istenmektedir.

yetkilerinin artırılması, şeffaflığın savunulması vb. gibi konular her şeyyle merkezleşmiş bu sisteme ve onun zihniyetine ters düşmektedir." (Emekçiler Forumu, sayı 27, sf 37)

**Yerel demokratik, merkez antide-
mokratik mi?**

Gittikçe yaygınlık kazanmaya başlayan yerelin demokratik, merkezin antidemokratik olduğu ön kabulü, yönetim formülünün halkın iktidara katılımını sağladığını düşünerek desteklenmesi gibi yaklaşımlar neo-liberal saldırının kendi ideolojik hegemonyasını solun içinde de ne kadar güçlü bir şekilde kurduğunu iyi bir göstergesidir.

Bu ülkede her türlü baskıya ve katliamlara rağmen bir demokratikleşme yaşanmaktadır. Her ne kadar egemenler bunu Avrupa Birliği sürecinden kaynaklı olarak görmüyor gösterse de kürt demokratik halk hareketinin siyasi, askeri ve her düzeydeki dayatması sonucunda gerçekleşen bu demokratikleşme, sisteme rağmen yaşanmaktadır. Ancak KYTK ve Yerel Yönetim Reformu tasarılarını Anadolu halklarının demokratikleşme isteklerinden ve mücadelelerinden bağımsız olarak almak gerekir.

Vali ve kaymakamın yetkileri ne olacak?

Vali ve kaymakamın yetkilerine hiç dokunmayan, atanmışların seçilmişler üzerindeki vesayetinden söz etmeyen, ticari sır ve devlet sırrı kavramlarını olduğu gibi koruyan bütün hizmetlerin finansmanını yoksul halka yıkan, kürt halkını yok sayan, darbe anayasasına dokun(a)mayan bu değişiklikler nasıl bir demokratikleşme yanlısı yaratabilir? Saldırı yasalarıyla demokratikleşme, yerel inisiyatiflerin güçlendirilmesi, katımcılık, saydamlık hiçbir şekilde yan yana anılamazdır. Çünkü bu yasaların bütün söylediklerinin aksine demokratikleşme gibi bir amacı hiç yoktur. Amaç, işçi sınıfı mücadelesinin yükseldiği ve sosyalizmin varlığı koşullarında devletin toplumsal ihtiyaçları karşılama amaçlı üretimini (kamu hizmetlerini) ortadan kaldırmaktır. Sermayeye eğitim, sağlık vb. gibi kârlı yatırım alanları açmaktır.

Öyleyse mevcut statükoyu, kapitalist ulus devleti desteklemeye prim vermeden kamu hizmetlerini işçi sınıfının evrensel kazanımı olduğu için savunmak gerekir. Ama bunu yaparken salt AKP karşıtı değil, sermaye ve onun bütün egemenlik aygıtlarının karşısında (ulus devlet, militarizm...) bir duruşla; her türlü demokratikleşmenin teminatının sosyalizm olduğunu ve halkın en iyi kamu hizmetlerini kendi iktidarında alabileceğini ilan ederek kamu hizmetlerini savunmalıyız. Bunun dışında bir bakış statükocu veya liberal pres tarafından programatik zeminden uzaklaştırılma, kendi sınırlarına dayanmış kapitalizmin içinde dar bir paranteze sıkıştırılma sonucunu doğuracaktır.

Yoksul ama laik bir halkız

Hükümete karşı gerilla savaşı verilmesi gerektiğini ilan eden CHP, işçilerin çalışma koşullarını 200 yıl geriye götüren iş yasasının mecliste görüşüldüğü dönem tatil günlerinin bekçiliğini yapıyordu.

B. Akpolat

Cumhuriyet'in kuruluşunda gerçekleştirilen İzmir İktisat Kongresinde ilan edilmişti: "İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleydik." O dönem Türk milliyetçiliği etrafında toplumu konsolide edebilmek için her şeyin mubah görüldüğü Takrir-i Sükun, İstiklal Mahkemeleri dönemi idi. Öyle olunca da sendika, sınıf, grev, kürt, müslüman, hepsi yasaklı sözcüklerdi. Konsolidasyona zarar verebilirdi. Aman dikkat etmek gerekirdi. Zaten halkçılık ilkimiz yok muydu? Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk milletine Türk halkı demiyor muyduk?

CHP 'kölelik yasasına' karşı çıkmadı

O günlerde saltanat ve hilafet yanlılarıyla Türk ulusal burjuvazisinin oluşmasını sağlamaya çalışan Cumhuriyet'in askeri ve sivil kadroları arasında laiklik etrafında büyük bir tartışmadır gidiyordu. Marx'ın "politika yoğunlaşmış ekonomidir" sözünü kanıtlamak istercesine eski düzenin tefeci ve bezirganları ulusal burjuvaziye uzlaşmaya kadar laiklik ve hilafet etrafında ne kadar gürültü kopardılar. "Toplumda hiçbir zaman

Üniter devlet yapısının bu yasayla elden gideceği CHP'ilerin ağzından düşmezken, kamu hizmetlerinin tasfiyesiyle ilgili tek laf etmiyorlar.

buna bağlı çıkar çatışmaları çıplak halde görülmez, politik kışkacarla siyasal alana çıkar" diyen Dr. Hikmet Kıvılcımlı ne kadar da haklıydı.

Bu mücadelelerin hepsinin ortasında Cumhuriyet'in kurucu partisi olması sıfatıyla CHP esas rolü oynuyordu. CHP'nin tek partili iktidarında imtiyazsız, sınıfsız bir kitle olmadığımızı ilan eden her direniş, grev, sendikalaşma girişimi ciddi bir saldırıyla karşı karşıya kalıyordu.

Tek parti iktidarının CHP'sinden bu yana köpürünün altından çok sular aktı. Sosyal demokratlar ve sol liberaller tarafından iyi bir muhalefet yapmadığı ve statükocu dayrandığı konusunda eleştirilen CHP, işçileri köleleştirilen iş yasasına Bayram Meral ve Kemal Derviş'i yapıyla çok güzel(!) karşı çıktı. Esas tasarıları Bayram Meral'in Türk-İş başkanı olduğu dönemde hazırlanan iş yasasına CHP'nin karşı duruşu da

çok orijinal bir gerekçeye dayanıyordu. Yasada tatil günleri olarak Cumartesi ve Pazar'ın belirlenmesine takmıştı CHP'liler. Cumhuriyet, Atatürk devrimleri ve laiklik elden gidiyordu. Zinhar tatil gününü AKP'liler sonradan Cuma olarak ilan edip bizi camiye götürmesinler.

İşçiler köleleştirilirmiş, esnek çalışma usulleri getirilirmiş, grevler yasaklanırmış, taşeronlaşmaya yaygınlaşacakmış ne gam! Önemli olan haftanın tatil günlerinin yasada açıkça belirtilmemesiydi. CHP bu yapıyla gündemi laik, irticacı ikiliğine saptırarak yasanın geçişini kolaylaştıran bir tavır takınımış oluyordu. Ve böyle de oldu. Çok önemli bir yasa sermaye ve hükümetleri tarafından kazasız belasız hayata geçirilmiş oldu.

Üniter devlet elden gidiyor mu?

Aynı CHP işçi sınıfının evrensel kazanımı, kolektif talihsel mal varlığı olan kamu hizmetlerini tasfiye yasasına hazırlık aşamasında yaptığı katkılar belli olmasına rağmen komisyon görüşmelerinde Başbakan'ın danışmanı Ömer Dinçer'in makalesi üzerinden karşı çıkıyor. Yine toplumdaki laik, irticacı ikiliğini üreten işler yaparak gündemi saptırıyor, görünmez hale getiriyorlar. Üniter devlet yapısının bu yasayla elden gideceği CHP'ilerin ağzından düşmezken, kamu hizmetlerinin tasfiyesiyle ilgili tek laf etmiyorlar. CHP, icraatlarıyla işçilere, emekçilere oligarşik totaliter statükunun, militarist güçlerin arkasında 28 Şubat süreci gibi saf tutmasını salık veriyor. Kamuda reform adıyla andan saldırı yasaları için krediyi sağlayan DB'nin teknokratlarından Kemal Derviş'i başkan yardımcısı yapan bir partiden başka ne beklenebilir ki?

CHP halktan yoksul, işsiz ama laik insanlar olarak yaşayıp ölmelerini ve burjuva düzenine isyan etmemelerini istiyor. İsteği sermaye düzeninin sürgit varolması içindir. İşçiler, emekçiler ise sınıfsız, sömürsüz bir dünya kuracaklar.

Baykal halktan yoksul ama laik insanlar olmalarını istiyor

Kapitalizmin yeni saldırıları karşısında

Emekçilerin ortak örgütlenmesi

Ortak örgütlenme, bugünden yarına formel ve informel sektördeki tüm çalışanların geleceğini birlikte kuracağı bir örgütlülük şekli olabilir. Zaten gidişat da bunu dayatıyor.

Ortak örgütlenme uzun bir dönemdir, üzerinde tartışılan, konuşulan hatta bu konu ile ilgili platformlar kurulan bir mevzu olsa da sonuç almaya dönük inisiyatiflerin oluşmaması ve tabana bu tartışmaların yayılması bu fikri "adı var kendi yok" bir duruma düşürmüştür. 90'lı yılların başında BEDAŞ taşeron işçileriyle Kamu çalışanlarının eşit katılımı oluşturduğu platform ortak eylemler düzenledi, ancak sendikaların içinde kimi kesimlerin olumsuz tavırları bu platformun dağılmasına neden oldu. Dönem dönem bir araya gelen işçi ve kamu emekçileri bir yol katedemediler. Örgütlenme şekli bir türlü bir şekilde giremedi. Yine bir dönem "çalışanların sesi" adıyla yayınlanan gazete iyi bir başlangıç yapıp çevresinde bir hareketlilik yarattıysa da devam edemedi ve dağıldı.

Ortak örgütlenme elbette pek çok soruyu getiriyor aklı! Kiminle ortak örgütlenme, ne için ortak örgütlenme, kamu çalışanları ile işçi hangi şartlarla yan yana gelebilir? Ya işsizler ne olacak? Mevsimlik işçiler, taşeronlar, part time çalışanlar nasıl örgütlenebilir? Araçları ne olacak? Sorular böyle uzayıp gider...

Öntelikle şunu tespit etmek gerekir: Şimdi yan yana durmak her zamankinden önemli, çünkü küreselleşen Kapitalizm, emekçilere yaptığı saldırıları aynılaştırıyor. Öte yandan emek cephesinin tek tek durma lüksü de yok! Güçleri birleştirmek zorunda!

Sermaye liberal ekonomik politikalarla eli-

ni uzandı her yeri çıkarlarına göre uyarlamaya çalışıyor. Türkiye de pek çok dünya ülkesi gibi bu "değişim" furiasından nasibini aldı, almaya devam ediyor. Son zamanlarda yapılmaya çalışılan yasa değişiklikleri 80'lerden beri uygulamaya çalışılan özelleştirme, emek örgütlenmesini ciddi olarak tehdit ediyor. Bu politikaların belki de en "kararlı" uygulayıcısı da AKP hükümeti olmaya çalışıyor. Özelleştirilmeyen tek kısım kalmaması diye yemiyor içmiyor yasa çıkarıyor.

Her şey özelleşiyor

Son özelleştirme yasası ile haberleşme, enerji, ulaştırma, bankacılık hepsi özelleştirme kapsamında. Bir kısmı özelleştirildi bile. Bu yasayla yollar ve barajlarda satılacak. Yani ülke haraç-mezar! Başbakan geçenlerde bir açıklama yaparak yabancı sermayenin hiç çekinmeden gelip ülkemizde "yatırım" yapması için davette bulundu. "Hiç çekinmesinler onlara yerli sermayeye tanıdığımız tüm hakları tanyacağız. Onları buraya çekmek için elimizden gelen her şeyi yapacağız." dedi. Sözleri çok açık: her şey satılık! Dünya Bankasının istatistiklerine göre özelleştirmeler sonucunda 200 bin işçi daha işsiz kalacak! Eee, tazminat alırlar diyebilirsiniz: evet! Tazminat var ama yasaya göre bir daha hiçbir yerde çalışmazlarsa! yani "iş kaybı tazminatı" var. Fakat bir gün bile başka yerde çalışırlarsa tek kuruş bile alamıyorlar. Ayrıca sık sık duymaya başladık: satılan kamu kuruluşları değerinden daha

ucuz satılıyor. En son satılan TÜPRAŞ 2.5 yıllık karı karşılığında satıldı. Sessiz sedasız geçen İş Yasası ile işçi sınıfı tahakküm altına alınarak çalışma koşulları işverenin keyifine bırakıldı. Diğer yandan kamu personel rejimi yasası ile kamu çalışanları sözleşmeli hale getirilmek isteniyor. Tabii bu durum beraberinde artan işsizliği, iş

güvencesinden yoksunluğu getirecek. Kamu hizmetleri, İl Özel İdarelerine devredilerek aslında özelleştirilmiş olacak. Yani her bölgenin çalışma şartları, ücretlendirme şekli farklı olacak. Bir de, performansla ücretten bahsediliyor. Fakat kimin neye göre performans belirleyeceği belli değil...

Ortak örgütlenme şart

İşte tüm bu sebepler bu dönemde ortak örgütlenmenin önemini bir kat daha artırıyor. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'na karşı işçileri ve kamu emekçilerinin birlikte eylem yapmaları, topyekün saldırıya karşı topyekün bir direniş olacaktır. Fakat asıl sorun ortak örgütlenmenin şeklinin nasıl olacağını belirlemektir. Evet yan yana durmak çok önemli fakat bu yapılanmaları sağlam örnek için sağlam bir zemin oluşturmak şart. Örneğin ortak eylemlilikler yapmak, Platformlar kurarak varolan sorunlara ortak müdahaleler geliştirmek, ortak yayın çıkarmak bu işin adımları olabilir. Ayrıca şimdi bile aynı iş yerinde çalışan bir işçi ile bir kamu çalışanı birbirinin dünyasına çok girmez. Buralardan başlanabilir. İşçi ve "memur" ayrımı çok derinleştirildiği için bizlerde bu durumu çok kanıksamış durumdayız. Başta sendikalar bu yabancılaşmayı ortadan kaldıracak çalışmalar yapamadılar.

Ortak örgütlenme, bugünden yarına formel ve informel sektördeki tüm çalışanların geleceğini birlikte kuracağı bir örgütlülük şekli olabilir. Zaten gidişat da bunu dayatıyor. Ancak birbirinin içinde eriyen, kaybolan genel sorunlar çerçevesinde örgütlenip özgün sorunları dıştalayan ya da kuşatmayan bir örgütlenme şekli kalıcı olamayacaktır.

Sonuç olarak ortak örgütlenme iki amaca ulaşmak için emek hareketinin gündeminde olmalıdır. İlk, sermaye kendisini yeniden yapılandırırken parçalamak istediği emekçi sınıfın devrimci mücadelesini güçlendirmek, ikincisi ise emek dünyasının ortaklıklarını birleştirerek sınıfın ortak çıkarlarını bilince çıkaran ve büyüyen bir geleceğe hizmet etmek.

Şimdi yan yana durmak her zamankinden önemli! Ark birbirinin

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu ve birleşik ortak örgütlenmenin zemini olarak

Katılımcı sendikalar inisiyatif (KSI)

Katılımcı Sendikalar İnisiyatifi, Ekim 2001'de Ankara'da yaptığı Türkiye toplantısında genelde emek hareketi, özde kamu emekçileri sendikalar hareketinin uzun süredir yaşadığı bunalımlı ve tehlikeli gidişatın tespitini yaparak, örgütlenmesi, ilkeleri, işleyişi belirlenmiş olarak kendisini kurdu.

Resmi kuruluşundan önce ve sonrasında KESK'in başarılarına imza atan, fiili meşru mücadele hattını onlarca riskli alarak, KESK'in o çetrefilli yapısını kucaklamaya çalışarak sürdüren bir çok KESK önderi, bir anlayışın "askeri" olmadıkları için yönetimden geriye itildiler. "Acemilik, henüz yeni olma" açıklamalarıyla masumlaştırılan yeni KESK Başkan ve yönetimlerinin yönetimine geldiklerinden bu yana olanlara bakacak olursak KESK'te ilgili fikir edinebiliriz.

> Sahte Sendika Yasası olarak adlandırılan ve 2001 yılından önce şanlı direnişlerle püskürtülen 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Yasası bir gün bile iş bırakılmadan meclisten geçti. KESK'in kadroları yasa karşısında dumura uğradı, mücadele, ehillesen, yasalardan bir hatta sokulmaya çalışıldı. > KESK Başkanı Siyami Erdem'in ve KESK yönetiminin ısrarlı çabalarıyla güçlenen, 1999'da Sosyal Güvenlik Yasası'na karşı hatırı sayılır bir mücadele veren, Ankara'ya dört yüz bin kişiyi toplayan ve gücüyle sermayeyi korkutan, Emek Platformu'nun etkisiz-

leşmesini ve dağılmasını bize yaşattı. > Kölelik Yasası olarak adlandırduğumuz ve bir süre sonra kamu emekçilerinin de dahil olacağı görünen yeni İş Yasasının meclisten geçişine karşı tüm gücünü yığıp mücadeleye çağıracağına oturduğu yerden seyretti. > 2001'den bu yana altı boşaltılarak yapılan onlarca eylemlilik, cılız bir muhalefetle bacakları kırılıp, diz çöktürülmüş bir KESK ve önünde Kamu Reformu Yasaları var.

KSI bütün emekçilere açtır

Katılımcı Sendikalar İnisiyatifi, Ekim 2001'de Ankara'da yaptığı Türkiye toplantısında genelde emek hareketi, özde kamu emekçileri sendikalar hareketinin uzun süredir yaşadığı bunalımlı ve tehlikeli gidişatın tespitini yaparak, örgütlenmesi, ilkeleri, işleyişi belirlenmiş olarak kuruldu. Amacını ise Türkiye Sendikalar Hareketinde yeni bir sendikalar kültürünün oluşturulması ve güçlü bir emek hareketinin oluşturulması için gerekli insanı, düşünsel ve pratik katkıları sunmak olarak belirledi. Emek mücadelesinin verildiği bütün alanlarda egemen ilişki bi-

çimlerinin aşılması ve yerine nihai amaca uygun olan yenilerinin kurulması için üyesi bulunduğu ve yönetimlerde olduğu her yerde çaba sarf etti. KSI kamu emekçilerinin tartışmalarından kendini kurtuyorsa da, kamu emekçileriyle sınırlı değildir. Sendikalar mücadelesinde bütün emekçilere sınırsız ve koşulsuz açıktır.

KSI'nin belirlediği ilkeler

> KSI, sendikalar mücadelesi ve emek hareketine yönelik tartışma sürecine olanaklar ölçüsünde, ilkesel düzeyde katkıda bulunmak amacıyla oluşturulduğundan, katılımcılarının kendi sendikalarının kurumsal yapısı içindeki çalışmalarında öneriler sunar, bağlayıcı karar almaz. > KSI, politik oluşumlardan örgütsel olarak bağımsızdır. Ancak inisiyatif ve tartışma süreci emek sermaye çelişkilerinden doğan sorunları emekler yana çözmek için, çaba harcayan sınıfsal, hareketlerle karşılıklı etkileşim içinde olmaya ve bu yolla emekçilerin politik bilinç kazanması için çaba harcamaya özen gösterir. > KSI ve yürüttüğü tartışma süreci-

ne bireysel katılım esaslıdır. İşleyişinde ve ilişkilerinde eleştirel özelleştirme, açıklık, çoğulculuk ve demokratik katılım ilkelerini korur. İnisiyatif içerisinde herhangi bir siyasal çevre, politik parti adına temsil olunamaz. Politik alt gruplar halinde örgütlenemez.

> KSI, sendikalar politikalarının sendikalar alanında belirlenmesi ilkesini benimser. Bu belirlemede sendikaların lüzüksel ve kurumsal alanlarının demokratik iradelerinin belirleyiciliğini olmazsa olmaz temel bir ilke olarak görür.

> KSI, tartışma süreci ve etkinliklerini oluşturacağı çalışma grupları aracılığıyla yürütür. Bu çalışma gruplarının hangi alanlarda ve nasıl oluşturulacağı bütünüyle somut gereksinim, proje ve güncel koşullara bakılarak kararlaştırılır.

> Çalışma grupları aralarındaki iletişim ve işbirliğini demokratik kurallar içinde gerçekleştirir. Her çalışma grubu, çalışma biçimi ve kurallarını, inisiyatifin ilkeleri çerçevesinde kendisi belirler. Çalışma gruplarında iletişimi sağlamak amacıyla genel bir koordinasyon kurulu oluşturulur.

Türkiye emek hareketinin geldiği noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

KESK yönetiminde bulunduğumuz dönemde gündelik dönemi değerlendirilebilmenin, dönemler arasındaki nesnel ve öznel koşulların şekillendirdiği somut durumun sağlıklı analizinden geçtiği düşüncesindeyim. Bu analizi yaparken de ister istemez tüm tarihimizin özelleştirel değerlendirilmesini de kapsayacak bir yaklaşıma ve niyete ihtiyac var. Böylesine kapsamlı bir anlayışla dünle bugünü açıklamak ve geleceği kurabilmek mümkündür. Bu değerlendirme dergi sayfalarında ancak özette ifade edilebilir. Önemli başlıklara vurgu yaparak sorunuza cevaplamaya çalışayım.

Öncelikle, geniş anlamda emek hareketi ve sendikalar hareketi bunun parçası olan KESK'in doğru tarif edildiği, (eksikleri olmakla birlikte) siyasal eksenini oluşturan bir tarz ve anlayış vardı siyasal alanda. Toplumda ve emek hareketi nezdinde yaratmış olduğu dalga karşılığını bulmuş, umutlu bir heyecan yaratmıştı. Ancak siyasal yönelimin ve tarzın doğrusunu da yanlışını da aynı dönem içinde yaşamak durumunda kaldık. Siyasetin diğer alanlara olan belirleyici etkisi gözönünde alındığında KESK'in dün ve bugününün nasıl ve hangi ölçülerde şekillendiğini görmek zor olmasa gerek. Siyasal alanda yaşadıklarımız bir projenin hayratça, fütursuzca heba edilmesinin yanı sıra KESK'in de gelişimini olumsuz etkilemiştir.

MYK da olduğunuz süreç ile bugünkü süreç arasında ne gibi ayrımlar noktaları var, KESK'in bütünü için kazanılan ve kaybedilen neler var sizce?

İki dönem arasında kazanç-kayıp muhasebesi ve kıyaslaması yapılamaz bence. Siyasal dejenerasyonun yaşanmadığı, KESK'in ilkelerinin ve kurumsal kimliğinin müdahalelerle erozyona uğratılmadığı ön kabulüne sahip olunarak kıyaslama yapılabilir belki. Bu varsayım da sanırım kimse için kabul edilemez, gerçek dışı bir hareket noktası olur. Yine de kısaca ifade etmek gerekirse KESK'in bugününe bakarak, gerek sendikalar politikalar bağlamında, gerek üyeleri ile iletişimde, onların sorunlarını sahlıplımla boyutuyla da güven yitirdiğini açıkça görebiliriz. Toplumsal muhalefetin en aktif unsuru olan KESK'in neden şimdi bu durumda olduğunun anlaşılacak bir yanı yoktur. KESK, gerek nitelik, gerekse nicelik olarak bulunduğu noktayı hak etmemektedir. Durum, sendikalar hareketinin krizini daha da derinleştirmiştir.

Ancak son dönemin en önemli "kazancı" nurtopu gibi bir sendika yasası ile devlet katında daha çok "görüşme" yapabiliyor olması olsa gerek.

Türkiye Koordinasyonunda bulunduğunuz KSI nasıl bir konjonktürde doğdu?

KSI, siyasi ve örgütsel birikimlerimizin, emek hareketi ve sendikalar hareketinde yarattığı olumlu etkilerinin yine siyaset marifeti ile olumsuzla evrildiği, hem siyasi hem de sendikalar alanında ciddi tahribatın yaşandığı/yasatıldığı bir konjonktürde doğdu. Zemin ise, somut durumun kolektif bir biçimde değerlendirildiği, çerçevesi ve kapsamı "Tartışma Süreci" ile tanımlanan sendika-siyasal alan ilişkisi tarifi ile sendikalar politikaları ve hedefler zemininde buluşmayı ifade eder. Bu zemin bilinçliliği, açıklığı, paylaşımı, güveni, etliği, tutarlılığı içerir.

İnisiyatifimizin liderleri-şefleri yoktur. Adı üzerinde katılımçıların kolektif aklı ve iradesi vardır. Emekçi kimliğinden başka bir kimlik aranamaksızın emek ve sendikalar hareketi adına inisiyatif koymak, bu inisiyatif de toplumsal bir hareketi dönüştürmeye çalışanların buluştuğu/buluşacağı zemindir Katılımcı Sendikalar İnisiyatifi.

Siyasi indirgemeci tutum alana nasıl zarar veriyor veya verdi?

Siyasi indirgemeciliğe karşı olmaktan anladığımız, siyaset dışılık değildir. Aksine sınıfın, emekçilerin kendi bağımsız siyasal hareketini üretme konusunda daha çok çaba harcanması gerektiğine inanıyoruz. Karşı olduğumuz, emekçilerin kurtuluşu adına emekçilerin gündelik hak ve çıkarlarını görmeyen, bunun için mücadele etmenin gereğine çok da inanmayan anlayışlarla, siyasi odakların örgütsel ve grupsal ihtiyaçlarına göre tarif edilen politik anlayışlardır. Emek örgütlerinde örgütün kurumsal bağımsızlığına zarar veren siyasi indirgemecilik olarak adlandırılan tarzın yarattığı tahribat konusunda bir hayli deneyime sahibiz. 2001 Ocak ayında yapılan KESK Genel Kurulu özgün bir indirgemeciliğe sahne oldu. Son yıllarda sendikalar alanında siyaset dışı, düzeyli ve içeriği belli motivasyonlarla çok daha geri argümanlar kullanılır hale gelmiştir. Yazık ki bu durum klasik "sendikalizm"e bile rahmet okutacak düzeydedir.

Katılımcı Sendikalar İnisiyatifi birleşik ortak örgütlenmeyi savunuyor. Neden birleşik ortak örgütlenme? Bu örgütlenme için KSI neler yaptı ya da yapmayı düşünüyor?

KSI, KESK'in de kuruluş ilkelerinden biri olan birleşik, ortak örgütlenmeyi ilke edinmiştir. KESK'in kuruluşunda koşullar elverişli olsaydı kamu emekçileri ile sınırlı bir konfederasyon olmazdı. Yine de kurucu iradesi önemli ölçüde emekçilerin birleşik mücadelesi ve ortak örgütlenmesi fikrine sahip kadrolardan oluşmaktaydı. Bugün bu fikir KESK'e egemen anlayışların ve 4688 sayılı yasanın da katkısıyla büyük ölçüde zedelemişse de ortak mücadele ve örgütleniş perspektifine sahip büyük bir potansiyeli içermektedir. KSI, KESK'in de temel hedeflerinden olan bu ilkeyi günümüz geçişlerinin de zorlamasıyla hayata geçirmenin düşünsel ve pratik adımların arayışı içindedir. Emekçilerin birleşik mücadelesi ve ortak örgütleniş için koşullar objektif olarak daha uygundur. Ancak sendikalar önderlikler, konuyu kavramamaktadır. KSI, kuruluşundan itibaren ortak örgütlenmenin tüm gerekliliklerini tartışırken, emekçilerinin birliği için uygun araçlarının ve örgütsel formlarının yaratılmasında geniş kesimlerle buluşmayı hedefliyor.

AKP işçiyi değil işyerini sever

İşyerinin devriyle çalışanları köleleştiren, ödünç işçilikle grev kırıcılığını yasalaştıran, fazla mesai ücretini ortadan kaldıran 4857 sayılı Yeni İş Yasası'nı hayata geçirmek sermayenin has partisi AKP'ye nasip oldu. Başbakan Tayyip bu süreçte iş güvencesinden işyeri güvenliğinin önemli olduğunu ilan etti.

B. Akpolat

Radikal Gazetesi yazarı Nuray MERT, Irak'a asker gönderme izniyle ilgili tezerkenin oylamasının yapılacağı gün "Amerika'dan değil, Allah'tan korkun" diyerek AKP'yi ve ERDOĞAN'ı uyardı. Hükümet oldukları 1 yılı aşkın süreden bu yana yaptıklarına bakınca "IMF'den değil, işçilerin gazabından korkun" demek gerekir.

Yoksullardan aldıkları oylarla oturdukları hükümet koltuğunda "ben zenginleri severim" diyen Özal'dan daha çok zenginleri sevdiğini kısa zamanda başarılı bir şekilde kanıtladılar.

Öyle ya iktidara gelir gelmez işçiler için çok zayıf iş güvencesi hakları getiren ve 2003 Şubat'ta yürürlüğe girecek olan 4773 sayılı İş Güvencesi Yasasını TSK ile işbirliği içinde ertelemeye çalıştılar. Sonrasında 1475 sayılı İş Yasasını işverenlerin talepleri doğrultusunda değişikliğe uğrattılar. Başbakan ERDOĞAN, işçi karşıtı, emekçi düşmanı en önemli cümlelerinden birini bu yasa görüşmelerinde sırasında sarf etti ve dedi ki: "İş güvencesinden işyeri güvenliği daha önemlidir." Tam olarak para babalarının sözcülerine yakışan bir cümleydi. Bu dediğine uygun olarak ta 4857 sayılı yeni iş yasasına ekledikleri bir madde ile İş Güvencesi Yasasını büyük oranda ortadan kaldırmış oldular. Çünkü 10'dan fazla işçinin çalıştığı iş yerlerinde geçerli olacak yasanın kapsamını 30'dan fazla işçinin çalıştığı iş yerleri için geçerli kıldılar. İş Güvencesi Yasasının geçerli olduğu iş yerlerinin büyük kısmı İş Güvencesi Yasası kapsamının dışında bırakılmış oluyordu.

Ödünç işçilik köleleştiriyor

İş yerinin devriyle çalışanları köleleştiren, ödünç işçilikle grev kırıcılığını yasalaştıran, özel istihdam büroları (köle tüccarları) oluşturan, esnek çalışma usulleri ve taşeronlaştırmayı kanuni hale getiren, fazla mesai ücretini ortadan kaldıran geçici iş sözleşmeleri ve atıpkı istihdam bi-

çimleriyle iş güvencesini yok eden 4857 sayılı yeni iş yasasını hayata geçirmek, sermayenin has partisi AKP'ye nasip oldu. Böylece işçiler için kapitalizmin 1800'lü yıllar boyunca emekçilere dayatmış olduğu ağır çalışma koşulları tekrar gelmiş oluyordu. Sermaye ve onun sözcüleri bir işçinin ve devletin kolluk kuvvetlerinden herhangi birisinin burnunun dahi kanamadan geçirdiği bu yasayla 60 yıllık kanunları çağdaş hale getiriyoruz diyorlardı.

AKP Hükümeti ve Başbakanı bunlarla da yetinmiyor, talepleri karşılanmazsa sokağa çıkacaklarını söyleyen kamu emekçilerine, nereye dökülürde sıfır zam önerdikleri işçileri bir de işsizlerle korkutuyorlardı. Başbakan bu sırada da çok dahiyane(!) bir soruyla işçileri sıfır zamma razı etmek istiyordu. "İş bekleyen milyonlarca işsiz sendika kurup iş istese, yürüyüş yapsa ne yapardınız" diye işçi sendikalarına soruyor, özgür toplu sözleşme ve grev hakkını engelliyordu. Sendika ağalarının o günlerde vermediği cevabı işçiler zamanı gelince işsiz emekçilerle beraber ücretli kölelik düzenine karşı mücadele edeceklerdir.

23 Ağustos'ta Kızılay Meydanında eylem yap-

Karşımızda IMF, DB, DTÖ'nün Dünya halklarına dönük saldırı paketlerini ve paketler içindeki kavramları, dili aynen programına almış bir parti ve onun genel başkanı var. Başbakan sonuçta parti, hükümet programı ve seçim beyannamesine uygun yönelimler içinde siyaset yapıyor.

mak isteyen kamu emekçileri de Başbakanın hismine uğruyordu. Yaptıkları eylem antidemokratik ilan ediliyor, KESK yöneticileri hakkında da savcılık soruşturma başlatılıyor. Bütün kamu hizmetlerini yok etme girişimi olan Kamu Yönetimi Temel Kanunu meşru kılmak için kamudaki 250 bin kişi sadece yöneticileri için çalışıyor, di-

Başbakan Tayyip Erdoğan'a göre "İş güvencesinden işyeri güvenliği daha önemlidir."

yordu. Ama hastanelerdeki kuyrukları, sağlık kuruluşlarında rehin kalanları, kadrolu hizmetli olmadıkları ve kayıt parasını veremediği için çocuğunun okulunu temizlemek zorunda kalan velileri görmüyor ya da görmek istemiyordu. Erdoğan,

Şişecam işçilerinin grevini erteleyerek, oto camlarını Türkiye'den alan Ford Almanya'ya ve Şişecam patronlarına saygıda kusur etmiyordu. Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen erteleme kararıyla ilgili olarak "1993'ten sonra ilk kez bu ölçüde üretim ve ihracat büyüklüğüne ulaştık, hız kesemeyiz" diyordu. Tabii ki işçilerin yoksulluğu pahasına.

Başbakanın bütün bu söylediklerine ve yaptıklarına baktığımız zaman bunların bir iç tutarlılığının olduğunu kabul etmemiz gerekir. Çünkü karşımızda IMF, DB, DTÖ'nün Dünya halklarına dönük saldırı paketlerini ve paketler içindeki kavramları, dili aynen programına almış bir parti ve onun genel başkanı var. Başbakan sonuçta parti, hükümet programı ve seçim beyannamesine uygun yönelimler içinde siyaset yapıyor.

Nereye kadar? Anadolu halkları izin verinceye kadar.

90 milyon lira kayıt parasını veremediği için yarıdaki okula değil de 1.5 km. uzakta bulunan okula gitmek zorunda kalan bu yüzden İstanbul'un göbeğinde soğuktan donarak ölen Kemal Atabey'den sonra halen "eğitim topyekün özelleştirilmelidir" diyebiliyor mu?

Bakanlar Kurulu Kristal-İş sendikasına üye

Özelleştirme saldırısı

Özelleştirme tam bir yağmaya dönüştü. Tüpraş'ın teknik olarak sonuçlandırılan bir ihaleyle özelleştirilmesinin yanında bu 2003'te TEKEL'e bağlı Diyarbakır içki fabrikası 292 milyon dolara satıldı. Fabrikayı satın alan şirket 382 çalışanın işine

Başbakan olduğu dönemde Bülent Ecevit, Yatağan Termik Santrali'nin özelleştirilmesine karşı işçilerin güçlü direnişi devam ederken "herkese her şeyi anlattık ama işçilere özelleştirmeyi anlatamadık" demişti. 2,5 yıllık kâr karşılığında özelleştirilmesi gündemde olan Tüpraş'tan sonra her şeyi babalar gibi satacağını söyleyen Maliye Bakanı Kemal Unakıtan sadece işçilere değil tüm halka özelleştirmeyi bakımlı nasıl anlatacak?

13 Ocak 2004 tarihinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından teknik olarak sonuçlandırılan bir ihaleyle Tatar, Alman ve Zorlu Grubu ortaklığına 1 milyar 302 milyon dolara satılması düşünülen Tüpraş, 2003 yılında 20 katrilyon TL (13,3 milyar dolar) ciro, 600 trilyon TL (400 milyon dolar) brüt kâr, 450 trilyon TL (300 milyon dolar) net kâr, 10-11 katrilyon TL (7,2 milyar dolar) vergi ödemesi gerçekleştirmiştir. Ayrıca yıllık 14 trilyon TL'lik kâr ile İMKB'den daha kârlı bir tesis

olan DİTAŞ'a ve ülkemizin tek lastik hammaddesi üreten Petrokimya tesisine sahiptir. Uluslararası alanda en iyi idare edilen devlet kuruluşu olarak ilan edilen Tüpraş, Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu, Orta Avrupa ve Ortadoğu'nun en büyük, Avrupa'nın 7. büyük rafineri şirkettir.

Özelleştirme ya da kamu kurum ve kaynaklarının sermayeye peşkeşi

Kamu mülkiyetinde bulunan üretim araçlarının kısmen ya da tamamen özel kesime devredilmesi biçimiyle özelleştirilecek olan özelleştirme olgusu neo-liberalizmin emek cephesine en ciddi saldırılarından birini oluşturmaktadır. Özelleştirme yanlıları, kamu işletmeciliğinin tasfiyesini üç gerekçeyle açıklarlar: sermayeyi tabana yaymak, rekabetçi bir piyasa düzeni kurmak ve etkinliği arttırmak. Yapılan araştırmalar özelleştirme sonunda bu üç hedefin de gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır. Kamu hizmetlerinin gereksiz olduğu, bu hizmetlerin özel kesimin sunmasının gerekliliği,

özel sektörün verimli olduğu, kamu hizmetlerinden elini ayağını çeken devletin küçülmesinin gerekliliği gibi bir yığın aldatmaca ile özelleştirme politikaları haklı çıkarılmaya çalışılmaktadır. Özelleştirme furyası önceki hükümetlerde olduğu gibi son sürat AKP iktidarı tarafından devam ettirilmektedir.

Özelleştirmelerin doğru bir politika olduğu konusunda halkı ikna etmek için ülkemizin kamu harcamalarının Avrupa ülkelerinden fazla olduğu yalanı söylenmektedir. Gerçek ise tam tersidir. GSMH (Gayri Safi Milli Hasiya) içerisinde kamu harcamalarının payı Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama yüzde 50,1 iken ülkemizde 28,5'tir. Aslında gelişmekte olan ülkelerde kamu harcamalarının payı, gelişmiş olan ülkelere daha fazla ol-

Bu verilerin ortaya çıkardığı gerçek ise özelleştirme uygulamalarından elde edildiği varsayılan gelirden, toplumun yaşam koşullarını iyileştirici herhangi bir çalışma yapmaya imkan olmadığıdır.

malıdır.

1985 yılına kadar kâr eden kamu kurumları bugün zarar eder duruma getirildi. Siyasi irade KİT'lerin kaynaklarını aşındırmakta, Merkez Bankasının KİT'lere kredi vermesini ve yatırım kararlarını engellemekte, KİT'ler iç ve dış piyasalardan borçlanmaya itilmektedir.

Özel bankalardan yüksek !!!!!!!!!

Bunun nedeni ise Özal hükümetiyle birlikte kamu kurumlarından devletin desteğinin çekilmesidir. Kamu kurumları özel bankalardan yüksek faizle borç alarak gider kalemlerine faiz borcunu da eklemiştir. Her geçen sene artan bu borç kalemi kamu kurumlarının bir borç batağına saplanmasına neden olmuştur.

1975-1980 arası bütçeden KİT'lere

yüzde 12 oran ayrılırken 1999'da bu oran yüzde 1'e kadar gerilemiştir. Buna karşılık KİT'lere para transfer etmeyen iktidarlar yerli ve yabancı sermayeye borç ve faiz ödemesi olarak büyük paralar transfer etmiştir. 1975-1980 arası bütçedeki faiz harcaması yüzde 2,7 iken 1999'lara gelindiğinde bu oran yüzde 46,1'e ulaşmıştır.

Kamuda çalışanların yüksek ücret aldığı ve bu nedenle kamu kuruluşlarının zarar ettiği de diğer bir yalandır. 1975-1980 arası bütçedeki personel harcamaları yüzde 35,4 iken 1999'larda yüzde 23,8'e gerilemiştir. Özelleştirilen birçok kurum anlatıldığı gibi daha verimli çalışmamış, birçoğu kapatılarak piyasa uluslararası sermayeye terk edilmiştir.

1986'dan bu yana özelleştirme uygulamaları sonucunda, satışı yapılan 166 kuruluş ve kısmen özelleştirme işlemi gerçekleştirilen diğer 17 kuruluş ile birlikte devletin tüm bu satışlardan elde ettiği gelir sadece 2,9 katrilyon TL yani 7,9 milyar dolardır. Ko-

Sağlık emekçileri g(ö)revdeydi!

Sağlık hizmetlerinin insan olmaktan kaynaklanan bir hak olmaktan çıkıp ancak parayla ulaşılabilen bir metaya dönüşmesini engellemek için sağlık emekçileri 5 Kasım ve 24 Aralıkta ülke çapında geniş katılımlı grev yaptılar.

Sağlık emekçileri eşit ve ücretsiz sağlık hizmeti, insanca yaşayabilecekleri bir ücret ve iş güvenceleri için 5 Kasım'dan sonra 24 Aralık'ta da ülke çapında geniş bir katılımı grev yaptılar.

Hükümetin meclise sevk ederek İçişleri ve Plan Bütçe Komisyonlarında görüşülmeye başlayan Kamu Yönetimi Kanunu, 1 Temmuz 2003 günü Sağlık Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında imzalanan "Sağlık Bakanlığı SSK Tesislerinin Ortak Kullanım Protokolü" Haziran ayından itibaren yürürlüğe giren memurların ve memur emekçilerinin özel poliklinik ve hastanelere gitmelerine imkan sağlayan uygulama ve Dünya Bankası kredileriyle hazırlanan Sağlıkta Dönüşüm Programı gibi uygulamalar ve girişimler halkın sağlık hakkına bir saldırıyı ve sağlık hizmetlerini ticarileştirmeyi hedefliyor.

İstanbul Tabip Odası 5 Kasım eyleminin ardından hazırladığı Sabırtıya Çatladı adlı broşürde bu uygulamaların nasıl bir sağlık sistemi oluşturacağını çok iyi bir şekilde özetliyor.

"muhafazakâr-liberal" bir kavram kaydırmaca: hasta yok, müşteri var!

Sağlık Bakanı Dr. Recep Akdağ 21 Haziran

Program hayata geçirildiğinde sağlık kuruluşlarının ve hekimlerin öncelikli hedefi "müşteri"leri memnun etmek olacak. Memnuniyeti başaranlar kârlarını artırarak ayakta kalacak. Başaramayanlar ise yok olacak. Böylece hem "sağlıkta kalite" hem de "sağlıkta rekabet" gerçekleşmiş olacak.

Piyasanın o görünmez eli her şeyi bizim yerimize halledecek... yine. En iyi koşullarda ve en iyi şekilde(!).

Yalnız bütün bu muhafazakâr-liberal tezlerin gerçekleşebilmesi için önce sağlığın ticarileşmesi gerekiyor. İnsan olmaktan kaynaklanan bir hak olmaktan çıkıp ancak parayla ulaşılabilen bir metaya dönüşmesi, yani.

Aslında Dünya Bankası'nın Türkiye'ye dayattığı sağlık programı dört yıldır komşumuz olan Bulgaristan'da uygulanıyor. Doktorlar hastaları müşteri olarak görmeye başlamışlar. Hastalar da kendi söylemlerini geliştirmişler bu durumda. Sağlık sigortası kurumunu "kasa", doktorları da "şahıs tüccarı" olarak adlandırıyorlar.

Sağlık Bakan'ın sözünü dinleyecek olursak, bundan sonra anamnez almadan önce müşterilerimizi(!) nakit parası, kredi kartı, özel sağlık si-

devletin vazgeçemeyeceği görevlerin başındadır. Sağlık Bakan'ının bütçe payı 2004 yılı için en az %5'e, sonraki yıllarda %10'a çıkarılmalıdır.

Sağlık piyasasının vahşi koşullarına terk edilemez; Dünya Bankası'nın direktifleriyle hazırlanan ve sağlık hizmetlerinin ticarileştirilmesi/özelleştirilmesini hedefleyen "Sağlıkta Dönüşüm Programı" yönündeki bütün çabalar durdurulmalıdır.

Genel Sağlık Sigortası vatandaşlar için ek bir "sağlık vergisi" demektir. Sağlık hizmetlerinin finansmanı yeni sigorta primlerinden değil, genel bütçeden karşılanmalıdır.

Tüm toplumu kapsayan nitelikli bir sağlık hizmeti ancak kamusal sağlık sistemiyle mümkündür. Kamu sağlık kurumlarının çökertilmesi politikalarından vazgeçilmelidir.

Herkesin eşit ve ücretsiz sağlık hizmeti almaya hakkı vardır. Hastayı müşteri olarak gören ahlak dışı anlayışlar terk edilmelidir. Nitelikli sağlık hizmetine ulaşmak için nüfus cüzdanı yeterli olmazdır.

Türkiye nüfusunun yaklaşık yarısına sağlık hizmeti veren SSK sağlık kurumlarının Sağlık Bakan'ına devredilerek tasfiye edilmesi girişimleri durdurulmalıdır. SSK krizini çözmek için gerek-

li yatırımlar yapılmalı, sağlık personeli eksikliği hızla giderilmelidir.

Birinci basamak sağlık hizmetleri ve koruyucu hekimliğe öncelik verilmeli, sağlık ocaklarının sayısı artırılmalıdır. "Hekim seçme özgürlüğü" aldatmacasıyla getirilmeye çalışılan "Aile Hekimliği" modeli yerine 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Yasası'nın öngördüğü biçimde "Genel Pratisyenlik" esaslı sağlık ocakları sistemi geliştirilmelidir.

İnsanca çalışma koşulları ve insanca geçinecek ücret istiyoruz. Kamuda çalışan hekimlerin ikinci, üçüncü işlerde çalışmak zorunda kalmadan geçinmelerini sağlayacak ücret düzenlemeleri yapılmalıdır. Hekim temel ücreti öncelikle şu anki ücretin en az iki katına çıkarılmalı ve yapılacak artışlar emekliliğe doğrudan yansıtılmalıdır.

Çalışma iklimimizi bozan, sağlık çalışanlarını hastalarla ve birbirleriyle karşı karşıya getiren döner sermaye, performansla dayalı ücretlendirme uygulamalarından vazgeçilmelidir.

Uygun çalışma koşullarında iyi ve nitelikli hekimlik yapmak istiyoruz.

İş güvencemiz yok eden sözleşmeli personel uygulamasından vazgeçilmelidir.

Sağlık Bakanı'nın kendisi de bir çocuk doktoru. Yirmi yıla yaklaşan meslek hayatı boyunca binlerce hasta tedavi etmiş olmalı. Onları, hele de kanserli çocukları birer müşteri olarak mı görüyordu, acaba?

2003 günü TTB Kongresinde doktorları hastanın cebine el sokmakla suçlamıştır. Şimdilerdeyse doktorlara hastaları müşteri olarak görmelerini tavsiye ediyor.

Sağlık Bakan'ın kendisi de bir çocuk doktoru. Yirmi yıla yaklaşan meslek hayatı boyunca binlerce hasta tedavi etmiş olmalı. Onları, hele de kanserli çocukları birer müşteri olarak mı görüyordu, acaba?

Gerçekten de, Dünya Bankası'nın ideolojik tercihleriyle hazırlanan Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın temel kavramlarından biri "müşteri memnuniyeti". Toplam Kalite Yönetimi (TKY)'nden alınıp sağlığa uyarlanıyor.

gortası olup olmadığını soracağız. İşletmemizde(!) kredi kartına "0" komisyonu uygulandığını söylemeyi de unutmamamız gerekiyor.

Böyle bir sağlık sistemi oluşmaması için mücadele eden 5 Kasım ve 24 Aralık'ta grev yapan sağlık emekçileri hekimlerin yayınladığı 5 Kasım 2003 tarihli bildirgeyle nasıl bir sağlık ve sosyal güvenlik sistemi istediklerini şu taleplerle dile getiriyorlar:

Hekimlerin 5 Kasım 2003 Bildirgesi

Sağlık hizmeti devletin şartında yük-tür anlayışı yanlıştır. Sağlık, sosyal

Sağlık emekçileri eşit ve ücretsiz sağlık hizmeti, insanca yaşayabilecekleri bir ücret ve iş güvenceleri için 5 Kasım'dan sonra 24 Aralık'ta da ülke çapında geniş bir katılımı grev yaptılar.

tam gaz

günlerde Petkim için teklifler alınıyor. 22 Aralık son vereceğini açıkladı.

parılan onca güvültüye rağmen bu özelleştirme işlemlerinden elde edilen gelirin yüzde 35'lik kısmı (3,4 milyar ABD \$) ancak hazineye gelir olarak aktarılabilmektedir. Yüzde 50'lik (4,8 milyar ABD \$) kısım ise özelleştirme kapsamındaki kuruluşların sermaye iştiraki, borçları, personel harcamaları, erken emeklilik ödemeleri gibi konular için harcanmıştır. Özelleştirmeyi meşru göstermek ve toplumsal bilince bu konuyu yerleştirmek için yapılan ilan ve reklamlar için ise 100 milyon dolar harcanmıştır.

kl, borçları, personel harcama

Bu verilerin ortaya çıkardığı gerçek ise özelleştirme uygulamalarından elde edildiği varsayılan gelirler, toplumun yaşam koşullarını iyileştirici herhangi bir çalışma yapmaya imkan sağlamamıştır. Sadece kamunun ortak malı olan birçok kuruluş arsa değeri altından el değiştirmiştir.

Tüpraş'ın dışında özelleştirilmesi düşünülen kuruluşlar şunlardır: Limanlar, SEKA İşletmeleri, Pet-

Kim, ETI Holding kuruluşları, SÜMER Holding İşletmeleri, Gübre Sanayi İşletmeleri, THY, TEKEL, Türk Telekom, Et Balık İşletmeleri, USAŞ, Emek İnşaat vb. yani yüzlerce kamu kuruluşu birkaç sermayedara armağan edilecektir. Bunun yanında İMKB, Milli Piyango İdaresi, Halk Bankası özelleştirilecek, otoyollar ve Boğaz köprülerinin ise işletme hakkı devredilecek, enerji üretim ve dağıtım tesisleri mülkiyeti ise satışa çıkarılacaktır. (Neo-Liberal Politikalar Sermayenin İşçi Sınıfı ve Emekçilere Barbarca Saldırısıdır. Sosyalist Demokrasi Partisi)

Milli Piyango İdaresi, !!!!! !!!!!

Açlık, işsizlik, yoksulluk, sendikasızlaştırma anlamına gelen özelleştirme saldırısına emekçilerin direnmesi zorunludur. Ancak ulusal güvenlik vb kavramlarla değil KİT'lerin de Koç'un, Sabancı'nın fabrikalarının da emeğin olduğu sınıfsal bilinciyle bu direniş başarıya ulaşabilir.

DISK 12. Genel Kurulu'nu gerçekleştiriyor

2000 yılında gerçekleştirilen 11. Genel Kurulunun ardından DISK, 37. Kurulu Yıldönümüne rastlayan 13 Şubat 2004'te 12. Genel Kurulunu toplayacak.

37 yıl önce Türk-İş yönetiminin Paşabağçe işçilerinin grevini desteklemeyi reddetmesi üzerine, bu grevle dayanışma amacıyla başlayan süreçte kurulan bir konfederasyonun iş yasası değişikliğinde verdiği daha doğru bir ifadeyle veremediği sınav içinde bulunduğu durumu çok iyi anlatıyor.

DISK'te sınıf sendikacılığı temelinde direngen bir sendika olarak DISK'i örgütlenme çabaları olsa bile bugünkü ege-

men çizginin yasalıcı, uzlaşmacı, çağdaş sendikacı bir politika izlediğini görmemiz gerekiyor.

DISK'te yönetim yenilenecek

31 Mayıs-1 Haziran 2003 tarihlerinde Lastik-İş'in gerçekleştirdiği Genel Kurul'da başlayan DISK'e bağlı sendikaların Genel Kurul süreci 17 Ocak 2003'te Limter-İş ve Genel-İş'in Genel Kurullarıyla sona erdi.

Lastik-İş Genel Kurulunda MHP'li olduğu iddia edilen Abdullah Karaca sendika içinde tek hakim duruma geldi. Mafyavari yöntemlerle gerçekleştirilen genel kurulda eski yöneticiler salona dahil almadılar. Diğer sendikalarda ise genel olarak 11. Genel Kuruldan sonra

yaşanan başarısızlıkların hesaplarının sorulduğu hesaplaşma kurulları gerçekleştirildi. Birçok sendikada yönetim kurulları tamamı yeni isimlerden oluştu. Örneğin DISK içinde Maden-İş geleneğinden kaynaklı olarak bir ağırlığı bulunan Birleşik Metal-İş yönetimi bütünüyle yenilendi.

DISK'in 12. Genel Kurulunda sol sosyalist güclere düşen görev; yaşanan olumsuz deneyimlerin de ışığında sınıf sendikacılığı zemininde ortak bir program ve listeyle Genel Kurul sürecini yaşamaktır. Ancak böyle bir süreç DISK'in sınıf sendikacılığı temelinde dönüşümüne hizmet edebilir. Aksi bütün durumlar sermayenin ve sözcülerinin ekmeğine yağ sürer.

Şişecam greviyle DAYANIŞMA zamanı

Türk-İş'e bağlı Kristal-İş Sendikasına üye Şişecam işçilerinin 9 Aralık 2003 tarihinde başlayacakları grev Milli Güvenlik gerekçe gösterilerek Bakanlar Kurulu tarafından erteleme adı altında yasaklandı. "Kamu yönetiminde (reform) amacıyla harekete geçen AKP'ilerin Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısının amacını ortaya koyan birinci maddesinde insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir kamu yönetimi hedeflendiği ileri sürülmektedir. Sermayenin has partisi AKP'nin insan hak ve özgürlüklerinden ne anladığı ise cam işçilerinin grevini erteleme adı altında yasaklayarak sendikal hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmasıyla anlaşılabilir bulunmaktadır. Takke düşmüş, kel görünmüştür ve kral çıp-

lak yakalanmıştır." (Yüksel AKKAYA) **AKP'şiseden korkuyor**

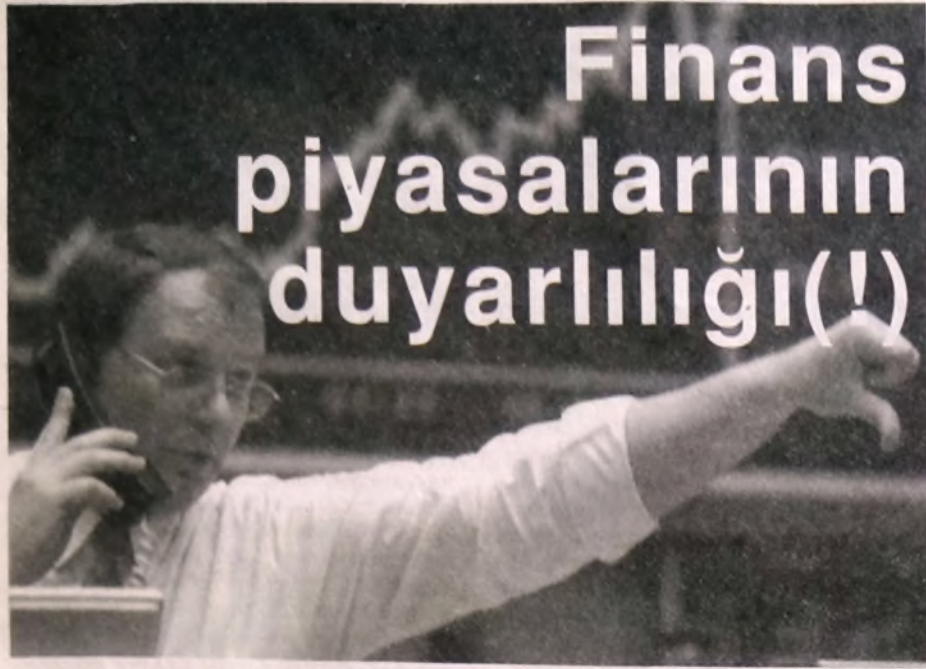
Grevin ertelenmesi üzerine Kristal-İş Sendikası 15 Aralık 2003 tarihinde Damıtay'da dava açtı. Kristal-İş yaptığı başvuruda kararın iptalini ve yürürlüğünü durdurulmasını istedi. Damıtay 10. Dairesi 12 Ocakta yürürlüğü durdurma kararını kabul etti.

Sabah gazetesinden Okan Müderrisoğlu 10 Aralık 2003 tarihinde yaşadığı yazısında kararı böyle adlandırdı. Basına yansıyan haberlere göre Ford'un Almanya fabrikası ihtiyaç duyduğu otomobilin Türkiye'den alması, Hükümetin de yabancı ülkelerde ilişkileri bozmamak için Şişecam grevini ertelettiği belirtildi.

İşçiler basın açıklaması yaptılar

Kristal-İş Sendikası Genel Merkez yönetim kurulu, şube başkanları ve ülkenin dört bir yanından gelen cam işçileri grev hakkındaki engellenmesini protesto etmek amacıyla 10 Aralık 2003 tarihinde AKP Genel Merkezi önünde bir basın açıklaması yaptılar ve sendikaların anahtarını Başbakan Erdoğan'a verilmek üzere AKP Genel Merkezine bıraktılar.

İşçiler AKP Hükümetinin bütün erteleme girişimlerine rağmen ahkıkları grev kararını 30 Ocak 2004 tarihinde hayata geçirdiler. Şişecam bağlı 30 işyerini ve 5 binden fazla işçiyi kapsayan grev gecikmeyle de olsa başlamış oldu. Şimdi sermayeyle onun hükümetleri ve işçi sınıfı arasında ciddi bir mücadele-ye dönüşecek olan bu grev bütün emekçilerin destek vermesini zamanıdır.

Finans piyasalarının duyarlılığı(!)

Finans sektöründe çalışanlar, iş hayatında yabancılaşmayı en yoğun yaşayan kesimlerden birisidir.

Hızla gelişen teknolojiyle birlikte toplumsal yaşamın neredeyse ayrılmaz bir parçası haline gelen televizyon ve medya dünyası kavramların kendi gerçekliklerinden soyutlanarak farklı algılanmasına da zemin hazırlanmaktadır. Bu kavramlardan bir tanesi de finans piyasalarıdır.

Finans piyasaları kavramı, popüler kültür içersin-

jen ve ortak, aynılaşmış tepki ve yanıtın üretilebildiği bir platform olmadığı gerçeğinin altını çizmekte yarar vardır. Kısaca bir tanımlama yapmak gerekirse, birbirinden farklı menkul değerlerin oldukça süratli, hatta çoğu zaman anlık bir şekilde el değiştirdiği bir pazardır finans piyasaları. Bu özellik, "yatırımcı" adı verilen oyuncuların değişen du-

Finans piyasalarına aktarılan değerler, ister şirketlerce halka arz adıyla ve para sermaye gereksinimini karşılama amacıyla yapılan transferler, isterse "spekülatör" olarak tabir edilen grupların borsalara girişi biçiminde olsun son kertede üretimde yaratılan artı değerden başka bir şey değildir.

Gaye Yılmaz

sürekli olduğunu ve olacağını söyleyebilmek ne teorik ne ampirik ne de bilimsel açıdan olanaklı değildir. Çünkü, finans piyasalarına aktarılan değerler, ister şirketler tarafından halka arz adıyla ve para sermaye gereksinimini karşılama amacıyla yapılan transferler, isterse "spekülatör" olarak tabir edilen grupların borsalara girişi biçiminde olsun son kertede üretimde yaratılan artı değerden başka bir şey değildir ve hem yaratılan artı değer hem de artı değer kapitalist tarafından üretim dışı bir alan olan finans piyasalarına aktarılan kısmının sınırları vardır.

Sıkça kullanılan bir diğer deyim de "rantıye"dir. Bu tanım sayesinde, sermaye dışında bir sınıf daha varmış ve sanki bu sınıf ile sermaye sınıfının çıkarları çatışma halindeymiş gibi bir görüntü yaratılmaktadır. Oysa, bankaların ortaklık yapıları incelendiğinde ortaya sanayi şirketleri çıkar, sanayi şirketlerinin bilançolarında da faaliyet dışı karların, yani finans piyasalarından kaynaklanan gelirlerin payı küçümsenmeyecek kadar önemlidir. Özetle, rantıye diye farklı bir sınıf yoktur, sanayi ve finans sermayeleri iç içe geçmiş durumdadır ve finans kapital, metaların ve hizmetlerin üretim süreçleri içerisinde emek gücü tarafından yaratılan artı değer

masını dolayısıyla piyasa ortalamasının oldukça üzerinde olan ücretlerle çalıştırıldıkları için yaşam standartları da yüksektir. Kış tatillerinde Alpler'de kayağa gitmek ya da kışın ortasında Maldiv Adaları'nda tatil yapmak, stres atmak için kapalı havuzlu bir kulübe üye olmak sıkça rastlanılan durumlar olmasa bile şartırcı manzaralar da değildir.

Finans piyasalarında çalışanlar, olayları derinlemesine görme yetilerini süreç içerisinde adım adım kaybeder ve her durumu, takip ettikleri portföylerin kar ya da zararına göre analiz etmeye başlarlar. Örneğin kanlı bir savaş, ya da binlerce kişinin ölümüne yol açmış korkunç bir sel felaketi, her hangi bir ülkede ekonominin Arjantin'deki gibi can çekişme noktasına gelmesi, ya da X şirketinin yeniden yapılanma adı altında yüzlerce işçiyi işten çıkarması onlar için, -ilk andaki ve çok kısa süren humanist duygulanmayı saymazsak- sadece yatırım analizi ve risk değerlendirme işinin bir parçasıdır. Hatta, işçi örgütlenmesinin güçlü olduğu şirketler borsa uzmanları tarafından "tehlikeli" ve "gürültü verici" gerekçeyle "kağıtlar" olarak tanımlanır. Çünkü işçilerin güçlü olması, onlar açısından yalnızca karların azalacağı, hisse senedinin de değer kaybedeceği anlamına gelir.

Finans patronlarının sermaye sınıfından ayrı düşünülmemeyeceği gibi finans emekçilerinin de işçi sınıfına dahil olduğunun gözardı edilmemesi ve iş yaşamı içinde yaşadıkları yabancılaşmaya karşın bu kadroların da sınıf mücadelesine katılmalarının sağlanması son derece önemlidir.

de, çoğu zaman canlı bir organizma imiş gibi kullanılır ve örneğin şu ifadeler sıkça duyulur

- ABD'nin Irak'ta kontrolü ele geçirmesine dünya Borsaları keskin bir çıkışla yanıt verdi!

- "X" A.Ş. de toplu sözleşme sürecinin örgütlü sendikaların lehine sonuçlanması şirketin Borsalarda işlem gören hisse senetlerinde hızlı satışları ve keskin bir fiyat düşüşünü de beraberinde getirdi.

- Hükümetin, IMF'nin taleplerine uyararak kamuda çalışan memur sayısını büyük oranda azaltacağını açıklaması Borsada büyük bir sevinç yarattı ve Borsa Endeksi %... yükseldi.

Daha pek çok örnek verilebilecek bu tip ifadeler, finans piyasalarının belli olaylar karşısında kızan ya da sevinen, değişen her durum karşısında "Acaba finans piyasalarının bu olaya tepkisi ne olur?" sorusunu sorduran bir canlı, bir insan gibi algılanmasına yol açmaktadır.

Nedir bu piyasalar?

Tam da bu noktada, söz konusu piyasaların homo-

rumlar karşısında aynı Pazar içinde sürekli olarak hareket edebilmelerine ve böylece zararı minimize ya da karı maksimize edebilmelerine olanak tanır. Örneğin, ABD'nin Irak'ta kontrolü ele geçirmesi hisse senedi borsalarına "olumlu" etki ederken, aynı olayın döviz borsalarına farklı yansımaları olduğu görülür. Yani, ABD doları değer kazanırken, Irak'taki savaşa karşı çıkmış ülkelerin dövizleri düşüşe geçebilir. Yine finans piyasalarının çok önemli alanlarından biri olan sabit getirili (faizli) menkul kıymetlere gelince, söz konusu piyasalar aynı olaya ABD ve savaşı destekleyen ülkelerdeki faiz oranlarında düşüşle "yanıt verir". Zira, döviz piyasalarında kısmi fakat hisse senedi piyasalarında genel olarak yaşanan artış için bir para girişi gereklidir. İşte bu gereklilik, piyasa oyuncularının bir alandan diğerine geçişi ile sağlanmakta ve sonucunda da bir alana giriş şeklinde yaşanan hareket, genel olarak bir başka alandan yapılan çıkışla mümkün olmaktadır. Borsalarda zaman zaman "taze kaynak" yani dışarıdan para girişi de yaşanır kuşkusuz. Ama bunun

yalnızca bir kısmıdır.

"Özel"de finans çalışanlarının durumu

Bu piyasalarda çalışan kadrolar, gerçek dünyadan oldukça izole bir biçimde yaşar, tabir yerindeyse borsalarla yatıp; yine borsalarla kalkarlar. Yaptıkları işin gerek fiilen iş başı sırasında fakat gerekse özel yaşamlarında zamanlarını büyük ölçüde yutuyor olduğunun farkında bile değildiler. Gerçekten de özel yaşamlarında, sohbetlerinde bile dönüp, doluşup geldikleri mesele yine aynıdır: "Hangi kağıtlara yatırım yapmalı? Dolar'ın teknik analizi ne gösteriyor? Hazinesin, bu hafta açacağı ihaleyle gelen teklifler acaba nasıl olur?...vb" Okumaya ayrılabildikleri zaman genellikle yok denecek kadar azdır, günlük gazetelerde ise ilk açtıkları sayfa ekonomi sayfasıdır. Finans sektörünün uzman düzeyindeki emekçilerinin harcadıkları yoğun enerjiyi, konu üzerindeki entelektüel birikimi eksiksiz bir biçimde yerine koyabilsinler diye ve bugün için yetişmiş iş gücü ihtiyacının henüz "fazlasıyla" karşılanmamış ol-

Fakat aynı piyasalar, daha yeteneklisi, biraz daha iyi eğitim almış bulunduğu bu insanların çarçabuk harcanıverdiği ortamlardır aynı zamanda. Bu özellik, finans piyasaları patronlarının kapitalist sistemdeki klasik bir işverenden gerçekte hiç farkın olmadığı net bir şekilde görülmesine yardım eder. Bu bağlamda, tıpkı finans patronlarının sermaye sınıfından ayrı düşünülmemeyeceği gibi finans emekçilerinin de işçi sınıfına dahil olduğunun gözardı edilmemesi ve iş yaşamı içinde yaşadıkları yabancılaşmaya karşın bu kadroların da sınıf mücadelesine katılmalarının sağlanması son derece önemlidir. Hizmet sektörleri ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, eğitim alanının, sermayenin ihtiyaç duyduğu emek gücü biçimine göre şekillenmesi ve böylece yetişmiş işgücü eksikliği hissedilen alanlarda yedek iş gücü ordularının oluşturulması sonucunda emeğin -geçici olarak- elitleştirildiği finans sektöründe de bağımsız bir politik örgütlenme ihtiyacı kendini yakıcı bir biçimde hissettirecektir.

Altımız çürükmüş *

Yolsuzluklar ahlaksız ekonominin mi sonuçlarıydı, ve bunun ahlaksızlığı var mıydı? Yoksa kişilere özgü bir davranış tarzı mıydı, kültürel kodları mı vardı? Ve biz neden yolsuzluğu bu derece tartışır, ve yaşar olmuştuk? Yolsuzluklar konjonktürel durumlar mıydı?

Türkiye 2000-2001 yıllarında açığa çıkarılan yolsuzluklarla çalkalandı durdu. Bu yıl arasında, birbirinden ilginç isimlerle adlandırılan tam 18 operasyon gerçekleştirildi. Buffalo Operasyonu (et kaçakçılığı), Matador Operasyonu (uyuşturucu kaçakçılığı), Paraşüt Operasyonu (hayali ihracat), Kasırga 1-2-3-4 Operasyonları (Egebank, Sümerbank, Yurtbank, Bank Ekspres)... Gerçi Türkiye böyle operasyon adlarına ve yolsuzluklara cumhuriyet tarihinden beri alıştı alışık olmasına da (hatırlayalım; Bebek Davası, Köpek Davası, Jaguar Olayı, Mercüme Davası...) bu seferkiler pek bir arsızca ve büyük boyutlardaydı (yaklaşık parasal değerleri 6 katrilyon civarında, bunun dışında Türkiye'de toplanan 27 katrilyon liralık verginin 9.5 katrilyon lirası yolsuzluk sonucu yok oluyor).

Ne olmuştu da böyle peş peşe operasyonlar gerçekleştirilmiş, dönemlerinin saygın isimleri (Yahya Demirel, Cavit Çağlar ve diğerleri...) birer bi-

rer gözaltına alınmışlardı. Ayşe Buğra'nın deyişiyle bunlar ahlaksız ekonominin mi sonuçlarıydı, ve bunun ahlaksızlığı var mıydı? Yolsuzluk kişilere özgü bir davranış tarzı mıydı yoksa kültürel kodları mı vardı? Ve biz neden yolsuzluğu bu derece tartışır, konuşur ve yaşar olmuştuk? Yolsuzluklar konjonktürel durumlar mıydı? Tüm bu soruların cevaplarını bulmak yazının sınırları ve konunun karmaşıklığından dolayı oldukça güç. Yine de deneyelim, ayırıştırarak ve ters-ten başlayarak gidelim.

Yolsuzluk yapısaldır

Her şeyden önce yolsuzluk konjonktürel bir durum değil -ki bunun en iyi örnekleri tarihimizde mevcut- ancak, küreselleşmenin eğilimlerini yolsuzluğu pekiştirici rol oynadığı bir gerçek: - Mafya tipi kayıtdışı yapılar, ulusal sınırları aşarak küreselleştiler. Ulusal mafyaların, uluslararası işbirlikleri oluşturmasını da içeren bu süreç, uyuşturucu trafiği, silah ticareti, nükleer malzeme kaçakçılığı, fuhuş, ku-

mar, döviz karaborsası gibi ve bunlara dönük her türlü para akışına düzeni üzerinden çalıştığı gibi, özelleştirme ihaleleri, kamu varlığı takası, dış borç ödemelerinin finansmanı, hatta artan oranda dolaysız sermaye yatırımları gibi yasal zeminleri de kullanıyor.

- 1980 sonlarından itibaren dünya ölçeğinde sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesini dayatan mekanizmalar kısa vadeli fon akımlarının çok daha büyük ölçeklerde gerçekleşmesine yol açtı. Ülke yöneticileri, mali gruplar, spekülasyoncular, emeklilik fonları yöneticileri, kara para aklayıcılar bu akımların yaratabileceği illegal rantların belirli bir bölümünü kendilerine yontma yönünde arsızlaştı.

- Doğrudan sermaye yatırımlarında, uluslararası ihalelerden, mal ve hizmet piyasalarından pay kapma savaşımı vahşi bir rekabet ortamı doğurdu, bazı ülkeler rüşveti gider kalemi olarak yazmayı yasallaştıracak kadar kendi çok uluslu şirketlerini kayırmaya yöneldi. (M.Sönmez, *Yolsuzluk küresel mücadele*

Yolsuzluğun devletle ilişkisinin açık örneğinden biri: Demirel'in aile fotoğrafı.

Yolsuzluk, "kaynak yaratma ve aktarma" mekanizmasıdır. Yani sistemin kontrol altına alamadığı birikimin sermayenin toplam döngüsüne aktarılmasıdır.

İstedi de, www. bianet. org)

Yolsuzluğun son dönem toplumun her kademesinde (devlet, medya, vb.) tartışılmasının arkasındaki gerçeklik ise; yolsuzluğun kapitalizmin kriz dönemlerinde, hegemonyasını yeniden inşa baş vurduğu, meşrulaştırıcı, ideolojik kavramlaştırmalardan biri olmasıdır. 80 öncesi dönemde yolsuzluk devletin ekonomideki müdahalesinin azaltılması tartışmaları ile birlikte yapılırken, günümüzde yönetim tartışmaları ile birlikte yapılmakta, devlette yapılmak istenen reformların gerekçesi olarak yolsuzluklar gösterilmektedir. İşte bu nok-

tada yolsuzluğun ideolojik boyutu yapının arkasındaki ilişkileri gizleyen bir işlev görmektedir.

Birçokları tarafından ekonomi dışı bir toplumsal ilişki olarak ele alınan -ki kültürel çabımlar buradan temel almaktadır- yolsuzluk, esasında "kaynak yaratma ve aktarma" biçimi, yani sistemin kontrol altına alamadığı birikimi sermayenin toplam döngüsüne aktarma mekanizmasıdır. En yakın tarih olarak Özalp yıllara bakmak (hayali ihracatlar, kaçak inşaatlar, bankerler, bankalar...) bize önemli ipuçlarını verecektir.

* Süleyman Demirel, Marmara Depremi Sonrası

Görünen ve görünmeyen boyutuyla İşsizlik gerçeği

Kapitalist ekonomide yedek iş gücü, ücretlerin baskılanmasında araç olarak görülmektedir. Buna karşın işsizlik, kapitalist ekonomi için tehdit oluşturur, çünkü dizginlenemeyen işsizlik, üretim ve tüketim dengesini bozar.

Berna Güler-Muftuoğlu

2003 yılında ülkemizde istihdam edilen 20 milyon 244 bin kişinin yarısı (10 milyon 93 bin kişi) enformel olarak istihdam edilmektedir.

genç insanların büyük bir çoğunluğu ise enformel ekonomi içinde istihdam edilmektedir.

Küresel işsizlik oranının giderek artış eğilimi göstermesi, mevcut emek gücüne yeni iş alanlarının yaratılmaması, gelecekte daha büyük boyutta işsizliğin ve yoksulluğun gerçekleşeceğini ifade etmemiz yanlış olamayacaktır.

İşsizlik oranı nasıl belirleniyor?

Öte yandan kronik ve yapısal işsizliğe sahip olan Türkiye'de, DIE'nin verilerine göre 2003 yılında işsizlikle eksik istihdam oranı yüzde 14'dür. Genç eğitimli işsizlerin ve eksik istihdam oranı ise yüzde 36.3'tür. 2003 yılında istihdam edilen 20 milyon 244 bin kişinin yaklaşık yarısı (10 milyon 93 bin kişi) enformel olarak istihdam edilmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de küresel kapitalizmin gereklilikleri olan liberalleşme, özelleştirme, ticarileştirme, esnekleştirme..vb. politikaların uygulanmasıyla da gerçekleşmesi beklenen refah; sermaye dışı kesimler için giderek derinleşen işsizlik ve yoksulluk ile özdeşleşmektedir. Kapitalist ekonominin eşitsizliği karşısında toplumsal eşitliğin gerçekleşmesi; sermaye dışı kesimlerin yerel, ulusal, uluslararası ölçekte etkin, güçlü örgütlü mücadele ve dayanışmanın gerçekleştirilebilme başarısında gizlidir.

2010 yılında küresel emek gücünün elinde biri, gelişmiş ülkelerde gerçekleşirken, küresel emek gücünün dörtte birine sahip olan Çin'de dahil edildiğinde, Asya'da toplam yüzde 60'ı gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu durum, aynı oranda yeni iş imkanlarının yaratılması anlamına gelmektedir. Yalnızca iş yaratmak yeterli mi? Hayır. Yaşam kalitesini yüksek tutacak ücretin geçerli olması gerekir. Oysa baktığımızda; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın "2003 İnsani Geliştirme Raporu"na göre 2.8 milyar insan 2 dolardan, 1.2 milyar insan günde 1 dolardan az tüketerek yaşamaya çalışmaktadır.

Kategorik olarak işgücü: seçilen yaş aralığında yer alan çalışma çağı nüfus içinde halen istihdam edilenler ile iş arayan ve işe çağrılmayı bekleyen işsizlerin toplamından oluşmaktadır. İşgücü piyasasına ait her kategoride yer alanların sayısı ve özelliklerinin sürekli olarak değişmesiyle birlikte, kategoriler arasında da devamlı yer değişimi gerçekleşmektedir. İşsiz tanımı ise Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, seçilen belli bir zaman aralığında (referans döneminde) işi olmayan, işe başlamaya hazır ve iş arayan kriterleri ile tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya göre, referans dönemini aşmış ve iş bulma umudunu kaybetmiş olanlar işgücüne dahil edilmemektedir. Bu nedenle referans döneminin süresi ne kadar kısa olursa işsiz sayısı da daha az olmaktadır. Örneğin, Türkiye'de DIE'nin hanehalkı işgücü anketlerinin uygulandığı tarihte son bir haftada, bir saat çalışmamış olan, iş arayan ve işbaşı yapmaya hazır olanlar, işsiz kabul edilmektedir. Ne var ki, Türkiye'de DIE verilerine göre iş bulma süresi en az 9 aydır. Bu sürede iş bulamamış olanlar, iş bulma umudunu kaybetmiş olarak değerlendirilip, işgücüne dahil edilmemektedir. Öte yandan mevsimlik çalışan, ev kadını, emekli ve öğrenciler de işgücüne dahil edilmemektedir. Oysa, bu kategoride yer alanların önemli bir bölümü, geçici, part time, kısmi süreli ve ev ek-

senli olarak çalışmakta ve çalışma hayatı içinde yer almaktadır. Dolayısıyla, referans dönemi dışında kalan, iş bulma umudunu kaybetmiş olan işsizler ile işgücüne dahil olmayanlar, yedek işgücü ordusunu oluşturur. Kapitalist ekonomi, yedek işgücü ordusunu görmezden gelirken, diğer taraftan, yedek işgücü ordusuna her zaman ihtiyaç duyar. Çünkü, kapitalist ekonomide yedek işçi ordusu, ücretlerin baskılanması için araç olarak görülmektedir. Buna karşın işsizlik, kapitalist ekonomi için tehdittir, çünkü, dizginlenemeyen işsizlik, üretim ve tüketim dengesini bozar. Dolayısıyla kapitalist ekonomide ücret ve işsizlik olguları en gerilimli ve çelişkili alanlardır.

İşsizlik büyüyor

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2003 yılı raporuna göre, dünyada 2000-2003 yılları arasında işsizlik, 20 milyon artarak, 180 milyona ulaşmıştır. Hem gelişmekte olan, hem de gelişmiş ülkelerde işsizlik yükselmiştir. Örneğin AB'nde 2001 yılında işsizlik yüzde 7.4'den, 2002 yılında yüzde 7.6'ya; ABD'de ise 2001 yılında işsizlik oranı yüzde 4.8'den, yüzde 5.6'ya yükselmiştir. Sahra Afrika'sında ise 2001 yılında işsizlik oranı yüzde 14, Latin Amerika ve Karahipler'de ortalama yüzde 10 gerçekleşmiştir. Latin Amerika ve Karahipler'de genç işsizlik oranı 1997'de yüzde 12'den, 2001 yılında yüzde 16'ya yükselmiştir. ILO'nun raporuna göre,

Asgari ücret niye belirlenir?

Neden asgari ücret, ILO sözleşmesinde ve Avrupa Sosyal Şartı'nda benimsenen haliyle; "işçinin ve ailesinin gereksinimlerinin dikkate alınması ve yeterli yaşam düzeyi sağlamak için adil bir ücret alma hakkı" ilkesine göre belirlenmiyor?

Nuray Ergünes

2004 yılı ilk yarısı için geçerli olacak asgari ücretin belirlenmeye çalışıldığı günlerde Başbakan Tayyip Erdoğan, bir açılış töreninde yaptığı konuşma ile siyasi tarihimizin incili sözler köşesinde yerini aldı. Ne demişti "sayın" Başbakan bir hatırlatalım:

"Bazen başımı iki elimin arasında alıp düşünüyorum. 227 milyon lira alan bir adamın geçinmesi mümkün mü? Lütfen bunu siz de kendi içinize ve vicdanınıza bir sorun. Sizleri üzmem istemiyorum ama verdiğiniz asgari ücret çoğunuzun evladının bir gece kulübündeki bir günlük münüsünün fiyatı bile değil. Şunu bilin ki yarın bu hayatı bilter. Hepimizi iki metreküplük bir toprağa sokacaklar."

Ee, liberal muhafazakar başbakanımızdan beklenecek bir hatırlatma idi doğrusu şu "iki metreküplük toprak" meselesi, asıl imtihanın öbür tarafta olması ve kefenin cebinin yokluğu...

Başbakanımız, sanayicilerimiz ve iş adamlarımızla pazarlık masasına işte bu kartla oturdu ve net 303 milyon 79 bin 500 liralık rakamda anlaşıldı.

Başbakanımız haklıydı. 227 milyon lira bir kişinin geçinmesi için yetmezdi, doğrudu. Peki ama 303 milyon 79 bin 500 lira yeter miydi? İşte asıl bizi ilgilendiren mesele de burada başlıyor.

Asgari ücret yönetmeliğinde, asgari ücret; işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinde asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanıyor.

Şimdi durumumuza bir bakalım. Bize, yani işçyle asgari düzeyde yaşamaya için verilen ücret 303 milyon 79 bin 500 lira. Bu ücret, Ocak 2004 tarihinden itibaren geçerli. Bu rakamı biz bir de sendikaların yaptığı araştırma sonuçları ile karşılaştıralım. Buna göre (2003'ün aralık ayı itibarıyla) dört kişilik bir ailenin geçinmesi için gerekli olan en düşük tutarı anlatan yoksulluk sınırı 1 milyar 629 milyon 436 bin 140 lira. Tek kişinin yoksulluk sınırı 768 milyon 712 bin 740 lira iken açlık sınırı 594 milyon 594 bin lira.

Bu karşılaştırmaya göre, bir işçi için yeterli görülen asgari ücret, değil yoksulluk sınırı, açlık sınırı

2004 yılında, 303 milyon 79 bin 500 lira, bir işçinin asgari düzeyde yaşamaya için yeterli mi?

bile yakalayamıyor. Tam da bu noktada, "nasıl oluyor da bir işçi bu ücretle hayatını idame ettirebiliyor?" sorusu, doğrusu naçizane matematiğin sınırlarını geçip mucizeler diyarına yelken açıyor...

Bize ise şu sorulara cevap aramak kalıyor:
- Neden asgari ücret, ILO sözleşmesinde ve Avrupa Sosyal Şartı'nda benimsenen haliyle; "işçinin ve ailesinin gereksinimlerinin dikkate alınması ve yeterli bir yaşam düzeyi sağlamak için adil bir ücret alma hakkı" ilkesine göre belirlenmiyor? Burada ücretlendirilmemiş ev içi emeği söz konusu bile değil.
- Türkiye'de çalışanların içinde "kayıt dışı" yani sigortasız çalışanların oranının büyüklüğü göz önünde bulundurulursa (bu oranın 4 milyon oldu-

ğu tahmin ediliyor) ve mevcut hükümetlerin bu durumu değiştirmek için gerekli denetim mekanizmalarını uygulamadığı düşünülürse,

- Uluslararası rekabet edilebilirliği arttıran bir unsur olarak düşük ücretlendirmenin ne kadar yaygın olduğu (birçok insan asgari ücretin daha altında rakamlarla çalışıyor) ve hatta gerekli düzenlemelerin yapılmaması yoluyla, çoğunlukla teşvik edilen bir durum olduğu göz önünde bulundurulursa,

Ve asgari ücretin bu kesimler için en alt düzey değil, ücretlerin belirlenmesinde bir üst sınır olarak uygulandığı düşünülürse...

Asgari ücret niye belirlenir?

Dünya ekonomisini anlamak

Mehmet Türkay

"Dünya ekonomisi" kavramı birçok bağlamda sıkça kullanılmakla beraber, bu kavramın işaret ettiği bütünselliğe nasıl bir hareket noktasından yaklaşıldığı ve/veya yaklaşılacağı konusu, açıkça ortaya konulması gereken yönetime dair kritik bir öneme sahiptir. Kısaca ifade etmek gerekirse; söz konusu bütünsellik ülke ekonomilerinin aritmetik toplamından ibaret bir bütünlük müdür, yoksa aritmetik toplamı aşan, ülke ekonomilerini bir diğerine yapısal olarak ve belirli bir nedensellik ilişkisi içinde bağlayan bir niteliğe mi sahiptir? Bu soruyu bir benzetmeyle de açıklamak mümkün. Orman ve ağaç ilişkisinin nasıl ele alınabileceğine aynı türden bir yaklaşımla şu soru sorulabilir: orman ağaçların aritmetik toplamından mı oluşmaktadır yoksa bu aritmetik toplamı aşan, birinin var olmasının bir diğerinin var olmasını gerekli ve mümkün kılan, türdeş olmayan, farklı niteliklerdeki canlı-cansız organizmaların biraradeliğiyle tanımlanabilecek bir bütünsellik midir?

Bu soruya farkında olarak ya da olmayarak aritmetik ortalamadan hareketle cevap vermek görüntüyle, vitrinde olanla uğraşmaktır. Görünenin, vitrinin arkasındaki yapısal ilişkilerden hareket etmek ise kolay olmayan ancak isabetli bir yaklaşımı oluşturacaktır. Böyle bir yaklaşım söz konusu bütünselliğin "tarihselliğinden" hareket etmeyi beraberinde getirmelidir. Olayların, durumların, ilişkilerin zaman ve mekana bağlı değerlendirilmesi anlamına gelen böyle bir yaklaşım bugünün görüntüsünden değil, bugünün tarihselliğinden hareket etmek anlamına gelecektir.

Bu anlamda tarihsel bir perspektif, bugünün değerlendirilmesinde geçmişten gelen süreklilikleri ve farklılaşmaları söz konusu bütünselliği tanımlayan yapısal ilişki setinin, kapitalizmin, zamana ve mekana göre değişen kendini kurma ve yeniden üretme mekanizmaları içinde ele alınmalıdır. Bu noktada kapitalist sermaye birikim sürecinin asli özellikleri devreye girecektir.

Gerek ulusal gerekse dünya ölçeğinde kapitalist sermaye birikimini nitelleyen temel işleyiş olarak eşitsiz ve bileşik gelişme, hareket noktasını oluşturmaktadır. Dünya ölçeğinde yaşanan bu işleyişin isabetli bir değerlendirmesi için yukarıda vurgulanan bütünsellik perspektifinin operasyonel bir ifadesi olarak "sistem" kavramının göz önüne alınması gerekmektedir. Dünya ekonomisi ve ekonomi dışı diğer ilişki biçimlerini kapsayan sistem kavramı, dayandığı eşitsiz ilişkiler üzerinden bir başka kategori olan, güç ilişkileri kategorisini devreye sokmaktadır. Bu anlamda gücün eşitsiz dağıldığı bir sistem olarak kapitalizmin tarihselliği, yirminci yüzyılda bu eşitsizliğin kurumsal ifadesi ve tarafı olarak ulus devletler ve buna bağlı olarak ulusal ekonomilerin bir aradeliğiyle tanımlanabilir. Bu noktada ulusallığın ifade ettiği homojenlik sermaye birikim sürecinin mantığına uygun olmakla beraber analizi bu kategorilerle sınırlamak daha önce vurgulandığı gibi görüntüye takılıp kalmak anlamına gelecektir. Bu sakıncanın ortadan kaldırılabilmesi sürecin taraflarının/aktörlerinin sınıf karakterini ve/veya temsil yetisini analize dahil etmekle mümkün olacaktır. Toplumsal bir kategori olarak sermaye ve dolayısıyla birikim sürecinin yapısal ilişki ve işleyiş bu bağlamda netlik kazancaktır. Sınıflar arası ve sınıf içi güç ilişkilerinin tanımladığı eşitsiz ve bileşik nitelikteki birikim sürecinin üretim ve buradan türeyen tüm diğer ilişkileri "ulusal" ya da "dünya" ölçeğinde yönlendiren sermayenin merkezileşme ve yoğunlaşma dinamiği somut oluşumların değerlendirilebilmesinde bu bağlamda önem kazanmaktadır.

Buraya dek vurgulanan kavram ya da kategorilerin birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde oluşturdukları bütünsellik kapitalist sermaye birikiminin dünya ölçeğindeki seyrinin anlaşılması ve bugün gelinen "küreselleşme" iddiasıyla tanımlanan durumun değerlendirilmesinde hareket noktasını oluşturmaktadır.

Böyle bir noktadan hareket edildiğinde birikimin dünya ölçeğindeki seyri meta, para ve üretici sermayenin uluslararasılaşması bağlamıyla buna karşılık gelen mekansal-kurumsal-ilişkisel yayılma bağlamının karşılıklı etkileşimi aracılığıyla görünür, izlenebilir hale gelir.

"Asgari müştereklerimiz bir devrime yol açabilecek kadar büyüktür" Christine Delphy

Patriyarkayı feminist devrim pakları

Gülfer Akkaya

Köleliğimizin ideolojisi de, ekonomik politikası da aile içinde yaşanıyor. Üretim birimiz, atölyemiz, fabrikamız olan ailede. Annelik duygularımız, fedakarlığımız, sevgimiz, aşkımız masallarıyla kaçınılmaz olarak hepimiz romantik gönüllü hizmetçiler oluyoruz bu "sıcak" yuvalarımızda. Akşama yorgun argın eve dönecek olan aşkımıza sıcak bir kase çorba pişirip önüne koymak, yedikten sonra kaldırıp yıkamak ve ardından buharı tüten sıcak bir kahve servisi yapmanın kime ne zararı olur. Kadını saymazsak!

Biyolojik olarak kadın ve erkek farklı iki cinstir. Burası tamam. Ama sanıldığı gibi iki cins arasındaki sömürü ve tahakküm biyolojik nedenlerden kaynaklı değil. Yani erkeklerin yumruklarını sıkıp kollarını dirsekten kırıp, pazılarını bizden daha çok şişirebilmeleri ya da yirmi beş kiloluk torbayı yerden bizlerden daha rahat kaldırmaları iki cins arasındaki sömürünün nedeni değildir, nedeninin nedeni dahi değil. Zaten mesele bu kadar basit olsaydı adına sömürü denmezdi. Ne olarak doğduğumuz değil, ne olarak yaşadığımız asıl önemli olan. Dolayısıyla mesele cinsimiz değil, cinsiyet kelimesinde gizli. Çünkü cinsiyet, kadın erkek arasındaki tüm toplumsal davranış ve duruş farklılıklarını, yani toplumsal rollerini açıklar. Sadece açıklamakla da kalmaz bu rollerin değişebileceğini söyler.

Simone de Beauvoir "kadın doğulmaz kadın olunur" derken tam da bu toplumsal kategorileştirmeden, rollerden bahseder. Burada sözü edilen cins değil cinsiyettir. **Patriyarkaya gelince:** Patriyarka tıpkı kapitalizm gibi bir sistem. Bir üretim biçimi. Dolayısıyla maddi bir durum. Sömürülenler erkekler, sömürülenlerse kadınlar. Kısa bir geriye dönüş yaparsak; eskiden üretim evlerde yapılırdı. Sonra manifaktürlere oluyor, ev ve iş birbirinden ayrılıyor. Devamında fabrikalar vs. Buradan itibaren kamusal alan oluşuyor. Bunun anlamı da değişim değeri olan malın artık dışarıda üretiliyor olması. Üretimin evlerde olduğu zamanlarda kadın emeği görünürdü. Ancak evde yapılan işle, dışarıda yapılan iş birbirinden ayrılmış kadın emeği görünmez oldu.

Diğer yandan bu durum topluma birden fazla üretim tarzı olduğunu da daha açık kıldı. Kapitalizm ve patriyarka. Yine tahmin edersiniz ki "büyük bilim adamları" için patriyarka bir üretim biçimi değildir. Çünkü onlara göre ev içi üretimin piyasası yoktur. Yani ev içi üretimin değeri taşınmaz. Oysa hepimizin bildiği üzere ev içi üretim sadece aile içinde tüketilen ürünlerle sınırlı olmayıp aynı zamanda aile içinde üretilmiş olmasına rağmen piyasaya yönelik ürünleri de kapsar ve kadınların evde yaptıkları her türlü işlerin aynı dışarıda bir ücret karşılığında yapılabilir. Bunları görmezden gelen erkek düşüncelerimizin(!) temel dayanaklarıysa ev içi hizmetlerin doğasından kaynaklıdır (miş!).

Hal böyle olunca piyasada dışlanan, yapılan işler değil bu işleri yapan aktörler, yani kadınlar oluyor.

Ev içi hizmetin doğasına gelince

"Sosyalist toplumlar da dahil olmak üzere, mevcut tüm toplumlar, çocukların yetiştirilmesi ve eviçi hizmetlerinde kadınların karşılıksız emeğine bağımlıdır. Bu hizmetler ancak bir bireyle (koca) kurulan özel bir ilişki çerçevesinde sunulabilir ve mübadele alanından dışlanmış oldukları için de değer taşınmazlar. Bunlara ücret ödenmez. Bu hizmetlerin karşılığında kadınların ellerine geçen, yaptıkları işten bağımsızdır ve onun karşılığı olarak sunulmaz; yani yapılan işin karşılığı olarak hak edilen bir ücret gibi değil, bir bağış gibi verilir. Kocanın tek yükümlülüğü -ki bu da kuşkusuz kendi çıkarıdır- karısının ihtiyaçlarını karşılamak, başka bir ifadeyle onun emek gücünün bakımını sağlamaktır." (Christine Delphy, Baş Düşman, Saf Yayıncılık, birinci basım 1999)

Burada gözden ve akıldan kaçmamaması gereken çok önemli bir şey daha var: O da aile. Köleliğimizin ideolojisi de, ekonomik politikası da bu zeminde dönüyor. Üretim birimiz, atölyemiz, fabrikamız olan aile... Annelik duygularımız, fedakarlığımız, sevgimiz, aşkımız masallarıyla kaçınılmaz olarak hepimiz romantik gönüllü hizmetçiler oluyoruz bu sıcak yuvalarımızda. (Yukarıda akıllı bilim adamlarının bahsettikleri eviçi hizmetlerinin doğası lafını burada lütfen hatırlayın!

Çünkü bahsedilen tam da bu.) Akşama yorgun argın eve dönecek olan aşkımıza sıcak bir kase çorba pişirip önüne koymak, yedikten sonra kaldırıp yıkamak ve ardından buharı tüten sıcak bir kahve servisi yapmanın kime ne zararı olur. Kadını saymazsak!

Kadınlar tüm bu işleri sıfır ücret karşılığında yaparlar. Yani karın tokluğuna. Yani bir tür modern kölelerdir kadınlar. Halbuki işçi sınıfının artı değerine el koyan patronlar onlara yine de maaş verirler. Hane içi üretimin keşfiyle beraber feminizm kadınları da bir sınıf olarak tanımladı.

Ve tüm bu yukarıda saydıklarımız dünyamız her yerinde kadınların yaşamak zorunda kaldıkları ortak rollerdir. Bundan dolayı kadınların sorunları temelde enternasyondadır de..

Kadınlar nasıl kurtulur?

Kadınların sömürüldüğünden ve ezildiğinden bahsediyorsak ve bunu yapanın da bir sistem olduğunu söylüyorsak o zaman bahsettiğimiz siste-

min baştan ayağa değişmesi kaçınılmazdır. Evet, bu sistem patriyarkadır. Kadınların hedefi patriyarkayı ortadan kaldırmaktır. Kadınların isyanı patriyarkal sömürü temelinde kurgulanmalıdır. Kadınların kurtuluşu tasfiye edilmiş bir patriyarkaya mümkündür. Patriyarkanın tasfiyesi ise bugün var olan kadınlar ve erkekler arasındaki sömürü ilişkisini yıkmak demektir. Kadınların bugün dek ellerinden alınan tüm haklarını söke söke geri almaktır. Kadını eviçi üretime hapsinden kurtarmaktır.

Kadınlar olarak yılmadan, usanmadan tüm egemenlik ve ezilme ilişkilerini defşire edip başka bir dünyanın var olduğunu göstererek mücadelemizi güçlendirip, yol almamız.

Elbette bu yolu yalnızca kadınlarla beraber alacağız. Bu yan yana gelişimizle kadın kurtuluş mücadelemizi sürdüreceğiz. Patriyarka bir sistem ve bu sistemi ancak devrim pakları.

Tüm kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyoruz.

Patriyarkanın tasfiyesi şimdiye dek var olan kadınlar ve erkekler arasındaki sömürü, tahakküm ilişkisini yıkmaktır. Kadınların ellerinden alınan tüm haklarını düşmanından söke söke geri almaktır. Kadını ev içi üretim hapsinden kurtarmaktır.

Ardımızda bir tek patriyarkal kırıntı bırakmayınca dek bu yürüyüşü sürdürelim.

"Yok sayılmak en ağır psikolojik şiddettir, sessiz kalmak ise bunu kabullenmek!"*

Varolanı dönüştürebiliriz

90'lı yıllarda feminist mücadeleler sonucunda üniversitelerde kurulan kadın araştırma merkezleri gerçekten amaçlandığı biçimde mi çalışıyor?

Doğa bilimlerinden elde edilen bilgilerin, sosyal bilimlerde ataerkilliğin ussallığına göre yorumlanması sonucu oluşan bilgi kadın - erkek arasındaki egemenlik ilişkisini yeniden üreten bir niteliktedir. Bilimsel bir araştırma yaparken sorunun tespitinin yapıldığı ilk aşamadan, gelinen son aşamaya kadar bu düşünce sisteminin uygulanması ve biyolojik, sosyolojik, psikolojik olguları bu yöntemle ele alma kadının ikinci cins konumunda olmasına neden olmaktadır. Toplumsal rollerle şekillenmiş bir kadın üniversite sürecini yaşadığında bu konumu üreten bilgiyle ve yaşanan iktidar ilişkileriyle pekiştirilerek, devamlılığı sağlanmaktadır.

Gerek lisans düzeyinde öğrenim gören gerekse doktora yapmaya çalışan kadınlar buldukları üniversite ortamında kendilerine dayatılan üniversiteli kadın profilinin dışına çıkmamaktadır. Üniversitelerde ataerkilliğin ürettiği ürettiren bilginin aktarılması, uygulanması gibi tüm aşamaları cinsiyetçi bir özellik taşımakta ve bu çerçevede bir öğrenim süreci yaşatılmaktadır. Böylelikle bir dizi cins konumları üniversitelerden almış olduğumuz diplomalarla da tescillenmiş oluyor.

Kendi kimliğini, varlığını tanımlamada sürekli belirlenen şekilde yaşayan biz kadınlar, üniversite gibi önemli bir alanda bu konumdan bağımsız tanımlamaları yapmada ciddi sıkıntılar yaşamakta, genel ve güncel kadın sorunlarına ilişkin bir bakış açısı geliştirememekteyiz. Bu

den ancak üniversite bünyesinde olan, çalışmalar yürüten kadınların, kadın bilincinin verdiği bakış açısıyla toplumsal olguları değerlendirmesi ve bununla ilgili siyasal, kültürel-sanatsal alanlarda alternatifler üretmesiyle gerçekleşecektir. Üniversite bünyesinde yapılan, kendini alternatif olarak tanımlayan tüm çalışmalar içeriği itibarıyla kadın bakış açısından yoksun olarak yapılmaktadır.

Kadın araştırma merkezleri adı altında yapılan bir çok çalışma aslında kadın mücadelesine katkı sunacak, ivme kazandıracak bilimsel verileri sunmamakta, var olan durumu değiştirme perspektifini taşıyamamaktadır. Bazı üniversitelerde kurulmuş ya da kurulma girişimleri olan, üyeleri itibarıyla daha çok öğrenci kadınların bulunduğu kadın toplulukları; kültürel, sanatsal ve sosyal faaliyetlerde bulunmakta ancak kadrosunu çoğunlukla öğretim görevlilerinin oluşturduğu araştırma merkezleriyle bir etkileşim halinde olamamaktadır. Bu üniversite içinde çalışmalar yürüten kadınlar arasında bir iktidar ilişkisi doğurmakta, yabancılaşmaya ne-

den olmaktadır. Bu durum kadın mücadelesi içinde ataerkilliği tekrar tekrar örmek anlamına gelmektedir. Üniversitelerdeki kadınların dersliklerden, öğretim görevleri odalarından çıkarak yanyana gelişe ve tartışmaya ihtiyacı var. Kendi bulunduğumuz birimlerde yaşadığımız çelişkilerimizden elde ettiğimiz verileri ortaklaştırarak varolan durumu dönüştürebiliriz.

* KAOS-GL

Kadın araştırma merkezi adı altında yapılan birçok çalışma kadın mücadelesine katkı sunacak, ivme kazandıracak bilimsel verileri sunmamakta, var olan durumu değiştirme perspektifini taşıyamamaktadır.

Baş Düşman

Patriyarkanın Ekonomi Politikası

Christine Delphy

Çev: Handan Öz / Lale Aykent Tunçman
Saf Yayımları

Birinci Dalgı Feministler, en genel olarak kadın haklarını (oy, seçme, seçilme, eğitim, mülkiyet vs) gündeme getirmiş ve bu uğurda mücadele etmişlerdir. İkinci Dalgı ise kadın ve erkek arasındaki toplumsal farkı deşifre etmiş ve buradan daha ileriye sıçrayarak toplumda bugüne dek var olan cinsiyetçiliğin ortadan kalkmasını yegane koşulu olarak devrimden bahsediyorlardı.

Christine Delphy, İkinci Dalgı Feminizmin en önemli temsilcilerinden. Ünlü kitabı Baş Düşman kadınların ev içi sömürsünden ve bu sömürden kaynaklı olarak tüm kadınların aynı sınıfa ait olduklarından bahseder.

Christine Delphy'nin 1970-1978 yılları arasında yazılmış makalelerinin bulunduğu bu kitap, marksizmin maddeci yöntemini kullanarak marksizmin kadına bakışını da eleştiriyor, ama temel kaygısı patriyarkanın ekonomi politikası olduğu için bu konuda çarpıcı makalelerle dolu.

Baş Düşman, Aile ve Tüketim, Evlilik ve Boşanma, Kapitalizm, Patriyarka ve Kadınların Mücadelesi bu makalelerden birkaçı.

Bu kitabı okuyunca göreceğiz ki bizim "günlük işler" deyip iki kelimeyle tanımladığımız işler, kadınları aynı sınıfa üyesi diye tanımlıyor nihayetinde. Yani bildiğimiz siyasetin büyük harflerle konuşulan meselelerinden biriyiz. Sadece birileri (erkekler) kendimizi küçük harfler ve kısa cümlelerle tanımlayıp, önemsiz hissetmemizi istiyorlar. Kendi şahsi menfaatleri için.

"Maddeci feminizm, toplumsal hareketler için, feminist mücadele için ve bilgi için çıkışı hayatı önem taşıyan entelektüel bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım istese de tek bir toplulukla, sadece kadınların ezilmesiyle sınırlanamayacaktır. Dokunulmadık hiçbir gerçeklik parçası, hiçbir bilgi alanı, hiçbir dünyevi durum bırakmayacaktır. Feminist hareket toplumsal gerçekliğin devrini hedeflediği gibi, feminist bakış açısı da, her bir diğeri için vazgeçilmez olanak, bilgisi devrim hedeflemelidir. Her ikisi de birbiri için vazgeçilmezdir."

Gölgesiz 8 Mart'lara

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde alanlarda erkekler olmadan yürümek istiyoruz. Çünkü sömürgele el ele güzel günler kurulamayacağı aşikar. Üç maymunu oynayanlar öğrenmeli ki "Vardık, Varız, Vafolacağız"

Yeni bir 8 Mart öncesi ve yine bildik 8 Mart öncesi kadın platformu tartışmaları: Alanda yalnız kadınlar mı yürümeli, erkek-kadın dayanışarak mı yürümeli? Bugünün adı "Dünya Emekçi Kadınlar Günü mü, "Dünya Kadınlar Günü mü?"

Sükran Kablan

A dam köprüünün üstünde durmuş, dikmiş gözlerini suya bakıyor. "Ne duruyorsun öyle?" demiş arkadaşı. "Hiç" demiş "suya bakıyorum". Beriki çekmiş kolundan "hadi yürü" demiş, "yarın yine akacak su köprüünün altından, o zaman gelir bakarsın". Acı acı gülmüş diğeri: "anlamıyorsun", demiş "yarın akacak olan bu su değil".

Yeni bir 8 Mart öncesi ve yine bildik 8 Mart öncesi kadın platformu tartışmaları: Alanda yalnız kadınlar mı yürümeli, erkek-kadın dayanışarak mı yürümeli? Bugünün adı "Dünya Emekçi Kadınlar Günü mü, "Dünya Kadınlar Günü mü?"

Ötekileşen cins: Kadın

Köprüünün altından her gün aynı suyun aktığı yanığına düşenler, toplumda var olan bütün ezilme biçimlerinin tek bir çelişkinin (emek-sermaye çelişkisi) çözümüyle son bulacağı inancında, aynı köprüden her gün farklılaşarak akan su-

Kadınlar, ev içinde erkeği (baba-abi-koca), ev dışında emeği yeniden üretirler. Karar verme, yaşamı dönüştürme iradesini erkeğe devredirler. Kimliğine yabancılaşır; ötekileşir.

İki cinsel kimlik vardır: Kadınlar ve erkekler. Bunun dışında bir cinsel tercih hastalığıdır, sapkınlıktır ve tedavi edilmelidir. Eşcinsellik, heteroseksistlerce yok sayılır, ötekileştirilir.

Doğa insan için vardır. İnsan onu yakar, yıkar, tahrip eder, yok eder. Çünkü doğa nesneleşmiştir ve ötekidir.

Farklı etnik kimlikler, milli birlik ve beraberliği bozar. Yok edilmeli, egemen etnik kimlikle aynılaşmalıdır. Aksi durumda yok sayılır, ötekileşir.

Sakatlar, yaşlılar işe yaramaz yüklerdir, yalnızlaştırılmalıdır. Çünkü ötekidir.

Ötekileşen her kesim, onu ötekileştiren genel sistemden ayrı, bu ötekileşmeden iktidar ve imtiyaz elde eden kesimle de bir çelişki yaşar, çatışma halindedir. Bu anlamda erkek egemen kültür,

Hiçbir insan bir başkasını özgürleştirecek kararlar veremez. Kadınlar adına sloganlar atarak, pankartlar taşıyarak kadınları özgürleştireceğini düşünenlere sormak isteriz: Elinde megafonu, "kadınız, haklıyız, kazanacağız" diye haykıran erkek mi daha çok yabancılaşmıştır kendine, yoksa onun ardında sloganı üç kez tekrarlayan kadın mı? Kadının iradesini, bilincini, yaşamını yok sayan onun adına, "kadınlar sokağa, özgürleşmeye!" diye haykıran erkekler midir, bu haykırıştan "dayanışıyoruz" zevki alan kadınlar mıdır?

Sermayenin emek üzerinde, erkeğin kadın üzerinde, insanın doğa üzerinde, gencin yaşlı üzerinde, heteroseksistlerin eşcinseller üzerinde artarak devam eden tahakkümü söz konusudur. Bu tahakküm ilişkilerini sorgulamak, bundan doğan şiddeti ve saldırıları ortadan kaldırmak için yapılması gereken çok açıktır: Tahakküm altına alınmak istenen kimlik, kendi gerçekliği üzerinden mücadele etmelidir. Bu anlamda bağımsız

ısrar eden erkekler kadın mücadelesinin önündeki en büyük engeldir.

Kadınlar, yaşamları boyunca taciz edilir, tecavüze uğrar, şiddet görür, eve kapatılır, düşük ücretle çalıştırılır, bedenleri teşhir edilir, alınırsatılır, metalaştırılır, ücretsiz ev işçiliği yapar, çocuk ve yaşlı bakar. Bu sorunlardan birini yaşamak için "emekçi" kadın olmak şart mıdır? Yani parasal zenginlik, kadını tacizden tecavüze kurtarıyor mu? Tecavüzcüler illaki emekçi kadınları mı arıyor? Cinsel sömürü ve istismara uğrayanlar sadece ücretli emek üreten kadınlar mıdır? Kocasının tecavüzüne uğrayan, istemediği halde çocuk doğuranlar sadece işçi sınıfı kökenli kadınlar mıdır? Emekçi kadınlardan söz ederken seks işçiliği yapmaya zorlanan kadınları nereye koyuyor-sunuz? (Yoksa "burada emekten emekçilikten söz edilemez. Bunlar düpedüz fahişeler!" mi diyeceğiz?) Peki öğrenci kadınlar hangi emek ürütme sürecini yaşıyor. Sosyalist olmak, "emekçi kadın" kapsamına girmeye yetiyor mu? Sosyalist olup evde karısına, çocuklarına şiddet uygulayan adamlar Emekçi Kadınlar Günü'nde alanlarda olmayı hak etmiş mi oluyor? Emekçi olmak kadın sorununa sahip çıkmak için yeterli oluyor da, kadın olmak neden kendi sorununa sahip çıkmak için yeter bir ön koşul olarak kabul edilmiyor?

"Emekçi" kadın olmak şart mı?

Emekçi Kadınlar Günü deyip kortejlerde az kadın - çok erkek şeklinde yürümek bizce kapsamı darlaştıran sorunu gerçekliğinden uzaklaştıran bir tutumdur. Eşit ve özgür bir toplum projesi, toplumsal dönüşümün yanı sıra kişisel dönüşümle gerçekleşir. Kendi yaşamının öznesi, ezilmişliğinin, metalaşmışlığının farkında oluş, böylesi bir toplum projesine giden yolda ilk adım değil midir?

Kadın olmaktan kaynaklı sorunlarına sahip çıkan, ezilmişliğini sorgulayarak mücadele eden kadınların varlığı 8 Mart'ları daha büyütmez mi?

Yetiştirdiğimiz eril kültürün alışkanlıklarını üzerinden atmanın zamanı çoktan geçti. Kadın cephesini örnek ve büyütme için kendi geleceğimizi, kendi gerçekliğimizle yaratma cesareti göstermeliyiz. Bugün baktığımız suyun, yarın akacak su olmadığının bilinciyle.

8 Mart'ımız kadın rengi ile dolsun.

Elinde megafonu, "kadınız, haklıyız, kazanacağız" diye haykıran erkek mi daha çok yabancılaşmıştır kendine, yoksa onun ardında sloganı üç kez tekrarlayan kadın mı? Kadının iradesini, bilincini, yaşamını yok sayan onun adına, "kadınlar sokağa, özgürleşmeye!" diye haykıran erkekler midir, yoksa bu haykırıştan "dayanışıyoruz" zevki alan kadınlar mıdır?

ya aynı gözlerle bakmakta inat ediyor.

8 Mart'ın evrensel anlamda "Kadınlar Günü" olarak kutlanmasına vesile olan eylemler, ücretli emek üreten kadın işçilerin direnişidir. Tarih 20. yüzyılın başlarıdır. Dünyanın "eşit işe eşit ücret" talebiyle en ciddi karşılaştığı yıllardır ve Sovyet Devrimi'nin ihtisamlı günleridir. Kadınlar cephesinden emek mücadelesine bir katkıdır New York direnişi. Oysa biliyoruz ki, köleci sistem var olmadan önce köle olmuştur kadın. Aile, erkek ve kadın ilişkisindeki eşitsizlik üzerinden yükselmiştir. Ve kadınların özgürlük mücadelesi, bu süreçle başlamıştır. İnsan Hakları kapsamında erkeklere tanınan özgürlüklerden kadınların yararlanmadığı, kadınlar için yurttaşlık, miras, seçme-seçilme vb. haklarından söz edilemediği 18. yüzyıl sonlarında kadınların yürüttüğü mücadele sürgünle, izolasyonla, idamlarla cevaplandırılır.

sistemleri devam ettiren bir özelliğe sahipken aynı zamanda bu kültürün uygulayıcılarını (erkekleri) güç ve ezme iktidarıyla ödüllendirir. Bu durum erkek ve kadın arasındaki çatışmayı artırır.

Ezilen bir kimlik kendine yabancılaşır. Başkalarının alınmış kararları sorgulamadan uygular, belirlenmiş sınırlarda uyumlu bir şekilde yaşar. Kendisini ezinin rengini alır, onun gibi düşünür ve onun gibi davranır. Tam da bu yüzden kadınlar siyasi mücadele içinde tanımlanırken, "erkekler gibi" siyasetin öznelere olabilecekleri ve "erkekler kadar" siyaset yapabilecekleri vurgulanır. Bu vurgu siyasetin eril dünyasından kadınları yok sayan, dışlayan bir zihniyettin ürünüdür.

Kimse bir başkasını özgürleştiremez

Ülkemizde yıllardır, "halk" adına kararlar alıp, onları kurtaracak projeler üreten sol örgütler, egemen erkek kültürünün doğallığında kadınlar adına kararlar alıyorlar.

kadın örgütlenmesinden söz edilince saldırganlaşan erkekler, acaba iktidarlarının sarsılması ve rahatsızlarının bozulmasından duydukları ürküntü ile mi alanlarda kadınları rahat bırakmak istemiyor? (Hem bu kadınlar şeytanın ta kendisi. Bugün alanlarda tek başlarına bağırıp çağırılmalarına izin verilirse yarın kim bilir neler yapmak isterler. Tek başlarına gece sokağa çıkarlar, tek başlarına yaşamaya başlarlar. Bu kadınlar daha da ileri gider buluşları çamaşırı da yıkamaz, yemek de yapmaz olurlar.)

Nasıl ki Koç, Sabancı gibi sermaye sınıfının temsilcilerinin 1 Mayıs örgütlenme komitesinde yer almaları ya da mitinge katılıp alanlarda "işçiyiz, haklıyız, kazanacağız!" diye haykırılmaları emek sermaye çelişkinin ortadan kaldırmıyorsa, aynı şekilde erkeklerin 8 Mart'ta alanlarda olması kadın-erkek eşitsizliğini ortadan kaldırmaz. Olsa olsa kadınları bir kez daha yok sayan, onların iradesizleştiren tavrın devamı olur. Bu tavırda

DEHAP Diyarbakır İl Kadın Yöneticisi Afife Mintaş geçtiğimiz Aralık ayında, sivil giyimli iki kişi tarafından zorla kaçırılarak gözaltına alındı. Gözaltında cinsel, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalan ve kendisine ajanlık teklif edilen Afife Mintaş'a DEHAP'lı kadınlar sahip çıktı. DEHAP kadın kolları birçok ilde eylem yaptı. Kadın kolları yapılan saldırının üstünün kapatılması istendiğini ancak saldırının failleri bulunana kadar mücadelelerinin süreceğini söylediler.

Maide Alparslan kırk yaşında altı çocuk annesi. Aynı zamanda felçli. Yıllardır eve para getirmeyen kocası tarafından kendisi ve çocukları sürekli şiddete maruz kalıyor. Bu durumundan şikayetçi oldu ve yardım istedi.

Ege Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okul öğrencisi Tolga Orun, İzmir'in Bornova ilçesinde iki yılda yaşları 4 ile 13 arasında de-

ğişen toplam 14 kız çocuğuna bıçak tehdidiyle tecavüze kalkışıp, bir genç kıza da tecavüz etti. Tecavüzcü Tolga Orun altı mağdur çocuğu ailelerinin açtığı davada 18 yıl hapis cezasına çarptırıldı, 18 yıllık cezada indirim yapılmayan davanın hakimliği bir kadındı. Hakim Nermin Ünsal suçun işleniş biçimi ve toplumda infial yaratması nedeniyle cezada herhangi bir indirim uygulamadı. Mağdur çocukların avukatı "bu karar bir ilktir. Çünkü cezada hiçbir indirim yapılmadı" dedi. 27 Yaşındaki sanıkla ilgili olarak, 8 çocuğa "bıçak zoruyla tecavüze yeltendiği" ve bir genç kıza "tecavüz ettiği" iddiasıyla iki ayrı dava daha açıldı. Bu davalar henüz sonuçlanmadı.

Erzurum'da AIDS'li olduğu öne sürülerek teşhir edilen Ukraynalı O.T. sonunda ülkesi Ukrayna'ya gönderildi. Erzurum Emniyet Müdürlüğü "hem de" Fuhuşla Mücadele Tüzüğüne uygun davranışlarını savunarak bu teşhiri gerçekleştirdi. Vali Mus-

tafa Malay da elbette aynı kamda. Oysa hasta hakları açısından Türkiye 1981 tarihli Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi, 1994 Amsterdam Hasta Haklarının Geliştirilmesi Raporu'nun altına imza koydu. Üstelik O.T'nin hasta olduğu da şüpheliydi. Çünkü yeterli tahliller yapılmamıştı. Ve hasta olmadığı da söyleniyordu. Tüm bunlar bir yana bir kadını tüm insanlık haklarından men ederek, ezilip, aşağılayıp, teşhir etmekten çekinmeyen ülkemiz memurları hala yaptıkları ayrımcılığın farkında değiller. Ne diyelim, erkeklik gözlerini bürümüş.

B.O. Adana'nın Seyhan ilçesine bağlı Küçükdilli beldesinde tarım işçisi olan ailesiyle beraber yaşıyor. Şu anda 11 yaşında ve sekiz aylık hamile. Belde jandarma karakoluna giderek kendisine tecavüz edildiğini söyleyen B.O'nun ifadesi üzerine adı geçen 13 kişiden dokuzu tutuklandı. B.O.ya tecavüz edenlerin sayısının oldukça yüksek olabileceği iddia edildi.

Amz Ayten
r le TBMM'ye
mektubu
eylemi
da röportaj yaptı.

TCK'da markaj

Kadınlar uzunca bir süredir hummalı bir çalışma içindeler. Memleketin TCK'sı adım adım, bölüm bölüm değişiyor. Canı en çok yananlardan olan kadınlar da TCK'yı lehlerine çevirebilmek için inatla, severek, inanarak uğraşıp durmaktalar erkekçe kanunlarla... Adeta kadınlar TCK'yı markaja almış durumda. Peki neydi bu TCK? Yeni hali ne olacak? Kadınlar nasıl bir TCK istiyorlar? Bu önemli sorunu sevgili okurlarımızla paylaşmak istedik. Avukat arkadaşımız Ayten Ağirdemir sorularımızı yanıtladı.

Röportaj: Gulfer Akkaya

nin yeni hali nedir? Eksiklikleri nelerdir?

Namus cinayetine indirim getiren madde tasarıda açıkça düzenlenmemiştir. "Namus" cinayeti adı altında eşini, kızını, annesini, kız kardeşini öldürenlere indirim sağlamak tasarıda 31. maddesi alt komisyonunda değişikliğe uğramıştır ancak bu değişiklik bizim taleplerimizi karşılamakta yetersiz kalmıştır. Kadın örgütleri olarak, ısrarla "namus" saikıyla işlenen suçlara ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının tasarıda yer almasını talep etmekteyiz.

Yavaş ve eksik de olsa kadınlar lehine bir takım değişiklikler bizim taleplerimizi karşılamakta yetersiz kalmıştır. Kadın örgütleri olarak, ısrarla "namus" saikıyla işlenen suçlara ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının tasarıda yer almasını talep etmekteyiz.

Kadınlar öncelikle neler istediklerini sistematik ve bilimsel olarak ortaya koydular. Tasarının cinsel suçlara ilişkin bölümüne ve kadınlar aleyhine olan maddelerine karşıyız. Bu maddenin yeniden düzenlenmesini ya da çıkarılmasını istiyoruz. Kadınlar bu konuda iyi bir çalışma yaptı.

kım değişimler oldu. Neydi bunlar?

Cinsel suçlar bölümü bu yazı hazırlanırken alt komisyonunda görüşülmeye başlanmadı. Bu nedenle bu kısma kadar olan ve bizim taleplerimizi karşılayan düzenlemeler şunlardır: Kadın kız ayırımı düzenleyen kadın tanımı kalktı. Evlilik dışı doğan çocuğun öldürülmesinde getirilen ceza indirimi kalktı. Namus cinayetlerine indirim sağlayan 31. maddenin gerekçesi tasarıdan çıkarıldı ve 31. maddede haksız tahrik kelimesi yerine haksız fiil kelimesi getirilerek, namus cinayetleri faillerinin bu maddeden yararlanmalarının önü kapatılmaya çalışıldı.

Sizce hızla değişmesi gereken başka hangi maddeler var?

Başlıklar halinde söyleyecek olursak:
> Cinsel özgürlüğe karşı suçlar kişilere karşı suçlar bölümünde yer almalı, topluma karşı suçlar bölümünde yer almamalı. Kadın birey olarak kabul edilmeli.

> Cinsel bütünlüğe karşı suçlar ırza geçme olarak nitelendirilmemeli, toplumun edep ve töreleri, ırz namus gibi kavramlar yasa metninden çıkarılmalı.

> Zorla-ırza ile ırza geçme kavramları yasadan çıkarılmalı.

> Evlilik içi tecavüz suç olmalı.

> Bakire, bakire olmayan kadın ayırımı kaldırılmalı.

> Evli kadına tecavüzde ceza arttırımı olmamalı, evli bekar kadın ayırımı kaldırılmalı.

> Bakire kadına tecavüz halinde ceza arttırılmamalı, bakire-bakire olmayan kadın ayırımına son verilmeli.

> Tecavüz takibi şikayete bağlı olmamalı.

> Tecavüzün tanımı genişletilerek, copla ya da herhangi bir vasıtayla işlenen tecavüzleri de kapsamalıdır. İşkence ile birlikte işlenen tecavüzlerde faille hem işkence hem de tecavüzden ceza verilmelidir.

> Çocuklara yönelik tecavüz fiilinde rıza aranmamalıdır. Çocuklara yönelik cinsel eylemler ayrıca bir bölümde düzenlenerek, enseste yasadışı açıkça yer verilmelidir.

> Kadınları tecavüzçüleriyle evlendirmeye zorlayan ve faili cezadan kurtaran maddenin yasadan çıkarılması gerekmektedir.

> İşyerinde cinsel tacize ağırlaştırılmış ceza verilmelidir.

> Bekaret kontrolleri suç olarak düzenlenmeli.

Tecavüz meselesine gelirse... On beş yaşından küçük çocuklar için tecavüzde rıza gibi anlaşılması güç tanımlar falan var kanunda... Bu nasıl olur? Yine kadınlar tecavüzle ilgili maddeyi nereden eleştiriyorlar ve ne istiyorlar?

Maalesef açıkça 18 ve 15 yaşından küçük çocukların rızasından bahsediliyor. Biz de soruyoruz nasıl olur diye! Bu düzenleme kimi koruyacak, çocukları mı yoksa tecavüzçüleri mi? Alt komisyonunda bu maddenin değişeceğini ümit ediyoruz.

Tecavüzün tanımı yetersiz kalmıştır. Bu tanım herhangi bir vasıtayla işlenen (parmak, cop, sopa gibi) tecavüzü karşılamadığı gibi oral yolla tecavüzü de karşılamamaktadır. Ayrıca tecavüzü rıza ile işlenebilen bir fiil olarak düzenlediği gibi,

miş, re'sen araştırılan suçlardan olmalıdır. Ayrıca yukarıda başlıklar altında saydığım haller de tecavüz maddesine ilişkin eleştirilerimizi ortaya koymaktadır.

İşin neresindeyiz?

Tasarı şu anda alt komisyonunda görüşülmekte. Önümüzdeki hafta (ocak sonu) mecliste cinsel suçlar bölümü görüşülecek.

Kadınlar ve kadın örgütleri olarak TCK'nın değişmesiyle ilgili neler yaptık? Etkili bir güç olabildik mi?

Kadınlar öncelikle neler istediklerini sistematik ve bilimsel olarak ortaya koydular. Tasarının cinsel suçlara ilişkin bölümünde ve kadınlar aleyhine olan maddelerde, bu maddeye veya bölme karşısız bu maddenin bu şekilde düzenlenmesini istiyoruz, ya da bu madde çıkarılmalıdır şeklinde iyi bir çalışma yaptı. Bu çalışmayı da basın açıklamalarıyla, sempozyumlarla, medyadaki programlarla, eylemlerle, milletvekilleriyle görüşerek çalışmayı anlattı ve kamuoyunun desteğini sağladı. Etkili bir güç olduğumuza inanıyorum. Taleplerimizin alt komisyonunda kabul görmesi, tasarıyı tartışılır hale getirip basından ve kamuoyundan destek aldık. Bu açıdan başarılı buluyorum.

Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?

Alt komisyonunda önerilerimizin tümüyle kabul edilmesini ümit ediyorum.

maddenin kenar başlığı olarak rıza ile/zorla ırza geçme şeklinde tanımlanmışlardır ki, tecavüzün olduğu yerde rıza yoktur! Ayrıca ihlal edilen hukuki değer ırz, namus gibi değerler değil kadının cinsel özgürlüğüdür.

Tasarıda tecavüz suçu takibi şikayete bağlan-

13 Ocak'ta Mis Sokak'ta basın açıklaması yapan İstanbul Kadın Platformu TCK'yı protesto etti.

TCK'ya tepkiler durmuyor

Kadınlar ve eşcinseller TCK'ya yönelik taleplerini dile getirdiler

Meclis Alt Komisyonunda tartışılan TCK'ya yönelik olarak kadınlar taleplerini her fırsatta çeşitli yollarla Meclise bildiriyorlar.

13 Ocak'ta Mis Sokak'ta basın açıklaması yapan İstanbul Kadın Platformu, aynı eylemin devamı olan TCK'nın Alt Komisyonuna 14 Ocak günü Beyoğlu Postanesi'nden mektup yolladılar. TCK görüşmelerine tepki gösteren kadınlar, "koca tecavüzüne son", "yasalarda her türlü cinsel ayırım kaldırılmalı", "koca, polis, baba, komşu, patron tecavüzü suçtur", "tecavüzün tanımı genişletilsin" dövizlerini taşıdılar ve aynı zamanda "beş kişinin tecavüz ettiği kadın içlerinden biriyle evlenir, zamanla alışır" diyen Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in danışmanı Doğan Soyas-

lan ve öğretim görevlisi Sulhi Dönmez'in istifa etmelerini de istedi.

Bekaret kontrollerinin yasal olmasının kadınlar için her türlü şiddeti artıracaklarını söyleyen kadınlar TCK'da ki kadınlar için cinsel şiddeti arttıran ve meşrulaştıran yasaların değiştirilmesi için daha geç olmadan güçlerin birleştirilmesinin altını çizdiler. Kadınlar eylemlerinde meclisteki kadın ve erkek milletvekillerine "tecavüzü savunmayın" diye uyardılar.

Eşcinseller TCK'yı eleştirdi

Lamda İstanbul Eşcinsel Sivil Toplum Girişimi yaptığı basın açıklamasında TCK'yı eleştirerek değiştirilmesi gereken maddelere yönelik önerilerini sundu.

Girişim sözcülerinden Ömer Ceylan, TCK tasarısında "ayrımcılık" suçunu düzenleyen 170'inci maddede "cinsel yönelim" ibaresinin eklenmesini istediklerini belirterek "insanlar arasında ayırım yapmak suç olduğu gibi, kişiye cinsel yöneliminden dolayı ayrımcılık yapmak da suç sayılmalıdır" dedi. 155'inci maddedeki "haysusuzca hareket" ifadelerinin, tasarıda yer alan "haksız tahrik"i tanımlayan 31'inci maddenin eşcinsellerin yaşadığı mağduriyetin gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesini ve eşcinsel cinayetlerinin önlenmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmasını istediklerini de ekledi. Eşcinseller önerilerini Adalet Alt Komisyonu'na posta aracılığıyla yollamışlardı.

Uzun bir süredir kadınlar arasında Türk Ceza Kanunu konuşuluyor, tartışılıyor. Nedir bu TCK? Bu güne dek var olan TCK bizim için ne anlama geliyor?

Türkiye'de kadınların yaşadığı insan hakları ihlallerinin büyük bir kısmını oluşturan namus suçları, zorla evlendirmeler, evlilik içi veya evlilik benzeri ilişki içinde yaşanan tecavüzler, gözaltında yaşanan taciz ve tecavüzler ve kadınların cinsel ve bedensel bütünlüğüne yönelik diğer saldırılar Ceza Kanunu'nu kapsamındadır. Bu nedenle Ceza Kanunu/Tasarısı oldukça önemlidir.

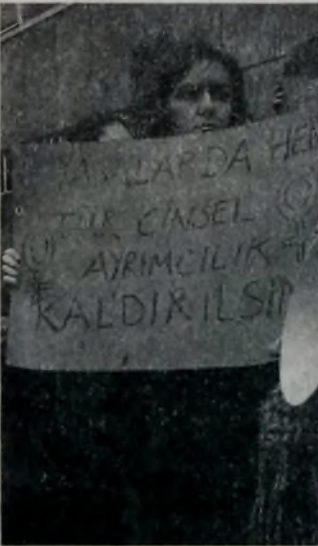
Bugüne kadar varolan TCK, yani halen yürürlükte olan TCK açıkça ataerkil düzenin kurallarının kendisine yer bulduğu bir kanundur. Çünkü mevcut yasaya ve uygulamasına göre, evlilik içi tecavüz suç değil, evli kadın bekar kadın ayırımı, bakire-bakire olmayan kadın ayırımı yapılmaktadır. Santimetre adaletinin olduğu bir düzenlemedir.

Zamanın 2. Ağır Ceza Mahkemesi Yargıcı Ali Güzel TCK'nın 462.maddesini anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesi'ne göndermiş fakat Anayasa Mahkemesi başvurusu 1998 yılında reddetmiştir. Sayın yargıcı da rahatsız eden 462. madde neydi?

Namus cinayeti altında kadınları öldüren yakınlarına özel indirim sağlayan neredeyse cezasızlık öngören bir madde idi. Şöyle ki, eşlerden biri diğerini ya da bir erkek kız kardeşini ya da annesini ya da kızını zina veya gayri meşru cinsel münasebette görür ya da cinsel ilişkinin hemen sonrasında görünürde cinsel ilişkiye girdiği konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmayacak belirtiler varsa cinsel ilişkiye giren kardeş ya da eş, anne ya da kızını ve onunla birlikte olan adamı öldürdüğünde kendisine en fazla 8 sene ceza verilir. İnsan öldürmenin cezası usulden veya fürüdan (yani alt veya üst soydan) birine ya da kardeşler eşler arasında olursa yani yukarıda yazılı kişilere karşı işlenirse faille müebbet hapis cezası verilirken; 462. madde sayesinde faille 8 yıl hapis cezası verilmekte idi. İnfaz sistemine göre fail almış olduğu 8 senenin 2/5'ini yatınca cezaevinden çıkabilmekte idi. Maddenin uygulaması o kadar genişletilmişti ki, sine-

maya giden, radyoda arkadaş için şarkı isteyen kızlar dahi aile meclisi kararıyla öldürülüyor failler namus indirimden yararlanıp kısa sürede cezaevinden çıkıyorlardı. 462. madde temmuz ayında yürürlükten kaldırıldı.

Şimdiye dek töre ve namus cinayetlerinde kadın katillerinin cezalarında indirimler uygulanıyordu. Hatta bunlar cinayetten sayılmıyordu bile. Şimdiye bu maddede kimi değişiklikler oldu. Bu madde-

"Bugüne kadar varolan TCK, yani halen yürürlükte olan TCK açıkça ataerkil düzenin kurallarının kendisine yer bulduğu bir kanundur."

Kadınlar eskiden olduğu gibi yine cezalı

Tasarı yeni mantık eski

Av. Sükran Dağ (Hesay Barosu Kadın Hakları Komisyonu Üyesi)

Dünyanın her yerinde ve Türkiye'de yasalar toplumun siyasi ve sosyal yapısı ile yakından ilişkilidir. Daha açık bir ifade ile siyasi rejimler kendilerine özgü, kendilerini ifade eden ve varlıklarını devam ettirecek yasalar yaratırlar. Bu anlamda ceza hukuku siyasi bir hukuk dalıdır ve bütün olarak incelendiğinde Türkiye'nin siyasal rejiminin ve bu rejimin şekillendiği toplumun insana ve özellikle kadına bakış açısı hakkında önemli ip uçları verir.

1889 tarihli Mussoloni döneminin İtalyan Ceza Yasası temel alınarak 1926'da yürürlüğe konulan Türk Ceza Kanunu'nda ve bu kanunla ilgili olarak hazırlanan tasarıda, anayasa ve uluslar arası hukukun eşitlik ilkesini ihlal eden, kadını aşağılayıcı, onur kırıcı, ahlakçı, baskıcı ve kadını vesayet altına almaya çalışan tutum devam etmektedir.

AKP Hükümeti Adalet Bakanlığı tarafından reform (!) olarak nitelenen, Türkiye'nin (sözde) kabul ettiği uluslar arası sözleşmeler ve bu sözleşmelerden kaynaklı taahhütlere (sözde) paralel olarak hazırlanan ceza yasa tasarısı kadının insan haklarını açıkça ihlal etmektedir.

Kanunda cinsiyetçilik

Mevcut ceza yasasında kadının fiziksel ve psikolojik bütünlüğüne yönelik her türlü saldırı ve hukuka aykırı eylem Adabı Umumiye Ve Nizamı Aile Aleyhinde Cürümler başlığı altında düzenlenmişken tasarıda büyük bir reform (!) yapılarak bu başlık Toplum Karşı Suçlar olarak değiştirilmiş ve bölüm başlığı cinsel bütünlüğe ve edep törelerine karşı suçlar olarak düzenlenmiştir. Amaç, mevcut ceza yasasında kadının en temel insan hakları ihlallerine zemin hazırlayan hükümleri kaldırıp kadının insan haklarını korumak değil, genel ahlak ve kadınların yakınlarının (özellikle eş-çocuk ve babaların) namusunu gözetmek...

Kadının bedenine yönelen taciz, tecavüz, kaçırma, alıkoyma gibi suçların genel ahlak ve aile düzenine karşı suç olarak kabulü hangi mantık ile açıklanabilir? Doğrudan doğruya kadına karşı işlenmiş bu suçlardan nasıl olur da kadın değil de genel ahlak ve aile zarar görür? Tasarıyı hazırlayanların mantığı açık: Kadın metadır, bu metaya zarar veren aslında sahibine zarar vermiştir... Kadını doğrudan doğruya ilgilendiren bu hükümlerin kişilere karşı suçlar bölümüne alınmaması, mala karşı suçlardan önceki bölümde düzenlenmesi ve madde içerikleri kadının meta olarak görüldüğünün kamutüdür.

Mevcut ceza yasası ve tasarı kadını ilgilendiren bir kaç maddesini ayrıntılı bir şekilde incelediğimizde kadına yönelik taciz, tecavüz, şiddet, kaçır-

ma alıkoyma ve hayatına son verme eylemlerinin yasal zeminini daha açık bir şekilde görebiliriz:

* Mevcut ceza yasasının 462. maddesinde düzenlenen ve sosyal yaşamda karşımıza namus-töre cinayeti olarak çıkan, namus temizleme adına kadının hayatına son vermeyi meşrulaştıran ceza hükmü tasarıda iptal edilmekle birlikte hem mevcut ceza yasasında hem de tasarıda haksız ağır tahriki düzenleyen maddeye failin bu amaçla işlediği cinayetlerde haksız ağır tahrik hükmünden yararlanamayacağı öngörülmüştür.

Yasalar kadına kör!

* Ne mevcut ceza yasasında ne de tasarıda kadını evlilik birliği içinde istemediği cinsel ilişkiye zorlama yani evlilik içi tecavüz suç olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye yer verilmemesi, yasa koyucunun evliliğin tecavüzü meşru kılacağına, evlenme akdi ile birlikte kadının, kocasının her türlü isteğine boyun eğme mecburiyetinin olduğuna, kadının kocasının malı olduğuna duyduğu inancın dışı vurumudur. Çağdışı bu mantığı temeli aslında bize yabancı değil: "Kadınlar tarlatarınızdır, onları dileğinizce kullanabilirsiniz."

* Mevcut ceza yasasında

kız-kadın ve erkek kaçırma olarak düzenlenen madde tasarıda insan kaçırma ve alıkoyma olarak düzenlenmiştir. Bu değişikliklerdir. Zira sosyal yaşamda bu suçun ağırlıklı olarak kadınlara yönelik olarak işlendiği istatistiklerle de sabittir. Diğer yandan hem mevcut yasa hem de tasarı evli olan ve evli olmayan arasında bir ayırım yaparak evli olanların kaçırılmasında cezayı ağırlaştırmıştır. Evli olan-olmayan ayırımı yapılması anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi evrensel hukuk ilkelerine de aykırıdır zira kişi özgürlüğünün bireyin statü ve niteliklerine bakılmaksızın korunması esastır. Yasa koyucu evli kadının kaçırılması veya alıkonulmasında cezayı ağırlaştır-

arak kadının ruhsal durumunu, bu eylemin onda yarattığı travmayı, onarılamayacak psikolojik yaraları düşünmekten çok, erkeğin namusunu düşünmektedir. Failin, kaçırıldığı veya alıkoyma kimseyi, kendiliğinden geri götürmesi veya serbest bırakması halinde alacağı cezanın indirilmesi kadının, kocasının-babasının malı olarak görüldüğünün bir başka kanıtıdır. Zira ceza yasasının mala karşı suçlar bölümünde de hırsızın çaldığı sahibine iade etmesi halinde (TCK 523) alacağı cezada indirim yapılacağı öngörülmektedir.

* Mevcut ceza yasasında ırzına geçilen veya tecavüz uğrayan veya kaçırılan-alıkonulan kadın ile bu suç işleyenlerden birinin evlenmesi halinde açılan kamu davasının ve hüküm verilmişse cezanın ertelenmesi ve evlenme tarihinden itibaren 5 yıl süre ile failin neden olduğu bir boşanma olmaması durumunda cezanın düşeceği öngörülmüştür. Tasarıda bu hüküm aynen korunmuştur. Bu düzenleme ile tecavüz suçu evlenme ile ortadan kaldırılmaktadır; bu ağır suçun birden fazla olan sanıkları bir sanığın mağdurla evlenmesi ile ceza almaktan kurtulmaktadır; nesne-meta olarak görülen suçun mağduru olan

kadın cezalandırılmakta, çaresizliğe itilmekte, tecavüzçüsüyle bir arada yaşamaya mahkum edilmektedir. Tasarıyı savunanlar pişkin bir tavir ile "kadın dilerse evlenmeyip şikayetini sürdürebilir, biz kadınlara bu konuda seçicilik hak tanıdık" diyebilmektedirler. Bu suçların şikayete tabi olması başlı başına bir handicap. Bu ülkede tecavüze uğradıktan sonra hayatta kalabilen kadınlardan şikayet yoluna gidenlerin sayısı çok azdır. Bunun nedenlerinden biri toplumsal faktörler (tecavüze uğrayan kadına bakış açısı, ki bu ülkede polislerin yüzde 66'sı, hakim ve savcılarının yüzde 52'si kadınların dış görüşlerinin ve davranışlarının tecavüze uğradığına inanmaktadır), diğeri olayın ispatının bağlı tutulduğu yöntemin ispatı imkansız kılmasıdır. Çağdışı ceza sistemlerinin hiçbirinde tecavüz suçunun bu kadar açık meşrulaştırıldığı ve failin korunup mağduru cezalandırıldığı bir düzenleme yoktur.

Yukarıda yer verilen tasarıya birkaç maddesi mevcut siyasi rejimin kadına bakış açısını ortaya koymaktadır. Yasa koyucunun mantığı değişmedikçe, mevcut mantıkla yapılacak her türlü yasal düzenlemenin sorunu derinleştirmekten öteye gidemeyeceği açıktır.

Çeviren: Nesrin Bulduk

Feminizm alternatif mi?

Ortadoğu'daki feminist hareket hakkında fikir vermesi açısından Peter Nowak'ın İsraili feminist bir grup olan New Profile'in kurucularından ve aktivistlerinden olan Haggith Gor Ziv ile yaptığı röportajı aynen yayınlıyoruz.

Organizasyonunuzun amacı nedir?

H.G.Z.: Feminist bir grubuz ve 1998'de kurulduk. Bugün yaklaşık 60 üyemiz var. Çalışmalarımızın ulaşabildiği tüm ülkelerden bize mail ile ulaşan yaklaşık bin insanla ilişki içindeyiz. İsrail'deki diğer muhalif grupların tersine çalışmalarımızı Cynthia Enloe veya Jacklyn Epstein gibi feminist teorisyenlerin çalışmaları ile destekliyoruz.

New Profile saf bir kadın grubu mu?

Hayır. Aktivistlerimizin yaklaşık yüzde 80'i kadın.

Güncel İsrail politikası içinde feminist perspektif ne ifade ediyor?

Çıkış noktamız feminizm ve politik problemlerle mücadele ediyoruz. Bu amaçla yirmiden fazla kadın organizasyonunun bir araya geldiği "Barış İçin Kadın Birliği"nin bir parçasıyız. Ayrıca kendi çalışmalarımızı da

sürdürüyoruz. Feminist bir perspektif ile İsrail'i militarist bir ülke olarak analiz ediyoruz. Bu politik veya sosyal problemlerin militarist araçlarla çözüldüğünü somut olarak ifade ediyor. Bu tipik bir patriyarkal politika biçimi. Patriyarkanın ideal biçimine uymayan ve İsrail toplumunda izole edilen grup ve kişilerle çalışmalar düzenliyoruz. Bunlar kadınlar, göçmenler, homoseksüeller ve Filistinliler.

İsrail ordusunda kadınların oranı bu kadar yüksekken patriyarkal bir yapıdan söz edilebilir mi?

İsrail ordusundaki kadınların rollerine dair büyük bir mitos var. Gerçekte orada kadınların ikinci derecede bir rol oynadıklarını ve sıklıkla cinsel saldırıya maruz kaldıklarını gösteren bir çok çalışma var. Sivil yaşamdaki mağduriyet orada da sürüyor. Militarizmde önder bir konum İsrail toplumunda üst konumda bulunma koşulu olduğu için kadınlar genelde ikinci konumda kalıyorlar.

Bugün Filistin toplumu da tartışmasız biçimde patriyarkal bir toplumdur. Bunu da aynı şekilde eleştiriyor musunuz?

İsrail'de yaşıyor, burada çalışıyor ve kendi toplumumuzun eleştirisini yapıyoruz. Filistinli kadın organizasyonları ile birlikte çalışıyor ve onların çalışmalarını destekliyoruz. Fakat Filistin toplumunun eleştirisini yapmayı görevimiz olarak kabul etmiyoruz. Elbette ki bu oradaki politikayı anlamadığımız anlamına gelmiyor.

Almanya'daki solcuların bir kısmı militarist İsrail toplumunu, Yahudi halkının sadece kendini koruyabileceği ve saldırılara karşı önlem aldığı argümanları ile savunuyorlar. Bunlar düşünmeye değer argümanlar mı?

İsrail'de de daima İsrail politikası ile Nasyonal Sosyalizm arasında bir bağlantı kuruluyor. Bunun gibi argümanları bir çok nedenle onaylamıyorum. Dünyadaki bir çok insan hiçbir zaman soykırım yaşamadı buna rağmen kendi ülkelerinde yaşıyorlar. Bu Yahudilerin de hakkı. Ancak Filistinliler Yahudileri yok etmek isteyen Naziler değil. Bir çok insan, hakları için mücadele ediyor ve bu nedenle İsrail ile çatışma içine giriyor. Demek ki bu tamamen farklı bir süreç.

Soykırım tartışmalarını grubunuzda büyük bir rol oynuyor mu?

İsrail'deki sol ve sağ gruplarda akrabaları ölen veya toplama kampında olup da hayatta kalan bir çok insan var. Fakat bundan çıkan farklı bir sonuç söz konusu. Sağcılar Yahudilerin Auschwitz'te bir daha asla yaşamaması için her şeyin yapılması gerektiğini söylüyor. Biz hiçbir insanın bunu asla bir daha yaşamaması için her şeyi yapmayız diyoruz.

Kadın ve şiddet

Nuray Ergünes

Şiddet en genel anlamıyla iktidarın kendi hegemonyasını sürdürmesinin araçlarından biridir. Fiziksel şiddetten, psikolojik şiddete ve hatta ideolojik şiddete farklı halleri vardır. Ve bu farklı haller bir ezen ezilen ilişkisi içerisinde gerçekleşir. Cinsel, sınıfsal, ırksal, etnisiteler arası, yaş farkına dayalı, bedensel farklılığa dayalı...

Şiddetin bu iktidar içerisinde tanımlı onu yasalarla da kurmuşlardır. Ancak bunun niteliği toplumların "özgün" yapısına göre farklılaşır.

En çağdaş kabul edilen ABD'de idam cezaları yasadır. Beyazların zencilere uyguladığı şiddet ise meşru...

Şeriatla yönetilen ülkelerde şiddetin en kaba halleri yasalarla güvence altındadır. Kırbaqlama, el, kol kesme, taşlama...

Hindistan'da kocası ölen kadının onunla birlikte yakılması töreseldir. Yine bir çok Afrika ülkesinde olduğu gibi kadınların sünet edilmesi de...

Dünya yüzeyindeki savaşlar ise "uluslar arası hukukun ve barışın" gereğidir.

Yaşadığımız topraklarda azınlık olma, kendi dilini konuşmama, kendi kültürünü yaşayamama hali "bir milli güvenliğin" gereği olarak kimi zaman hukuksal, çoğunlukla meşru bir şiddettir.

Tüm bu şiddetlerde ortak olan ise; şiddetin -bir durumun, bir statünün- gereği olduğu ve ataerkillik gösterdiği. Savaşlar erkekler arasında geçer (ABD'li "kahraman kadın asker" istisnaları bu gereği değiştirmez) Şiddeti uygulayan bizzat erkeklerdir erkek ege-men ideolojiler, yapılandırılmış toplumsal cinsiyetlerimizden beslenen. Güç sahibi olan ve bunu kullanma meşruluğunda olan erkektir, kadın ise "doğurganlıkla kutsanmış", naif olandır.

Bu öyle bir durumdur ki, eşcinsel bir erkek, cinsel yöneliminin farklılığından ziyade, kadınsı olması yani dişil özellik kazandığı için toplum tarafından dışlanır. Yine, namus cinayetlerinde kurtarılan, aslında kadının namusu değil, erkeğin namusudur, onun erkeklik durumunun bekası için.

Savaş alanını terk etmek, "kadın gibi kaçmak" ise dildeki şiddetin ataerkilli yansımasıdır.

Şiddetin ataerkilli özelliğinden başka, ataerkilliğin devamı da -erkeğin kadına uyguladığı ezme ve sömürme ilişkileri içerisinde- şiddetle sağlanır.

Namus cinayetleri, töre cinayetleri, fuhuş, pornografi, taciz ve şiddetin en keskin halli olan tecavüz.

Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı rapora göre kadınlara yönelik şiddetin boyutları şöyle:

Sadece ABD'de tecavüze uğrayan kadın sayısı yılda 700 bin.

Tecavüz olaylarının en yaygın olarak görüldüğü yerlerden biri olan Güney Afrika'da her gün ortalama olarak 147 kadın tecavüze uğruyor. Bangladeş'te gerçekleşen tüm cinayetlerin yüzde 50'si eşleri tarafından kadınlara karşı işleniyor. Britanya'da sorumlu kurullara her dakika, evde şiddete uğrayan bir kadından yardım talebi geliyor.

Dünya'da her yıl 120 milyon kadın sünet ediliyor.

Dünya Bankası'na göre her 5 kadından en az 1'i, hayatının bir döneminde şiddet veya tacize maruz kalıyor.

Aynı gün yayımlanan bir başka raporda ise Kıbrıs'taki kadın kaçakçılığı trafiğinin deşet verici boyutlara ulaştığına dikkat çekildi. Rapora göre her yıl, çoğu eski Sovyet cumhuriyetlerinden 2 bin kadın, Kıbrıs üzerinden Avrupa ve Arap ülkelerine seks için pazarlanıyor. Ve daha nice...

Kadına yönelik şiddet durmuyor!

Kosova

Doğu Avrupa'nın her yerinden gelen kadınlar Kosova'da silahlı adamlar tarafından seks kölesi olarak kullanılıyorlar. Beyaz kadın ticaretinin işçileri ise Moldova, Ukrayna, Rusya, Romanya ve Bulgaristan'dan gelenler. Ekonomik krizden kaçmak isteyen kadınlar, Kosova'da Arnavut mafyasının eline düşüyor.

Filipinler

İkinci Dünya savaşı sırasında Japon askerlerine seks kölesi olmaya zorlanan Filipinli kadınlar, çektiikleri acının telafisi edilmesini istiyorlar. Geçtiğimiz Ağustos ayında, Filipinlerin başkenti Manila'daki Japon Büyükelçiliği'nin kapısında toplanan yaşlı kadınlar, seslerini duyurmak için eylem yaptı. Japonya bu kadınlara doğrudan tazminat ödemeyi reddetti, ancak savaş sırasında seks kölelerine nakit ödeme yapmak üzere 1995'te Asya Kadın Fonu'nu kurdu.

Guatemala

Guatemala'da 2001 yılından bu yana büyük çoğunluğu yoksul ailelerden olan 700'ü aşkın kadının kaçırıldıktan sonra kaybedildi. Kaçıp kadınlardan bugüne kadar 250'sinin cesedine ulaşıldı. Cesetlerde tecavüz ve yoğun işkence izlerine rastlandı.

Afganistan

Afganistan'da yoksulluk Afgan kadını en azından karınlarını doyurabilmeleri için çocuklarını satmaya zorluyor. Ve yine, sık sık yaşanan tecavüz olayları pek çok Afgan kadını intihara sürüklemektedir. Çok az eğitilmiş kadının olduğu bir ülkede, kadınlar erkek doktora ulaşma şansına sahip değiller. Afgan kadınları resmen ve "yasal" olarak ahlaksızlık iddiaları karşısında ölüm cezasına mahkum edilmektedirler.

Böyle olur ABD'de seçim kampanyası

Saddam Hüseyin yakalandı, Libya lideri Muammer Kaddafi kitle imha silahlarından vazgeçtiğini açıkladı. Sanal tehditler gerekçe gösterilerek verilen terör alarmlarıyla 11 Eylül yeniden hatırlatıldı.

Sonuç: Bush kasım ayındaki seçimlerde yeniden başkan olmayı garantiliyor.

Hakan Deniz

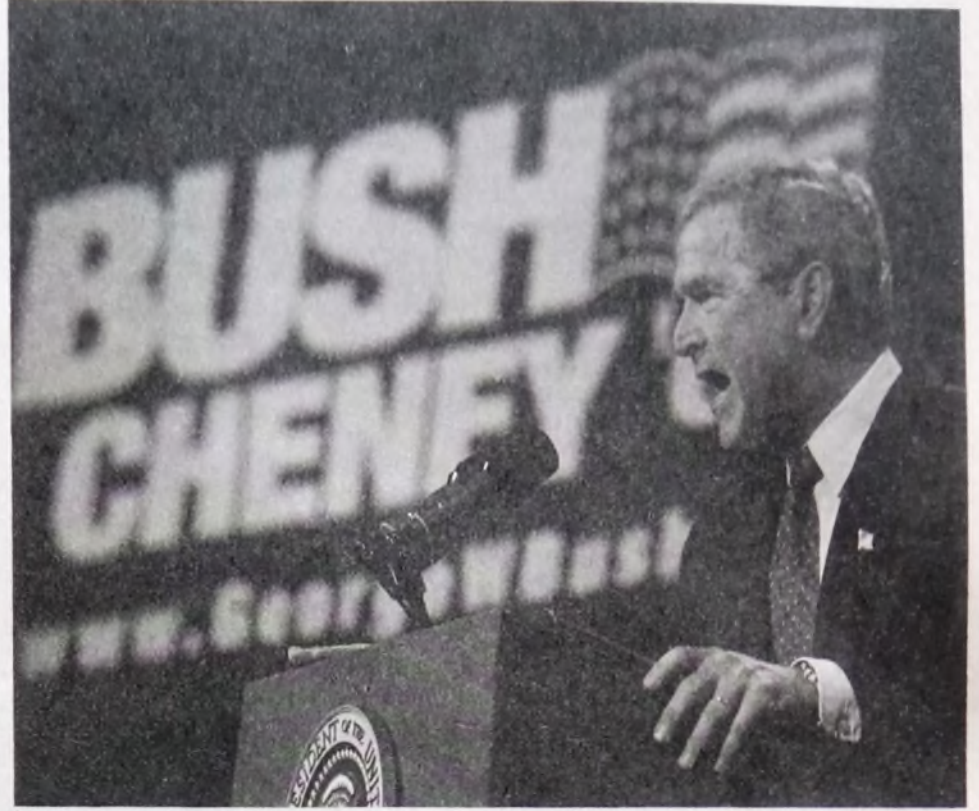
ABD'de bu yılın kasım ayında yapılacak olan başkanlık seçimleri için kampanya öncesi taraflar seçim kampanyasına bir yıl öncesinden başladıklarını açıkladılar. Başta dış politikada yaşanan başarısızlıklar olmak üzere, ABD'nin içine düştüğü durum, Bush'un yeniden seçilmesini neredeyse imkansız hale getirmişti. Başkanlık için yarışan iki taraftan biri olan Demokratlar, Bush'un karşısına çıkacak rakibi belirlemek için ön seçimlere hazırlanırken, kasımdan sonra ardi ardına yaşanan gelişmeler bir anda rüzgarı Cumhuriyetçi ABD Başkanı'ndan yana çevirdi.

Önce ABD askerlerinin felik felik aradıkları Irak'ın eski Devlet Başkanı Saddam Hüseyin yakalandı. Tam da bu ülkedeki direnişin artık iyice yoğunlaştığı ve artık her gün neredeyse iki Amerikan askerinin öldüğü bir dönemde bir anda Tikit' ten dünyaya yayılan bu haber, işgal altındaki ülkede bir dönüm noktası olarak kamuoyuna yansıtıldı. ABD'nin Irak'taki savaşa gerekçe gösterdiği 'kitle imha silahları'nın hala bulunamamış olması, askerlerin aynı hızda ölüyor, helikopterlerin düşürülüyor olması artık bir anlam taşı-

yordu. Saddam yakalanmıştı ve ABD son dönemde hafife alınmaya başlayan gücünü dosta düşmana göstermişti. Irak liderinin dış kontrolündeki görüntüleri çok kısa sürede sonucunu gösterdi ve ABD'de kamuoyu yoklamalarında Bush'a verilen destek birkaç puan birden yükseldi. ABD'nin Saddam'ı çok önce yakaladığına ve bunun açıklanması için seçim döneminin beklendiğine dair kimi yorumlar var ancak bunlar şimdilik sağlam kanıtlara dayanmadığı için 'iddia' olarak aktarmakla yetinelim.

'Asi çocuk'a ne oldu?

Bunu, ABD'nin senelerdir dış bilemediği, Libya'nın 'asi çocuğu' Muammer Kaddafi'nin, artık kitle imha silahı üretmeyeceğini ve ülkesindeki nükleer tesisleri denetime açacağına ilişkin açıklaması izledi. Saddam Hüseyin'in yakalanmasından ders çıkaran Kaddafi artık ABD ve dış dünyayla barışmak istiyordu. Ve işte tam da Bush'un halkına söz verdiği gibi 'terör batakıkları' birer birer kurutuluyordu. Bush 'terörle savaşında' haklıydı ve ısrarının meyvesini topluyordu. Saddam'la ilgili iddianın aksine, Libya'dan gelen açıklamanın sa-

İç politikayı da unutmayan Bush, kaçak çalışan göçmenlerin umutlarını sömürmekten geri durmadı.

dece zamanlaması bile, bu anlaşmanın bir 'seçim yatırımı' olduğunun en somut kanıtıdır. Nitekim bu gelişme de, Bush'un popülaritesinin artmasıyla sonuçlanmıştır.

'Terör' paranoyası

2004'e girildiği günlerde ise Amerikan halkı arasında baş gösteren, bizzat Beyaz Saray kaynaklı 'terörist saldırı' paranoyası ise, 11 Eylül'ü unutup rehavete kapılan ve oraya buraya saldıran Bush yönetimini cleştirmek, 'Askerlerimiz niye ölüyor, öldürüyor' sorularını sormak gibi bir gafflete kapılan Amerikalılara haddini bildirdi. Artık ülkeye gelenlerin taşıdığı almanakları saldırı tehdidi sanacak kadar hastalıklı bir hale gelen güvenlik önlemleri halka 11 Eylül'de yaşadığı korkuyu yeniden hatırlattı, hem de tam Bush'un böyle bir korkunun rantını yemeye ihtiyacı olduğu bir dönemde. 'Terör korkusu' ile kendine gelen Amerikalılar, dünyanın başka köşelerindeki 'şer odaklarını' kurutmanın gerekli olduğuna, bu amaçla yapılan operasyonların gerekliliğine inandı yeniden. Ve Bush'a destek biraz daha yukarılara tırmadı.

Bush, kasım ayına girilirken en büyük dezavantajı olan 'dış politikayı' öyle bir ters yüz etti ki, son döneme kadar bu kozu kullanan rakipleri bile 'oyuncaksız kaldı'.

Oy uğruna umut sömürüsü

İç politikayı da unutmayan Bush, ülkede kaçak çalışan göçmenlerin umutlarını sömürmekten geri durmadı. Çoğunluğu Latin Amerikalılardan oluşan kaçak işçilere 'yasal çalışma' hakkı taniyacağını açıkladı. Bu, ülkede yaşayan 10 milyon Latin Amerikalının oyundan hatırı sayılır bir pay almak demek. Bush yönetimi diğer yandan da çelik ve tekstil üreticilerinin gönülünü yapmak için Avrupa'ya karşı kendi ürünlerini vergi duvarı ile korumaya alarak küresel kapitalizmin temel taşları olan uluslararası ekonomi anlaşmalarını bile hiçe sayabiliyor.

Ve geride bıraktığımız yılda işgal edilen topraklar az gelmiş olacak ki, Bush yönetimi gözünü Ay'a ve Mars'a dikti. ABD Başkanı son olarak halkına Ay'a daimi bir üs kurma ve Mars'a insan gönderme projelerini açıkladı.

Yeni 'ŞER' adayı Suudi Arabistan

Ortadoğu'yu tümüyle kontrol altına alma çabası içindeki ABD'nin planları arasında eski müttefiki Suudi Arabistan'a müdahale de var. Irak ve Afganistan'ı kontrol altına almasının ardından Suudilerle işinin artık bittiğinin işaretini, bu ülkedeki üslerini tasfiye ederek veren ABD şimdi yeni bir hareketin zeminini oluşturuyor.

Suud ailesinin kontrolündeki ülkede ardi ardına düzenlenen birkaç saldırı, bu zemin için gerekli gerekçeleri oluşturdu.

Şimdi, müdahale planları ABD'nin en yetkili ağızlarından dillendiriliyor. Son olarak bu yeni Irak operasyonunun mimarlarından eski Pentagon başdanışmanı Richard Perle açığı vurdu.

Perle, Suudi Arabistan'ın, ABD Başkanı Bush'un "şer eksenini" diye nitelediği ülkeler arasına girmeye aday olduğunu söyledi. Perle, bu sözlerine gerekçe olarak, 'Suudiler'in terörle mücadelede ABD ile tam bir işbirliği içinde olmamasını' gösteriyor. Perle, Suudi yönetiminin çökeceğini ve ülkenin bölüneceğini iddia ediyor.

Irak kaynayan kazan

Kürtler'in Kuzey Irak'ta etnik temele dayalı federasyon istekleri hem Türkiye'deki statükoyu, hem de ABD'nin planlarını zorluyor. Pandora'nın kutusunu açan ABD; Kürtler, Şiiler ve Araplar'ın birbirleriyle örtüşmeyen talepleri altında eziliyor.

İki dünya savaşının ardından İngiliz emperyalizminin bölgesel çıkarları uyarınca eklektik ve zoraki bir bütünlük sergileyen Irak'taki hassas dengeler, bir başka emperyalist müdahale ile bozulurken, bölge şimdi yepyeni bir yapılanmanın eşliğine geldiğinin sinyallerini veriyor.

Bugün Irak'ın nüfusunun yüzde 60'ını Güney'de yaşayan Şiiler, yüzde 20'sini Kuzey'de konumlanan Kürtler,

geri kalan kısmını ise Arap Sünniler ve Türkmenler oluşturuyor. Irak olarak adlandırılan ve zengin petrol yataklarına sahip bu çok parçalı bütünlük tarihi ise, emperyalist güçlerin konjektürel müdahaleleri nedeniyle savaşlar, kan ve kirliliğiyle yazıldı. Ülkede son 80 yıldır süren Sünni iktidarı, 1991 yılındaki Körfez Savaşı ile kısmen daralırken, bu tarihten sonra Kuzey'de Kürtler'in görece özerk bir yapı-

ya sahip oldukları söylenebilir. Bu dönem boyunca, çoğu zaman birbirleri ile de çatışma halindeki üç Kürt partisi; IKYB, IKDP ve PKK'nin başını çektiği Kürt egemenliği altındaki bölgede adı konmamış fiili bir Kürdistan devletinin varlığı uluslararası kamuoyunda da kabul edilen gerçeklik durumunu aldı. Güneyde ise birinci Körfez savaşı sırasında ABD öncülüğündeki işgal güçlerinin de teşviki ile Saddam Hüseyin iktidarına karşı ayaklanan Şiiler, Kürtler kadar şanslı değildi. İşgacilerin savaşın ardından yüzüstü bıraktığı Şiiler, 'yanlış ata oymalarının' bedelini ağır ödediler.

Bugün gelinen süreçte, ABD'nin İran'a karşı uzun yıllar destek verdiği Baas iktidarının, yine ABD işga-

la ile son bulması, bu iktidarın zoru altında 'birlik içinde' yaşayan aynı coğrafyanın düşman kardeşleri için kozlarını paylaşma zamanının yaklaştığı anlamına da geliyor.

Bugün yapılacak şu tespit çok da cüretkar olmayacaktır: Artık Irak'ı bir ulusal sınır altında tutmak her zamankinden daha zor.

Kürt devleti baskısı

KADEK'in tersine savaş döneminde ABD'ye Saddam iktidarının devrilmesi için tam destek veren ve bu desteğin karşılığını Kürtler adına konuşacak resmi ağızlar olarak atanarak alan Mesut Barzani ve Celal Talabani, şimdi etnik temele dayalı bir federasyon - Kürdistan Federasyonu- için ABD'ye bastırıyor. Bu talep, sadece ABD'yi değil güneyinde bir Kürt devleti kurulmasını artık bir 'namus meselesi' haline getiren Türkiye'de de statükoyu zorluyor. Türkiye elindeki son kartları da oynayarak (Suriye, İran, Suudi Arabistan ve Iraklı şiiilerle karşılıklı görüşme, Kürt devletinin kurulmasına karşı ortak tavır alma) ABD'ye gücü yettiğince göz dağı vermeye çalışıyor. ABD'nin Irak'taki müttefikini mi, yoksa Türkiye'yi mi harcayacağı ise önümüzdeki süreçte belli olacak. Bugün için ABD'de Kürtler'in isteklerine karşı -en azından resmi olarak- kayıtsız kal-

dığı ve hatta karşılıklı restleşmeye kadar vardığı görülüyor.

'Uyuyan dev' Şiiler

ABD, Irak'ın yüzde 60'ını oluşturan, işgal sırasında kendisine mesafeli destek veren ve savaş sonrasında ölümlü protestolarla artık ülkeden çekilmesini isteyen 'uyuyan dev' Şiiler'in taleplerine ise kayıtsız kalamıyor.

Nüfusun çoğunluğunu oluşturan Şiiler, bu çoğunluğun yönetime de yansması için acil olarak genel seçim yapılmasını istiyor. Görünürde teknik nedenlere öne sürerek bu talebi reddeden ABD ise, böyle bir hamlenin Kürtler ve Sünniler'de büyük bir rahatsızlık yaratacağının farkında. Ayrıca iktidarı 'İran'a yakın, radikal islami' Şiiler'in teslim etmenin, işgalin tüm getirilerini riske sokacak bir girişim olduğu. ABD yönetimine kabul ediliyor. Buna rağmen ABD yönetimi, Şii liderleri ikna edecek bir orta yol bulma çabası içinde.

Ancak son olarak Birleşmiş Milletler'i yardımı çağırarak işgal yönetimi ne kadar çabalarsa çabalasın, Irak'ta etkili üç etkin gücü aynı çatı altında tutacak bir formülü bulmakta zorlanıyor.

Gelecek günlerde yaşanacakları ise şu tek cümle özetliyor: İçten içe kaynayan Irak, kendisini tutuşturacak kıvılcımı bekliyor.

Artık Irak'ı bir ulusal sınır altında tutmak her zamankinden daha zor.

Kafkaslar'da satranç

Petrol kaynakları ve stratejik önemiyle Kafkaslar, ABD ve Rusya'nın hegemonya savaşına sahne oluyor. Azerbaycan ve Gürcistan'da yerinden oynayan taşlar, ABD'nin istediği şekilde yerleşiyor.

Hakan Deniz

Azerbaycan ve Gürcistan'daki seçimlerin ardından ABD ve Rusya, Kafkaslar'daki varlıklarını güçlendirmeye yönelik yoğun girişimlerde bulunuyor.

Azerbaycan'ın zengin petrol ve doğal gaz rezervleri, Gürcistan'ın bu zenginliklerin uluslararası piyasalara taşınması için en uygun güzergah olması ile büyük cazibe merkezi olan Güney Kafkasya bölgesinin önemi, Washington'un Afganistan ve Irak operasyonları ile İran konusunda ileriye yönelik planları açısından daha da artarken, ABD ile Rusya'nın bölgede etkilerini güçlendirmek uğrunda ki yarış, şimdilik Bush yönetiminin lehine sonuçlanmış gibi gözüküyor.

Rusya ile ABD bölgedeki varlıklarını güçlendirmek için, Azerbaycan ile Gürcistan'daki siyasi güçlerin iktidarı korumak veya iktidara gelmek konusundaki hassasiyetlerini göz önüne alarak, bu süreçlerde sahip oldukları etkili imkanları kullanıyorlar.

Azerbaycan'da İlham Aliyev'in, babası Haydar Aliyev tarafından Başbakanlığa getirilerek yönetimi devralmasına yeşil ışık yakan ABD ile Rusya, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hemen ardından bu

tutulumların karşılığını almaya çalışıyorlar. Oldukça şüpheli bir seçim sonucunda, muhalefet üzerinde bir diktatör baskısı oluşturarak babasının yerine cumhurbaşkanı olan İlham Aliyev, Rusya ile yaptığı ekonomik anlaşmalar ve ABD'ye daha da yaklaşma çabasıyla, her iki ülkenin de çıkarları açısından, bu rol için biçilmiş kaftan olduğunu kanıtlaya çabasında. Ancak her şeye rağmen Putin yönetimi, bu dönemde Yukarı Karabağ konusunda Ermenistan'a destek vererek, Azerbaycan'a ABD'ye yaklaşmasının sınırlarını hatırlatmaktan geri kalmadı.

ABD'nin 'kadife' devrimi

Kamuoyunda 'kadife devrim' olarak nitelenen bir ayaklanma sonucu yönetimin devrildiği Gürcistan'da ise gelişmeler tümüyle ABD'nin çıkarlarına hizmet etti. İktidarın son dönemlerinde Rusya'ya, ABD'yi rahatsız edecek kadar yaklaşmış olan Eduard Şevardnadze'nin, ABD tarafından eğitilen muhalefet lideri Mihail Saakaşvili'nin başını çektiği ve ordunun tek bir kurşun atmadığı bir girişimle iktidardan uzaklaştırılması, ardından yapılan seçimlerde Saakaşvili'nin devlet başkanlığına elde etmesiyle, ABD, Gür-

cistan üzerindeki üstünlüğü tümüyle ele geçirmiş oldu. Rusya ise gelinen süreçte Gürcistan'a bağlı özerk bölgeler olan Abaza, Güney Osetya ve Acaristan'ın bağımsızlık isteklerini koz olarak kullanmaya çalışıyor. Gürcistan ise, ABD'nin telkinleri sonucu Rusya'nın ülkedeki üslerini by-pass çabası içinde.

Yeni üslere hazırlık

Gürcistan ve Azerbaycan'da neredeyse eş zamanlı olarak ortaya çıkan gelişmeler 'bir tesadüf' değil elbette. ABD'nin, Afganistan ve Irak operasyonları ilk uygulama alanı olan 'önleyici savaş' stratejisi kapsamında yeni askeri yapılanmasının iki önemli ayağını bu ülkeler oluşturuyor.

ABD'nin yeni organizasyon planı, çok hızlı ve etkili operasyonlar gerçekleştirilebileceği, bir tür 'çevik kuvvet' olan çok sayıda üssü, bu operasyonlar için kritik bölgelere dağıtmayı öngörüyor. Gürcistan ve Azerbaycan toprakları, ABD yönetiminin Kafkaslar'da bu üsler için gözüne kestirdiği bölgeler. Azerbaycan'dan, cumhurbaşkanı Haydar Aliyev ölüm döşegindeyken gelen 'ABD ve NATO buraya üs kursun' isteğini, Gürcistan'da Saakaşvili'nin iktidara gelir gelmez Rus üslerini kapatma hırsları bu senaryonun parçaları olarak değerlendirilmeye başlandı. İktidar değişikliklerinin ardından ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in bu iki ülkeye yaptığı 'teftiş' ziyaretinde ise 'masaya yatırılan konuları' tahmin etmek için müneccim olmaya gerek yok. Rusya'nın ise şimdilik elinde kalan son diplomatik kozları oynamaktan ve itirazların yüksek sesle dile getirmekten öteye gidemediği görülüyor.

Gürcistan'ın yeni Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'ye ABD yönetimi tam destek veriyor.

ABD eğitilmiş 'kahraman'

Gürcistan'ın yeni cumhurbaşkanı, Kiev Üniversitesi Uluslararası Hukuk Fakültesi mezunu olan 35 yaşındaki Mihail Saakaşvili, yüksek lisansını New York'taki Columbia Üniversitesi ve doktorasını Washington'daki George Washington Üniversitesi'nde tamamladı. Strasbourg'daki Uluslararası İnsan Hakları Enstitüsü'nden de diploma sahibi olan Saakaşvili, 1995'te Gürcistan parlamentosunun reform ve hukuk komitesine başkan seçildi ve 1999'da milletvekili oldu. Şevardnadze tarafın-

dan Ekim 2000'de Adalet Bakanlığı'na getirilen Saakaşvili, Eylül 2001'de yolsuzlukları gerekçe göstererek istifa etti. Saakaşvili, aynı yıl yeniden milletvekili seçildi. Saakaşvili, bakanlık görevini bırakmasının ardından Ulusal Hareket Partisi'ni kurdu. Partisi Haziran 2002'de yapılan yerel seçimlerden zaferle çıkan Saakaşvili, Tiflis şehir konseyi başkanlığına getirildi. Son ayaklanma sonrasında kendisini yetiştiren ABD tarafından kahraman ilan edildi.

Kamuoyunda 'kadife devrim' olarak nitelenen ayaklanma sonucu yönetimin devrildiği Gürcistan'da gelişmeler tümüyle ABD'nin çıkarlarına hizmet etti.

'Söke söke' cumhurbaşkanı

İlham Aliyev, babasının hastalığı sırasında bir oldu-bittile başbakanlığa

oğul Aliyev seçimlerden kısa bir süre önce ABD'yi ziyaret etti. Haydar Aliyev'in ölümü ise ülke içinde ve dışında birçok kesim tarafından kuşkuyla karşılandı. Hasta denilerek önce Ankara'ya, ardından da ABD'ye gittiği belirtilen Aliyev'i bu süre zarfında kimse görmedi, oğlunun başbakanlığa atanması dahil bütün önemli kararlar yazılı açıklamalarla kamuoyuna duyuruldu. Genel kam, oğlunun cumhurbaşkanı seçilmesinden kısa bir süre sonra öldüğü açıklanan Haydar Aliyev'in çok daha öncesinde yaşamını yitirdiği, ancak ABD'nin senaryosu gereği bunun saklandığı yönünde.

atandı. Azeri muhalefeti tarafından resmi olarak açıklanmasından çok önce öldüğü belirtilen Haydar Aliyev'in yerine devlet başkanı olacağı seçimlerden önce kesin olan İlham Aliyev, babasının iktidarı döneminde de Azerbaycan petrolünün başındaydı. Birçok yolsuzluğa adı karıştığı belirtilen

Putin Rusya'da 'tek adam' olma yolunda ilerliyor.

Rusya'da son iki ay içinde yaşanan gelişmeler, bulunduğu coğrafyada emperyal bir güç odağı olarak ABD'nin hegemonyasını kırmaya çalışan ülkede iç siyasetin de kaynayan kazan görünümünde olduğunu ortaya koyuyor.

Eski Devlet Başkanı Boris Yeltsin tarafından başbakanlığa getirilmesinin ardından hızlı bir yükseliş sergileyen ve Yeltsin'den kurtulmak isteyen oligark sınıfıyla yaptığı ittifak sonucu Devlet Başkanlığı koltuğuna oturan Vladimir Putin, şimdi Rusya'da 'tek adam' olma yolunda ilerliyor.

Putin iktidara gelmesinin ardından işe merkezli otoriteyi kuvvetlendirip, görece özerk olan bölgesel

Putin nereye koşuyor?

Rusya'yı yeniden ABD'ye rakip bölgesel bir güç yapma peşindeki Devlet Başkanı Putin, içerde yaptığı operasyonlarla da kolay kolay devrilmeyecek şekilde iktidarını sağlama alıyor. Kendisini iktidara taşıyan Oligarklar'ı saf dışı bırakan Putin, üçüncü kez seçilmek için siyasi zemini de oluşturuyor.

yönetimleri kendisine bağlamakla başladı. Bu 'asker adımları': Putin'in Kremlin'deki Amerikan destekli politikacıların, yerlerini eski - yeni ordu mensuplarına bıraktığının açık kanıtlarıydı. Zaten, bütçeden orduya ayrılan pay da, elverdiğince artırılmıştı. Yürütülen temizliğin uluslararası kamuoyuna yansımaları, medya alanına geçilmesiyle başladı. Yeltsin döneminde türeyen Rus 'oligark'larının en önemlileri olan medya devleri Boris Berezovski ve Vladimir Gusinski, zor anlar yaşamaya başladılar. ABD destekli iki patronun büroları, 2000 yılı içinde basıldı, yöneticileri ve hatta kendileri gözaltına alındı, haklarında yolsuzluk soruşturmaları açıldı ve bu yolla, etkisiz hale getirilmeye başlandılar. Aynı dönemde, bu patronlar ve diğer Amerikalıların finans kaynakları haline gelmiş olan Lukoil, Nikel ve Avtovoz şirketlerine 'şok baskınlar' düzenlendi.

Putin'in içerdeki bu temizliği, Rusya'yı emperyal bir bölgesel güç unsuru haline getirmek için yaptığı dış politika ataklarıyla da desteklendi. Bu atakların yarattığı 'ulusal birlik' havası Putin'i iç politikada daha güçlü yapıyordu.

Oligark'lara yönelik operasyonun son halkasını ise petrol devi Lukos oluşturdu. Rusya hükümeti, Batı piyasalarından yükselen tehditleri dinlemeyerek Yukos'un yüzde 61'ine el koydu. Şirketin patronu Mikhail Hodorovski de sahtekârlık ve vergi kaçırma suçlarından tutuklanarak cezaevine kondu. Operasyonun en ilginç yanı, Amerikan tekeli Exxon Mobil'in Yukos hisselerini almaya hazırladığı bir dönemde gerçekleşmesiydi.

'Tek adam' olma yolunda

Oligarkları safdışı bırakan Putin politik hamleler de önünü açıyor. Geçen yılın sonlarında yapılan Duma (parlamento alt kanadı) seçimleri, beklendiği gibi, Devlet Başkanı Vladimir Putin'e bağlı partilerin zaferiyle sonuçlandı. Putin'e 'doğrudan bağlı' olan Birleşik Rusya Partisi oyların yüzde 37'sinden fazlasını alırken, seçimlerden hemen önce kurulan bir diğer 'Putinci' parti olan Anavatan Partisi, yüzde 9.1 ile dördüncü geldi. Önümüzdeki aylarda yapılacak Devlet

Başkanlığı seçimlerinde tekrar aday olacağını açıklayan Putin, Duma'daki üstünlüğü ile üçüncü kez seçilmek için de zemin hazırlamış oldu. Putin'in, Rus kanunları izin vermesine rağmen bu amaçla Duma'dan gerekli kanunları çıkaracağına kesin gözüyle bakılıyor.

Kaybeden yine emekçiler

Seçimler aynı zamanda Rus burjuvazisinin hâkim kanadının, "ABD'nin gösterdiği farklı" bir yol tutmakta kararlı olduğunun ilanı olurken bu kanadın, "Amerikancı kanat"ı karşı ezici bir zafer kazandığını gösterdi. Sonuç elbette, yeni Duma'nın veya hükümetin "halkçı", Rus işçi ve emekçilerinin çıkarlarını savunan bir politika izleyeceği anlamına gelmiyor. Seçimler sonucunda Duma'daki sandalyelerin yüzde 20'sini büyük sermaye sahipleri, yüzde 40'ını ise yine bu sermaye sahiplerine bağlı "lobieller" in aldı. Seçim sonuçları, Rusya halklarının insanca bir yaşam, iş ve ekmeğin temel taleplerinin karşılanması açısından hiçbir değişiklik yaratmadı. Zaten oyların kullanım oranının yüzde 56'da kalması, halkın sisteme ne kadar güven duyduğunu yeterince gösteriyor.

Putin, yasal olmamasına rağmen, yeniden seçilmek için Duma'dan gerekli kanunları çıkaracak.

Kıbrıs'da Son Tango

AB'nin manavı ve turizm cenneti olarak köşeyi dönmeyi planlayan eskinin sosyalist şimdinin sosyal demokrat CTP ve lideri Talat'ın, Orta-Doğu'nun dibinde olmanın faturası uşaklık ve askeri yığınak alanı olmak olarak kendisine dayatıldığında, ne yapacağı merak konusu.

Kumarhanelerden alınan haraçlar, Susurluk çetesinin uyuşturucu ve şantaj birliklerinin yıkamı temizlenmesinin ücretleri, güneye göç eden Kıbrıslıların el konulan malları gibi oldukça temiz bir maddi zenginliğin üstüne oturan Denktaş ve çetesinin saltanatı sallanıyor. Bütün bunlar yetmeyip Türkiye'nin bütçesinden ek kaynak da aktarılan çöp tenekesi cumhuriyeti, oluşan rantta ve jeostratejik konumuna göz koyan ABD ve AB merkezli küresel çakalları zorlamasıyla sallanmaya başladı.

Açıkça yenilmesine rağmen, seçimlerin hemen sonrasında inanılmaz bir pişkinlikle zafer nutku çeken ve denge noktasındaki vazgeçilmez adam soytarlığı yapan Denktaş, CTP eliyle baskı altına alınarak ehlileştirilip, hizaya getiriliyor ve düşük profile zorlanıyor. "Yediklerin, yedirdiklerin yeter, çekil köşene!" tehdidini aldığı anlaşılan Denktaş, şimdi, kendisine hayranlık ilan edecek general arıyor.

Oğul Denktaş Serdar Bey oyalama ve sürüncemeye bırakma ve mümkünse bir son dakika hamlesiyle çözümü engelleme görevi ile CTP'nin koalisyon

ortağı oldu. Baba Denktaş oğlunun kendisi ile hiç politika konuşmadığını ve ona hiçbir konuda etkide bulunamayacağını hepimizin gözlerinin içine bakarak söylese de, o sırada masanın altındaki tek ayağını kaldırmış olması yüksek ihtimal.

Bağımsızlık, onur, küresel demokrasi güçleri ile dayanışma gibi modası geçmiş afaki atraksiyonlar, olgun CTP'nin tereddütsüz silip attığı, mazide kalmış gençlik maceraları oluyor. AB'nin manavı ve turizm cenneti olarak köşeyi dönmeyi planlayan eskinin sosyalist şimdinin sosyal demokrat CTP ve lideri Talat'ın, Orta-Doğu'nun dibinde olmanın faturası uşaklık ve askeri yığınak alanı olmak olarak kendisine dayatıldığında, ne yapacağı merak konusu.

AB eşittir kurtuluş mu?

Denktaş cumhuriyetine karşı halkın öfkesine ortak olan sosyalistlerin işi zor. Yarattıkları 'AB eşittir kurtuluş' ilüzyonunun etkisi bir müddet süreceğe benziyor. AB'ye girince portakal ağaçlarından Anzar balı, limon ağaçlarından inek sütü akacağına ve ayriyeten gökten güneş ışığı ile beraber Euro yağacağına inandırılan Kıbrıslı emek-

çilere, AB'nin merkezi Almanya ve Fransa da emekçilere uygulanan ve bitmeyen yeni tedbirlere biraz bakmaları önerilse de, pastanın tadının yemeden anlaşılacağı hatırlatılıyor.

Kıbrıs emperyalist kuşatma altında

Soğuk savaş döneminde güçlü Komünist Partisi AKEL ve CTP'nin kitle gücüne dayanarak ve tarihsel olarak da İngiliz emperyalizmine karşı silahlı mücadele ile kazanılmış bağımsızlığın verdiği kendine güvenle, emperyalist bloğa karşı sosyalist sistemle dayanışma içinde olan, Bağlantısızlar Hareketinin onurlu üyesi Kıbrıs, şimdi, emperyalist kuşatma altında. Geo-stratejik önemi, özellikle Orta-Doğu ve Kuzey Afrika üzerinde hesapları olan küresel güçleri, Ada'yı bir askeri-politik üs olarak kullanma ve diğer cephe gerisi faaliyetlerini güvenli ortamda yürütme planları yapmaya kışkırtıyor. Zaten, çok konuşulan Annan planında değişmeyen tek şey Ada'daki İngiliz askeri üssü. ABD ve AB'nin diğer birimlerine sağlanabilecek kolaylıklarla, yerleşen güçlerin yüksek askeri politik yetenek

kazanacağı, herkesin haritaya bakınca anlayabileceği basitlikte bir durum.

Kıbrıs halkını gerilimli günler bekliyor. Ada'nın anti emperyalist tarihselliği, bölge halklarının, canlanmasını umut ettikleri bir toplumsal dinamik.

Annan planı Türkiye'nin bastırmasıyla yeniden görüşülmeye başlandı

Orta-Doğu'dan görünümüler

ABD, Irak'taki direniş karşısında pozisyon kaybetmeye başladı. Her ne kadar gerginlik politikası devam ettirilse de, diğer ülkelere askeri müdahale şimdilik imkan dahilinde görünmüyor.

● Şayet ilk hamleyi yaparsa, yüksek askeri üstünlüğüne dayanarak Irak'ı kolayca kontrolüne alacağını ve ona dayanarak başka Suriye ve İran olmak üzere, egemenlik alanını hızla genişleteceğini düşünen ABD, Irak'taki direniş ve kargaşa karşısında pozisyon kaybetmeye başladı. Her ne kadar gerginlik politikası devam ettirilse de, diğer ülkelere askeri müdahale şimdilik imkan dahilinde görünmüyor. Şii bölgesinde oldukça zayıf tutunan, sünni bölgesinde ateş altında olan ABD, sadece kürt bölgesinde ve o da şimdilik rahat edebiliyor.

● ABD'ye karşı direniş, hemen akla geldiği gibi, sadece silahlı direnişçiler tarafından yürütülüyor. Gerek İran'la dirsek temasında olan gerekse bağımsız davranan Şii önderler de, soğuk ve mesafeli bir ilişki kurdukları ABD'ye karşı özgün bir direniş içindeler. Kimisi işgal konseyinin içinde yer alan, Kimisi daha açık bir retçi pozisyonda tutunan şiiiler, Saddam'ın ele geçirelişinden sonra pozisyonlarını güçlendirip, bağımsız davranma yeteneklerini devreye sokuyorlar. Seçimlerin en kısa zamanda yapılmasında ısrarlı olan şiiiler, kazanacaklarına kesin gözüyle bakılan bir genel seçim için bir milyon kişilik gösteri yaptılar. Telaşa düşen ABD, Birleşmiş Milletlerden yardım istedi.

● ABD'nin en rahat ettiği alanda yaşayan Kürtler de, kendi talepleri yönünde somut kazançlar peşinde. Kerkük'ün tarihsel olarak kendi coğrafyalarında bulunduğunu belirten kürtler, şehirden Saddam tarafından süren kürtleri yeniden Kerkük'e yerleştirirken, onların yerine yerleşmiş arapları da dışarı göndererek fiili durum yaratıyor. Anayasa görüşmelerinde de, federe kürt devleti yönünde tavır alıyor. Şayet talepleri karşılanmazsa, Kürtlerin de şiiiler gibi ABD ile ilişkilerinin gerginleşebileceği belirtiliyor.

● İran, Suriye ve Mısır arasındaki ilişkilerin arttığı gözleniyor. ABD'nin hedef ülkeleri olan İran ve

Suriye'nin Mısır'la ilişkilerini derinleştirerek bölgedeki tutunma güçlerini arttırmaya ve dengelerini daha sağlam zeminlerde kurmaya çalıştıkları anlaşılıyor.

● ABD'nin rahatsız olmasına rağmen Türkiye, Suriye ve İran ilişkileri yoğunlaşıyor. Özellikle Türkiye ve Suriye'nin ilişkilerinde yeni bir sayfa açıldığı ve eski ihtilaf konusu olan Hatay'ın ticaret merkezi olmasının hedeflendiği belirtiliyor. Amerikanın eline geçen Kürt kartından hoşnutsuz olan bu ülkelerin, kürtlerin kürtler olarak her türden özgürleşme girişimlerine set çekmek üzere anlaşmaları açıklanıyor.

● İsrail Hindistan'la ilişkilerini yoğunlaştırırken, Suudi Arabistan Pakistan'la ilişkilerini güçlendirip, eski düşman Rusya'yla dostluk denemeleri yapıyor. Rusya, İslam ülkelerinin uluslararası örgütüne, kendisinin de müslüman nüfus barındırmasını belirterek katılmayı talep ediyor.

● Bölgedeki gelişmelerden etkilenen Libya, kendisinin boşluğa itildiğini görerek telaşa kapıldı ve panik içinde AB'nin kucağına atıldı.

● Türkiye, hem ABD hem de AB ile birlikte davranmaya, iki küresel gücün çıkarlarını kesitiği bir dengede tutularak, seçeneklerini çoğaltmaya ve stratejik pozisyon kazanmaya çalışıyor.

● AB, bölgede inisiyatifi güçlendirmek için Suriye ve İran'la ilişkilerini arttırıyor. Irak'taki kargaşada da, uygun fırsatlar bulduca pozisyon almaya çalışıyor. Birleşmiş devlet direniş karşılasa, ABD'nin, direniş şiiileri de kürtleri de kapsayarak, AB ile işbirliğine mecbur kalacağı belirtiliyor. O durum ise, ABD'nin imparatorluk hevesini daha başından gölgelerken, * AB'nin "çok kutuplu" emperyalizm hedefine itibar kazandıracak. Rusya'nın da bölgede AB ile paralel politikalar yürütmekle birlikte, bağımsız inisiyatif geliştirmeye çalıştığı gözleniyor.

İsrailli retçilere hapis cezası

"Bu askerler ülkelerindeki hükümetin politikalarına şiddetle ve etkin şekilde direnen ve Filistinlilerin hakları adına seslerini yükselten tüm diğer cesur İsrailli Yahudilerle birlikte İsrail'in gerçek çıkarlarını savunuyorlar..."

Susan SONTAG (Yahudi asıllı yazar)

Filistin topraklarında görev yapmayı reddeden İsrail askerlerinden 5'li hapis cezasına çarptırıldı.

İsrail askeri mahkemesi, Filistin topraklarında görev yapmayacaklarını açıklayan 20'li yaşlardaki 5 İsrail askerini bir yıl hapis cezasına mahkum etti.

5 asker, 13 aydır gözaltındaydı. İsrailli askerlerden Hagai Matar, mahkeme kararının kendileri için bir sürpriz olmadığını söyledi.

Geçen yıl aralık ayında

İsrail'in sevak birliğinden bir grup asker, Batı Şeria ve Gazze'de daha fazla görev yapmayacaklarını açıklamışlardı.

İsrail ordusunun en gözde komando birliği "Sayeret Matkal" dan 3'ü subay toplam 13 yedek asker, Başbakan Şaron'a hitaben yazdıkları imzalı mektupla bu kararlarını açıklamışlar-

dı. Mektupta, Batı Şeria ve Gazze'deki İsrail askeri faaliyetinin "milyonlarca Filistinliyi insan haklarından mahrum bıraktığı, demokratik bir Yahudi ve Siyonist devlet olan İsrail'in kaderini tehdit ettiği" suçlamasını dile getirmişler ve "buna daha fazla sessiz kalamayacakla-

İsrail'de 18 yaşını dolduran her erkek 3 yıl, her kadın da 15 ay askerlik yapmak zorunda. Kadımlar için vicdani nedenlerle askerlikten muaf muaf tutulmalarına olanak tanıyan bir yasa var. Erkekler içinse vicdani reddin cezası hapis.

rını" ifade etmişlerdi.

Eylül ayında ise "İsrail Hava Kuvvetleri'nde görev yapan 27 yedek ve emekli askeri pilot, Gazze Şeridi ve Batı Şeria'da düzenlenen suikast saldırılarını "yasa ve ahlak dışı" olarak nitelendirerek bundan sonra bu tür operasyonlarda görev almayı reddettiklerini açıklamıştı."

Avrupa tel örgü çekiyor

Avrupa artık komünizm korkusu yaşamıyor. Ve çok rahatlıkla korkuyla sarıldığı sosyal güvenlik sistemini bırakabiliyor. Yaşlanan nüfus, sosyal güvenliğin artan maliyeti, kapitalizmin dönemsel ve doğasal krizleri karşısında ilk yaptığı şey yük olarak gördüğü göçmenlere kapıyı kapatmak oluyor.

İrfan Uçar

İki dünya savaşında milyonlarca genç nüfusu kaybeden Avrupa'nın, kendini yeniden yapılandırmak için geliştirmekte olan ülkelerde kurduğu göçmen bürolarından şimdi eser yok. Onun yerine akın eden göçmenleri Avrupa'da durduracak, hapisane gibi kapalı kampları kurma projesi üzerinde çalışılıyor.

Dünya savaşları ve komünizm korkusu Avrupa'da "sosyal devlet" olgusunun gelişmesine katkıda bulundu. Buna paralel olarak siyasal düşüncelerinden dolayı hor görülen, hırpalananlar kucaklandı, insanlık hukukta önemli gelişmeler yaşandı.

Ancak bugün Avrupa komünizm korkusu yaşamıyor. Ve çok rahatlıkla korkuyla sarıldığı sosyal güvenlik sistemini bırakabiliyor. Yaşlanan nüfus, sosyal güvenliğin artan maliyeti, kapitalizmin dönemsel ve doğasal krizleri karşısında ilk yaptığı şey yük olarak gördüğü göçmenlere kapıyı kapatmak oluyor. Gelecekteki 20 yıl içinde nüfusun yüzde 20'si 60 yaşın üzerinde olacak olması Avrupa'nın ayrı bir kabusu.

Büyüyen yabancı düşmanlığı

Örneğin Nazizm vahşetini yaşamamış, ama o dönemi gıptaıyla bakan yeni kuşak temsilcisi bir "dazlak", rehabilite için getirildiği Türkiye'de "Yabancılar ucuza çalıştı için bizim hayat standartlarımız düşüyor, bunun için nefret ediyorum" yönünde açıklaması yabancı düşmanlığı ve göçmenlere karşı gelişen antipatinin önemli bir boyutunu açıklıyor. Tabii ırkçı ve faşizan eğilimin gelişmesinde sol partilerin alternatif geliştirmemesi de son derece etken. Bu demografik-ekonomik göstere ve eğilimler, yabancı düşmanlığı üzerine kurulu politika yürüten partiler, ekonomik krizin de, işsizliğin de günah keçisi olarak göçmenleri hedef tahtasına koydu. Ve Avrupa genelinde bu çizgideki hükümetler şimdi iktidarda.

Öte taraftan dünyadaki eşitsizlikler, iç çatışmalar, etnik ayrımcılık ve yoksulluk Doğu'dan Batı'ya, Güney'den Kuzey'e doğru bir göç dalgasını hiç durdur-

AB, sınırlarına dayanan göçmenleri üst düzey güvenli "Kapalı Mülteci Kampları"nda tutmayı hedefliyor.

madı.

Artık AB de 1958-60'larda sözleşmelerle güvence altına alınan göçmenlere karşı sert tedbirler almaya başladı. Üstelik AB'nin elinde şimdi işsizlik, sağlık sigortası gibi sosyo-ekonomik kavramların dışında 2000'lerde bir de "güvenlik" faktörü eklendi. Bu ise anti-göç ile ilgili yasal düzenlemeleri daha da kolaylaştırıyor.

AB kalifiye göçmen istiyor

Bir taraftan kendi işsizleri ile uğraşırken diğer taraftan AB'ye yeni üye olacak ülkelerin işsizleri, AB hükümetlerinin diğer bir kabusu gibi görünüyor. Ancak AB, çevresindeki bu ülkeleri Birlik içine ala-

rak bu sorunu kontrol edebilir

Aralık 2004'te Türkiye'ye tarih vererek bir taraftan göçe neden olan sorunları (Kürt sorunu, işsizlik, bölgeler arasındaki eşitsizlik vb.) çözmeye zorlayacak, diğer taraftan Avrupa'ya geçişini zorlaştıracak yasal düzenlemeleri daha rahat alabilecek. Örneğin Türkiye'nin AB'ye uyum yasaları çerçevesinde örgütlü insan kaçaklığı yapanlara ağır hapis cezasını getiren yasal düzenleme, Avrupa'nın zoruyla Türk hukuk sistemine girdi.

Avrupa, yeni aday ülkelere yalnızca kalifiyeli elemanın (mühendislik, bilişim vb.) geçişine izin verecek politikalar geliştiriyor (Almanya ve Fransa Hindistan'la anlaşma yaparak bilişim uzmanlarını

geçici çalışma izni ile ülkelerine getirtti.). Artık Avrupa, kol gücüne dayalı, kendi kültürünü almamış, kendi dilini bilmeyen kişileri içinde istemiyor.

Tel örgü zirvesi

Göçmenlere karşı AB'nin en örgütlü çalışması Haziran 2003'te Selanik Zirvesi'nde oldu. Bu zirvede siyasi sığınma isteyen kişilerin geldiği ülkeye gönderilmesi ve durumları araştırılana kadar başka ülkelere (Türkiye, İran, Somali ve Balkan ülkeleri gibi) oluşturulmuş "Kapalı Mülteci Kampları"na yerleştirilmeleri hedeflendi. Güvenlik önlemleri en üst seviyelere çıkarılması planlanan Zirve'de siyasi sığınma talepleri kabul edilmeyenlerin AB ülkelerine girişi engellenmiş olacak.

Tüm bu önlemler 1950'li 60'lı yıllardaki başta Cenevre Sözleşmesi olmak üzere çeşitli hukuk belgelerine aykırı olmasına karşın projeler adım adım hayata geçiriliyor. Proje sahipleri ise bunu Avrupa'nın demokratik kamuoyuna "Avrupa'da siyasi sığınmayı daha iyi düzenleme ve yönlendirme" adı altında sunuyor. Batan gemilerde yaşanan insanlık dramı zemin yapılarak "Siyasi sığınmacıların Avrupa'nın içlerine gelinceye kadar güvenliklerinin sağlanması" gibi gerekçelerle savunuyorlar.

Blair başı çekiyor

Avrupa'nın iktidarlarına karşın projenin fikir babası ise "solcu" olarak nitelendirilen İngiltere Başbakanı Tony Blair oldu. Bu yöntemle mültecilerin Avrupa topraklarına ayak basmadan uydur ülkelerde tutularak "sahte siyasi sığınma taleplerini" önlenilebileceğini belirtiyor. Bu projeye en sıcak bakan ülkelerin başında ise İngiltere'nin yanısıra Fransa, İtalya ve İspanya geliyor.

İşsizlikten bunalan, yaşlanan, kendine güveni azalan Avrupa, önümüzdeki dönemde göç edenlerle mücadeleyle geçirecek. Ve yine Avrupa sokaklarında daha çok kağıtsızların eylemlerine tanık olacağız. ucarirfan@hotmail.com

İşkenceye karşı mücadele

İşkence aslında yıldırı ve dehşet sisteminin aracı. Temel amaçlanan insanların işkence görmesinden yada bu yolla bir sonuç elde edilmesinden çok, işkence ve bu tür şiddetin toplumun benliğinde yaratmış olduğu korku ve yıldırı.

Av. Bahattin Özdemir

Dünyada iktidarın doğumuyla başlamış bir şeyle, işkence ile uğraşmak insanda uzun vadede ulyesis açmazı yaratıyor. Sizin başlatmadığımız, kullandığımız araçlar ile de bitiremeyeceğiniz bir mücadelenin içine girmiş olmanın sonucu bu.

İşkence aslında yıldırı ve dehşet sisteminin aracı. Temel amaçlanan insanların işkence görmesinden yada bu yolla bir sonuç elde edilmesinden çok, işkence ve bu tür şiddetin toplumun benliğinde yaratmış olduğu korku ve yıldırı. Toplumun sindirmek yönetmenin bir parçası ve doğal sonucu. Bu anlamda ortadan kaldırılması da bu sistemin ortadan kaldırılması ile kosut

Her zorunluluk onu aşmak için mücadele edilmesi sonucu oluşturulan bir başka zorunluluk ile ortadan kaldırılabilir. Ve yine her büyük düş, küçük binlerce çaba sonucu gerçekleştiriliyor. İşkenceye karşı mücadele uzun, bir yolculuk.

Ama her zorunluluk onu aşmak için mücadele edilmesi sonucu oluşturulan bir başka zorunluluk ile ortadan kaldırılabilir. Ve yine her büyük düş, küçük binlerce çaba sonucu gerçekleştiriliyor. İşkenceye karşı mücadele uzun bir yolculuk. Bu yolculuğun çok kısa bir etabından, bu yürüyüşün katılımcılarından biri olanlardan bahsetmek istiyorum. Bizi her şeyden önce bizim çabamızın özgürleştirileceğini altını bir kez daha çizmenin çok gerekli olduğu bir zamanda yaşadığımız düşüncesi ile içinde bulunmaktan, bir üyesi olmaktan gurur duyduğum İzmir Barosu İşkenceyi Önleme Grubundan bahsetmek istiyorum.

İzmir Barosu İşkenceyi Önleme Grubu

Ülkede işkencenin yoğunlaştığı, diğer yerlere göre arttığı belli merkezlerden biri değil İzmir. Ancak böyle bir çalışmanın İzmir'de başlamasının bir rastlantı olmadığına da inanıyorum. Yeterince sorun ve o sorunu uğraşmak için güç birliği yapmak zorunda olan bir grup avukat, sanırım bu koşulların bir, irade ve bu iradenin örgütlenmesindeki sorumluluk sahipleri de bir başka neden olsa gerek. İzmir'in görece demokratik ve yumuşak ortamı da eklenince elimizde işkenceye karşı mücadelenin bir ayağı oluşmuş oluyor.

2000 yılında İzmir Barosu'na uluslararası bir kuruluş İşkence ile mücadele için kendileri ile birlikte bir çalışma yapmak için teklif getirir. Zamanın yönetimi kurulu bu işin Baroların asli görevi olduğu fikri ile çalışmaya kendi bünyesinde yapmak için karar verir. Komisyonun sorumlusu olarak da İzmir Barosu Yöneticilerinden ve İnsan Hakları Derneği eski başkanlarından Ercan Demir'i görevlendirir.

İzmir'de yıllardır işkencenin uygulandığı bir şehir olarak buna karşı mücadele eden hukukçuları yetiştirmiş bir şehirdir. Eski tüfekler ile gençler uzun görüşmeler ve hazırlık çalışmaları sonucu toplanmaya, deneyim ve isteklerini kaynaştırarak grubun temellerini atmaya başlarlar. Her çağrı yeni kişilerin katılmasına, çalışmaların yeni atılım ve gelişmelere ulaşmasına neden olur.

Sınırlı olmayan düşler korkusuz fikirler ile birleşir, deneyimler ve geceli gündüzlü karşılıksız emekler birbirine eklenir, geçmişin atıl düşünceleri bir bir aşılırken deneyimler zenginleştirilir. Baronun hukuki yardım servisleri ile ilişkilenen grup üç yüz kadar avukatın fiili desteği ve çalışması ile yaklaşık bin avukattan servis anlamında destek alan bir büyüklüğe ulaşır. Özerlikleri ile her aşamada görev alan yaklaşık 30 kadar stajyer avukatta da-

ha mesleğin ilk aşamalarında olmalarına rağmen bu yükü omuzlarlar.

24 saat açık telefon hattı

Sistemin temeli 24 saat açık bir telefon hattı, günün her saati her başvuruyu karşılamaya hazır bir ekibe dayanıyor. Baronun hukuki yardım servisleri de bu çalışmaya eklenince davaların takibi için yeterli koşul oluşmuş oluyor. Ancak işkence ile mücadele bununla yeterli kalmaması imkansız bir iş. İşkenceciler çok hızlı metot geliştiriyorlar. Kendilerini korumak için yeni yöntemler icat ediyorlar. Bu sonuçları da çok hızlı bir şekilde birbirleri ile paylaşarak değişen durumlara ayak uyduruyorlar. Buna karşı sürekli uyamak olmak ve değişen durumlara yönelik yeni araçlar geliştirmek gerekiyor.

Soruşturmanın her şamasında avukatlar etkin ve ısrarcı oldular. İşkencenin bir sistem sorunu olduğunu unutmaksızın elde bulunan tüm imkanlar ve mevzuat kullanıldı. Sabahlara kadar mağdurlar ile beraber hastanelerde raporlar alınması için uğraşıldı. Karakollarda kalındı. Başvuru gelinen her yere gidildi. Sanıkların tespiti için dosyalar üzerinde çalışıldı. Bir çok avukat asılsız ithamlar ile suçlandı, soruşturmalar geçirdi. Savcı odalarında mahkemelerde ve koridorlarda hakaretlere, saldırılara ve aşı-

ğılmalara maruz kaldık. Zaman zaman hukuki yollar tükendi, bizzat karakollara toplu olarak giderek işkenceye tanık olduğumuz, bizim tarafımızdan bunun bilindiği işkencecilerin karşısına geçtikçe söylendi.

Savcıların, avukatların, doktorların ve hakimlerin de idareciler gibi, sanıklar gibi işkencenin sorumlusu olduğunu gördük. Bu günlerde kuruluşunun 3 yılına gelmek üzeriyiz. İleriye bakan her oluşum gibi şu an yaşadığımız nokta ve ilersiz bizi her şeyden çok ilgilendiriyor.

300 den fazla başvuru yapıldı. Bunların yaklaşık yüz kadardırın hazırlik aşaması tamamlandı ve 70'in üzerinde dava açıldı 20'nin üzerindeki başvuru ise mağdurun beyanını geri alması ya da savcılık soruşturmasının olumsuz bitmesi sonucu iç hukuk yolu tüklenmiş oldu. 200 kadar başvurunun ise hazırlik soruşturması halen devam ediyor.

Başvuruların yaklaşık %70'inin davalarının açılması Türkiye özelinde çok yüksek bir oran. İşkencecileri ve onların ittifaklarını yenebileceğimize dair de bir umut.

Bu umudun gerçek olması için herkesin katkısı bekliyoruz.

Susmamak ve korkmamak iyi bir başlangıç olsa gerek.

İstanbul Üniversiteli olmak ayrıcalıktır!

YÖK, üniversitenin, bilimin, bilim insanının, öğrencinin ve bütünüyle toplumun üzerinde 12 Eylül faşizminin inşa ettiği denetim ve disiplin mekanizmasının formu, taşıyıcısı ve yeniden üreticisi oldu. Otoriter ve zorba karakteri YÖK'ün asıl ideolojisini gizlemiş, YÖK'ün faşizan maskesinin ardında 12 Eylül rejiminin Türkiye'de tesis etmeye yöneldiği neo-liberal politikalarla entegrasyon sürecinin üniversitedeki kurucu, kollayıcı gücü olduğu ancak yeni gündeme gelmiştir.

Ümit Kartal

90'ların başında üniversite muhalefeti, kamu emekçileri hareketinin kıvılcımlarını taşıyan bahar eylemleriyle paslaşarak yükselişe geçtiğinde seksen sonrası ülkenin bütününe sirayet etmiş olan karanlık ve umutsuz havasını dağıtan ciddi bir odak olmuş, dönemin karakteri öğrenci hareketinin genel gündemini de belirlemiştir.

90'ların öğrenci hareketi akademik mücadele üzerine değil bütünüyle siyasal mücadele üzerinden kurulmuş, daha doğrusu seksen sonrası devrimci yükselişin kurucu unsuru olmakla üniversite mücadeleyi toplumsal muhalefetin merkezine taşımıştır. (Bu yardıdaki formal abartı dönemin öğrenci yayıncıları gözden geçirildiğinde kendine bir anlaşılabilirlik zemini bulacaktır.)

Devrimci mücadelenin bu aşamasında elbette siyasal iktidarın tepkime biçimlerinde de bir vahşetleşme söz konusu oldu. İşkenceli gözaltılar, kayıplar, faili meçhuller, meydan dayakları...

Dönemin öğrenci hareketi, toplumsal muhalefet içinde, aldığı öncü pozisyonundan ötürü siyasal iktidara doğrudan karşı karşıya gelmesi kaçınılmazdı. Bu karşı karşıya geliş öğrenci hareketini sürekli savunma pozisyonunda kalmasına sebep olmuştur. Sonrası ise meşru kazanımların korunması üzerinden hareketin daralmasını getirmiştir. Mücadele ve örgütlenme biçimleri söz konusu olduğunda geçmişte tekrarladıkça meşruluk zemini yaratmaktan uzaklaşarak darlaşan hareketin gelebildiği en uç nokta Koordinasyon olmuştur.

Uzun bir süreden beri öğrenci hareketi ne bütünsel-tutarlı bir mücadele sergileyebilmiş ne de toplumsal muhalefet ile doğru bir yerden bağını kurup-koruyabilmiştir. Bugün üniversitelerde ya-

şanan bütünsel saldırı karşısında üniversite muhalefetinin gerileyişini konjonktür, kadro yetersizliği gibi teknik, dışsal gerekçelerle açıklamaya çalışmak ancak günün kurtarabilir.

Görünen ve gerçek

Bir yanda yüksek siyaset arenasında dönüp duran hegemonya mücadelesi sürerken diğer yanda bu tartışmanın ve YÖK'ün yılmaz neferi Kemal Alemdaroğlu ile onun 'çiftliğinde' yaşananlar fel-safenin kadim uyarısını, görünenle gerçek olanın aynı olmadığı, kulaklarımızı fısıldıyor.

Üniversite kendini şirketleşme ve piyasaya açma işine iyice kaptırması gözüküyor. Kadim şeriatçılık-terakkilik ikilemine sıkıştırılarak YÖK ve AKP arasındaki kayıçı dövüşünün ardına gizlenmeye çalışılan, Üniversite A.Ş.'nin patronunun kim olacağı meselesidir. Öyle görünüyor ki bu süreç henüz sonlanmış değil. Ama taraflar temkinli. AKP geri çekilmiş gibi duruyor. Ama sadece görünürde. Muhafazakar demokratlarımız sergiledikleri politik esneklik kabiliyetiyle gerçek anlamıyla Milli Görüş geleneği ve onun açık çatışmacı tavrından kopuşmuş görünüyor.

Muasırlaşma ve terakkinin öncüsü ve sözcüsü olmuş cumhuriyet üniversiteleri bu görevini tamamlamış olsa gerek ki artık uluslararası ekonomik ve siyasal anlaşmalar paralelinde sanayi ile işbirliği, doğru ifadesiyle ticarileşme politikaları üzerinden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Gazetelerin manşetlerine kadar taşan bu ticarileşme süreci kimilerince alkışlarla karşılanırken bizim için bilimin metalaşmasını ve üniversitenin ticarileştirilmesi anlamına geliyor.

Üniversitelerde yaşanan soruşturma furyasını

Demokrat Başkan Teziç ÖTK'larla yemek yerken, diğer yanda soruşturmalarda öğrenci kıyımı sürüyor.

Amerikan emperyalizmi ya da yeni adıyla İmparatorluğun dünyayı kendi için güvenli bir mekan haline getirme çabası doğrultusunda giriştiği saldırganlık politikasına benzetebiliriz. Üniversitenin ticarileştirilmesi sürecinin tkayıcılarından biri olan ya da olması gereken devrimci muhalefeti tasfiye etmek için hükümet-YÖK-polis-Üniversite uzlaşma içinde çalışıyorlar.

Teziç başkan YÖK şampiyon!

Sezer cumhurbaşkanlığı süresince alışlagelmediği bir biçimde hukuk üzerinde ısrarla durarak kamuoyunda belli beklentilerin oluşmasına sebep oldu. Bu beklenti siyaset adamlarının alayının tüccar ve sanayici kimliği ile ortaya çıktığı bir ülke için anlaşılabilir bir şey değil. Devlet geleneğinin ağırlığına bir de 'derin'liği eklenince siyasete katılımı kalımsal olarak belirlenmiş, politikliği parmağına sürülen mürekkebin kalıcılığı kadar olan seçmen kitlesinin yaşadığı algısal kriz uzun sürmedi. Her şey yolunda!

Sezer reis-i cumhurbaşkanının ilk günlerinde ayağının tozuyla yaptığı YÖK atamalarıyla kamuoyunda, özellikle sol kemalist kesimde, bir hoşnutsuzluk yaratmış ve bu kesimleri bir beklenti içine sokmuştu. Türkan Saylan, Alpaslan Işık, Aysel Çelikel gibi YÖK'e muhalif kimlikleriyle tanınan isimlerin YÖK'e atanması yalnızca YÖK'ü meşrulaştırma ve içerden bir müdahale sinyalinin dışında

herhangi bir çözücü niyet taşımadığı, daha sonra bu listeye yeni isimlerin eklenerek genişletilmesiyle de anlaşılabilir olmalıdır. Görünüşteki bu müdahale bugün Erdoğan Teziç'in YÖK Başkanlığı'na atanmasıyla son noktasına vardı. Bu atama aylardır süren muğlak YÖK tartışmasını bir süreliğine de olsa rafa kaldırdı. Teziç, kısa bir ısınma turunun ardından açıkladı: YÖK korunmalı! Çünkü YÖK 'yerleşmiş' bir 'kurum'muş!

AKP, Acil Eylem Planı'nı afelecele her alanda uygulamaya çalışırken sol bir toplumsal muhalefetle karşı karşıya gelmeden, Devlet'in kendisiyle hakim statükoyla çatışmak durumuna kaldı. AKP gündeme getirdiği yasa tasarılarıyla yeni muhafazakarlık olarak tanımladığı paradigmanın ne mene bir şey olduğunu açıkça ortaya koyuyor.

Klasik bir başlıktır: yeni dönem ve görevlerimiz. Oysa görünen o ki öğrenci hareketi ne yeni dönemi doğru dürüst tarif edebilmiş, ne de bu yeni dönemi imvelendirecek görevlerin altına girebilmeyi başarmıştır.

Soruşturmalar karşısında gelişen öğrenci muhalefeti bir meşruluk zemini yakalamak üzereken durumun vahametini kavrayamayan çeşitli öğrenci gruplarının 'militanlaşma' çabası hem çalışmanın meşruluk zemini kırmış hem de gündemi değiştirmiştir. Her fırsatta üniversite bileşenlerinden, (öğretim üyeleri, öğrenciler, çalışanlar) dem vuran muhalif öğrenciler kendileri için yaşamsal bir mesele olan soruşturmalarda konusunda meramını anlatmada ve kamuoyu oluşturmada basiretsiz kaldı.

Muhallif öğrenciler YÖK'ü, hukuk dışı zorbalıklarla, kendileri için yakıcı ve güncel olan, zeminde, rektörlere laiklik, anti-laiklik karşıtlığından kaynaklı bir sigorta, güvence olarak değerlendirmiyor. Her iki zeminde sorunu sınırlamakta ve sahici bir tartışmayı engellemektedir. Bugün öğrenci hareketi bütünsel ve sahici bir hareket yaratma görevi ile karşı karşıyadır.

Son söz

Geçtiğimiz yaz 550. yılını kutladı İstanbul Üniversitesi. Ne tarih ama! Üniversitenin muhtelif yerlerinde bir söz asılı durur: 'İstanbul Üniversiteli olmak ayrıcalıktır'. Evet, kavgamın en yoğun olduğu ve olacağı bir üniversite olması bakımından İstanbul Üniversiteli olmak her zaman bir ayrıcalık olmuştur bizim için.

Üniversite mi, DGM mi?

Toplumsal muhalefetin gerileyişi ve buna bağlı olarak bu muhalefetin önemli bir bileşeni olan öğrenci hareketindeki durgunluk ve geri çekilme süreci hükümet-polis ve üniversite yönetimi tarafından ivedi bir tasfiye sürecine çevrilmiş durumda. Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde özellikle de İstanbul Üniversitesi'nde aylardır süren, dur durak bilmeden yenilerinin de eklenmesiyle 500 çıkan soruşturmalarda öğrenci hareketini ciddi anlamda köşeye sıkıştırdı.

Üniversiteler soruşturmaları polis teşkilatının hazırladığı raporlar üzerinden açıyor ama gerekçe ve dayanaklar YÖK yönetmeliğinden. Bu öyle bir yönetmelik ki okulda şarkı söylemek, bir müzik aleti çalmaktan yardım yataklığa, örgüt üyeliğine kadar tüm ayrıntıları içeriyor. Herhangi bir yargı kararıyla sabitlenmiş ve fiiliyata bulunmayan 'olası' bir

eylemin bile cezalandırılma yetkisi var. Önemli olan testiyi kırmadan önce cezalandırılmak, iyi niyetli bir tedbir. Bunu polisin ve okulun ailelere gönderdiği mektuplardan da anlıyoruz.

Adeta ikinci bir anayasa! Hem de ülkenin anayasasına aykırı bir anayasa. Anayasa tarafından 'güvence' altına alınmış pek çok hak üzerinde tasarrufta bulunma yetkisini kendinde gören, gücünü bileşenlerinden alan bir ucube. Buna karşın bir anayasa profesörü olan YÖK Başkanı Teziç'in çoğulcu demokrasi havariliği erken bitti. Teziç'in vardığı sonuç: YÖK değiştirilemez!

Soruşturmalar polisin hazırlayıp üniversiteye yoladığı raporlar üzerinden açılıyor. Cezasız sonuçlanan soruşturma yok. Cezalar okuldan iki dönem uzaklaştırmaktan, yüksek öğretim kurumundan çıkarmaya kadar gidiyor. Yüksek öğretim kurumun-

Anayasa profesörü YÖK Başkanı'nın katilimci demokrasi havariliği erken bitti. Teziç'in vardığı sonuç: YÖK değiştirilemez!

dan çıkarılmak ise YÖK'ün düzenlediği herhangi bir sınavı girememek anlamına geliyor. Verilen cezalara karşı yargı yollarını kullanan öğrenciler genellikle açtıkları davaları kazansalar da bu süreçte burslarının kesilmesi, yurttan çıkarılma, ders ve sınavlarına girememek gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

YÖK, üniversitenin, bilimin, bilim insanının, öğrencinin ve bütünüyle toplumun üzerinde 12 Eylül faşizminin inşa ettiği denetim ve disiplin mekanizmasının formu, taşıyıcısı ve yeniden üreticisi oldu. Otoriter ve zorba karakteri YÖK'ün asıl ideolojisini gizlemiş, YÖK'ün faşizan maskesinin ardında 12 Eylül rejiminin Türkiye'de tesis etmeye yöneldiği neo-liberal politikalarla entegrasyon sürecinin üniversitedeki kurucu, kollayıcı gücü olduğu ancak yeni gündeme gelmiştir.

Alemdaroğlu'nu da soruştururlar

Öğrenci ve öğretim üyelerine açtığı soruşturmalar, katıldığı toplantılarda estirdiği terör havası ve çalınmış tezleriyle İstanbul Üniversitesi'ni kendi arkabahçesine çeviren rektör Kemal Alemdaroğlu hakkında soruşturma başlatıldı. Soruşturma konusu ise "Atatürk'e hakaret!". Kemal Alemdaroğlu 10 Kasım'da ADKP'ilerle girdiği dalaş sonucu, sınırlanarak üzerinde Atatürk resmi bulunan dergi ve afişleri yırtıp atmıştı. Bu davranışı sonucunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başlattığı hazırlık tahkikatı gereği Alemdaroğlu savcılığa ifade verecek. Dava açıldığı taktirde Alemdaroğlu, Atatürk'e hakarettten 1'den 3 yıla hapis cezası istemiyle yargılanabilecek. Kanımızca Rektör Kemal Alemdaroğlu, uğrayabileceği en büyük hakarettin bu olduğunu düşünüyor. Öyle ki bunun yerine 100 tane çalınmış tez yayımlasa ona bu kadar dokunmazdı.

Parana göre eğitim!

Mersin Üniversitesi öğrencileri olarak diğer üniversitelerde okuyan tüm öğrencileri selamlıyoruz. Eğitim koşullarının her geçen gün zorlaştırıldığı Türkiye'de, biz öğrenciler her yeni öğretim yılına, har(ı)ç parasından temel eğitim masraflarına, barınma sorunundan geçim derdine kadar birçok soruna mücadele ederek başlamak zorunda kalıyoruz. Bu yetmezmiş gibi başımıza geçen her hükümet, anayasal bir hak olan ve eskilerde sosyal devlet anlayışı çerçevesinde parasız sunulan eğitim hakkımızı elimizden almak için sermayeyle birlikte yeni politikaları yaşama geçirmeye çalışıyor. YÖK'le başlanan süreç bugün Üniversite A.Ş. Yasası ile kalıcılaştırılmak isten-

yor. Diğer cephede ise Kamu Yönetimi Reformu Temel Kanunu ile daha kapsamlı bir saldırıyla devam etmektedir. YÖK Yasası olarak sunulan Üniversite A.Ş. Yasası üniversiteleri sermaye peşkeş çekerken, Kamu reformu adıyla kamu hizmetlerinin büyük bir kısmı ticarileştirilmek istenmektedir. Bizler Mersin'de öncelikli olarak sermaye ve sözcüsü hükümetin saldırılarına karşı, yasaların ne-ler getireceğinden (götüreceklerinden) bilhaber olan öğrencilerle tartışma ortamları oluşturarak gündemimize girmesine yönelik çalışmalar yürütüyoruz. Tartışmaların yanı sıra daha geniş düzeylerde bir araya gelebilme ve bilgi düzeyini artırma-ya yönelik üniversite dışında bir

panel organize ettik. Giderek artan sayıda öğrenciyle bir araya geliyoruz, bu konunun, üniversite içerisinde daha geniş bir düzlemde nasıl gündem yaratabiliriz üzerine tartışmalarla şekilleniyor.

Bu gündemle ilgili ikinci yarıyıl da bir dizi etkinlik ve eylemlilikle Mersin'den konunun muhatapları ve en çok etkilenecekler olarak ses vermeye çalışacağız. Kendi sözcümüzü gündeme sokmak bizim elimizde. En kısa zamanda sesimizi yükseltmezsek çok yakında (hem de tahmin ettiğimizden de kısa zamanda) eğitim ve bilim üretme hakkımız elimizden alınmış olacak. Mersin Üniversitesi öğrencileri olarak bizler bu çalışmaların tüm üniversitelerde başlatıldığı ölçüde başarılı olacağımızı söylüyoruz. Seslerimizi birleştirelim...

Vakıf üniversiteleri birleşti

Öğrenciler can derdinde, Vakıflar mat derdinde. Üniversite A.Ş. yasası çıkarılmanın eşğine gelmişken sermaye kesimi güçlerini birleştiriyor. Vakıf Üniversiteleri Birliği kuruldu. Birliğin amacı, vakıf üniversitelerinin çıkarılmaları tek çatı altında savunmak. 12 özel üniversitenin katılımıyla oluşan birliğün başkanlığına Maltepe Üniversitesi Mtevelli Heyeti Başkanı Ali Doğan Ünlü (ekonomist) getirildi. Ayrıca Başkan Ali Doğan Ünlü'nün, ilk açıklamasında, YÖK Yasa Tasarısını vakıf üniversiteleri açısından uygun bulmadıklarını söylemesi dikkate değer. Yasanın geçmesi durumunda eğitim alanının ticarileşecek, lyce piyasaya açılacak olması, kendilerini rahatsız etmiş samuraz. Birlik olayının esprisi, "sektör"e yeni aktörlerin girmesinin ve rekabetin kızışmasının önüne geçmek. Anlaşılan piyasadaki alanların daralması riskine karşı kendilerini güvenceye alma derdine düşmüşler. Onlara diyeceğimiz şudur: Teker teker değil birleşip de gelin!

Değişmez YÖK'ün değişen başkanı

ERDOĞAN TEZİÇ

YÖK savaşları Gürüz'ün tasfiyesiyle gündemin gerilerine bastırıldı. Artık hesaplar saman altından yürütülüyor. Usulca YÖK'te yeni bir statükonun oluşturulmasının hamleleri yapıyor. Hükümet ve sermayeyle işbirliği içinde, kamuoyunu "ürkütmemeye" dikkat göstererek yapılan operasyonun başında ise ak saçlı, demokrat Prof.Dr. Erdoğan Teziç bulunuyor. Bu kez oyunbozan rolünde ise patronluk sevdalısı rektörler var.

Tanık Can - Erkan Eköber

Aralık ayı içerisinde görev süresi biten Kemal Gürüz'ün yerine Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) başkanlığına getirilen Prof. Dr. Erdoğan Teziç, göreve başladığı ilk günden itibaren açıklama ve uygulamalarıyla alışılmadık dışında bir YÖK imajı oluşturuyor. Yıllardır antidemokratik, baskıcı uygulamalarıyla öğrencilerin ve öğretim üyelerinin kabusu haline gelen YÖK kabul mü değişti? Eğer bir değişim varsa değişimin yönü neresi? Yoksa devlet ricalinin Yükseköğretim bilenenlerine ve kamuoyuna karşı hazırladığı bir aldatmacaya mı karşı karşıyayız? Bu soruların cevaplarını, aynı anda farklı mekanlarda gelişen olayları izleyerek bulabiliriz. Bir yanda yeni YÖK başkanı demokrat imajını parlatırken; diğer yanda üniversite yönetiminin direktifleri doğrultusunda okullarına alınmayan öğrenciler.

"Bebek kucağında"

Yeni başkan Teziç, Kemal Gürüz'den görevi devralırken YÖK Yasa Tasarı, asıl adıyla Üniversite A.Ş. yasasını kast ederek, yasanın daha bebek olduğunu, geliştirilmesi gerektiğini ve Gürüz'ün çalışmalarının kendisine ışık tutacağını dile getirmişti. "Bebek kucağında" diyen yeni YÖK Başkanı'nun sözleri misyonuna da ışık tutuyor.

Üniversite A.Ş.'nin evrimi

Kamuoyuna ilk ciddi yansımaları rektörlerin Ecevit'e yürüyüşü ve sunduğu taleplerle gerçekleşen, daha sonra Gürüz başkanlığında hazırlanan taslakla gelişen Üniversite A.Ş. yasası, hükümetin değişmesiyle birlikte kadro ve çıkar savaşlarına konu oldu. AKP'li ipleri ellerine almak için Mumcu'yla atak yaptı, oluşturdukları yasayı tartışmaya açtılar ve Gürüz ekibini tasfiyeye girdiler. Statükocu kanatla, İslamcı liberaller çatışmasında yıpranan Mumcu yerini Hüseyin Çelik'e bıraktı. Bu arada Gürüz'ün görev süresi doldu. Sermaye, devlet ve hükümet, taze başkan Teziç'ten uzlaşma beklentisi içindeler. Teziç'e çok iş düşüyor en başta ise üniversitelerin ticarethaneleştirilmesi.

Cilalı katılım imajı

Teziç'in göreve gelmesiyle, lıyce istahı açılan kesimler, yenilenme, katılım, demokrasi kelimelerini ağızlarının suyunu akıta akıta sarfetmeye başladı. Artık yasa çıkmalı ve üniversite pastasına saldırmalıdır.

Demokrat Teziç ise yasayı tepki çekmeden çıkarmaya uğraşıyordu. Bir yandan ÜAK'ta pat-

ronluk budalası rektörlerle didişirken diğer yandan üniversitelerde özgürlük ve demokrasiyi savunagelmis öğretim üyesi dernekleri ve sendikalarla temas kuruyor. Ve üniversitenin "en hassas ögesi" öğrencilerle de ÖTK paravani altında görüşerek, imaj tazeliyor. Tabii Teziç'in ÖTK'larla yediği yemek kimi ÖTK savunucularını imrendirmedi değil. Ancak, ÖTK'ların öğrencileri temsil etmediği açık bir gerçektir. Bu tuzağa düşenler sadece ÖTK savunucuları da değil, yıllardır YÖK'den çekmiş olan öğretim üyesi dernekleri bile Teziç'e kısmi destek vermeye başladı.

Bu yasa geçmeyecek

Ankara'da katılımcılık oyunları oynanırken, Üniversite A.Ş. yasasının karşısında tehdit görülen öğrencilerin üniversitelerden dışlanması süreci yaşanıyor. Demek ki YÖK'ün katılım anlayışı değişmemiş: "Benim gibi düşünmüyorsan katılma."

Gazeteler üniversitelerde yaşanan soruşturma furiasının bilançosunu şöyle sunuyordu. (11 Ocak 04 Radikal 2) İstanbul Üniversitesi'nde dönem başından itibaren 100 öğrenciye 500 disiplin soruşturması açıldığı belirtiliyor; soruşturma sebebi olarak "ideolojik halay çekmek" gibi komik gerekçelerin de olduğu söyleniyordu. Aynı şekilde YTÜ'de açılış şenliğine katılan 68 öğrenciye, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde 30 öğrenciye, Çukurova ve Gazi Üniversitelerinde YÖK protestosuna katılma gerekçesiyle onlarca öğrenciye soruşturma açılıyor. Sirt'te,

Belediye Başkanı'nın oğlunun düğüne katılmak ve anadilde eğitim için dilekçe vermeyi düşünmek gibi gerekçelerle soruşturma açılarak gösterilen bu merkezi yönelim bize yeni YÖK Başkanı'nın samimiyetini göstermektedir.

Şimdi, üniversiteli sorumluluğu taşıyan öğrencilere düşen görev ne olursa olsun bu yasaya geçit vermemektir.

Yasa kimin çıkarma

Üniversite A.Ş. yasası büyük kavgalar kopardı. Ancak bu pastadan pay kapma kavgasıydı. Tartışmalar içinde üniversite öğrencileri, öğretim üyeleri değil sermayedarlar, ekonomistler, patronluk budalası rektörler söz aldı. Birbirlerini yediler şimdi yasa çıkana kadar uzlaşma içinde görünüyorlar.

Teziç en sert tartışmaları ÜAK'ta yaptı. Restleştiler. Rektörler YÖK'ü devreden çıkarmak üzere ÜAK'a kaydırmak ayrıca üniversiteyi şirketler gibi görmek ve yönetmek istiyorlar. Teziç ise buna sınır getiriyor statükoya bir müdahale aralığı bırakıyor. Şimdi iki kesim de uzlaşmış görünüyor, bozuntuya vermiyor. Ayrıca yasanın çıkmasıyla rektörler "girişimci üniversite" adıyla AR-GE faaliyetlerinden paralar kazanmak, KOBİ'lerle projeler geliştirmek, bilginin patentini almak... peşindeler.

AKP, Gürüz'ün tasfiyesinden sonra daha rahat oynuyor, derin devletle bir daha tartışmaya girme niyeti yok. Ayrıca YÖK değişmediği takdirde

(ki öyle görünüyor) hükümetle uyumlu bir ilişki yürütmesi işine gelir. (Zaten YÖK kurumu Tayip Erdoğan'ın halka karşı küstah ve düşmanca çıkışlarına benzer bir yapı taşımakta.) Teziç de hükümetle temas içinde olduğu sürece pek bir sorun görünmüyor. Meclis desteği yasanın çıması için önemli.

Böylece AKP "adil düzen" in ne olduğunu gösteriyor: Paralı eğitim, paralı sağlık... herşey paralı. İslami sermaye piyasaya açılmakta olan hizmet alanlarına saldırıyor, sağlıktan sonra şimdi eğitimden de pay istiyor.

Büyük sermaye ve KOBİ'ler ise yasa geçerse hem AR-GE faaliyetlerini ucuzlaştıracak yani kendi kurdukları yahut anlaştıkları üniversiteyle birlikte öğrenci emeğini sömürecek. Hem de eğitimin ticaretini yapacak, üniversitelere yatırımdan para kazanacak.

YÖK'ün yeni Başkanı Teziç "YÖK değişmez" dedi bile. Yasayı çıkarması gerekiyor. Bu süreci YÖK gibi merkezi bir aygıtla yürütmek çok daha işlevsel, 12 Eylül döneminin tescilli sopası YÖK şimdi Üniversite A.Ş. sinavına girecek. Hadi bakalım YÖK mü yaman biz mi?

Özelle Yasa üzerine tartışmalar, yorum savaşları ileri bir tarihe ertelenmiş gözüküyor. YÖK'ü de, sermayesi de, AKP'si de, ÜAK'ı da yasanın tarafında. Yok birbirinde farkları. Bir yandan da hançer birbirlerine biliyorlar, güçlerini topluyorlar.

Aksaçlı, demokrat Prof. Teziç

Boyalı basın Erdoğan Teziç'in demokrat olup olmadığını tartışsundur: 12 Eylül Anayasasını o mu yazmış ya da odasında solcuları saklamış mı? Teziç çoktan, üniversiteyi ticarethaneye çevirecek Üniversite A.Ş. Yasasını çıkarmaya girişti bile. Ve daha şimdiden "YÖK değişmez" dedi. Zaten Teziç demokrat bile olsa, ülkemiz statüko aygıtının nice demokratları tornasından geçirdiğini dün gibi hatırlarız. Statüko hastalığı ilk semptomlarını gösterdi. YÖK'ün yeni Başkanı bu oyunu sevmiş benziyor.

Ak saçlı, demokrat Prof. Teziç, ton ton Teziç, alim-i cihan olsa yine de YÖK'ün Başkanı. YÖK'ün başına peygamber de geçse o YÖK'ün başkanıdır. Üniversitellere nelere kadar olduğunu hatırlatalım.

**YÖK'e de, Teziç'e de HAYIR!
Bu yasa Meclis'ten geçmeyecek!**

Bilimsel pazarlık

Sermaye bilimi metaya dönüştürmek istiyor. Öğrencileri ise ucuz emek gücü olarak görüyor. Kabul edecek miyiz?

Tanık Can

Bilimin ve onun üretiminde yapı taşlarını oluşturan her türlü bilgi, iktidarların ekonomik çıkarları doğrultusunda metaya dönüştürülüyor. Son 30 yıllık süreç, savaş sonrası uygulanan sosyal devlet politikaları sonucu elde edilen kazanımların tek tek geri alındığı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. İçerisine girdiği yapısal krizden çıkış arayışı içerisinde neo liberal ekonomi egemen kapitalist zümreler, bu çerçevede tüm dünya siyasetini ve ekonomik yapısını belirleme hususunda her türlü iktidar araçlarını kullanarak, insanlık tarihinde görülmedik boyutta yabancılaşmayı ve yoksulluğu yaratmıştır.

70'lerin esnek üretim mantığı içerisinde çok hızlı bir gelişim gösteren hizmet sektörü, kar beklentisi içerisindeki sermayenin ağızını sulandıracak bir alan sunuyordu. Sosyal devlet politikaları çerçevesinde kamulaştırılan hizmet sektörü; bir dönemde özelleştirme politikalarıyla birlikte, zarar etmeye başlayan özel şirketlerin yeni kar alanları haline getirilmiştir. Şirket sahiplerinin kar güdüsü ve beklentisi içerisinde toplumsal kaygının

çok uzağına düşen kamusal hizmetler, metalaştırma mantığı içerisinde, bedeli ödendiği müddetçe faydalanılabilecek lüks hizmetlere dönüştü. Özellikle üzerinde durduğumuz eğitim ve sağlık alanında, bu mantık insanlık açısından çok ciddi sorunları ortaya çıkarıyor.

Liberal anlayış içerisinde, sermayenin uluslararası düzeyde rahatça dolaşımını sağlayacak politikalar, IMF, Dünya Bankası gibi sermayenin uluslararası finans kurumları tarafından çevre ülkelere dayatılarak, bu kurumların, mevcut tablo-

nu ortaya çıkmasında başrolü almasını sağlamıştır.

Ticarileştirme ve özelleştirme politikası çerçevesinde adım adım yaşama geçirilen paralılaştırma sürecinin, eğitim kurumlarında ilk ve orta düzeydeki okullardan yükseköğretim kurumları olan üniversitelere kadar 80'lerle birlikte temellerinin atılmaya başlandığını görmekteyiz. Yine Kamu Yönetimi Reformu Yasa Tasarısı kapsamında dönüşümün üniversiteler boyutunu taşıyan "Yeni YÖK Yasa Tasarısı" tartışmalarına kadar vakif üni-

versitelerinin kurulması, harc uygulaması, üniversitelerin çeşitli birimlerinin (yemekhane, kantin, temizlik vb.) özelleştirilmesi, döner sermaye uygulamasının yaygınlaştırılması gibi yönelimlerle bu kurumlarda zemin yaratılmıştır. Şimdi ise bu süreç hızlandırılmak istenmektedir. Bunun için de en uygun siyasal iktidar olanağı elde edilerek, AKP üzerinden belirtilen yasaların hızlı ve kesin bir şekilde çıkartılmasına yönelik IMF ve Dünya Bankası tarafından baskı yapılmaktadır. Tabii tespitimizin burasında mevcut vakıf üniversiteleri gibi bu "piyasaya" hal hazırda yatırım yapmış sermaye kesimleri (Koçlar, Sabancılar, Kadir Haslar, Doğanlar ve envayi çeşit KOBİ'ler) ve artık piyasa kurallarıyla davranacak devlet üniversitelerinin ellerini oluşturan patron aday rektörlerimizi atlamıyoruz.

Bir dönem AKP ve YÖK'ü karşı karşıya getiren Yeni YÖK Yasa Tasarısı tartışmalarında ideolojik bir ayırmadan çok, Türkiye'deki statükocu devlet anlayışının iktidar kaygısını görebilmekteyiz. Dikkat edilirse yasanın önemli bir kısmını oluşturan liberal bölümlere ilişkin ne ordu

mensupları, ne YÖK Başkanı, ne de rektörler tek kelime etmişlerdir. Tartışmaların merkezinde çok fazla ön plana çıkan önceki YÖK Başkanı Kemal Gürüz'ün görev süresinin biterek yerine daha ilimci, daha uzlaşmacı görünen Erdoğan Teziç'in getirilmesi, bu yasayı fazla tepki çekmeden, tüm üniversite bilenenlerine ve kamuoyuna sındırıldığı izlenimiyle çıkarılmasının amaçlandığı göstermektedir.

Her türlü bilimsel üretimin kapitalist mantık içerisinde metaya dönüştürülmeye çalışıldığı günümüz koşullarında, üniversitelerin topluma ışık olacak kurumlar haline getirmek için başta üniversitenin asli unsurları olan öğrenciler ve öğretim görevlileri olmak üzere duyarlı tüm kesimlerin, sermaye savunucularına karşı insanlığı talep eden bir yerden bir mücadele yürütmek zorundadır. Unutmayalım ki bize zor gibi görünen her şey biz cesaret etmediğimiz sürece öyle kalmaya devam edecektir. İstisnalar, kaidelere dönüştürüldüğü müddetçe her alanda özgürleşme sağlanabilir.

GATS ticarileştirmedir !

1995'de Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasına kadar geçen sürede paralılaştırma politikasının rahatça yaşama geçmesi için uygun ortamın sağlandığını görmekteyiz. Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) kurulmasının ardından hazırlanan GATS (Hizmet Ticaret Genel Anlaşması), hizmet sektörünün liberal anlayış içerisinde nasıl dönüşüme uğratılacağı ve hangi hizmetlerin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini açıklayan uluslararası bir anlaşma olarak dünyanın pek çok ülkesine imzalatılmıştır. Türkiye'de bu anlaşmayı imzalamakta gecikmemiştir. Anlaşmanın 1996 yılında imzalanmasıyla Türkiye kamusal hizmetlerin yüzde 42'sini vaat ederek bu alanda ne kadar hevesli olduğunu göstermiştir. Dönemin iktidarı tarafından imzalanan bu anlaşma sonucunda kamusal alanlara yönelik özelleştirme kararlarının arttığını görmekteyiz.

Tarafsız bilim kimin tarafında?

XIX. yüzyılın sonunda bilimin kazandığı başarılarla, bilimcilik (scientism) kavramı ortaya çıktı. Bilimcilik, bilimsel bilgi dışında hiçbir bilgi türünü geçerli görmez ve bilimin insanoğlunun her türlü sorununu çözebilecek güçte olduğunu iddia eder.

Son günlerde bazı gazete haberlerinde genetik biliminin kimi sonuçlarına yönelik eleştirel yaklaşımlar göze çarpıyor. Yoksa artık bilimin saf ve tamamıyla insanlığın yararına olduğu iddiası eskisi gibi kabul edilmiyor mu?

20. yüzyıl fizikte çağa damgasını vuracak gelişmelerle başladı. Newton fiziği, izafiyet teorisi ve kuantum fiziği ile aşımış ve yepyeni kavramlar girmişti bilim dünyasına. Daha önce hayal edilemeyecek bilimsel gelişmeler gerçekleşmişti. Amerika, Avrupa'daki karmaşadan kaçan çok sayıda bilim insanına kucak açmış ve kendisini dünya güç dengeleri içinde en üste taşıyacak süreci başlatmıştı. 1950'li yıllarda DNA'nın zincir yapısı aydınlatıldı ve sonrasında 40-50 yılda genetik ve moleküler biyoloji alanında muazzam gelişmeler yaşandı.

Ama bu arada fiziğin parlak buluşları Hiroşima ve Nagazaki'de parlak felaketler ortaya çıkarmayı da ihmal etmiyordu. Nükleer enerji inanılmaz zararlarına yol açıyordu. Bilim, kapitalist sistemle elele verecek dünyayı ekolojik bir felakete doğru sürüklüyordu. Bu ve benzeri olaylar 'bilimin kötüye kullanılması' aşan sorunlara işaret ediyor.

Bir grup bilim insanı şu soruyu sormaya başlamıştı: Bizim yaptığımız buluşlar insanlığın yararına mı kullanılıyor? Laboratuvarlarda beyaz önlükleriyle kendilerini 'bilim'e adanmış insanlar bilimsel gelişmelerin mevcut sistem tarafından nasıl kullanıldığına dehşetle şahit oluyor ve bazen de buna kendileri de katılıyor. Peki bu gelişmelere karşı bilim insanları ne kadar müdahale edebildiler? Ne yazık ki, bu tür tepkiler bilim camiası içinde bile yeterince yankı bulmuyor. Çünkü bilimsel araştırma kurumları ve üniversiteler, sisteme göbektel bağlı ve ekonomik olarak bağımlı oldukları bu yapılar karşısında eleştirel bir tutum takınmaları da neredeyse imkansızdır.

Bilim ne kadar nesnel olabilir?

Gazete haberlerinde ya da bilim dergilerinde bilimsel gelişmelerin nasıl bir dille haber edildiği pek dikkatimizi çekmez. Genelde bilimadamları/kadınları bilimin tarafsız ve 'objektif' bir uğraş olduğunu vurgularlar.

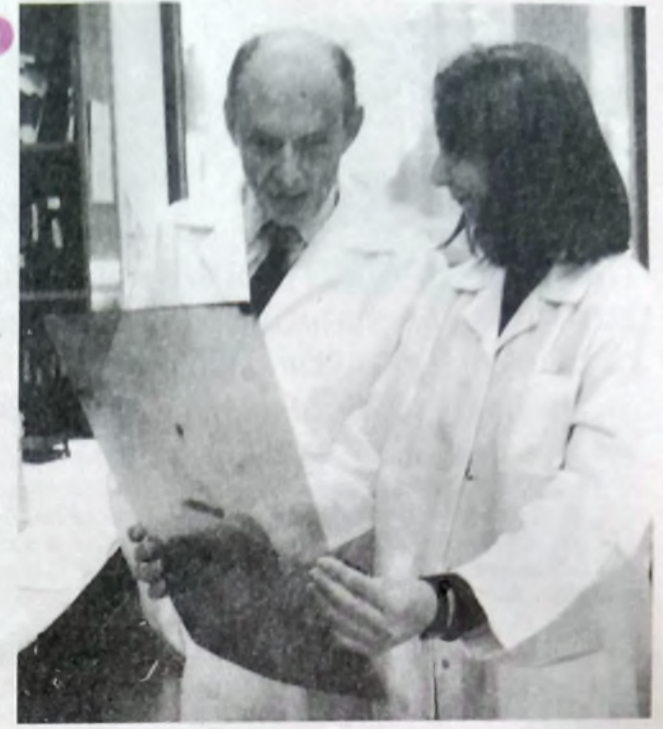
Popüler bilim dergileri (Bilim-Teknik, Focus vb.) çoğunlukla klonlama, genetik şifrenin çözülmesi, genlerin genetik olarak müdahaleye uğratılması gibi önemli konuları hep 'tarafsız' bir dille ve sanki ta-

mamen insanlığı kurtuluşu için yapılan keşiflermiş gibi aktarırlar. Böylece ortalama bir insan, bu haberlerden, bu çalışmaların yol açabileceği muhtemel ayrımcılık ve risklerden haberdar olsa da, bu sorunların 'iyi niyetli ve insanlığın yararı için çalışan bilim şirketleri' tarafından ortadan kaldırabileceği inancını da edinmiş olur.

Örneğin, Aralık ayında yapılan Lisansüstü Eğitim Sınavı'nda, paragraf sorularından biri genetik müdahalelerin açığa çözüm bulmayı ve bitkilerin hastalıklara daha dirençli hale getirilmesini sağladığını yine aynı 'tarafsız' dille savunuyordu.

Bilimin bu tarafsız tavrı nereden kaynaklanır?

XIX. yüzyılın sonunda bilimin kazandığı başarılarla, bilimcilik (scientism) kavramı ortaya çıktı. Bilimcilik, bilimsel bilgi dışında hiçbir bilgi türünü geçerli görmez ve bilimin insanoğlunun her türlü sorununu

Bilimciler yaptıklarının tarafsız ve 'objektif' olduğunu vurguluyorlar

çözebilecek güçte olduğunu iddia eder.

İşte bu inanış, bilimin sorgulanamaz ve bütün bilgilerin üzerinde olduğunu getirir. Bu da, bilimin attığı her adımın insanlığın yararına olduğu düşüncesini besler. Böylece büyük ilaç tekelleri, tohum tekelleri ya da genetik şifre patentleyicileri meşru bilim maskesi altında işlerine devam ederler.

Hastanede şefkatli gülümsemeleriyle hemşireler, kadına bu alanda biçilen rolünün göstergesidir.

Hemşirelik, sağlık hizmetleri denildiğinde akla gelen, toplumun her düzeyde, her yaşta, her ortamda hizmetlerine ihtiyacı duyduğu bir meslek grubudur. Bu meslek, gelişimi açısından olumlu sonuçlar elde etse de ülkemizde bu gelişiminin sürekliliğinin sağlanması yönünden ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Hemşirelik kaynağını insan gereksinimlerinden alan mesleklerden biri olduğundan, profesyonel anlamda olmasa da başlangı-

cı insanın var oluşuna kadar dayanır.

Toplumun gereksinimleri doğrultusunda şekillenen hemşirelik mesleği başlangıçtan beri kadınlara yüklenmiş toplumsal rol modellerin (bakım verme, şefkat gösterme, koruma... gibi) hasta bakımına uyarlanmasıyla bir kadın mesleği olarak başlamıştır. Toplumlardaki cinsiyet ayrımı tıp meslekleri içine büyük ölçüde girmiş ve özellikle hemşireliği son derece etkileyerek, gelişimini

Bir kadın mesleği(!): Hemşirelik

Cinsiyet ayrımı tıp meslekleri içine büyük ölçüde girmiş ve özellikle hemşireliği son derece etkileyerek, gelişimini engellemiştir. Kadının cinsiyetiyle belirlenen sosyal konumu ve rolleri hemşirelikle ilgili büyük ölçüde girmiş ve özellikle hemşireliği son derece etkileyerek, gelişimini engellemiştir. Kadının cinsiyetiyle belirlenen sosyal konumu ve rolleri hemşirelikle ilgili büyük ölçüde girmiş ve özellikle hemşireliği son derece etkileyerek, gelişimini engellemiştir.

Özlem Gassaloğlu

engellemiştir. Kadının cinsiyetiyle belirlenen sosyal konumu ve rolleri onun hemşirelik gibi bir mesleği yerine getirmesi için uygun bulunmuş. Kadının biyolojik özelliklerinin onun sosyal konumu üzerinde belirleyici tek etken olarak görülmesi, bağımlı, etkin kararlar vermesini gerektirmeyen rolleri üstlenmesi beklentisi hemşirelik mesleğinin de yapısını etkilemektedir. Kadının cinsiyetine dayalı olarak sosyal statüsünün düşük görülmesi doğal olarak hemşireliğin de sosyal statüsünün düşük görülmesine neden olmaktadır.

Bu durumun yanı sıra mesleğin statüsünün düşük olması; mesleki bilginin yeterli olmaması ve uygulamalarda standardizasyonun kurulmamış olması gibi içerik eksikliği de diğer faktörlerdir.

Hemşireliğin tanımı nedir?

Ülkemizdeki hemşirelik mesleğiyle ilgili farklı düzeydeki mevcut eğitim programları, lise ve üniversiteler bünyesinde lisans ve lisansüstü eğitim programlarıdır. Bu farklı eğitim programları hemşirelikle ilgili kav-

Kadının cinsiyetine dayalı olarak sosyal statüsünün düşük görülmesi, doğal olarak hemşireliğin de sosyal statüsünün düşük görülmesine neden olmaktadır.

ramları meslek üyelerince farklı algılanmasına ve uygulamalarda da farklılıklara neden olmaktadır.

Bu farklılıkların ortadan kaldırıl-

ması ve mesleği temsil eden standartların geliştirilmesinin ilk basamağı olan mesleki bir tanımlama; mesleki bilgi eksikliğinin giderilmesi, kuvvetli bilimsel bir taban ve teorik çerçevenin oluşturulmasında çok önemlidir.

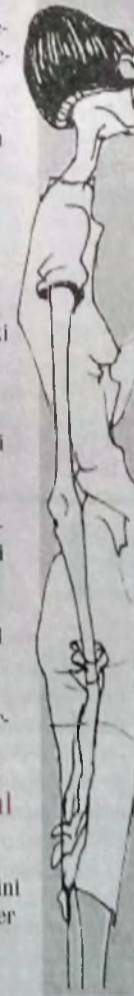
Toplumun her kesiminden kişinin sağlığını koruma ve iyileştirmeye yönelik işlevler ile kişiyi, fiziksel, emosyonel ve sosyal yönden bir bütün olarak ele alan holistik bir yaklaşım, işten çok bireyi merkeze alan nitelikli, bilimsel bir hemşirelik sürecini etkin kılmadaki sorunların, çözümünde öncelikle meslek üyelerine önemli sorumluluklar düşmektedir.

Öncü hemşire kuramcılardan biri olan Ernestine Wiedenbach hemşireliğin meslek felsefesinin hemşirenin inançlarını geliştiren, hemşireyi motive eden, yaptığı işle ilgili ve düşüncelerine yol gösteren bir yaşam şekli olduğunu vurgular.

Nitelikli olarak yetmiş, bilimsel çalışmaların, uygulamaların araştırma verilerine dayandırılan, meslek felsefesini benimseyen, bir-

eye maksimum hemşirelik hizmetini sunabilecek profesyonel hemşireler bir toplumun sağlık düzeyinin en önemli kriterlerdir.

Hemşirelikle ilgili ortak tanımlar

- > Bireyin tüm ekolojik çevresi içinde fiziksel, psikolojik ve sosyal özellikleriyle bir bütün olarak ele alınması,
- > Açık iletişim ve iyi kişilerarası ilişkilerin gerekliliği,
- > Hemşireliğin hem bilim, hem sanat oluşu,
- > Güvenlik, iyilik hali ve kurumunun birincil amaç olduğu,
- > Sağlık ve hastalıkla ilgili deneyimleri karşısında, bireyin kendi bütünlüğünü koruyup, ona rehberlik etmenin bir hemşirelik sorumluluğu olduğu,
- > Ekip çalışmasının gerekliliği, hemşirenin diğer üyeler ilişkilerinin niteliği,
- > Hemşireliğin kendi mesleki gelişimi için meslek üyelerine düşen sorumluluklar,
- > Hemşirelik uygulamasının bilimsel bir yöntemle (Hemşirelik süreci-Nursing Process) yerine getirilebileceği.

Hemşireliği yukarıda tespitler çerçevesinde tanımladığımızda bireyi-aley-toplumu merkezine alan, etkinliklerini bir ekip içerisinde gerçekleştiren meslek olduğu görülmektedir.

Çin 2004'te de uzayda

2003 yılı içerisinde uzaya insanlı araç gönderen Çin'in, 2004 yılında da uzaya 3 uydur fırlatacağı açıklandı. Basındaki haberlere göre, Çin'in 2004 yılındaki uzay çalışmaları için 2 milyar yuan (352 trilyon TL) harcancak. Bu rakamın uzay çalışmalarındaki personele ödenen maaşları içermediği bildirildi.

Çin Devlet Başkanı Sun, Çin ile Brezilya arasında, 2005 ve 2006 yıllarında fırlatılacak kaynaklar uydusu ve çok amaç-

lı küçük uydular için çalışmaların sürdüğünü ifade etti. Çinli yetkililer, uydulardan birinin, Pakistan, Güney Kore, İran, Bangladeş ve diğer Asya ülkelerindeki felaketleri izleme ve bilimsel araştırmalar için kullanılacağını kaydetti.

ABD'li, Rus ve Çinli bilim adamlarını birbirlerine bağlayacak (Kıtalararası Bilim Ağı: GLORIAD) süper hızlı yeni bilgisayar şebekesinin devreye girdiği bildirildi.

Dünya bitti şimdi sıra Mars'ta mı?

Bush'un "yeni vizyon" adımı taktığı uzay araştırmaları kapsamında en geç 2015 yılında Ay'a yeniden astronot yollanmasını öngörüyor. Bush bu görev için NASA'nın 12 milyar dolar bütçe tahsis edeceğini açıkladı. Bush uzay araştırmalarını koordine etmek amacıyla bir komisyon kurdu ve başına Hava Kuvvetleri eski Komutanı Pete Aldridge'yi atadı. Aldridge aynı za-

manda ABD ordusunun en büyük silah partneri Lockheed Martin'ın da yönetim kurulu üyesi.

Çevre İçin Küresel Hareket Merkezi başkanı Alice Slater Bush'un uzay araştırmaları planının arkasında bilimsel hedefler olmadığını savundu. Slater planı "Bush'un uzay araştırmaları silahlanma yarışını uzaya taşıyacak" şeklinde eleştirdi.

Askeri stratejistler Bush'un uzay araştırmaları planlarını acele ettiren faktörün Çin'in 2003 yılında uzaya insan gönderme başarısını görüyor. Uzmanlar, Çin'in bu alanda gelişmeye başlamasının ABD'nin tartışılmaz üstünlüğünü sarstığını ve bu nedenle Bush'un ABD'yi uzay yarışında öne geçirmek için harekete geçtiği şeklinde yorumluyorlar.

Modern toplumda birey ve depresyon

Operasyon başarıyla sonuçlandı! Modern insanın yaşantısı, başarılı operasyonlar toplamıdır. Yaşam, bireyin başarısı üzerine kurgulanmıştır. Ameliyat masasındaki hasta ile bilimle, aletlerle donatılmış cerrah bir ve aynı kişidir.

Psikolog Aysen Bulduk

Dört soğuk duvarla çevrili olan ameliyathanede iki seçenek vardır. Birey başarısız olacak ve ameliyat masasında kalacak ya da başarılı olacak ve alkışlar, arasında bir sonraki basamağa yükselecek yeni bir mücadelede hazırlanacak.

"Kalbin gibi beyaz olan bu sayfayı bana ayırdığın için teşekkür eder, yaşamın sarp ve dikenli yollarında sana başarılar dilerim, canım arkadaşım."

Yaşamın "sarp ve dikenli" bir yoldan ibaret olduğu, ilkokul yıllarının hatıra defterlerinde kayıtlara geçmiş ve zihinlere kazınmıştır.

Yaşam basamaklardan oluşmuştur var sayılır. Basamaklar başarıyla adımlanır. Yaşamın amacı yükselmektir. Basamakları hızlı hızlı, koşar adım çıkmak önerilir, basamakları güvenli ve sağlam adımlarla çıkmak övülür, belli bir yüksekliğe ulaşıldığında dönüp geriye bakmak, kalan basamaklar için ince hesaplar yapmak önerilir. Basamakları yalnız başına tırmanmak, kimsenin yardımına ihtiyaç duymamak en övgüye değer olamandır. Zorlukları sevmek, cesaretle ileriye atılmak, buna rağmen soğukkanlı ve hesaplı, mantıklı olabilmek, yorulmamak, ümitsizliğe kapılmamak, hep çaba harcamak, daha çok, haydi biraz daha çok çaba harcamak!..

Kim olarak uyanıyorsunuz?

Bütün bunlar ve benzerleri daha ilkokul çağında öğrenmemiz gereken anahtar sözcüklerdir. Bunca çabaya rağmen ulaşılan son basamak değersizdir, küçümsenir. Ulaşılan son basamak -yaşlılıktır- Modern toplum yaşlılıktan korkar. Görkemli ve alkışa değer tırmanma yılları geride kalmıştır. Yükselmeye ve başarıya üstüne kurgulanmış yaşantıda yaşlılık acınası ve utanç verici bir durumdur.

Yaşam basamaklara ve alanlara bölünmüştür. Birey için, basamaklar ve yapay alanlarla bölük pörçük edilen yaşantısında bütünü algılamak güçtür. Ortalama yetişkin bireyin özel ya-

şantısı, başarılı bir aşk yaşantısı, başarılı bir evlilik, başarılı bir alışveriş, başarılı bir anne, başarılı bir sanat eseri, başarılı bir komedi ya da başarılı bir ölüm! Ameliyat başarıyla sonuçlandı.

Parçalara ve basamaklara bölünmüş yaşam, BİREY'in yükselişi içindir. Başarı, bireyin başarısı, başarısızlık, bireyin başarısızlığıdır. Herkes kendi basamağında sorumludur. Bir sonraki basamağa geçip geçemeye özgürlüğüne sahiptir. Bulunduğu basamakta sığıracak en yükseğe konmak ya da bir an gözlerini kapatarak yuvarlanıp en dibi boylamak arasında seçim yapabilir. Sonsuza dek tek ayak üstünde aynı basamakta beklemeye karar verebilir. Özgürlük sınırsızdır, yalnızlık sınırsızdır! Her birey kendi basamaklarıyla çok çok meşguldür. Zaman zaman, tırmanırken el ele olmak hayal edilir. "Elini ver, birlikte sıçrayalım!" "Elimden tut, yükselmeme yardım et!" en baştan çıkarıcı tekliflerdir. "Birlikte aşağıya doğru yuvarlanıp dibi bulalım" ayrıklığa özenilen gençlik yıllarında teklif edilebilir. Daha sonraki yıllar da korkutucudur. "Elini ver ve hep aynı basamakta kalalım, herkes tırmanırken biz hep burada kalalım" Böyle bir teklif utanç vericidir.

İlişkilerin öncelikle bireyin yükselişine yardımcı olması gerekmektedir. Herhangi bir ilişki için fazlaca çaba harcamak, yükselmek için ihtiyacımız olan enerjiyi bir değerinin elini bırakmamak için tüketmeyi göze almak, birkaç basamak gerilemeyi ya da artık basamaklarla yaşamamayı aklımızdan geçirmek fazlasıyla romantik, çağdışı ve komiktir. Zamanımızı ve enerjimizi nasıl kullanacağımızı en iyi biçimde planlayabilmek yaşamak oyununda

başarımızın sırrıdır. Başarı motivasyonu sağlıklı bireyin -modern toplumun sağlık anlayışında- birincil özelliği iken, başarı motivasyonumuz olumsuz etkileyecek ilişkiler yaşamayı göze almak psikolojik terapiye ihtiyacımız olduğunun belirtisi sayılır.

Teklif ne olursa olsun öyle ya da böyle el ele olmak hayali genelde uzun sürmez. Yaşam bu kadar sarp ve dikenli, böyle basamak basamak ve oda oda paramparça edilmiş, bireysellik bunca yüceltilmiş ve birey bunca sınırlanmış iken bütün iyi niyetimize karşın sürmez. Modern toplumda bireyin yazgısı yalnızlıktır. Yaşamak bireysel bir uğraştır. Ve birey yalnızdır. Basamakları "O" tırmanacaktır. Basamaklar onun basamaklarıdır. İzleyicileri olması yalnızlığın acı veren sonuçlarını hafifletir. Alkışları, övgüleri, yergi ve yargıları, kibarca yapılan ya da şiddete dönüşen müdahaleleri elinden geldiğince göğüsleyerek yoluna devam edecektir. İzleyicisiz kalmak ise ölümcüldür. Birey, izleyicisiz kaldığında, alkışlanacak veya yargılanacak

birşey sunamayacak duruma geldiğinde yaşamın anlamı yavaş yavaş silinmeye, belirsizleşmeye başlar. Bazen izleyiciler hala oradadır ama alkışlar aniden kesilmiştir ya da yargılar göğüslenemeyecek kadar ağırdır. Bu durum birey için kaygı ve utanç vericidir.

Her şey anlamsız mı?

Bazen her şeyden, onca çabadan onca tırmanıştan geriye sadece iki cümle kalır: "Her şey anlamsız!", "Hepsi benim suçum!" Psikiyatri kliniklerinin vazgeçilmez replikleri. Yüzler, ses tonları, yaşam öyküleri değişir, olan bitenden çıkan sonuç değişmez: "Anlamsız! Ve ben yine

Her depresyon yeni bir yaşam için bir şans sayılır biliyor musun?

Yeter ki yarın için gücün olsun. O gücü bulacaksın.

de suçluyum, çok suçlu!"

Peki nedir senin suçun? Böylesi bir kurguda sen ne kadar suçlu olabilirsin? Öyle ya! Bu senin yazgın. Sen her şeyden sorumlusun, sen O'sun, Birey... Modern toplumun yapı taşı. Herşey senin için ve herşey sonuçta senin suçun! Oyunu bozup, ölmek bile senin suçun. Çünkü "...Nedensiz ölüm yoktur; ölen ya yaşam içtiği için, ya spor yapmadığı için, ya hastalıklara karşı gerekli önlemleri almadığı için ya da karşıdan karşıya geçerken sağına soluna bakmadığı için ölmüştür. SUÇLUDUR!..." (Zygmunt Bauman. Ölümlülük, ölümsüzlük ve diğer hayat stratejileri)

Şimdi seni ikna edebilmek!

Hiç biri senin suçun değildi ve inan yine de bir anlamı var! Acı çekiyorsun ve yine de oyunu böyle çılgınca bozabildiğin için şanslı sayılırsın. En azından şunu sağladın; yarın senin için yeni bir gün olacak. Her depresyon yeni bir yaşam için bir şans sayılır biliyor musun? Yeter ki yarın için gücün olsun. O gücü bulacaksın. Sana yardım etmelerine izin ver, evet gerekiyorsa ilacını alacaksın, elimi tut ve dinlen biraz, dinlen biraz... Buna hakkın var.

Depresyonun belirtileri

- Değersizlik duygusu, kendini değersiz ve küçük görme
- Suçluluk duygusu
- Karamsarlık, umutsuzluk, anlamsızlık duygusu
- İlgisizlik, isteksizlik, dikkatini yoğunlaştırılmama
- Ölüm ve intihar düşünceleri/Belirtiler:
- Sık sık ve sebepsiz ağlamalar
- Uyku ve yemek yeme problemleri vb.

Karmaşıklık;
Düzensiz duyarlı
insan davranışları
dinamiğini anlamada
yeni bir paradigma
arayışı - II

Gediz Akdeniz

İstanbul Üniversitesi Fizik Bölümü
London School of Economics and Political Science CPSSS
www.gedizakdeniz.com

Redüksiyonist bilim (indirgemeci bilim) temelde bölme ve parçalarına ayırma stratejisidir. Bir olayın görülmesi istenen davranışların anlamak için olayı ampirist olarak ideal bir yapıya indirgemeye yeterli olacak kadar parçalarına ayırır. Ve böylece bu parçaların etkinliklerini kontrol ederek olayı öngörmeye çalışır. Bu amaç için de sonsuz küçükler matematiği (calculus, entegral ve diferansiyel hesap) teknoloji geliştirilmiştir. Bu teknoloji ile donanmış indirgemeci bilim özellikle ideal sistemlerin fizik ve kimya yasalarını bulmada kayda değer bir şekilde çalışmıştır. Örneğin atom altı fizik yasalarının ve atomik mertebede kimya yasalarının anlaşılması yanında kozmolojik mertebede evrenin standart oluşum modeli (Büyük Patlama Modeli) de temel taneciklerle ifade edilebilmiştir. Bazı özel durumlarda biyolojide (moleküller) de iyi sonuçlar vermeye olan indirgemeci bilim stratejisi ile elde edilen bu başarılar metafizik olarak lineerci, toparlayıcı, pragmatik, ampirist ve analitik düşüncenin gelişmesine de neden olmuştur. Bu lineerci ve analitik yaklaşımın sınırlanmış durumları, karmaşık organizmalara, eko-sistemlere, organizasyonlara ve topluluklara, küresel ekolojik değişimlere ve sosyal sistemlere uygulanmıştır. Ancak son yıllarda, özellikle bilgisayarların ortaya çıkması ile, bu düşüncenin sınırlanmış durumlarının bile, bırakalım sosyal sistemlere, doğal hayata uygulandığında epistemolojik hatalar getirdiği görülmüştür. Özellikle global ekolojik çevrimlerde küçük değişimlerin önemli oluşumlarına neden olabileceği anlaşılmıştır.

Karmaşıklık sıralamasında canlı bir organizmadan önce gelen biyolojinin temel yasalarının, fizik ve kimya yasalarına bağlı durumda olduklarını, ama onların aynı zamanda çok engin fazladan bilgilere bağlı olduklarını ve bu bilgilerin ampirik olarak değil, rastlantusal olarak ortaya çıktıklarını biliyoruz. Yani lineerci ve analitik düşüncenin kapsamı alanı, bir sistemi veya bir olayı ideal bir yapıda görmek istemek de göremedikçe, sistem veya olay bize göre karmaşıklaştıkça azalır ve içinde yaşadığımız doğal hayata doğru da kaybolur. Doğal hayat öylesine karışık ki atom altı parçacıklarla, atomlarla, DNA molekülleri ile açıklanamamaktadırlar. Karmaşıklık sıralaması sonunda davranışları ile en karmaşık canlı olan insana ve onun da bir dinamik olarak yer aldığı eko-sosyal sistemlere dayanır. Bu nedenler ile son yıllarda doğal hayatı ve sosyal sistemleri indirgemeci bilimden bağımsız olabilecek (kalabilecek) yeni bir düşünce ile anlama çalışmaları başlamıştır.

Karmaşık sistemleri ve olayları anlamak için sistematiksel bir alternatif metot geliştirilme arayışları yeni değildir. 19. yüzyılın sonlarına doğru Fransız matematikçisi ve teorik fizikçisi Henri Poincare üç cisim problemini (ay, güneş ve dünya) ifade eden lineer olmayan hareket denkleminin (indirgemeci bilim teknoloji ile yazılmı olan) başlangıç koşullarına bağlı olarak öngörülemez acayip dinamikler ortaya koymasından kausun köklerini fark etmiştir. O yılların hemen sonrası üç cisim probleminde bile öngörülemez acayip oluşumların anlaşılması bir yana bırakılmış, lineerci ve analitik düşüncenin iktidarının sürmesi adına çok cisim problemlerinde geliştirilen istatistik fizik (Boltzman İstatistiği) ile ve güneş sisteminden metaforsal olarak geliştirilen atom yapısı içinde kuantum fiziği ile anlaşılması istenenlere çare bulunmuştur. 1960'lı yılların başında matematikçi Lorentz bu araveriş bozmuştur. Lorentz bilgisayarda bir meteoroloji probleminin lineer olmayan denklem sisteminin çözümlerinin başlangıç koşullarına duyarlı olduğunu göstererek, H.Poincare'nin gördüklerini "acayip çekiciler" adı verilen bir şekle sokmuştur. Buna göre; Kuzey Amerika kıtasında bir kelebek kanatlarını çırpıtında bir kaosa neden olabilir, örneğin Japon Adaları'nda bir tayfun ortaya çıkabilir. Tayfun ise dinamik yapısı belli olan ve davranışları önceden öngörülebilir bir olaydır. Başka bir deyişle kelebek kanatlarının çırpması ile çıkan kaos sonrası bir düzen oluşur; bu karmaşık bir sistemde kaosa düzenin birlikte yaşadıklarını açıklayan somut bir örnektir. Bilgisayarlarla yapılan benzer simülasyon deneylerinin sonuçları meteorolojik gibi olaylardan daha karmaşık olan sistemler hakkında da bizi bilgilendirmektedir. Özellikle lineer olmayan denklem sistemlerini bile yazamadığımız yaşayan sistemlerin, organizmaların, eko-sistemlerin, hayvan ve insan topluluklarının başlangıç koşullarına duyarlı olduklarını ve bunların davranışlarının dinamiklerinin, deneyimlerimizden de gördüğümüz gibi, radikal olarak öngörülemez olduklarını çekinmeden söyleyebiliriz.

İşte bu son 30 yıldaki kelebek olayına benzer simülasyon deneylerinin (nüfus, av-avcı, elektronik devreler problemleri, moleküler yapılar gibi) sonuçları doğal hayata ve sosyal sistemlere bakarken bize lineerci ve analitik dayatmaların dışında yeni bir yolda düşünmemiz gerektiğini söylemektedir. (SÜRECEK)

Başarılı bir okul yaşantısı, başarılı bir iş yaşantısı, başarılı bir aşk yaşantısı, başarılı bir evlilik, başarılı bir alışveriş, başarılı bir anne, başarılı bir sanat eseri, başarılı bir komedi ya da başarılı bir ölüm! Ameliyat başarıyla sonuçlandı.

şantısı, aile yaşantısı, sosyal yaşantısı, iş yaşantısı vardır. Bayan A. özel yaşantısındaki ve iş yaşantısındaki başarısının sırrını iki yaşantıyı birbirinden ayırabilmekte ve asla birbirinden etkilenmesine izin vermemekte görmektedir. Bay Z. sosyal yaşantısında son derece mantıklı hatta katı bir insanken, özel yaşantısında çok duygusal ve kırılgan olmaktan yakınmaktadır. Genç Bayan B aile yaşantısını asla iş arkadaşlarıyla paylaşmaz, hatta iş arkadaşlarıyla aile bireylerinin tanışmasını gereksiz ve komik bulur. Peki, bütün bu insanların sabahları kim olarak uyanırlar? Evdeki yataktan, işe geç kalmak üzere kurulmuş çalar saatin sesi işitildiğinde uyanan kimdir? Gün içinde kendisini kaç defa kurması ve ayarını düzeltmesi gerekecektir?

Yalnızlık ve başarıyla, farklı alanlarda hep basamaklar tırmanılır. Yaşantılarımızın ortak bir amacı vardır. "Daha yükseğe!"

Her şey bireyin yükselişi için!

Başarılı bir okul yaşantısı, başarılı bir iş ya-

Nobel ödülleri sahiplerine verildi

Nobel 2003 edebiyat ödülünü Güney Afrikalı yazar John Maxwell Coetzee; fizik ödülünü Rus Vitali L. Ginzburg, İngiliz Anthony J. Leggett ve Rus asıllı ABD'li Alexei A. Abrikosov, kimya ödülünü Peter Agre ve Roderick MacKinnon; tıp ödülünü ABD'li Paul Lauterbur ile İngiliz Peter Mansfield; ekonomi ödülünü ABD'li Robert F. Engle ile İngiliz Clive Granger aldı. 2003 Nobel Barış Ödülü'nü kazanan İranlı insan hakları savunucusu Avukat Şirin Ebadi ise, Oslo'da düzenlenen törenle ödülünü 9 Aralık'ta aldı. Nobel ödülleri, her yıl Ekim ayında açıklanıyor ve Alfred Nobel'in 1896'daki ölümünün yıldönümünde sahiplerine veriliyor. Nobel sahipleri yaklaşık 1.4 milyon dolarlık çeklerini ödül töreninde aldılar.

1901'den beri verilen bu ödül, Alfred Nobel'in (1833-1896) ölüm yıldönümü olan 10 Aralık'ta sunuluyor. Edebiyat, Fizik, Kimya, Tıp, Ekonomi ödülleri İsveç'in başkenti Stockholm'de, Barış Ödülü ise Norveç'in başkenti Oslo'da veriliyor.

Evrenin sırrı: Kara Enerji

Science dergisinin 2003 yılı Top 10 listesinin birincisi kara enerji ile ilgili olarak yapılan çalışmalara ayrıldı.

Haber söz konusu çalışmaların yıllardır bilim insanlarını meşgul eden "evrenin sırlarına" ilişkin bir "bilinmeyen"e ışık tutulmasına işaret eden. Kara enerji kuramına göre, evrenin yüzde 73'ü kara enerji denen bir mad-

de ile "dolu", evrenin yüzde 23'ü kara madde ile "dolu" iken, normal maddeler evrenin sadece yüzde 4'ünü kaplıyor. Çalışmalar ayrıca, evrenin yaşının, ancak bir kaç onbin yıllık oynama payı ile, ortalama olarak 13.7 milyar yıl olduğunu saptadı; daha önce evrenin yaşının 12 ile 15 milyar yıl arasında olduğu tahmin ediliyordu.

ABD'DE İLK GEYİK KLONLAMASI YAPILDI

ABD'de bilim insanları, klonlama yöntemiyle kopya geyik ürettir. Texas A&M Üniversitesi bilim insanları, 'Dewey' adı verilen geyiğin 2003 Mayıs ayında doğduğunu açıklarken, Dewey'nin dünyada klonlanan ilk geyik olduğunu ilan ediyor.

Özdeşimleşme Kurmacılık

Özdeşim kurma yoluyla izleyici olayın içine girip orada yaşar böylelikle bilincinde iyi kötü kavramı oluşur ve taraf olur. Böylelikle izleyicinin duyguları ile oynanır.

Ersen Yıldız

davranış şekillerini hayatımıza aktarmasıdır. Bu paha biçilmez değerdeki silah sanattır. Sanatın özgürleştirici ruhundan haberdar olan birçok aydınımız sanatın silahlı, kanlı, siyaset-

le, iktidarla bağdaştırılmasına kızabilir. Olsun demokrasi var, ben yazayım kızan kızsın.

Sanatın gücü

Birçoklarımızın arşivinde bulunan "Cesur Yürek", demokrat arkadaşlar tarafından gözyaşlarıyla izlenilmiş, tavsiyelerde bulunulmuş bir özgürlük filmi olarak bilinmiş ve özgürlük tutkunlarımızın -özellikle bu günlerde azalan inançlarına- ek kuvvet yapacağına inanılmıştır. Bense tam tersine, diyorum ki cesur yürek filmi, insanlara kanı sevdirmenin, öldürmeyi meşrulaştırmanın, yani ölü severliğin sanat ile hiç hissettirmeden bilinç altımıza sokulmasıdır.

Sanat insanın duygularına en fazla yaklaşan, onu kavrayıp kendi gerçekliğinden başka bir gerçekliğe sürükleyen mucizevi bir etkidir. Ömer Hayyam'a iktidarın yanı sıra tekli edildiğinde "bilginlerle oturup kalkmayan krala kral demezler" demiştir. Hayyam sanatın erdemini kavramış tavrıyla "kralarla oturup kalkanlara da bilgin denmez" demiştir. Sunulan eserlerin kralın yoluyla (hollowid, yapı kredi, akbank) bize ulaşmasından kaynaklı sanat

eseri olup olmayacağını tartışmamız olağandır.

Özdeşim ve yabancılaşma

Brecht tiyatrosunda izleyicinin özdeşim kurduktan sonra, özdeşimin kırılması için yabancılaşma unsurunun konulmasını önermiş ve yapmıştır. Burada sanatın iletici veya bilinci harekete geçirci bir eylem olduğunu izleyicinin bilinçsel bir yordamda bulunup olayı değerlendirmesi söz konusudur. Etkilenenin oyun boyunca bilincini sürekli açık tutması doğal olarak olayın dışında bir gözlemci olmasını gerektirir, bu da sorgulamalar çıkarmasını sağlar. Özdeşim kurma yoluyla izleyici olayın içine girip orada yaşar böylelikle bilincinde iyi kötü kavramı oluşur ve taraf olur, böylelikle izleyicinin duyguları ile oynanır büyük çapta dağıtılan bu yapıtlar tek bir yaşam tarzını, "tüketim kültürü"nü dayatır. Türk filmlerine yıllarca ağırlanmasının nedeni budur.

Yorumların iyiydi kötüydü, ACIKLIYDI tarzında olması özdeşim kurulmasındandır. "Ölümün gerçekleştiği bir olay kurgu olabilir mi? Evet olabilir. Özdeşim kurma gerçekliğe yaklaşıma değil gerçeklikten uzaklaşma halidir" Halit Karaata.

Bilinçlerin çalıştığı kurgunun ötesinde olayı değerlendiren ve estetik anlayışlarının bilinçle belirlenmesinin doğru olduğunu düşünüyorsak, gerçeği aktarmanın biçimlerini de tekrar gözden geçirmek gerek. Her türlü sömürünün meşru olduğu bu sistem-

de sanatın da sömürülmesi doğaldır. Doğal olmayan alternatiflerin oyun içinde oyun yaratma istekleridir. Özdeşim kurma yöntemiyle bütün biçimleri kullanarak var olan saçmalığa bilinç doldurulmasına, karşı cepheye bilinç doldururuz. Bu da olayda sadece bir kin duyma, bir nefret barındıracağı için mantıklı bir karşı duruşa dönüştürmez. Yıllardır birebir kullanılan insan cesetlerinin gösterimi insanların acımasına, üzülmeye vb. yapıtlara tamik olduk. Oysa ki sanat var olan gerçekliğin içinden bireyi çıkarıp bu gerçekliği yaratan nedenleri bilinçli olarak kavranmasını sağlama etkinliğidir. Tabii ki bunları söylerken sanatta en yükseğe ulaşan duyguları yok etmeyi kastetmiyorum. Zaten sanat eserinde bireyin yabancılaşması, 'olaya dışardan bakabilmesi' için önce özdeşim kurması gerekiyor.

Bilinçlerin çalıştığı kurgunun ötesinde olayı değerlendiren ve estetik anlayışlarının bilinçle belirlenmesinin doğru olduğunu düşünüyorsak, gerçeği aktarmanın biçimlerini de tekrar gözden geçirmek gerek.

Böyle bir özdeşikten izleyen estetiği sorgulayıp kendi estetik anlayışını yaratacaktır. Bu da en büyük hazlardan birisidir belki. Laf çok dolandı, doğrudur. Sistemin kültür endüstrisi içinde unutulmuş bu ayrıntılar umarız bir kapı açar. Lafın özü şudur ki: insanların içinde yaşayacakları eserler yerine, yaşadıkları hayatı değerlendirecek yapıtlar sunmaktır. Gerisi laf.

Hayatımızın oluşmasında birçok şeyin etkili olduğunu biliriz. Bizi biz eden, bizi diğerlerinden ayıran özelliklerimiz! Hepsini bütüncül olarak bir kişilik oluşmasıdır. Etik değerlerimiz, dinimiz, estetik anlayışımız, doğru veya yanlış kriterlerimiz, varlığımızın kökenini temellendirmemiz hepsi bizim eserimiz mi? Böyle bir durumdan söz etmek diyalektik olarak yanlıştır. Oysa ki bu değerleri veya değersizlikleri belirli bir çağdan sonra bilinçli bir şekilde gözden geçirmemiz ve kendimizi yeniden yapılandırmamız hayatımıza bilinçli bir müdahale olurdu. Bu kadar önemli olan özelliklerimiz (!) tabii ki bize gökten düşmedi. İlk başta annemizin babamızın o inkar edilemez gayretleri, adımızın konması, dinimizin belirlenmesi vs. Sonra vatandaşlık bilincimizin gelişmesine katkıları olan öğretmenlerimizin, komşularımızın, arkadaşlarımızın ve tabii ki önemini tarihten alan geleneklerimizin ve kültürümüz. Lafı dolandırmamanın nedeni şudur ki toplumların yapılıp-tilmesini kendi istediği doğrultuda olmasını isteyen iktidarın bir şeyi çok iyi kullanarak, bizim ruhumuzun bile duymadığı bir hassasiyetle istediği bütün

DOGVILLE

Nicola Kidman'ın boş rolünü oynadığı "dogville" filminde Amerika'nın yıllarca yüzümüze çarptığı sevimli kasabada yaşayan mutlu insanlar tablosuna güzel bir tokat atılmıştır.

Ersen Yıldız

Hem biçim hem de içerik açısından farklı tarzı olan film, tek bir yoldan başka çıkışı olmayan 15 kişilik bir kasabada geçiyor. Temel olarak bezginliğin sindiği kasabaya varolanın korunmasını amaçlayan bir denge hakim. Kasabayla ve çevresiyle hiç ilgisi olmayan sokak isminin değiştirilme düşüncesinin hiç doğmamasını, varolan her şeyi kabullenmeyle eşitlenerek başlayan film 9 bölümden oluşuyor. 9 bölüm boyunca tek tek bireylerin ve bütün kasabanın kilisede toplanıp aslında bilinen her şeyi tekrarlayarak toplumsal düzenin, bireyin, dinin, mafyanın, devletin, polis ve iyi niyetin çözümlemesinin yapıldığı filme amerikan gerçeği de diyebiliriz.

Grace'nin mafyanın içerisindeki çirkin ilişkilerden kaçıp -mafyanın bütün gücünü kullana bilmesine rağmen- halkın temiz yaşantısına karışma - arınma hayalleriyle dogville kasabasına sığınır. Kasaba halkının aydını sayılan ve geleceğini yazar olarak tanımlayan Tom'un gayretleriyle oy birliğiyle kabul edilen Grace, kasabada çalışmak ister. Kimsenin bir

yardımcıya ihtiyacı yoktur fakat Grace'in ısrarı üzerine herkes yapılacak bir iş bulur ve Grace çalışmaya başlar. Hayata güzel bir renk katmıştır. Polisin kasabaya gelip Grace hakkındaki aranyor ilanını asmaıyla kasaba halkı, zor durumda olduğunu anladığı Grace'e kötü davranmaya başlar. Tom hariç kasabanın bütün erkekleri Grace'e tecavüz eder. Kadınlar, çocuklar nedenini bilmedikleri bir öç alma duygusuyla Grace'e saldırlar. Grace'in boynuna demir bir halka takıp kaçmasını önleyerek Grace'i Sabileklerini düşürürler. Kasabanın dengesini bozduğu gerekçesiyle kasabadan gönderilmesine karar verilir ve bu işi Grace'i sürekli kollayan aynı zamanda ona aşık olan Tom'a verirler. Tom gelecek kaygısıyla Grace'i mafyaya teslim eder.

Grace mafya tarafına geçer geçmez ilk iş olarak temiz hayallerini yıkan kasabayı yakar ve köpek hariç kasabadaki herkesi öldürür.

Biçim olarak tamamı tiyatro sahnesinde geçen film yabancılaşma unsurlarına dayanıyor. Evlerin duvarlarının olmaması net olarak varmış bir şeyin ne kadar açık ve fakat olduğunu, herkesin her şeyi bilmesini karşın müdahale etmemenin nedenlerini sorguluyor. Demokrasi kandırmasının bir kağıt fiyatına satılmasıyla anlatılış kuşatmanın asıl temelini ekonomi durumu tekrar hatırlatıyor.

Biçimsel duruşundan kaynaklı sürekli bir mesaj bombasına tuttuğu izleyiciyi, şiddet sahnelerini estetize etmeden insanın o durumdaki döngüsü içerisinde veren film gerçekliğini artırıyor. Saldırganlık ve şiddetin toplumda ana tema olarak ortaya çıktığını gösteren film bu gerçeğin örtbas edilmesinin er geç ortadan kalkacağı somutlaşmasıdır. Polisin, devletin ve mafyanın bilinen dengesiz ilişkisinin çözümlenmesinin yapıldığı filmde tek canlı kalan köpek kişiliktir.

Film biçim olarak iyi. Ancak Grace'in kokuşmuş ilişkilerden halkın arasına karışarak kurtulma isteği biraz teslimiyetçi olmuş. Olumluymuş gibi görünüş esasında olumsuzluklar üzerine kurulu esas vurgu ise halkın sisteme inancsızlığı ve yozlaşmasıdır.

Sonucu yaratan nedenler değil, sonucun akıl almaz korkunçluğu ve teslimiyeti sunulmuştur.

Müzik Bunun Neresinde

Yarışmanın mimarlarından olan Ahmet San, bu yarışmanın Türkiye'nin gündemini savaştardan, depremlerden alıp müzik dolu günler yaşattığını söylüyor.

Erdem Doğan

Farklı yüzlere, farklı seslere ihtiyacımız olduğunu saptamışlar. Ekrandakilerden de sıkılmışız galiba. Bu ekşimimizi fark edenler düşmüşler Türkiye yollarına. Büyük bir titizlikle yüzlerce kişi arasından keşfettiler 13 kişiyi kattılar aramıza.

Bir müzik yarışması, Türkiye Pop Müzik yıldızını arıyor. Öyle müzik yarışması dendiğine bakmayın. Ekranlarımızda gördüğümüz, ragbet gören her yarışmadan alışık olduğumuz absürd sahneler. Bir buçuk saatlik programda müzikle ilgili bir tek "de tone" terimi geçen bir "müzik yarışması". Gerçi konu müzik olsaydı jürideki arkadaşlar yerlerini yadırgarlar herhalde. Peki nerede görülmüş oy kullanmayan, yarışmacılara saldırarak ya da yağlayarak oy kullanma etkilemeye çalışan jüri? Her şey bir yana müziğin jürisi olur mu?

Bir televizyon kanalı, konservatuar öğrencileriyle yaptığı röportajlarda

öğrenciler, yarışmacılara övgüler yağdırıyordu. Türkiye'de müzik alanında önemli projelere imza atmış bir müzisyen, müzik camiasının bu yeni arkadaşlarla daha da canlanacağını söylüyordu. Yarışmacılara eşlik eden müzisyenler adları geçtiğinde elleriyle jüriyi gösterip onlara minnetlerini iletirdi. Sizlere söylecek bir söz bulmak çok kolay değil tabii ki. Kendinizden değilsen bile ellerinizdeki enstrümanlardan utanın.

Yarışmanın mimarlarından olduğunu söyleyen Ahmet San bu yarışmanın Türkiye'nin gündemini savaştardan depremlerden alıp müzik dolu günler yaşattığını söylüyor. Valla şeytan bunun her yerinde de müzik bunun neresinde.

Görünen o ki ok yaydan çıkmış. Yeni sanatçılarımız ısınma turlarına çoktan başlamış yapımcılardan görev bekliyorlar. Tüm müzik camiasına hayırlı uğurlu olsun.

Kazancı Bedih öldü

Urfa'da doğdu. Urfa'da öldü. Yüzerce bestelenmiş türkü, bir o kadar derlemeyi arkasında bırakarak... O medya yarınsamalarıyla star olmadı. Şöhret düşkünlüğü içinde olmadı. Türküler divanı "urfa Gecelerinin" vazgeçilmez sesiydi. Bir yandan sanatını icra etti, bir yandan da baba mesleği "kazancılığı" sürdürdü. Ta ki talihsiz soba zehirlenmesiyle ölene kadar. Gelin oturup biraz düşünelim, şaşak bir yaşamı, "emeksiz" şöhret oluşlarıyla popstarları, bir de alınun teri süzülerek sanatının zirvesine erişmiş, ama sade yaşayan, "faktirce" ölen halk ozanı Kazancı Bedih'i

Jahr: Stranen Be Zeman u Be Ziman

Zehir: Zamansız ve Dilsiz Şarkılar

"... İlk dilli bir insan olarak sürekli bir dilsizlik hali yaşadım. Şarkılarım bu dilsizliğin sözcükleri. Bu yüzden, müzik benim için hayatı bir varoluş biçimi ve kendimi bir dünya insanı gibi hissetmemin aracı. Sırf şarkı sözleri Kürtçe diye bu albüme sempati gösterilmesini istemem. Ama sırf bu nedenle sirt çevrilmesini de"

Modern Kürt Müziğinin genç seslerinden Mehmet Atlı, müziğiyle ilişkisini ve albümü Jahr'ı böyle anlatıyor. Popüler Kürt müzik gruplarından Koma Dengi Azadi'de uzun yıllar besteci, söz yazarı ve solist olarak yer alan sanatçı, grubun dağılmasının üzerinden dört yıl geçtikten sonra, Lizge Müzik etiketiyle yayımlanan, Jahr adını verdiği ilk solo albümüyle dinleyicilerin karşısına çıkıyor.

Mehmet Atlı Lizge Müzik etiketiyle yayımlanan, Jahr adını verdiği ilk solo albümüyle dinleyicilerin karşısına çıkıyor.

Boktan mevzular üzerine bir deneme

Hikaye biraz tuhaf, emniyet birimlerinin sitemizde çıkan bir yorumda geçen "bok" kelimesini silahlı kuvvetlere hakaret kabul ederek yazıyı yazan kişi hakkında sitenin bulunduğu servis sağlayıcıdan bilgi istemesiyle başlıyor. Beni bu yazıyı yazmaya teşvik eden şey ise bok kelimesini hakaret olarak kabul edenlerin, zaman zaman o hakareti insanlara yedirdiğini biliyor olmam.

Uğur Yarullmaz

Geçtiğimiz günlerde savaş karşıtları sitesi' bir süreliğine kapatıldı. Aslında tuhaf bir hikayesi var, bu yüzden sizlerle paylaşmak istedim olan biteni. Hikaye, emniyet birimlerinin sitemizde çıkan bir yorumda geçen "bok" kelimesini silahlı kuvvetlere hakaret kabul ederek yazıyı yazan kişi hakkında sitenin bulunduğu servis sağlayıcıdan bilgi istemesiyle başlıyor. Beni bu yazıyı yazmaya teşvik eden şey ise bok kelimesini hakaret olarak kabul edenlerin, zaman zaman o hakareti insanlara yedirdiğini biliyor olmam.

Ataerkil yapının karşısında olmam, "ata"ların bazen söylediklerinin karşısında olmam anlamına gelmiyor. İğne ve çuvaldız ile ilgili özdüşümler olduğu gibi!

Neyse, hikayeye devam edeyim: Servis sağlayıcı da bu durumu bizim hizmet aldığımız firmaya iletiyor ve firma da problem yaşamamak için siteyi kapatmaya karar veriyor. Neticede aramızda ticari bir ilişki var, biz parasını ödüyoruz onlar da hizmet veriyor. Kesinlikle kötü bir niyetleri yok, sadece başları derde girmesin istiyorlar, biliyorum. Ama şunu da biliyorum ki, düşüncenin gelişmesini, yayılmasını engelleyen şey de bu "aman ben den uzak olsun" halleri.

Sitenin yaşaması için kafa yoranlar olarak aramızda tartışıyoruz ve "bok" kelimesi ile adı söylendiğinde titrenmesi gereken kurumun yanyana geçtiği cümlelerden bu kelimeyi çıkartmaya karar veriyoruz. Neticede, yazı bizim ürünümüz olmasa da hakaret olarak kabul eden birileri var ve haklı da olabilir. Firma ile uzun telefon görüşmelerinden sonra karşılıklı ikna oluyoruz ve sitemiz tekrar açılıyor. En azından siteyi çalıştıran ve idare eden insanlar olarak kendimizi şiddetsiz olarak tanımlıyoruz ve hakaret etmenin iletişimi kısıtlayan, engelleyen bir şey olduğunu biliyoruz. Bu

yüzden genellikle, hukuki bir zorunluluk hissettiğimiz için değil, ilkelerimiz nedeniyle hakaret kabul ettiğimiz hitap şekillerini çıkartıyorduk. Ama hakaret ve ahlak izafi bir şey. Mesela benim için birisine ya da bir kuruma "boktan" denilmesi o kadar kötü değilken, bok yedirilmesi kabul edilebilir değil.

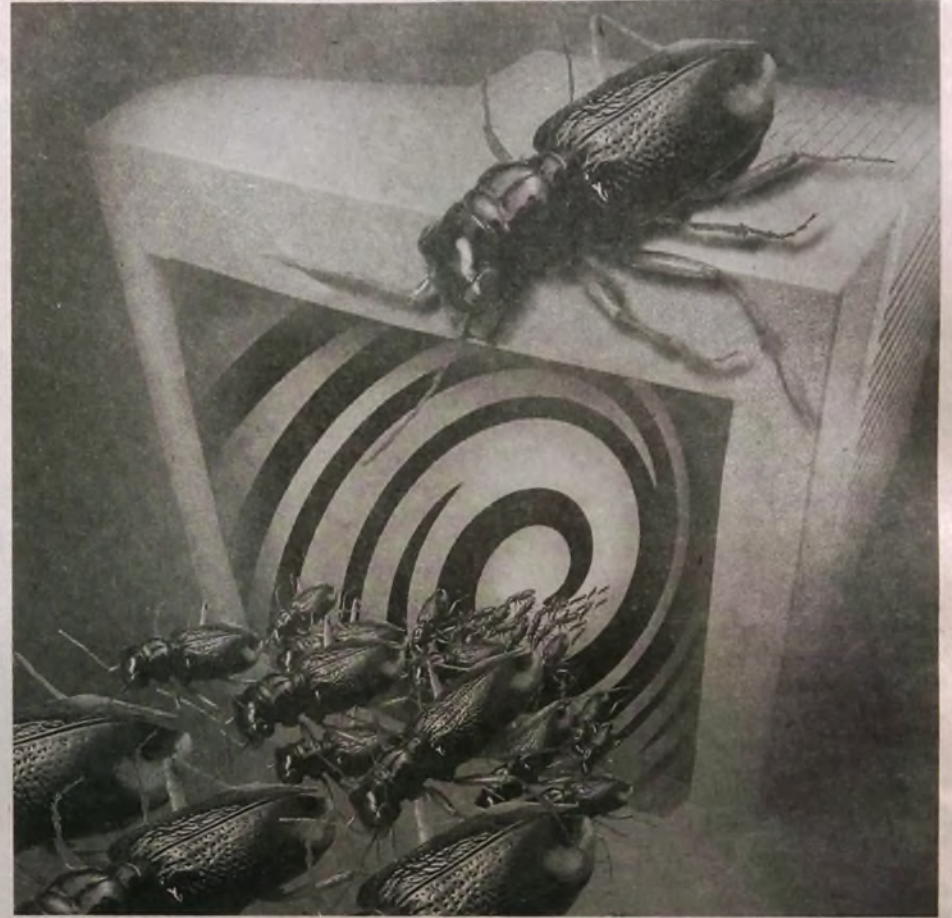
Neticede yazıyı yazan kişi bir internet kullanıcısı ve tanımanız teorik olarak mümkün değil. Tanıyor olsak bile o kişi hakkında bilgi istemek, emniyetin savaş karşıtları hakkında herhangi bir fikri olmaması anlamına geliyor zaten.

Aslında "bok" bir propoganda aracı olarak da kullanılabilir, tarihte örnekleri mevcut. İspanya'daki -sayıları yüzbin civarında!- Total retçileri ve vicdani retçileri anlatan, Insumission Total" adlı kitapçıktan bir antimilitarist eylemi alıntı yapayım: "Askeri yöneticinin binası üzerinde şafak. Güneş, heybetli kapının giriş kapısının tüm basamaklarını kaplayan gübre yığını üstünde parlıyordu. Boka saplanmış bir tabela vardı: 'Eğer bok düşünebilseydi, bu askeri tarzda olurdu'. Gizli kamera bir an duraklar. İyi giyimli bir memur, büyük medya gelmeden önce sökmek için bokların arasından tabelalara ulaşmaya çalışıyor. Klik! Artık çok geç. Fotoğraf ülkenin her yerinde görüldü."

Neyse. Bu soruşturmayı başlatanlara bir tavsiyem var. Soruşturma başlatmanızdan sitemizi incelediğiniz anlaşılıyor. Arada bir savaş, işkence, insan hakları ihlalleri ile ilgili haberlerimizi de okuyun. Bilgi istemeniz gereken bir sürü "tanıdık" isimle rastlayacaksınız!

* www.savaskarsitlari.org

**Total Kampanya: Çev.ve bsk.: Oldsletter Yayınları

"Boktan" kelimesinin hakaret sayılması protesto eden bok böcekleri, internet ortamını terk etti.

Medyakronik kronikleşmez!

Benim gibi ziyaret etme şansı olmayanlar da az çok *Medyakronik* hakkında bir şeyler duymuşlardır. Bu site, bir dönem medya eleştirisinin esaslı bir zemini olmuş ve holding medyasının başı üzerinde bir Demokles kılıcı gibi sallanmıştı. Şimdi kitabı çıkan *Medyakronik* ise daha başka bir şey.

Erkan Gökber

Medyakronik'i çoğunuz bilirsiniz. 2000 yılı ortasından itibaren iki sene boyunca internette yayın yapmış bir medya gözlemevi/bekçi köpeği (watchdog). Benim gibi ziyaret etme şansı olmayanlar da az çok hakkında bir şeyler duymuşlardır. Bu site, bir dönem medya eleştirisinin esaslı bir zemini olmuş ve basın meslek ilkeleri adına ülkemiz medyasının başı üzerinde bir Demokles kılıcı gibi sallanmıştı. Sonrasında, tabii holding medyacılığının hoş olmayan ilgisine maruz kalmış ve özellikle sermaye medyasının babalarından Aydın Doğan ve kaleşörleri tarafından Nisan 2002 itibarıyla kapatılmaya mecbur edilmişti.

Medyakronik'in kısa tarihi

Medyakronik 2000 yılı Mayıs ayında İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin kurucularının girişimleriyle yayın hayatına başlarken Türkiye'de ilk kez denenen bir haber eleştirisi sitesi olmayı amaçlıyordu. Bunu hayata geçirmek için de sitenin üç kurucu editörü: Kürşat Bumin, Alper Görmüş, Ümit Kıvanç her gün ulusal gazetelerin tümünü tarayıp, haberleri çeşitli açılardan geniş eleştiriye tabi tutarak bu siteyi var ettiler.

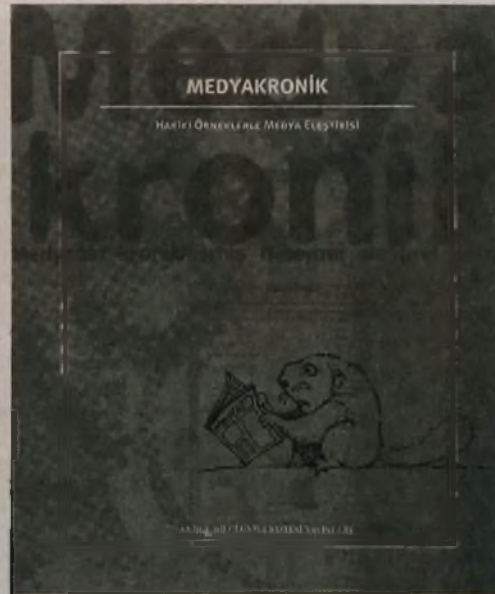
George Soros kimdir?

1930 Budapeşte doğumlu Soros, 1947 yılı Nazi işgalinde, hayatta kalmayı başardı.

George Soros daha sonra London School of Economics'ten mezun oldu. Popper'dan düşünsel olarak etkilendi.

Sovyet blokunun yıkılmasında ve Gürcistan'daki darbenin arkasındaki önemli isimlerden birisi. Eski Sovyet ülkelerine yaptığı yardımlardan dolayı "solun finans spekülâtörü" olarak adlandırılıyor.

Servetinin 7 milyar dolar olduğu söyleniyor. Amerika'nın en zenginleri arasında yer alıyor. Küreselleşme stratejilerinde anlaşamadığı için Bush'a karşı bir seçim kampanyası yürütüyor. Savaşı değil ekonomilerin liberalleştirilmesini, piyasaya uyumlu hale getirilmesini savunuyor.

Medyakronik'in kitabı Soros'un katkılarıyla basıldı

Nisan 2003'de yayın hayatına son veren *Medyakronik* gerçek gazeteciler ve iletişim öğrencileri için önemli bir başvuru kaynağı oldu. İki yıllık hayatı boyunca site için sarf edilen emek, birikim, yayınlanan eleştiriler külliyatı (sadece seçme bir kısmı) ise şimdi bir kitapta toplandı.

Kitap ilk çıktığında kendi adıma çok heyecanlandım ve hemen alacak listemin başına koydum. Ancak elimde aldıktan sonra hevesim kursağında bıraktı desem çok olmaz. Öncelikle 10 kategorik bölüm ve bazı dosyalardan (örn. Hayata Dönüş Operasyonu) oluşan kitapta kategoriler daha çok magazinleşme, haber gizleme, yanlış haber verme vb. gazetecilik etiğine ilişkin konulardan seçilmiş. Tabii burada sorun kitabın içinde ne olduğuyla değil daha çok ne olmadığıyla ilgili. Kategori seçiminde plaza medyacılığı, medya sermaye ilişkisi, ihaleci, rantçı

medya patronlarına gereken önem verilmemiş. Tekrar hatırlatmakta fayda var ki, *Medyakronik* Türkiye'nin önde gelen medya kartellerinden Aydın Doğan tarafından açmaza alınarak ortadan kaldırılmıştı.

Daha önemlisi İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları tarafından basılan kitap Georges Soros vakıflarından biri olan Açık Toplum Enstitüsü desteğiyle yayınlanmış. Soros'un ne büyük parası olduğunu herkes bilir. Dünya çapında ördüğü Soros vakıflarının esprisi ise fırsat eşitliği, pozitif ayrımcılık adı altında, Rusya, Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu gibi kapitalizmin yeni girdiği bölgelerde piyasa sistemine yumuşak geçiş sağlamak. *Medyakronik* de böylece bir nebeze olsun fırsat eşitliği girişimlerine buluşturulmuş oldu. Ancak onun eşitlenmeye çalıştığı fırsatların ne türden boyalı kuklalar olduğu neyse ki iki senelik birikiminde deşifre edilmişti.

Aydın Doğan'dan ders alınmadı mı?

Sermaye medyasıyla yaşadığı hoş olmayan deneyim sonrası *Medyakronik* daha iyi yayıncı bulamaz mıydı? Ya da daha mütevazı, alternatif bir yol, yöntem arayışına giremez miydi? Bu haliyle, sanki abisini çağırıp gelmiş çocukları andırıyor. Aydın Doğan'ın saldırısı ardından büyük para babası Soros'un desteğine sığınmış gibi. (-miş gibi olmanın ötesinde bir simülasyon mu bu yoksa?)

Emektar *Medyakronik*'çiler sermayeden medyaya yarar gelmediğini unuttu mu? Yoksa kendisi de bir vakıf üniversitesi olan Bilgi Üniversitesi'nin lüks, steril ve bol imkanlı ortamı kendilerini bu kadar mı bozdu? *Medyakronik*'in emektarları eserlerine ve bize ayıp ediyorlar.

Yine de...

Son olarak, *Medyakronik* birikiminin (en azından bir bölümünün) toz olup havaya savrulmaması sevindirici fakat kitaba Soros vakfı gölgesinin düşmesi kötü. Not: Sözlerimi alerjik bir yaklaşım olarak görenleriniz varsa: Evet. Sermayenin her türüne alerjim var.

Kap kara bir yıl

Sınır Tanımayan Gazeteciler Sörgütü (RSF), 42 gazetecinin öldürüldüğü ve basın özgürlüğüne saldırıların arttığı 2003'ü "kara yıl" ilan etti.

RSF'nin açıkladığı 2003 yılı bilançosuna göre 14 gazeteci ve basın çalışanı Irak'taki savaş ve savaş sonrası durumu izlerken, 2 gazeteci de Filistin'de can verdi. Irak'taki ölümlerden 5'inin sorumluluğu ABD'ye ait olmasına rağmen yetkililer kayıtsız kaldı.

1 Ocak 2004 yılı itibarıyla

124 gazeteci
61 internet muhalifi
cezaevinde

Kara yıl 2003

42 gazeteci öldürüldü
en az 766'sı gözaltına alındı
en az 1.460'ı psikolojik saldırıya ya da tehdite maruz kaldı

an az 501 medya kuruluşu
sansüre uğradı

2002'yle karşılaştırma

25 gazeteci öldürüldü
en az 692'si gözaltına alındı
en az 1.420'ı psikolojik saldırıya ya da tehdite maruz kaldı

an az 389 medya kuruluşu
sansüre uğradı.

İstifa ve isyan...

Boşluğa bırakılan sakal

Hep diyoruz ya futbol artık futbol değil. Para olmadan futbol olmuyor. Ne yazık ki sahada Fenerbahçe'ye, Galatasaray'a, Beşiktaş'a kök söktürebilirsiniz ama saha dışında cebiniz dolu değilse bir hiçsiniz. Ne değer yaratırsanız yaratın. Nitekim Aykut'un isyanı ve istifası da bu sistemeydi. İstifa ettikten sonra sezon sonuna kadar başka bir klüpte çalışmayacağını beyan ederek, 'ben kendimi kurtarırım abi benden sonra tufan' demeyen, futbolcusunu okka altına atmadan özgür karar vermesini sağlayan ama sonuna kadar en sıkıntılı döneminde yanında olduğunu hissettiren kaç teknik direktör tanırız? Hiç diyorsanız alın size kocaman bir insan Aykut Kocaman...

Haluk Koşar

Sezon ortalarına doğru artar teknik direktör istifaları. Çok çeşitli nedenleri vardır bu istifaların. Kimi kan uyumsuzluğu der, kimi ise hedefleri olan bir takımla çalışmak istediğinden babseder, kimileri ise karşılıklı olarak anlaşmalarını ifade eder. Ama hemen hepsinin altında mutlak bir başarısızlık vardır. Evet başarısız olan teknik direktör ya kendi isteğiyle ya da klübün isteğiyle basar istifayı. İki kere iki dört.

Ama bu karşımızdaki istifa bir istifadan çok bir isyan. Gerçi bu yazının yazıldığı sıralarda tekrardan görevine dönmüştü ama yine de ortada hala yalanlanmış duran kocaman bir tükürük var. Ama zannedildiği gibi bir hata olarak değil bir tavır olarak yeşil sahaların baronlarının yüzüne atılmış bir tükürük.

Onun hikayesi

Sakarya'da 1965 yılında başlar Aykut Kocaman'ın hikayesi. Öğretmen bir baba ile ev kadını bir annenin çocuğudur. Ekonomik şartların zorluğu karşısında annesinin de çalışmak zorunda kalmasıyla İstanbul'a taşınırlar. Annesinin Eczacıbaşı'nda iş bulmasıyla Gültepe'ye yerleşirler. Sabahın akşama kadar top peşinde koşan oğlunu bulduğu iş sayesinde Eczacıbaşı Jimnastik Kulübü'ne yazdırır. Böylece ilerki yıllarda atacağı zor ama estetik gollerin mayası jimnastikle atılmış olur.

Altınmızrak'la başlayan klüp hayatı Düzce ve Sakarya ile yükseliş seyrine girer. Ve sonra ver elini Fenerbahçe. Altınmızraklı isimsiz Aykut'tan Sakaryasporlu Küçük Aykut'ta oradan da Fenerbahçeli Kral Aykut'a kadar giden yol hemen hemen tüm başarılı futbolcuların hikayesiyle üç aşağı beş yukarı aynı. Büyük kısmı varoşlardan çıkıp önce amatör sonra yarı profesyonel sonrada profesyonel olurlar. Aykut'u diğerlerinden ayıran Kral olana kadar yürüdüğü yol değildir. O yolu nasıl yürüdüğüdür.

Fenerbahçe'ye geldiği yıl ilk resmi maçına yedek çıkmış ve ikinci yarıya girerek tam dört gol atarak mucizevi bir açılış yapmıştı. Ama gönülleri asil fethi attığı gollerin yanısıra sahada bulunuş biçimiydi. Rakibine karşı adil ve ancak kuralların içinde verdiği ölçüde mücadeleyle sonuna kadar sürdüren bir kişilik yapısına sahipti. Evet adıldı, bu futbol sahalarında uzunca bir zamandır görmediğimiz türden bir adaletti ki saha içinde rakip olduğu sporcuları saha dışında aynı iş yaptığı birer emekçi olarak sahip çıkacak kadar ileri gidebiliyordu. Aykut'u Fenerbahçe'de yok eden ama taraflı tarafsız tüm gönüllerde vareden o meşhur demeci bir kez daha hatırlayalım.

Boyna takılan halat

1996 yılının o mayıs gününde altı yıllık aradan sonra tekrardan şampiyonluğa ulaşacak iki golden birini atarken sevincin yanında duygularını şöyle ifade ediyordu: "Türkiye'de başarının tek ölçüsü birinci olmaktır, bu yanlıştır. Şu anda yenildikleri için aşağılanan Trabzonsporlu futbolcuların yerinde biz de olabirdik. Spor ve futbolun tek anlamı birinci olmak değildir!.."

Rakibini sahada yenen ama saha dışında onun ezilmesine karşı çıkan bir kişilik en azından bizim sahalarımızda ve yine en azından 80'lerden beri yetişiyordu. 80'lerden bahsetmişken nasıl o dönem

de sınıf kardeşlerinin çıkarlarını korumaktan ve örgütlenmekten bahsedener egemenlerin ağır tokatını suratlarında gördüyse kaderin cilvesi işte benzer bir sonu Aykut ve kader ortağı Oğuz'da Fenerbahçe'den kovularak gördü. Dönemin Fenerbahçe başkanı Ali Şen, Aykut'un yaptığı bu açıklamayı bahane göstererek Oğuz ile birlikte ikisini de klübün kapısının önüne koydu. Öyle ya genişleyen pazarı ve ortada dönen milyon dolarları ile futbol her gün daha fazla endüstriyeliyordu. Bu endüstri kabul etmeyen futbolcunun ise ipi patronlar tarafından çekilmeliydi ve çekildi.

Uzan'lı yıllar

Artık Aykut için ikinci dönem başka bir patronun Cem Uzan'ın yanında devam etmek üzere atılan imza ile açılmış oluyordu. Yükselen İmparatorluklarına gönüllerin imparatoru ve kralını alarak hem sempatiyi arttırmak hem de onların büyük futbol gücünden faydalanarak sınırlarını genişletmenin peşindeydi Cem Uzan. Görkemli Fenerbahçe yıllarının ardından İstanbulspor yılları biraz yavan geçmişti ama takip edenler Aykut'un halen aynı Aykut olduğunu izliyorlardı. İstanbulspor'da devam eden futbolculuğu sonra antrenör futbolculuk ve teknik direktörlük görevleriyle devam etti. Ta ki artık bu görevi sürdürmesinin hiçbir maddi koşulu kalmayınca kadar.

Malum İstanbulspor bir dönem Uzanların ele geçirdiği ama beklentileri başarıyı yakalayamayınca futbolcuları cezalandırmak için yalnızlığa terk ettikleri iki klüpten biriydi (diğeri Adanaspor). Maddi desteklerini çekmelerine rağmen klüp bu günlere kadar futbolcu-teknik kadro ve çalışanların neredeyse komün diyebileceğimiz ortak yönetimiyle geldi. Bunda herhalde en büyük etken Aykut Kocaman'ın futbolcularla kurduğu sağlıklı, eşit, adil ve demokratik ilişkinin payı büyüktür. Yoksa hiçbir profesyonel futbolcu böyle bir cefayı bir hiç için çekmez. Aykut'un yarattığı bu ortam sahada oynanan oyuna da ister istemez yansımıştı. Oyunu gerçekten oyun olarak kavrayan ve kavratılan bir anlayışla futbolcuların sahadaki varlıkları da anlam kazanmakta ve sonuçtan bağımsız bir oyun ortaya çıkmaktadır. Ve sanırım ki özgürlük tam da burada yatmaktadır.

Hep diyoruz ya futbol artık futbol değil. Para olmadan futbol olmuyor. Ne yazık ki sahada Fenerbahçe'ye, Galatasaray'a, Beşiktaş'a kök söktürebilirsiniz ama saha dışında cebiniz dolu değilse bir hiçsiniz. Ne değer yaratırsanız yaratın. Nitekim Aykut'un isyanı ve istifası da bu sistemeydi. Takımın ve klübün içinde bulunduğu durumu yaratan şartları onu/onları bu noktaya getiren İstifa, isyan, protesto...

İstifa ettikten sonra sezon sonuna kadar başka bir klüpte çalışmayacağını beyan ederek, 'ben kendimi kurtarırım abi benden sonra tufan' demeyen, futbolcusunu okka altına atmadan özgür karar vermesini sağlayan ama sonuna kadar en sıkıntılı döneminde yanında olduğunu hissettiren kaç teknik direktör tanırız? Hiç diyorsanız alın size kocaman bir insan Aykut Kocaman...

Futbol sahalarında bir Don Kişot. Yeldegirmenlerine karşı sakalıyla saldırdı Sahalarda görmek istediğimiz hareketlerden.

Şirketler turnuvası...

İki ay geçti ilk sayı çıktı. Türkiye Süper Ligi bir hareketlendi bir hareketlendi sormayın gitsin. Önce kimsenin kapanmaz dediği puan farkı kapandı. Sonra herkes kötü oynamaya başladı. Beşiktaş ilk maçında bizim geçen sayıdaki bu köşenin rengi gibi bir kızardı bir kızardı sormayın gitsin. Bakalım neler olacak hep beraber göreceğiz. Benim derdim başka. Yıllar önce Galatasaray'ın Avrupayı titrettiği günlerde takımın teknik direktörü Faşist pardon Fatih Terim İtalya'dan aldığı bir teklifle taşı tarağı toplayıp Floransa'ya gitmişti hani hatırlayanlarımız vardır. Bu Floransa'nın güzide takımı Fiorentina İtalyan futbolunun önemli takımlarından. Üç yıl önce sahibinin iflas kararıyla İtalyan liginin en dibi olan dördüncü lige düşürüldü. Sebep: sahibin iflası.

Bu sezonun başında yine İtalya'nın önemli, önemli olduğu kadarda faşist takımı Lazio'da benzer bir şekilde direkten döndü. Zon anda gerekli şartları yerine getirerek ligde kaldı ama halen kaynak bulacak arayışlarını sürdürüyor. UEFA bağlı olan liglerine ve dolayısıyla takımlara ekonomik sorunlarını çözmeleri için ultimatom üstüne ultimatom gönderiyor. Yani birkaç seneye kadar bizde benzer bir durumu yakından yaşayabiliriz. Hatta benzer bir durum farklı bir biçimde başımızda salıyorsa herkes kafasını başka yöne çeviriyor. İşte İstanbulspor A.Ş. ve Adanaspor A.Ş.'nin durumları. Uzan'lara ait olan iki klüpte Uzanların içinde bulunduğu durumdan dolayı büyük bir çıkmazın içine girdiler. Olayın siyasi boyutundan dolayı da kimse sesini çıkartmıyor. Ama benzer bir duruma birkaç yıl içinde pek çok klüp düşecek. Çünkü kimsenin durumu bir diğerinden parlak değil.

Eee siz sahada oynanan güzelim oyunu paraya endeklerseniz sonuçları da para piyasaları gibi olur. Zaten uzunca bir zamandır ligler spor klüplerinin değil de şirket takımları arasında yapılan turnuvalar gibi. Lyce tadı tuzu kaçtı. Para için ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Popstardan sohra birde Topstar çıkardılar başımıza.

Eskiden futbolcular paralarını alamadıkları için antrenmanlara çıkmazlardı, artık parasız klubü UEFA liglerinden sepettiler. Eskiden yazın sıcakta gençler futbolcular kan ter içinde semt sahalarında kendilerini seçici antrenörlere beğendirmeye çalışarlardı, artık televizyon başında sms göndererek takıma adam sokma devri başlıyor. Nerdeyse nerelere. Hadi bakalım daha neler göreceğiz. Şöyle bir sahne görürseniz şaşırma. 80 bin kişilik bir stad ama tüm stadi monitörlerle donatılmışlar. Ve siz oradan bir monitörü kiralayarak evinizden maçı monitörün gördüğü yerden seyrediyorsunuz. Monitörde de sizin kafanızın resmi. Siz elinizde mikrofon sıcak koltuğunuzda başıra çagıra seyrediyorsunuz maçı. Hadi biraz daha uçalım. Naklen yayım ihalesi yanında stadlara konulacak monitörlerin de ihalesi yapılıyor. Hadi canım...

Türkiye Ligleri Şüpheli mi?

Bir de son dönemde yine tartışılan fakat üstüne gidilmeyen bir konu var ki evvahlı evvahlı. Seygüli Libarescu camı yanında başladı feryat figan bağırma. "Türkiye ligleri şüpheli, türkiye ligleri karantelik eller tarafından yönetiliyor" diye. Pes yani gün gibi ortada olan bu gerçekçi ancak camı yanında mı gördün sevgüli Luce. Allahtan pasta üç büyük klüp arasında paylaşılıyor da ortaya pek pisliğin kokusu çıkmıyor. İstanbul saltanatı Anadolu'nun küçük klüplerini pastanın dışında bırakmak için ellerinden geleni artlarına koymuyorlar. Çıkar çalışmalarını biraz kısımca ortaya dökülen gerçekler büyüklere fazla buluşmadan toparlanıyor. Yoksa aman allah 3 büyük klubümüz sarsılır ve Anadolu illitlali gerçekleşirse milyon dolarlar nereye akar sonra?

İşte Luce'de bu ortamı çözmüş ki artık daha kolay vevansız ediyor. Ama hep nahıncı keseri gibi kendine.

Tüm bu kaotik tartışma süreci içerisinde Lucecu'ya ve onunı şahsında Romen halkına karşı görülen aşağılama dolu değerdendirme ise sanırım güneye pek lüzüm yok. O da futbol üzerine söz söyleme durumunda olanların yeri geldiğinde nasıl uludokların görmek için güzel bir örnek...

KENTLERİN SAHİBİ YOKTUR

Kent ve özne aynı yolun yolcusudur. İnsan kenti inşa ettiği gibi kent de insanı, özneyi inşa eder. Öznenin sınırlarını belirler. Dolayısıyla kent öznenin doğduğu yer olduğu gibi öldüğü yerdir de, Kazvafis'in dizlerinde olduğu gibi derin bir bağı vardır insanın kentle:

"Bu şehir arkandan gelecektir, Döneceksin bu şehre sonunda, Başka bir şey umma."

Erkan Gökber

şanı/özneyi inşa eder. Öznenin sınırlarını belirler. Dolayısıyla kent öznenin doğduğu yer olduğu gibi öldüğü yerdir de, Kazvafis'in dizlerinde olduğu gibi derin bir bağı vardır insanın kentle.

"Bu şehir arkandan gelecektir, Döneceksin bu şehre sonunda, Başka bir şey umma."

Öyle ki Sokrates idama mahkum olduğunda onu Atina'dan kaçırmak isteyen öğrencilerine "Hayır" demiştir. Çünkü Sokrates Atina'ya mal olmuş bir bilgidir, dışarı çıkarsa hiçbir şeye dönüşeceğini bilir.

Kentteki öznenin etrafı çevrilidir. Öznenin "ben"i ötekilerle sınırlanmış bir içliktir aslında. Böylesi çemberin ortasındaki boğluğa benzer. Ötekilerin varlığıyla vardır. Yoktur o aslında, ilişkiseliktir onu var kılan. Kalabalıklar içindeki yalnızlık gibi kimse olduğu kadar hiç kimsedir.

Özne kent yaşamında parçalara ayrılır bir anne, öğrenci, bakkal, tarftar...vb. bir çok kimlik kazanır. Yaşama katıldığı ölçüde tekil bir kimlikten çoğul bir kimliğe geçiş yapar. Ancak kentteki özne yaşama katılmak zorunda da değildir. Onun kıyasında yaşayabilir. Hatta buna zorlanabilir. Yaşam katılmadığı ölçüde kendisi dışındakiler, "öteki"ler tarafından belirlenen bir "şey" haline gelir. "Şey"leşen özne gerçekliğini yitirir. Her şey onun için ayırdır. Bir ekranın karşısındaymişçasına her şeyi izler.

Kent insanı toplumsal hayatın akışına katıldığı ölçüde varlık kazanır. Bireyin yaşama katılımında sınıfsal konumu ve iradesi dışında bu imkanları ona sunan diğer bileşen kenttir. Kent

mekanı imkanları sunar, insan öznesi ise iradesiyle onları var kılar. Yani tekrar başa dönüyoruz, kent ve özne aynı yolun yolcusudur. Yitik bireylerin yaşadığı bir kent o derece yitiktir.

İnsanları yutan kent miti

Bookchin günümüz kentini şöyle tanımlamıştır: "Zamanımızın kenti insanı yakınlık ve cemaat ruhunun tek başına bir anonimliğe ve özelleşmiş bir atomlaşmaya kurban edildiği dünyevi bir sunaktır; kültürü/ağlık birikimiyle elde edilmiş bilgeliği değil, meta üretimi ve reklam ajanslarının değersiz bir yaratıdır."

Kapitalizm mekansal farklılaşmayı sınıf bilincini parçalamaya yararına kullanırken diğer yanda kendi temellerine de dinamit yerleştiriyor. Varoş kesimlere itilen insanlar giderek piyasanın dışına düşüyor üretim ve tüketim süreçlerinden uzaklaşıyor. Buralarda cemaatleşmenin gelişmesi ve derin bir yerleşikliğe kavuşması ile bu kesimleri sermaye birikiminin lehine ya da aleyhine bir sınıf bileşimi içine yerleştirmek de güçleşiyor.

Benin gerçekleşmesi: Doğrudan demokrasi

Kamusal alan yitirdiği bir duruma getiriliyor. Doğu Avrupa'da yıktıklarını iddia ettikleri duvarları kentin içinde yaşamlarımızın arasına yeniden dikiyorlar. Kent yaşamına katılımın ölçüsünü yurttaşların ödedikleri vergi, yaptıkları tüketim miktarı ya da oy verip vermedikleri belirliyor. Belirli bir oranın altındakiler dikkate alınmıyor iyice yoksul kesimlerin ise kentin içinde var oldukları bile meçhul. Öylesine

dışlanmışlar.

Antik Yunan'daki doğrudan demokrasi (kadınlara çekti olduklarını saymazsak) kendine örnek alan Bookchin, katılımla örülen sivil yapının bireyseliliği hem olumladığı hem içine aldığı anlatır. Bu yapının yurttaşın kazandırdığı parçalanmamışlık içinde kent, kendi yurttaşını toplumsal çizgiler doğrultusunda bireyselleştirir. Böylece yaşam ev içine hapsolmez meydana, sokağa iner. Kentteki özne kendini bulur. Ben'in gerçek olduğu toplumsal yaşamda insan, kendi dışına karşı duyarlılık kazanır ve diğer insanlarla ve doğayla eşit ilişki kurmaya başlar.

Sonsöz

Yerel seçimler bu kadar yakinken, kente özel yatırımımız gibi bakanlar ve bu mekanizmayı işletenlere karşı durmanın zamandır. Yerellerden örülecek demokratik, katılımcı dayanışma ağlarıyla, her ev, her fert bu toplumun ve içinde bulunduğu kentin bir öznesi olduğunu göstermelidir.

Kentleri ve insanları kendi malları sayanlara bu toprakların usta şairi Hasan Hüseyin Korkmazgil yıllar önce cevap vermişti:

"Bu kenti sevdim dedim Benim olsun demedim ki"

Kaynaklar

Murray Bookchin, *Ekolojik bir topluma doğru*, Ayrintı
Besim Dellaloğlu, *Kent öznenin evidir*, 21. yüzyıl karşısında kent ve insan, Bağlam
David Harvey, *Toplumsal adalet, postmodernizm ve kent*,
David Harvey, *Sınıfsal yapı ve mekansal farklılaşma kuralları*, 20. yüzyıl kenti, Imge

Aristoteles antik yunan kenti polisi "yaşam amacına uygun sayıda insana mekan olabilecek ve bir bakışta tamamı görülebilecek" bir yer olarak tanımlar. Yaşamın bu insani uzamının sınırları doğayla, ekili tarlalarla belirginleşir. Ve insani boyutlara yakınlığıyla karakterize olur.

Günümüz kenti ise böylesine ölçütlerden uzak, uçsuz bucaksız, bitimsiz bir özellik kazanır. Devasa gökdelenler, apartmanlar, köprüler, otobanlar... insanı efsanevi bir dev gibi yutuverir.

çok uzun süre ayakta kalamamıştır. Gelişen sanayile birlikte kentler, ekonomilerin merkezi haline gelmeye, giderek büyümeye başlar. Kentlerin gelişmesi yerel düzeyde örgütlenen bir takım yönetimlerin oluşumunu da beraberinde getirir.

Teoride kenti oluşturan esaslar ise, doğadan ayrılmış toplum, kan bağından ayrılmış toprak parçası, adetler ve mitlerden ayrılmış rasyonallite, kardeşlik yemininin bir arada tuttuğu arkaik gruptan ayrılmış bireyler olarak sayılabilir. Peki, felaketleri uysallaştı-

Kentteki özne yaşama katılmak zorunda da değildir.

Onun kıyasında yaşayabilir. Hatta buna zorlanabilir.

Yaşama katılmadığı ölçüde kendisi dışındakiler,

"öteki"ler tarafından belirlenen bir "şey" haline gelir.

Düşlerdeki kent

Kentlerin ortaya çıkışı imparatorlukların doğuşuyla hem nüfusta hem de ticarete yaşanan artış zamanına rastlar. Bu kentler, sanayi kentlerinden farklı olarak, güvenlik ve ticaretin kontrolünün sağlanması amacıyla genellikle surlarla çevrilidir. Büyüdükleri kadar hızlı çöken sanayi öncesi kentleri uğradıkları istila ve fetihler sonucu

rılmış bir ikinci doğa; kan bağı aidiyetinden arındırılmış sahipsiz, özgür toprak; mitlerden ve korkudan arınmış rasyonel insan aklı; toplumun içinde erimeden birey olarak var olan insanlar düşleriyle kurulan kent şimdi neden bir karabasanı andırır?

Kentliymi, kentlisin... Neredesin?

Kent ve özne aynı yolun yolcusudur. İnsan kenti inşa ettiği gibi kent de in-

Yeşil politika ve özgürlük

Üç Ekoloji ismini Guattari'nin makalesinden almış. Bu anlamda yeni sayılmasa da, diliyoruz düşünsel serüveninde bizleri, yeni rotalarla tanıştırır.

Kitap gözün çıktı ama sayfalarımızda hatırlamaya değer.

Felix Guattari'nin 1980'lerde yazdığı uzunca bir makaleden ismini alan dergi pek "yeni" bir profil sunmuyor.

Dergi; yeşil politika ve özgürlükçü düşünce seçkisi ve açık tartışma platformu olarak kendisini tanıtır. Ve tartışma alanını sadece "çevrecilik"le sınırlamadan Guattari'deki gibi doğanın, zihinsel alanın ve toplumsal yapı-

nın ekolojisini içeren bir tarzda genişletmeyi amaçlıyor. Yeşiller Girişimi tarafından da desteklenen dergi dört ayda bir yayınlanacak.

Kendisini küreselleşme karşıtı hareketlerin canlandırdığı düşünsel iklimin bir ürünü olarak gören Üç Ekoloji ilk sözünde "söyleyecek yeni bir söz bulmak ne güzel olurdu" diyor. Bizim de onlar için dileğimiz, bu serüvende yeni rotalar açmalarındır.

Herkese gıda

"Açlık çeken bir insan Tanrı'yı sadece bir somun ekmekte görür" Mahatma Gandhi

Hiç şüphesiz günümüzde, insanlığın en büyük trajedilerinden birisidir Açlık. İşte bu soruna kafa yoran bir kitap: Herkese Gıda

Madeley'e göre "Dünya bir bütün olarak ele alındığında, yeterli gıdayı zaten üretiyor. Gıda üretimini arttırmayı vaat eden genetik manipülasyon teknolojisinin, aslında açlığın

önüne geçmek meselesinin özüne yönelik olmamasının nedeni de budur. Aşılması gereken asil mesele, gıdanın, ona en çok ihtiyaç duyan insanlar tarafından, ona en çok ihtiyaç duyan insanlar için üretilmesidir" Bu koşulların da büyük ölçekli ve sınırlanmış bir tarım yerine organik tarımla mümkün olacağını anlatıyor.

Herkese Gıda: Yeni Bir Tarım İhtiyacı

John Madeley Çeviri: A Ekber Yıldırım Çilembik Yayınları, Nisan 2003

İstanbul kimin kenti

Son günlerde billboardlarda Kentim İstanbul 1 yaşında diye ilanlara rastlamışsınızdır. Peki nedir bu Kentim İstanbul olayı?

Geçen sene Sabancı, Ibo, Koç... gibi mülh sımaların billboard resimleriyle başlayan son günlerde 1 yılı dolayısıyla, yine billboardlara düşen bir ilan Kentim İstanbul. Peki nedir bu Kentim İstanbul olayı?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin başlattığı Kentim İstanbul'un temel düşüncesi "Bundan sonra dünyayı belki en çok 10 kentin yöneteceği, İstanbul'un da orta vadede ilk 10 kent içinde yer almaya aday olması" ve küresel bir vizyon oluşturmaktır. Bunun için İstanbul'un acilen bir kültür, ticaret, bilim, eğitim, finans, kongre ve turizm merkezi olmasındadır.

Daha çok bir reklam kampanyası ya da kamuoyu yoklamasını andıran projenin koca bir sene boyunca yaptığı en dişe dokunur, "topluma temas eden" şey ise bir anket çalışması. Anket ise belediyenin kendi ayıplarını gözler önüne seriyor.

Ankete katılan insanların

%64'ü hiçbir kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinliğe katılmamış. %44'ü kendilerini İstanbullu hissetmiyor, %11'i ise İstanbullu hissetmek istemiyor. İstanbullu hissetmeyenler kentli olmayı, %66.7 sürekli stresli ve sınırlı yaşamak, %63.6'sı ise çalışmak ve hiçbir şey olarak tanımıyor. İstanbullu hissetmeyenler en yüksek ölçüde Maltepe (%25) ve Pendik'te (%25), Kartal ve Tuzla'da karşımıza çıkmaktadır.

Binlerce yıllık tarihiyle İstanbul kimin kenti?

Özette, Kentim İstanbul, kentlerin küresel yarışında, İstanbul'un destekçisi ve sakini olmak için üye olunan bir klüp gibi... Üyelik için İstanbul'da doğmuş olmak da gerekmiyor (Ibo, Koç, Sabancı... gibi) sadece vergilerimizi düzenli ödemek ve tüketime yoğun katılmak yeterli. Aksi takdirde kentin sınırları dışında, yoksul mahallelerde Tokatlı, Sivaslı, Trabzonlu olmak bize serbest... "Kentim İstanbul" yurttaşların İstanbul'u sahiplenmediğinden durakları, bankaları tahrip ettiğinden bahsediyor. Peki Belediye yurttaşlarını ne kadar sahipleniyor. Yıllarca hizmetleri, refah düzeyi yüksek bölgelere yapan bütçesini buralara ayıran "belediyemiz" değil midir kent hayatını çekilmez kılan. Yoksulların iğreti varlığının, yok sayılmasının sorumlusu belediye değildir de kimdir?